

Jaarstukken 2017

Inhoudsopgave

Aanbiedingsbrief	3
Inleiding	4
1 Samenvatting.....	5
1.1 Beleidsprogramma's.....	6
1.2 Financieel	10
2 Beleidsprogramma's.....	16
2.1 Burger en bestuur	17
2.2 Veiligheid.....	22
2.3 Verkeer en vervoer.....	27
2.4 Economische zaken, recreatie en toerisme	33
2.5 Onderwijshuisvesting en Educatie	39
2.6 Sport, kunst en cultuur.....	44
2.7 Sociaal Domein.....	49
2.8 Milieu	65
2.9 Leefomgeving	71
2.10 Algemene dekkingsmiddelen en ondersteuning.....	83
3 Paragrafen	89
3.1 Lokale heffingen.....	90
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	96
3.3 Onderhoud kapitaalgoederen.....	108
3.4 Financiering.....	112
3.5 Bedrijfsvoering	116
3.6 Verbonden partijen	127
3.7 Grondbeleid.....	141
3.8 Demografische ontwikkelingen.....	143
4 Jaarrekening	145
4.1 Waarderingsgrondslagen	146
4.2 Balans gemeente De Marne.....	148
4.3 Toelichting op de Balans	150
4.4 Overzicht van baten en lasten.....	160
4.4.1 Overzicht personele lasten.....	161
4.4.2 Overzicht incidentele baten en lasten	162
4.4.3 Begrotingsrechtmatigheid.....	164
4.4.4 Wet Normering Topinkomens.....	167
4.5 Verantwoordingsinformatie over Sisa	168
4.6 Controleverklaring accountant	170
5 Bijlagen	171
5.1 Overzicht Baten en lasten per taakveld	172
5.2 Overzicht en toelichting reserves.....	173
5.3 Overzicht van investeringen.....	177
5.4 Garantstellingen.....	179
5.5 Kerngegevens	180
5.6 Lijst met begrippen en afkortingen.....	181

Aanbiedingsbrief

Geachte raad,

Voor u liggen de jaarstukken van de gemeente de Marne over het jaar 2017. Hiermee leggen wij aan u verantwoording af over het gevoerde beleid in 2017.

Over 2017 hebben we de jaarrekening met een positief resultaat afgesloten en het overgrote deel van onze doelstellingen is behaald. We gaan kort in op het financiële resultaat en halen enkele belangrijke ontwikkelingen uit 2017 aan.

Het resultaat over 2017 bedraagt € 1,7 miljoen. Dit ontstaat onder meer door lagere rentekosten dan begroot, een hogere uitkering uit het gemeentefonds en de gedeeltelijke vrijval van de voorziening organisatiewijziging. Daarnaast zullen geraamde uitgaven in 2017 uiteindelijk in 2018 tot realisatie komen. Dit betreft bijvoorbeeld het baggeren van het Westgat en het project Werken aan de Dorpen. Dit voorjaar heeft u reeds ingestemd met het overhevelen van k€ 921 naar de begroting 2018.

Begin 2017 heeft u de MidTerm notitie vastgesteld en middelen beschikbaar gesteld voor het versterken van vitaliteit en leefbaarheid. Met het project Werken aan de Dorpen helpen we dorpen om (actuele) dorpsvisies- of plannen te maken én om dorpsplannen, die de leefbaarheid en vitaliteit vergroten, te helpen uitvoeren. We hebben in september een dorpenmarkt georganiseerd en de dorpen hebben zelf gewerkt aan verschillende plannen. Voor het realiseren van deze plannen is eind 2017 een subsidie-aanvraag ingediend waarvan de beschikking inmiddels is afgegeven. We zullen in 2018 met de dorpsplannen gaan beginnen.

Al geruime tijd wordt gewerkt aan projecten rondom het Lauwersmeer en Lauwersoog om te komen tot een toekomstig duurzame visserijhaven en een aantrekkelijk verblijfsgebied. Eind 2017 hebben we met betrokken partijen een samenwerkingsovereenkomst gesloten om een Werelderfgoed centrum Lauwersoog te realiseren. Het centrum wordt één van de drie grote Werelderfgoed centra langs de Waddenkust en geeft een enorme impuls aan het gebied. Recent is duidelijk geworden dat de financiering van het plan rond is. Samen met andere partijen zorgt de Stichting Werelderfgoed centrum Waddenzee voor de realisatie zodat het centrum naar verwachting in 2020 kan opengaan.

In 2016 is door de raden van Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond besloten om te herindelen tot de gemeente Het Hogeland in 2019. We hebben veel energie en aandacht besteed aan de harmonisatie van beleid, onderlinge afstemming en vormgeving van de nieuwe gemeente. Ook de komende tijd heeft dit volop onze aandacht zodat we goed kunnen starten in Het Hogeland.

Leens, 14 juni 2018

Het College van burgemeester en wethouders van de gemeente De Marne,

mw. drs. J.C.H.G.M. Bottema,
secretaris

dhr. F.H. Wiersma
burgemeester

Inleiding

U leest de jaarstukken 2017 van gemeente De Marne. Met deze jaarstukken legt de gemeente verantwoording af over het gevoerde beleid. De inhoudelijke verantwoording vindt plaats aan de hand van de doelstellingen die in de programmabegroting 2017 zijn vastgesteld. In de jaarrekening 2017 is het verslag over de financiële gang van zaken opgenomen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 1 van deze jaarstukken vindt u de samenvatting van het jaarverslag en de jaarrekening.

In hoofdstuk 2 wordt de voortgang van de doelstellingen die in de begroting zijn opgenomen beschreven. Deze doelstellingen zijn gerelateerd aan het collegeprogramma van de gemeente. Ieder hoofdstuk wordt afgesloten met een financieel overzicht, inclusief een toelichting met verklaringen van de grootste financiële afwijkingen ten opzichte van de begroting 2017.

Hoofdstuk 3 is opgebouwd uit een aantal verplichte paragrafen. In deze paragrafen komen de lokale heffingen, weerstandsvermogen, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen, grondbeleid en demografische ontwikkelingen aan de orde.

In hoofdstuk 4 is de jaarrekening opgenomen. De jaarrekening bestaat uit de balans, het saldo van baten en lasten en de bijbehorende toelichtingen. Tevens is de controleverklaring van de onafhankelijke accountant opgenomen.

Ten slotte is een aantal bijlagen opgenomen zoals een overzicht van baten en lasten per taakveld, de reserves, garantstellingen en de investeringen.

1 Samenvatting

Fietscross in Eenrum

1.1 Beleidsprogramma's

Burger en bestuur

Er verandert veel in de maatschappij en de overlegstructuur met dorpen moet daar goed bij passen. Burgers, verenigingen en instellingen krijgen steeds meer verantwoordelijkheid. De gemeente vervult meer een regierol, door te inspireren, activeren, informeren, innoveren en verbinden. Dat we gebruik maken van werk- en denkkraft in de lokale samenleving wordt eerder regel dan uitzondering. Zelfredzaamheid, actief burgerschap en verantwoordelijkheid zijn belangrijke uitgangspunten. Ideeën voor een betere leefomgeving in de kernen en wijken ontwikkelen we samen met de bewoners zoals bij het project Werken Aan de Dorpen.

In juli 2017 is het project Werken Aan de Dorpen van start gegaan. Vanuit dit project zijn er 5 dorpencontacten (waaronder de coördinator vitaliteit) die de contacten onderhouden met de dorpen. Hun rol is vooral gericht op het ophalen van ideeën en wensen die er leven in de dorpen. Vervolgens kijken we samen hoe projecten gerealiseerd kunnen worden. De ervaring is dat dorpen het erg plezierig vinden de communicatie met de gemeente via 1 vast dorpencontact te onderhouden

Veiligheid

Het regionaal dekkingsplan is vastgesteld in 2017 door het algemeen bestuur van de Veiligheidsregio. Door de aanschaf van paraatheidsmonitoren en dubbel alarmeren kunnen we de brandweezorg verder optimaliseren. Door voorlichtingen op scholen, bedrijven en in de dorpen en wijken te verzorgen, streven we naar een hoge rookmelder dichtheid en brandveiligheidsbesef. In 2017 is de brandweer in gemeente De Marne 103 keer uitgerukt voor een incident, waarvan er 83 incidenten plaatsvonden binnen de gemeentegrenzen van De Marne.

Het oppervlaktereddingsteam Zoutkamp is 9 keer ingezet bij een reddingsactie. Hiervan was één inzet binnen gemeente De Marne.

De posten Wehe-den Hoorn en Zoutkamp zijn op sterkte mede door de aanname van nieuw personeel.

Er zijn diverse voorlichtingen verzorgd aan scholen, aan ouderen (zelfstandig wonen) en in Ulrum. We hebben 64 brandveiligheidscontroles uitgevoerd in de gemeente.

De aanpak van geweldsincidenten heeft in het kader van een veilige leefomgeving de hoogste prioriteit. Aangiften met geweld worden daarom met voorrang opgenomen en altijd onderzocht. Uit van de politie ontvangen gegevens blijkt dat het aantal geweldsincidenten in 2017 nagenoeg gelijk is gebleven. Het aantal meldingen van jeugdoverlast is gedaald.

Verkeer en vervoer

Steeds meer onderdelen van het project N361 worden afgerond. Het project Ranum-Mensingeweer en Lauwersoog bevinden zich in de laatste fase om alle verbeterpunten op te lossen en afspraken te maken over beheer. De herinrichting van de Doornbosweg Zoutkamp is in 2017 gerealiseerd.

In verband met de herindeling is voor 2018 een beeldend beleidsplan openbare verlichting opgesteld. Bij vervanging wordt gebruik gemaakt van LED-techniek. Bij elke vervanging wordt elke kans benut om maximaal te besparen op energie. Ten opzichte van 2010 (de start van het beleidsplan is er 20% energie bespaard). Ten opzicht van 2013 (SER-Energieakkoord) is dit 7,6%. Tijdens inspectie aan de beschoeiingen is geconstateerd dat diverse zware walbeschoeiingen in een bedenkelijke staat verkeren. Een deel van beschoeiingen langs oevers, kanalen en vaarten worden vervangen. De voorbereidingen en overleg met diverse stakeholders is gestart.

In 2016 is het beheerplan Openbare Ruimte (Groen) herijkt en vastgesteld. Het plan omvat de werkzaamheden in het openbaar groen, inclusief de arbeidsbehoefte en de middelen. De aantallen adoptiegroen blijven stabiel. Waar mogelijk faciliteren we inwoners om mee te helpen. In 2017 is de

onkruidbestrijding uitgevoerd door middel van branden. In 2018 continueren we deze methode en wordt gekeken of dit de beste methode is.

In 2017 zijn ervaringen opgedaan met het onderhoud van schelpenpaden, bijvoorbeeld los maken met de kopeg (bovenste toplaag losmaken van de schelpenpaden). In aanloop naar de herindeling worden ervaringen uitgewisseld over de manier waarop de schelpenpaden worden onderhouden.

Economische zaken, landbouw, visserij, recreatie en toerisme

Door Rijkswaterstaat, de EHL, de provincie Groningen en gemeente De Marne zijn de mogelijkheden verkend om het Westgat te baggeren. Er wordt gestreefd naar het herstellen van de diepgang. We verwachten in juni 2018 de baggerwerkzaamheden uit te voeren.

Het evenement Kerstvloed 1717 heeft plaatsgevonden. We hebben hierin een actieve rol gespeeld. Bij de evaluatie hebben ondernemers aangegeven dat er veel toeristen naar het gebied zijn gekomen voor het evenement. Met ondernemersbelangen Leens wordt samengewerkt om het winkelcentrum een regionale functie te geven. Op verzoek van de marktkooplui van de weekmarkt in Ulrum is de markt verplaatst naar Leens. De eerste fase van het project "De Maakplaats" is afgerond. In dit project werken jongeren, scholieren, boeren, ondernemers en ontwerpers samen aan het ontwikkelen van nieuwe duurzame productieketens met lokale gewassen en met nieuwe technieken, zoals een 3D printer. Diverse ondernemers hebben belangstelling getoond om mee te werken.

Onderwijshuisvesting en educatie

In het geactualiseerde Integraal Huisvestingsplan (IHP) staat welke investeringen de gemeente en de scholen tot en met 2019 doen om goed gehuisvest te zijn. Het Integraal Huisvestingsplan is in 2017 volgens planning uitgevoerd. Er zijn voorbereidingen getroffen om in 2018 en 2019 het IKC Eenrum en het Kindcentrum Leens te realiseren.

In het kader van het leerlingenvervoer is een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd in het 2e kwartaal van 2017. Het algemene cijfer voor cluster Noord-Groningen bedraagt een 7,7.

Sport

Er is over het gehele jaar een ruim aanbod van verschillende multidisciplinaire activiteiten voor meerdere doelgroepen dat wordt geïnitieerd door de Buurt Sportcoach. Zoals diverse clinics voor de basisscholen, ondersteuning bij Sportdorp Zoutkamp, Samenwerkende Verenigingen Leens en de Zwem4daagse, cursussen voor de ouderen en de Beweeggroep Koningstate en algemene ondersteuning bij subsidieaanvragen.

Kunst en Cultuur

Met de invoering van het nieuwe Subsidiebeleid per 2017 worden aanvragen voor subsidies integraal beoordeeld. Aanvragers worden bij voorkeur uitgenodigd voor een toelichting op de aanvraag. Met deze nieuwe werkwijze is de kwaliteit van dienstverlening verhoogd. Vermindering van de administratieve lasten is gerealiseerd. Voor een groot aantal aanvragers van structurele aanbod gerichte activiteiten, zoals Dorpsbelangen en jeugdsozen, is de verplichting van de jaarlijkse aanvraag te doen vervallen. De subsidie wordt nu ambtshalve toegekend.

Sociaal DomeinJeugdhulp

Via het RIGG is naast het inkopen van jeugdhulp, ook inhoudelijk aan de transformatie gewerkt. Er is een uitvoeringsplan opgesteld dat gemeenschappelijke kwaliteitseisen beschrijft waar alle Groninger gemeenten zich aan hebben gecommitteerd.

In 2017 is besloten de financiële solidariteit tussen Groninger gemeenten vanaf 2018 grotendeels los te laten. Inhoudelijk blijven de Groninger gemeenten wel solidair.

Verder is in 2017 het groeiscenario voor het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) geïmplementeerd. Het CJG signaleerde in 2017 een toename van het aantal meldingen. Dit komt niet alleen door een toename van de hulpvraag, maar ook doordat problemen eerder gesignaleerd worden.

Participatiewet

In 2016 is de gewijzigde uitvoeringsorganisatie GR Participatie Noord Groningen (Werkplein Ability) tot stand gekomen. Vanuit de drie sporen, het WSW/beschut werk en het minimabeleid is er zorg voor mensen die gebruik maken van de geboden voorzieningen.

In 2017 zijn de minimaregelingen geëvalueerd en herzien. Er is een nieuwe nota Mee doen! 2017-2019 vastgesteld door de vier colleges.

Tot en met 2018 loopt het huidige Strategische beleidskader Werk en Inkomen. Jaarlijks wordt door de raden het strategisch beleidskader bijgesteld. Vanwege het oplopende tekort door het teruglopen van de rijkssubsidies hebben de raden eind 2017 gevraagd om een nadere analyse van het Strategisch beleidskader Werk en Inkomen. De nadere analyse zal in 2018 aan de raden worden voorgelegd.

In 2017 zijn er 10 afspraakbanen gerealiseerd. Een medewerker is aan de slag gegaan bij de gemeente Eemshaven, 8 mensen zijn in een afspraakbaan geplaatst bij Werkplein Ability, Industrie en Diensten en 1 persoon is aan het werk gegaan bij het Werkplein in Winsum.

Ook in 2017 is er sprake van een tekort op het BUIG-budget. De BMWG-gemeenten hebben een dermate hoog tekort waardoor ze in aanmerking komen om de aanvullende Vangnetuitkering aan te vragen.

Wmo

In 2017 is in BMWG-verband een inkooptraject doorlopen voor de uitvoering van de basisondersteuning vanaf 2018. Het gaat hier om de diensten maatschappelijk werk en welzijnswerk, cliëntenondersteuning en jongerenwerk. Mensenwerk Hogeland biedt deze ondersteuning integraal aan onder de noemer Sociaal werk.

In 2017 hebben we de regeling Compensatie Eigen Risico uitgevoerd. Uit de evaluatie eind 2017 bleek dat er minder gebruik is gemaakt van de regeling dan was begroot. Voor de uitvoering bleek de regeling lastig uitvoerbaar. Er wordt nu gekeken hoe de regeling nog verder aan te passen is zodat de doelgroep maximaal en structureel ondersteund wordt.

In overleg met de aanbieders van Huishoudelijke Ondersteuning is gewerkt aan de nieuwe convenanten voor 2018 en verder. Deze zijn eind 2017 afgesloten en gaan in per 1 januari 2018. In 2017 is uitvoering gegeven aan de wijzigingen in uitvoering als gevolg van de uitspraken van de CRvB op het gebied van de HO.

In 2017 is besloten om de bestaande overeenkomsten van het Ommelander Samenwerkingsmodel voor begeleiding en dagbesteding met één jaar te verlengen. Ook is de overeenkomst met de gemeente Oldambt voor contract- en leveranciersmanagement voor de duur van 1 jaar verlengd.

Milieu

De samenwerking tussen gemeenten en het waterschap in het Waterteam BMW/NZV en Waterketen Groningen Drenthe heeft in 2017 geleid tot het opstellen van een Meetplan Het Hogeland, een Verkenning opbouw rioolheffing BMW met behulp van het Uniform rioolexploitatie-model. Daarnaast is het Baggerplan Bedum en De Marne vastgesteld. De uitvoering gaat van start vanaf 2018. Medio 2017 is gestart met de Uitvoeringsorganisatie voor gezamenlijk gegevensbeheer (GGB) voor de clusters BMW en Groningen Oost.

Leefomgeving

In 2017 is begonnen met de bouw van 10 levensloopbestendige woningen in Wehe- den Hoorn. Deze worden in het voorjaar van 2018 opgeleverd. Verder is in 2017 de procedure gestart om het bestemmingsplan aan te passen om de bouw van 14 levensloopbestendige woningen in Leens mogelijk te maken. Naast de subsidie mogelijkheid om woningen levensloopbestendig te maken, biedt de gemeente nu ook de blijvers-lening aan, om zo nog meer mensen de gelegenheid te bieden om te investeren in een toekomstbestendige woningvoorraad.

In 2017 zijn we gestart met de inventarisatie van karakteristieke gebouwen in De Marne. De provincie schrijft voor dat wij gebouwen die karakteristiek zijn, beschermen tegen sloop. Dit gaan we met een sloopverbod regelen in een nieuw bestemmingsplan.

PROloog

De mountainbikeroute is aangelegd waarbij Defensie medewerking heeft verleend aan de route op hun terrein. In oktober 2017 is de MTB-route feestelijk geopend en is dit burgerinitiatief afgerond.

In november 2017 is de samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen de betrokken partijen om een Werelderfgoed centrum Lauwersoog te realiseren. De partijen zijn, Provincie Groningen, EHL, Staatsbosbeheer, zeehondencrèche Pieterburen, Stichting Werelderfgoed centrum en de gemeente. De stichting WEC heeft diverse subsidies aangevraagd. Door uw raad is in november 2017 1 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de inrichting van de openbare ruimte.

1.2 Financieel

Resultaat

bedragen x k€

	Begroting 2017 voor wijzigingen	Begroting 2017 na wijzigingen	Realisatie 2017	Afwijking
Totale baten	31.161	32.542	34.042	1.499
Totale lasten	31.450	34.862	34.652	209
Saldo baten en lasten	-288	-2.319	-610	1.709
Toevoeging aan de reserves	90	10.499	10.499	0
Onttrekking uit de reserves	378	12.818	12.818	0
Gerealiseerd resultaat	0	0	1.709	1.709

Toelichting gerealiseerde resultaat

Het gerealiseerde financiële resultaat 2017 is k€ 1.709 positiever dan begroot.

Primair is een tekort van -k€ 288 begroot. Als gevolg van een aantal begrotingswijzigingen, die hieronder worden aangegeven, wordt eind 2017 een tekort van -k€ 2.319 begroot.

Hieronder wordt allereerst de afwijking tussen de primaire en de actuele begroting weergegeven. Daarna volgt een toelichting op hoofdlijnen van de afwijkingen tussen de actuele begroting en de rekening.

Ontwikkeling begrotingssaldo 2017: het verschil tussen de primaire versus de actuele begroting.

In onderstaande tabel is de ontwikkeling van het begrotingssaldo 2017 weergegeven.

Elk raadsbesluit met gevolgen voor het begrotingssaldo wordt hierin weergegeven.

bedragen x k€

Begrotingswijzigingen en de gevolgen voor het begrotingssaldo (negatief > daling van het resultaat)	2017
Saldo baten en lasten primaire begroting 2017	-288
begrotingsmutaties o.b.v. raadsbesluiten:	
Begr. wijz. nr 1: Privacy functionaris	-12
Begr. wijz. nr 2: Vorming bestemde reserve Mid term	960
Begr. wijz. nr 3: Vitaliteitscoördinatie	-103
Begr. wijz. nr 4: Informatie beveiliging	-41
Begr. wijz. nr 5: Overheveling	-816
Begr. wijz. nr 6: IKC Eenrum	-66
Begr. wijz. nr 7: I&A BMW	-36
Begr. wijz. nr 8: Werken aan de dorpen	-1.271
Begr. wijz. nr 9: Revisie vorming bestemde reserve Mid term	n.v.t.
Begr. wijz. nr 10: Bewegingsonderwijs	-21
Begr. wijz. nr 11: Budget herindeling	-438
Begr. wijz. nr 12: Vrijval budgetten ivm wachtgeldvoorz.	170
Begr. wijz. nr 13: Werelderfgoed	n.v.t.
Begr. wijz. mei circulaire	92
Begr. wijz. Bestuursrapportage	-400
Begr. wijz. december ronde	-50
Actueel begrotingssaldo	-2.319

Begrotingswijziging 9 betreft een correctie in verband met een nog te ontvangen subsidie bij een project waarvan de gevolgen voor de baten- en lastenzijde even groot zijn.

Begrotingswijziging 13 betreft de gevolgen voor de exploitatie, in de vorm van kapitaallasten, van een investeringskrediet in verband met het Werelderfgoedcentrum. Omdat deze gevolgen zich pas voordoen in 2019 heeft dit in 2017 geen gevolgen voor het begrotingssaldo.

Analyse afwijking resultaat actuele begroting versus de jaarrekening

In de onderstaande tabel worden de belangrijkste oorzaken aangegeven van het verschil tussen het actuele begrote resultaat versus het jaarrekeningresultaat.

bedragen x k€

RESULTAATBESTEMMING 2017	
A: Saldo voorgenomen mut. bestemde reserves	28
B: Mutatie algemene reserve:	
B1 - overhevelingsverzoeken	921
B2 - aanvullende storting BR GRP	91
B3 - overige afwijkingen	669
Totaal gerealiseerd resultaat	1.709

Voorgesteld wordt om per saldo k€ 28 te storten in bestemde reserves. Daarnaast is van het totale rekeningresultaat voor k€ 921 aan niet gebruikte budgetten overgeheveld naar het volgende jaar. (Raadsbesluit 27 maart 2018)

Het positieve resultaat van het GRP wordt toegevoegd aan de bestemde reserve GRP die, zolang deze negatief is, onderdeel uit maakt van de Algemene reserve.

Ten slotte wordt het totaal van de overige budgetafwijkingen (dit is het resterende saldo ter grootte van k€ 669) toegevoegd aan de Algemene reserve.

Bovenstaande wordt hieronder verder toegelicht.

A - Toelichting van de voorgenomen mutaties in de bestemde reserves.

In een aantal gevallen leiden budgetafwijkingen tot mutaties in een bestemde reserve. In de onderstaande tabel worden de voorgestelde mutaties in deze bestemde reserves weergegeven.

bedragen x k€

Voorgestelde mutaties in bestemde reserves		
	toevoeging	onttrekking
P 04 Ec. zaken, landbouw en visserij, recr, en toerisme		
Bestemde reserve beheerskosten Waddenwandelen	1	
Bestemde reserve beheerskosten PROloog Lauwersom	12	
P 07 Sociaal Domein		
Bestemde reserve beleid 3D	411	685
P 08 Milieu		
Bestemde reserve GRP (**)	91	
P 09 Leefomgeving		
Bestemde reserve beheerskosten Woningbouw Leens	2	
Bestemde reserve Werken aan de dorpen	320	
Bestemde reserve programma Krimp & Leefbaarheid		33
Totaal voorgestelde mutaties in bestemde reserves	837	718

(**) Deze reserve behoort zolang het totale saldo negatief is tot de Algemene reserve. Met de toevoeging van € 91.000 komt het saldo van de 'negatieve' reserve op nihil.

Toevoegingen aan de bestemde reserves

Bestemde reserve beleid 3D

Voorgesteld wordt om het verschil te storten/onttrekken aan bovengenoemde bestemde reserves om de middelen beschikbaar te houden voor de decentralisaties teneinde eventuele toekomstige tekorten/tegenvallers te kunnen dekken.

De financiële resultaten van de 3 decentralisaties wordt hieronder nader toegelicht.

bedragen x k€

Jeugd	begroot	rekening	saldo
Uitvoeringskosten	263	308	-45
Persoonsgebonden budget	282	282	0
Zorg in natura	1.763	2.160	-397
	2.308	2.751	-442

Bij de kosten voor Jeugd - Zorg in natura (ZIN) is sprake van een tekort van k€397. Een belangrijke oorzaak van het tekort op het jeugdhulpbudget is een stijging van het aantal zorgtoewijzingen in 2017 in de regio Groningen. Deze stijging is in lijn met de landelijke ontwikkelingen.

bedragen x k€

WMO	begroot	rekening	saldo
Uitvoeringskosten	127	306	-179
Persoonsgebonden budget	791	616	175
Zorg in natura	405	339	66
Overige budgetten	392	180	212
	1.715	1.441	274

De overige budgetten bestaan uit: WTCG/CER, Mantelzorg, Inloop GGZ, MEE cliëntondersteuning en het budget voor de pijlerpartners.

bedragen x k€

Participatie	begroot	rekening	saldo
Uitvoeringskosten	17	42	-25
Werkvoorziening	1.562	1.561	1
Participatie	424	483	-59
	2.003	2.086	-83

bedragen x k€

Totaal decentralisaties	begroot	rekening	saldo	mutatie bestemde reserve
Totaal uitvoeringskosten	407	656	-249	-249
Totaal zorgkosten	5.619	5.622	-3	-3
Resultaat CJG				-41
Resultaat HHT				19
	6.026	6.278	-252	-274

Op de uitvoeringskosten Sociaal Domein is sprake van een tekort van k€249. Dit wordt veroorzaakt door hogere incidentele uitvoeringskosten waarmee in de begroting geen rekening is gehouden. De uitvoeringskosten SD worden budgetneutraal uitgevoerd. Eventuele overschotten worden toegevoegd en tekorten onttrokken aan de reserve Sociaal Domein.

Tevens is het resultaat van HHT en CJG gemuteerd in de bestemde reserve sociaal domein.

Bestemde reserve GRP

Het begrote resultaat op de rioolheffing k€ 181 is gestort in de bestemde reserve GRP. Het gerealiseerde resultaat op de rioolheffing is k€ 343. Voorgesteld wordt om de negatieve bestemde reserve GRP aan te vullen -k€ 91 en het restant k€ 252 te storten in een voorziening.

Meer informatie hieromtrent is te vinden in de paragraaf lokale heffingen (3.1).

Bestemde reserve Werken aan de dorpen

Voorgesteld wordt om het nog niet verbruikte deel van het budget 'werken aan de dorpen' te storten in de bestemde reserve Werken aan de dorpen.

Onttrekkingen aan de bestemde reserves

Bestemde reserve Krimp & Leefbaarheid

De in een bestemde reserve opgenomen eigen bijdrage van de gemeente aan het programma Krimp en Leefbaarheid wordt op basis van de gemaakte kosten jaarlijks gedeeltelijk onttrokken.

B1 - Toelichting budgetoverhevelingsverzoeken

In de raadsvergadering van 27 maart 2018 is ingestemd met in totaal k€ 921 budget overhevelingsverzoeken.

B2 - Toelichting bestemde reserve GRP

Het positieve resultaat van het GRP wordt toegevoegd aan de bestemde reserve GRP die, zolang deze negatief is, onderdeel uit maakt van de Algemene reserve. Met deze toevoeging bedraagt het saldo van de reserve nihil.

B3 - Toelichting overige afwijkingen in de reguliere exploitatie

De belangrijkste afwijkingen in de reguliere exploitatie worden hierna genoemd:

Programma Burger en Bestuur:

De belangrijkste afwijkingen hebben betrekking op een teruggave in verband met een afrekening pensioenverzekering (V k€21) en de hogere uitgaven in het kader van de herindeling (N k€21). De salariskosten binnen het taakveld Burgerzaken zijn lager (V k€ 77) uitgevallen dan begroot

Programma Veiligheid:

De belangrijkste budgettaire afwijkingen zijn het gevolg van de niet begrote huuropbrengst van vier werkplekken voor de Veiligheidsregio Groningen VRG (V k€ 19) en het feit dat het effect van de actualisatie van de begroting VRG 2017 door de VRG wordt gedekt vanuit het positieve rekeningresultaat. Het bedrag dat wij eerder hebben bijgeraamd kan daarom vrijvallen (V k€20).

Programma Verkeer en Vervoer:

De overschrijding in 2017 op het programma Verkeer en Vervoer kan voor een groot deel worden verklaard door meer uitgaven voor onderzoek en onderhoud wegen en extra uitgaven voor wensen uit de dorpen (N k€ 70).

Programma Economische zaken, recreatie en toerisme:

Binnen dit programma zijn de belangrijkste afwijkingen de lagere opbrengsten uit de toeristenbelasting (N k€20) en het niet besteden van het budget voor het project 'Kiek over Diek' (V k€ 24).

Programma Onderwijshuisvesting en educatie:

De geraamde opbrengst bij het beëindigen van de onderwijsbestemming van een aantal scholen gebeurt later dan begroot (N k€ 192). Het gebruik van de regeling leerlingenvervoer is lager dan bij de begroting geraamd (V k€ 58).

Programma Sport, kunst en cultuur:

De grootste afwijking bij dit programma wordt veroorzaakt door een combinatie van aantal onvoorziene factoren waardoor er meer kosten gemaakt zijn voor het beheer en onderhoud van de diverse sportaccommodaties (N k€61).

Programma Sociaal domein:

De grootste budgettaire afwijkingen worden veroorzaakt door een terugontvangen bijdrage in verband met Beschermd Wonen (V k€150), een tekort op het BUIG-budget (N k€305) veroorzaakt door een lagere vangnetuitkering dan begroot, een positief resultaat op het PGB-budget Wmo begeleiding (V k€175), een tekort op de uitvoeringskosten Sociaal Domein (N k€179) en een tekort op het budget Jeugd ZIN (N k€378).

Programma Leefomgeving:

De belangrijkste afwijkingen zijn het gevolg van minder ontvangen bouwleges (N k€ 58) en het laten vrijvallen van de toegerekende winst in het grondbedrijf (V k€65). Het baggeren van het Westgat (V k€ 312) en het project Werken aan de Dorpen (V k€ 320) was voor 2017 geraamd maar zal in 2018 gerealiseerd worden.

Algemene dekkingsmiddelen:

De opbrengsten van een tweetal niet begrote detacheringen zijn hier opgenomen (V k€ 105), daarnaast valt de voorziening organisatiewijziging gedeeltelijk vrij door het opheffen van de boventalligheid van een medewerker (V k€ 438), zijn de rentekosten lager dan begroot (V k€ 210) en hebben de effecten van de verschillende circulaire geleid tot een hogere Algemene uitkering (V k€ 180).

Voor een uitgebreidere toelichting op de afwijkingen tussen de actuele begroting en de realisatie wordt verwezen naar de financiële analyse die aan het einde van elk programma is toegevoegd.

Stand van het eigen vermogen

In de onderstaande tabel wordt de stand van het eigen vermogen weergegeven.

bedragen x k€

Eigen vermogen	stand per 31-12-2016	Toevoeging	Onttrekking	stand per 31-12-2017
Algemene reserve (incl. reserve GRP)	4.768	2.121	-4.819	2.070
Bestemde reserves	4.108	8.377	-7.998	4.488
Totaal reserves	8.877	10.498	-12.817	6.558
Gerealiseerd resultaat boekjaar	0	1.709	0	1.709
Totaal eigen vermogen	8.877	12.208	-12.816	8.267

De belangrijkste stortingen in de bestemde reserves hebben plaats gevonden in de volgende bestemde reserves:

- Sociaal Domein (k€ 876)
- Werelderfgoedcentrum (WEC) (k€ 1.000)
- Uitvoering plannen dorpen (k€ 1.371)
- Mid term (k€ 4.172).

De belangrijkste onttrekkingen uit bestemde reserves zijn:

- Sociaal domein (k€ 432)
- Uitvoering plannen dorpen (k€ 1.371)
- Mid term (k€ 4.162)
- Enexis gelden (€ 1.512).

Meer informatie is te vinden in bijlage 5.2 Overzicht en toelichting reserves.

Investeringskredieten

In de onderstaande tabel wordt de stand van de begrote en gerealiseerde investeringskredieten per programma weergegeven.

bedragen x k€

Programma	Restant krediet 2016	mutaties agv. begroting 2017	mutaties raadsbesluiten 2017	Wijziging agv. berap 2017	Totaal beschikbaar krediet	Gerealiseerd	restant krediet naar 2018
Verkeer en vervoer	448	185	0	296	929	577	352
Onderwijshuisvesting en educatie	2.930	460	124	0	3.514	901	2.613
Sport	137	180	0	-2	315	151	162
Milieu	867	609	0	0	1.476	357	1.119
Bedrijfsvoering	268	1.227	-597	0	898	385	488
Specifieke Projecten	4.578	90	1.677	0	6.345	1.939	4.403
Totaal	9.228	2.751	1.204	294	13.477	4.310	9.137

Toelichting kredietmutaties als gevolg van raadsbesluiten

In de onderstaande tabel worden de begrote investeringskredietmutaties als gevolg van raadsbesluiten weergegeven.

bedragen x k€

Begrotingswijzigingen investeringen	
6-2017 IHP - Integraal Kindcentrum Eenrum	112
7-2017 BMW ICT hard- en software	-600
8 en 9-2017 Midterm	677
13-2017 Werelderfgoed centrum	1.000
dec-2017 Tractienota	3
dec-2017 IHP	12
Totaal	1.204

Toelichting afwijking totaal beschikbaar versus gerealiseerd investeringskrediet

Van het totaal beschikbaar gesteld investeringskrediet k€ 13.477 is in 2017 k€ 4.283 daadwerkelijk geïnvesteerd. De grootste afwijkingen worden hieronder genoemd:

Programma Onderwijshuisvesting en educatie

De uitvoering van het Integraal huisvestingsplan (IHP) gaat door in 2018 (restant krediet k€ 2.501).

Programma Milieu

Investerings in het kader van het Gemeentelijk rioleringsplan (GRP) vinden later plaats (restant krediet (k€ 1.089).

Specifieke projecten

De investeringen in verband met het Werelderfgoedcentrum, Strandweg en de Midterm vinden plaats in 2018 en 2019 (restant krediet respectievelijk k€ 911, k€ 1.213, k€ 620)

De investeringen in verband met het programma Krimp en leefbaarheid lopen door tot 2023.

Meer informatie is te vinden in bijlage 5.3 Overzicht van investeringen.

2 Beleidsprogramma's

Haven Lauwersoog

2.1 Burger en bestuur

Inhoud van het beleidsprogramma Burger en bestuur

Dit programma gaat over de relatie tussen de bestuursorganen van de gemeente De Marne en de mensen die er wonen. Die bestuursorganen zijn de gemeenteraad, het college en de burgemeester. Zij geven invulling aan het democratische besluitvormingsproces. Bestuurders en ambtenaren zoeken oplossingen, beantwoorden vragen, leveren producten, geven informatie en luisteren. Ambtenaren ondersteunen daarbij de raad, het college en de burgemeester.

De gemeente De Marne biedt exclusieve diensten aan. Deze diensten zijn ergens anders niet te krijgen. Dat schept de verplichting om open, eerlijk, en transparant te zijn en ook zo te communiceren. Onze houding is burgergericht en onze werkwijze flexibel, voortvarend en slagvaardig. De organisatie werkt als regisseur, netwerker en verbinder om zelfredzaamheid en actief meedoen te stimuleren.

Maatschappelijke ontwikkeling

Wij verlenen diensten aan inwoners, bedrijven en instellingen. Dat doen wij niet alleen vanuit een wettelijke verplichting, maar vooral omdat wij maatschappelijk betrokken zijn. Zo dragen wij bij aan de democratische rechtsstaat. We doen ons werk effectief, efficiënt en transparant. De eigen kracht van onze burgers, wederzijds vertrouwen en een 'ja, mits'-houding zijn onze leidmotieven.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Reguliere taken goed uitvoeren	Zie doelstelling 1 en 4
We bedienen de burger, we betrekken hen en we stimuleren hen om mee te doen	Zie doelstelling 1 en 2
Communicatie en informatievoorziening moet passen bij ontwikkeling en innovatie in de samenleving	Zie doelstelling 3 en 4

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen! / Wat hebben we bereikt?
We willen het bestuur en de burgers dichter bij elkaar brengen voor een vitale samenleving. We creëren vertrouwen door te verbinden en te vernieuwen met durf en daadkracht.

Doelstelling 1	Inrichting Gemeentelijk Contact Centrum (GCC): de organisatie inhoudelijk inrichten				
Maatregel 1.1	Inrichting Gemeentelijk Contact Centrum (GCC): de organisatie inhoudelijk inrichten				
Prestatie Indicator	Medewerkers en werkzaamheden voorbereiden.				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Dienstverlening overhevelen naar GCC			
		Medewerkers trainen om GCC-diensten te verlenen			
Toelichting		Functioneren GCC afstemmen met vakafdelingen			
	Werkzaamheden die we voor de inwoners, organisaties en bedrijven doen, brengen we samen in een GCC. Daar kan iedereen terecht voor bijvoorbeeld een aanvraag, een rijbewijs of met vragen en klachten. Met zo'n GCC kan onze ambtelijke organisatie onze 'klanten' beter en sneller helpen. Het GCC is al bouwkundig en technisch ingericht. De vervolgstap is om het GCC steviger te verankeren in onze organisatie. In een kwaliteitshandvest staan de normen voor de dienstverlening van de gemeente. Uiteindelijk moet iedereen volgens dat kwaliteitshandvest werken.				

Rapportage	In het kader van de voorbereiding op de herindeling vindt de verdere ontwikkeling van een GCC plaats in een breder perspectief, samen met de andere gemeenten. In het kader van de herindeling is een visie op de dienstverlening in de nieuwe gemeente ontwikkeld. Met het GCC in zijn huidige samenstelling en werkwijze kan de focus gericht blijven op een optimale dienstverlening.
------------	--

Doelstelling 2	Optimaliseren digitale dienstverlening.				
Maatregel 2.1	Vernieuwen website.				
Prestatie Indicator	Projectplan opstellen.				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Voorbereiden	Realiseren		
Toelichting	De digitale dienstverlening blijft zich verder ontwikkelen. Steeds meer gemeentelijke producten en diensten wil de burger op afstand regelen. De gebruiksvriendelijkheid van de website en de toegankelijkheid moet verbeterd worden, zeker voor gebruik van apparaten als tablets en smartphones. 2017 is het jaar van voorbereiding, 2018 het jaar van realisatie.				
Rapportage	Onderweg naar de herindeling zijn de inwoners van De Marne ook in 2017 nog voor de gemeentelijke producten op de eigen website van De Marne aangewezen. Er blijft aandacht voor de gebruiksvriendelijkheid en toegankelijkheid van de website. Samenwerking met de andere gemeenten in de herindeling is geïntensiveerd, met name bij de voorbereiding van een website voor de nieuwe gemeente, gericht op digitale dienstverlening.				

Maatregel 2.2	Gemeentebreed digitaal en zaakgericht werken. Het gezamenlijk gestructureerd werken aan zaakgegevens t.b.v. verbeterde bedrijfsvoering, een transparant klantbeeld en een verbeterde dienstverlening				
Prestatie Indicator	Gemeentebreed inrichten van een systeem van digitaal en zaakgericht werken t.b.v. een verbeterde bedrijfsvoering, een transparant klantbeeld en verbeterde dienstverlening				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Uitvoering	Uitvoering	Afronding		
Toelichting	Om informatie meer gestructureerd en digitaal te beheren en te delen binnen de gemeente wordt er gewerkt aan het digitaliseren van papieren post-, archief en besluitvormingsstromen. Tevens wordt informatie digitaal verstrekt, ingevoerd en geraadpleegd in een zaakstelsel. Hierbij werken alle taakvelden zoveel mogelijk met dezelfde informatie, gevoed door de beschikbare basisregistraties.				
Rapportage	In het laatste kwartaal van 2017 is een begin gemaakt met de verdere implementatie van het zaakgericht digitaal werken in de organisatie. Tegelijkertijd vond er meer samenwerking plaats met de andere gemeenten in de herindeling, met name in de voorbereiding van de invoering van een zaakstelsel voor de nieuwe gemeente.				

Doelstelling 3	We gaan de band tussen burgers en lokale bestuurders versterken.				
Maatregel 3.1	De pilot van de dorpenwebsite (http://dorpen.demarne.nl) uitbreiden				
Prestatie Indicator	Aantal dorpen op de dorpenwebsite uitbreiden				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Dorpenwebsite http://dorpen.demarne.nl evalueren	Uitbreiden aantal dorpen op website			
Toelichting	Het aantal dorpen uitbreiden op de dorpenwebsite is succesvol uitgevoerd door in eerste instantie een koppeling te maken met de website marnecultuur.nl waardoor bredere				

	vindbaarheid is gerealiseerd. Verdere integratie met de website marnecultuur.nl is in voorbereiding. Alle dorpen zijn in beeld.
Rapportage	Er heeft verdere integratie met de website www.marnecultuur.nl plaatsgevonden waardoor bredere vindbaarheid is gerealiseerd. Alle 21 dorpen en het Lauwersmeer als afzonderlijk gebied zijn in beeld.

Maatregel 3.2	Contact met de inwoners van de dorpen versterken.				
Prestatie Indicator	Evalueren of de in 2014 gekozen overlegstructuur met de dorpsverenigingen voldoet				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren evaluatie			
Toelichting	Communicatie tussen de gemeente en haar burgers is goed als die de onderlinge betrokkenheid bij beleidsontwikkeling en bij planvorming vergroot. Hierbij heeft de vitaliteitscoördinator een belangrijke rol.				
Rapportage	<p>Er verandert veel in de participatiemaatschappij. De overlegstructuur met de dorpen moet daar goed bij passen. Burgers, verenigingen en instellingen krijgen steeds meer verantwoordelijkheid. De gemeente vervult meer een regierol, door te inspireren, activeren, informeren, innoveren en verbinden. Dat we gebruik maken van werk- en denkracht in de lokale samenleving wordt eerder regel dan uitzondering. Zelfredzaamheid, actief burgerschap en verantwoordelijkheid zijn belangrijke uitgangspunten. Ideeën voor een betere leefomgeving in de kernen en wijken ontwikkelen we samen met de bewoners.</p> <p>In juli 2017 is het project Werken Aan de Dorpen van start gegaan. Vanuit dit project zijn er 5 dorpencontacten (waaronder de coördinator vitaliteit) die de contacten onderhouden met de dorpen. Hun rol is vooral gericht op het ophalen van ideeën en wensen die er leven in de dorpen. Vervolgens kijken we samen hoe projecten gerealiseerd kunnen worden. De ervaring is dat dorpen het erg plezierig vinden de communicatie met de gemeente via 1 vast dorpencontact te onderhouden.</p>				

Doelstelling 4	i-Burgerzaken inrichten.				
Maatregel	Gefaseerd invoeren van de i-Burgerzaken apps.				
Prestatie Indicator	Ingericht i-Burgerzakensysteem.				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoering	Uitvoering	Afronding	
Toelichting	<p>Met de nieuwe i-Burgerzaken apps wordt tegemoet gekomen aan de eisen van de burger voor een goede en snelle dienstverlening op het gebied van burgerzaken. Selfservice voor en door de burger, 24x7 vanaf elk gewenst apparaat. Uit ervaringen bij gemeenten die al met de app werken blijkt dat burgers deze apps ervaren als gebruikersvriendelijk én als een verrijking van de gemeentelijke service. De komst van de landelijke Basis Registratie Personen (BRP) was oorspronkelijk gepland voor het jaar 2019. Echter, vanwege te hoge kosten heeft het Rijk deze invoering geannuleerd.</p>				
Rapportage	<p>In aanloop naar de herindeling bereidt de organisatie zich verder voor op het gebruik van i-Burgerzaken samen met de herindelingspartners, zodat het aantal digitale diensten verder uitgebreid kan worden.</p> <p>Alle 4 gemeenten werken nu al met de eerste set apps van i-Burgerzaken, waaronder Geboorte, Huwelijk en Overlijden. Tevens kunnen inwoners nu al voor de BMW gemeenten zelf hun huwelijk plannen via DigiD.</p>				

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

Wetgeving

- Algemene Wet Bestuursrecht;
- Gemeentewet;

- Wet Gemeenschappelijke Regelingen;
- Wet openbaarheid van bestuur.
- Wet basisregistratie personen

Verordeningen en beleidsdocumenten

- Algemene Plaatselijke Verordening: raad 20 december 2011;
- Verordening Rekenkamercommissie: raad 13 december 2005;
- Reglement van orde gemeenteraad: raad 18 febr. 2003, laatste wijziging 28 september 2010;
- Regeling burgerinitiatief: raad, 28 september 2004;
- Klachtverordening: raad, 19 december 2000, laatste wijziging 21 april 2009;
- Inspraakverordening: raad, 28 oktober 2003;
- Verordening op de Intergemeentelijke commissie van advies voor bezwaarschriften Bedum, De Marne en Winsum, 19 april 2011;
- Mandaatstatuut: 23 oktober 2007, laatste wijziging 5 juli 2011;
- Convenant samenwerking Bedum, De Marne en Winsum, 22 juni 2010.

Verbonden partijen

Geen

Wat heeft het gekost?

Bedragen in k€					
Specificatie	Realisatie 2016	Begroting Primair 2017	Begroting na wijzigingen 2017	Realisatie 2017	Afwijking begroting - rekening
Bestuur	1.019	752	1.366	1.480	-114
Burgerzaken	413	361	381	283	98
Totaal lasten	1.432	1.113	1.747	1.762	-16
Bestuur	164	0	0	82	-82
Burgerzaken	174	144	189	184	6
Totaal baten	338	144	189	266	-76
Saldo baten en lasten	-1.094	-969	-1.557	-1.497	-61
Reserves					
Toevoeging Reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking Reserves	0	0	0	0	0
Resultaat	-1.094	-969	-1.557	-1.497	-61

Verklaring van verschillen

Bedragen x k €	
Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Taakveld Bestuur	
<i>Burgemeester en wethouders - incidenteel</i> Teruggave Loyalis in verband met afrekening pensioenverzekering voormalig wethouder.	21(V)
<i>Budget voor herindeling BMW - incidenteel</i> De kosten die zijn gemaakt in verband met de herindeling zijn hoger uitgevallen dan	21(N)

<p>Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting</p>	<p>Afwijking</p>
<p>begroot.</p>	
<p>Taakveld Burgerzaken <i>Salariskosten burgerzaken - incidenteel</i> De salariskosten binnen het taakveld Burgerzaken zijn lager uitgevallen dan begroot.</p> <p>77 (V)</p> <p>OVERHEVELINGEN</p> <p><i>Inhuur beveiligingsfunctionaris</i> In 2018 is extra inzet nodig van de beveiligingsfunctionaris voor de ombuiging naar de nieuwe audit-systematiek ENSIA. Omdat het reguliere budget voor 2018 niet toereikend om deze extra kosten te dekken wordt het niet-verbruikte deel van 2017 overgeheveld naar 2018.</p> <p>4(V)</p>	
<p>Overig Diverse kleine positieve en negatieve afwijkingen zorgen gezamenlijk voor een restant verschil.</p>	<p>20(N)</p>
<p>Totale verschil jaarrekening en actuele begroting</p>	<p>61(V)</p>

2.2 Veiligheid

Inhoud van het beleidsprogramma Veiligheid

Dit programma gaat over de brandweezorg, openbare orde en veiligheid, bijzondere wetten en crisisbeheersing/rampenbestrijding. Veiligheid is een breed begrip waar wij structureel in investeren.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Samenwerking en verbinding tussen inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners.	Doelstelling 1.

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen! / Wat hebben we bereikt?
Wij willen een sociaal-veilige leefomgeving waarin wij samen met de inwoners werken aan een adequate brandweezorg in de gemeente De Marne.

Doelstelling 1	Een goede brandweezorg leveren in de gemeente De Marne				
Maatregel	Wij voeren onze wettelijke taken uit en vergroten het brandveiligheidsbewustzijn bij inwoners en instellingen/bedrijven in de gemeente				
Prestatie Indicator	Project 'Geen nood bij brand' uitvoeren				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Uitvoeren	Voltooien			
Toelichting	<p>De Veiligheidsregio Groningen moet goede brandweezorg leveren en een robuuste crisisorganisatie neerzetten. Het Veiligheidsbestuur heeft hiervoor een begroting en een organisatie- en formatieplan vastgesteld. Met de projecten 'Geen nood bij brand' en 'Oefenen in de wijk' maken we onze burgers bewust van brandveiligheid en brandrisico's. We willen hen daarmee stimuleren om bijvoorbeeld (meer) rookmelders te installeren.</p> <p>Vanaf juni 2016 zijn in de Veiligheidsregio Groningen drie oppervlaktereddingsteams aangesteld. Een oppervlaktereddingsteam kan mensen snel redden die niet zelfstandig het water kunnen verlaten (tot 200 meter vanaf de wal kant). De blusploeg Zoutkamp zal één van de drie teams bemensen. De opleidingen en de trainingen zijn in 2017 afgerond.</p> <p>Vijfendertig vrijwilligers leveren vanuit de kazernes in Zoutkamp en Wehe-den Hoorn de primaire brandweezorg. Cluster 't Hogeland ondersteunt hen daarbij o.a. door middel van het organiseren van opleidingen, oefeningen en het uitvoeren van brandveiligheidscontroles bij bedrijven, instellingen en evenementen.</p>				
Rapportage	<p>In 2017 is de brandweer in gemeente De Marne 103 keer uitgerukt voor een incident waarvan er 83 incidenten plaatsvonden binnen de gemeentegrenzen van De Marne. Er is dus 20 keer assistentie verleend buiten de gemeentegrenzen. Het oppervlaktereddingsteam Zoutkamp is 9 keer ingezet bij een reddingsactie. Hiervan was er één inzet binnen gemeente De Marne. De posten Wehe-den Hoorn en Zoutkamp zijn op sterkte mede door de aanname van nieuw personeel. De werving geschiedt middels interne als ook externe werving met ondersteuning vanuit de Veiligheidsregio Groningen.</p> <p>Er zijn diverse voorlichtingen verzorgd aan scholen (5), aan ouderen (zelfstandig wonen) en in Ulrum. Er is aan 19 woonadressen een brief verstuurd voor een brandveiligheidscheck in het kader van installeren van rookmelders. We hebben 64 brandveiligheidscontroles uitgevoerd in de gemeente.</p>				

	Er zijn weer vele oefeningen georganiseerd waaronder voorlichtingsavonden over mentale weerbaarheid voor de vrijwilligers en hun partners.
--	--

Doelstelling 2	De brandweer in gemeente De Marne werkt risico gestuurd, waarmee de opkomsttijd zo laag mogelijk blijft				
Maatregel	<ul style="list-style-type: none"> In kaart brengen van de daadwerkelijke opkomsttijden van de brandweer in De Marne In gebieden waar de opkomsttijden het grootst zijn, komt extra ondersteuning en gerichte voorlichting 				
Prestatie Indicator	De tijd tussen een brand en de melding verkorten en inwoners bewust maken van de aanrijtijden van de brandweer				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Uitvoeren	Voltooien			
Toelichting	De brandweezorg in gemeente De Marne is al goed, maar door ons te richten op de mogelijkheden om daarbij nog sneller, innovatiever en slimmer te kunnen werken, zien wij mogelijkheden om de brandzorg te optimaliseren. Opkomsttijden hebben onze aandacht en de Veiligheidsregio levert een nieuw regionaal dekkingsplan op. We werken risico gestuurd en integraal aan de brandweezorg in gemeente De Marne. Hierbij zullen de scholen, instellingen en de burgers middels voorlichting actief worden benaderd.				
Rapportage	<p>Het regionaal dekkingsplan is vastgesteld in 2017 door het algemeen bestuur van de Veiligheidsregio. Door de aanschaf van paraatheidsmonitoren en dubbel alarmeren kunnen we de brandweezorg verder optimaliseren.</p> <p>Door voorlichtingen op scholen, bedrijven en in de dorpen en wijken te verzorgen, streven we naar een hoge rookmelderdichtheid en brandveiligheidsbesef. De rookmelder dichtheid in 2016 van de gemeente De Marne is 71 %. De rookmelder dichtheid van 2017 is nog niet bekend. Gezien de toezeggingen van de inwoners tijdens de voorlichtingen gaan we er vanuit dat die nu hoger is.</p>				

Doelstelling 3	Een sociaal-veilige leefomgeving met een minimum aan criminaliteit en geweld				
Maatregel 3.1	Aanpak van geweldsincidenten heeft de hoogste prioriteit. Aangiften met geweld worden daarom met voorrang opgenomen en altijd onderzocht.				
Prestatie Indicator	Het aantal slachtoffers van een delict waarbij geweld is gepleegd is afgenomen tot 2% van het aantal geregistreerde incidenten.				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Afname tot 2%	Afname tot 2 %	Doorlopend	Doorlopend	Doorlopend
Toelichting	Deze maatregel gaat over alle denkbare vormen van geweld: mishandeling, huiselijk geweld, psychisch geweld, tasjesroof, bedreiging, verbaal geweld, vernieling, moord en doodslag.				
Rapportage	Uit de cijfers van de politie blijkt dat het aantal geweldsincidenten in 2017 nagenoeg gelijk zijn gebleven in vergelijking met 2016. In de gemeente De Marne is een lichte stijging te zien in het aantal mishandelingszaken. Deze stijging heeft te maken met het feit dat er in een drietal casussen meerdere aangiftes zijn gedaan.				

Maatregel 3.2	De politie bestrijdt verstoringen van openbare orde en veiligheid. Jongeren die overlast veroorzaken worden doorverwezen naar Bureau Halt. Jongerenwerk heeft direct contact met de jeugd. Waar nodig voert de gemeente de regie bij de aanpak van jeugdoverlast.				
Prestatie Indicator	Handhaving/daling van het aantal jeugdoverlast incidenten resp. doorverwijzingen Halt				
	2016	2017	2018	2019	2020

	Jeugd overlast: 25	Jeugd overlast: 24			
	Verwijzing Halt: 4	Verwijzing Halt: 9			
Toelichting	In het landelijk beeld neemt het aantal jeugdige verdachten af. In Noord Nederland is nog geen daling te zien, maar wel een verschuiving naar een oudere leeftijdscategorie.				
Rapportage	Uit de gegevens van Basiseenheid Ommelanden West blijkt dat er in 2017 een afname is te zien in het aantal meldingen van jeugdoverlast. Ook in gemeente De Marne is sprake van een daling in het aantal meldingen van jeugdoverlast in 2017. De verwijzingen naar Halt zijn toegenomen van 4 in 2016 naar 9 in 2017. In 2017 zijn meer jongeren naar Halt verwezen omdat de afspraak is gemaakt: minder strafrecht en meer Halt (preventie/repressie) waar het kan.				

Beleidsindicatoren						
Naam indicator	Eenheid	Indicator				
		De Marne	Winsum	Bedum	Eemsmond	Landelijk
Verwijzingen Halt <i>Bron: Halt, 2016</i>	Aantal per 10.000 jongeren	124,0	66,6	71,8	210,0	137,4
Harde kern jongeren <i>Bron: KLPD, 2014</i>	Aantal per 10.000 inwoners	0,0	0,5	0,0	0,0	1,3
Winkeldiefstallen <i>Bron: CBS, 2016</i>	Aantal per 1.000 inwoners	0,0	0,0	0,0	0,3	2,3
Geweldsmisdrijven <i>Bron: CBS, 2016</i>	Aantal per 1.000 inwoners	3,5	2,6	2,4	6,0	5,3
Diefstallen uit woning <i>Bron: CBS, 2016</i>	Aantal per 1.000 inwoners	2,0	1,1	1,0	0,6	3,3
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) <i>Bron: CBS, 2016</i>	Aantal per 1.000 inwoners	4,5	3,7	4,3	6,0	5,6

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

Wetgeving

- Gemeentewet
- Algemene Wet Bestuursrecht
- Wet tijdelijk huisverbod;
- Algemene Plaatselijke Verordening (APV);
- Drank- en Horecawet (DHW);
- Wet Veiligheidsregio's;
- Wet Algemene bepalingen Omgevingsrecht (Wabo);
- Arbowet;
- Besluit Rampen en Zware ongevallen (BRZO);
- Besluit Externe Veiligheid;

Beleidsdocumenten

- Integraal Veiligheidsbeleid 2011-2015;
- Uitvoeringsplan Integraal Veiligheid 2015;
- Handboek Huisverbod uitvoering burgemeesterstaken regio Groningen (juni 2009);
- Convenant Alcohol & Jongeren;

- Preventie- en Handhavingsplan;
- Evenementenbeleid (2005);
- Strategische koers Brandweer en (multi) Crisisbeheersing Veiligheidsregio Groningen 2014-2016.
- Incidentbestrijdingsplan Waddenzee 2011;

Verbonden partijen

Hieronder wordt inzicht gegeven in de bijdrage van verbonden partijen aan dit beleidsprogramma. In de paragraaf verbonden partijen is uitgebreidere informatie beschikbaar over de verbonden partijen : vestigingsplaats, deelnemende partijen, bestuurlijk belang, financieel belang, vermogen en financieel resultaat van de afgelopen jaren.

Naam	Veiligheidsregio Groningen (VRG)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	De regeling stelt zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: <ol style="list-style-type: none"> brandweertzorg; geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen; rampenbestrijding en crisisbeheersing; ambulancezorg en brandweer

Wat heeft het gekost?

Bedragen in k€					
Specificatie	Realisatie 2016	Begroting Primair 2017	Begroting na wijzigingen 2017	Realisatie 2017	Afwijking begroting - rekening
Crisisbeheersing en brandweer	770	890	935	916	19
Openbare orde en veiligheid	50	113	114	106	8
Totaal lasten	820	1.003	1.049	1.022	27
Crisisbeheersing en brandweer	20	0	0	26	-26
Openbare orde en veiligheid	3	0	0	0	0
Totaal baten	23	0	0	27	-27
Saldo baten en lasten	-797	-1.003	-1.049	-996	-54
Reserves					
Toevoeging Reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking Reserves	0	0	0	0	0
Resultaat	-797	-1.003	-1.049	-996	-54

Verklaring van verschillen

bedragen in k €	
Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Taakveld Crisisbeheersing en brandweer	
<i>Bijdrage Veiligheidsregio Groningen</i>	

<p>Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting</p>	<p>Afwijking</p>
<p>Bij de Bestuursrapportage 2017 is k€20 bijgeraamd voor de actualisatie van de begroting VRG 2017. Door de VRG is in de jaarrekening 2017 aangegeven dat de extra bijdrage over 2017 niet meer met de deelnemende gemeenten wordt verrekend. In plaats daarvan wordt het benodigde bedrag van de actualisatie door de VRG gedekt vanuit het positieve rekeningresultaat. Het bedrag dat wij eerder hebben bijgeraamd kan daarom vrijvallen.</p>	<p>20(V)</p>
<p><i>Huuropbrengsten werkplekken</i> De Veiligheidsregio Groningen (VRG) maakt gebruik van 4 werkplekken in het gemeentehuis in Leens. Hiervoor wordt een vergoeding ontvangen. Deze is niet begroot.</p>	<p>19(V)</p>
<p>Overig Diverse kleine positieve en negatieve afwijkingen zorgen gezamenlijk voor een restant verschil.</p>	<p>15(V)</p>
<p>Totale verschil jaarrekening en actuele begroting</p>	<p>54(V)</p>

2.3 Verkeer en vervoer

Inhoud van het beleidsprogramma Verkeer en vervoer

Een nette en veilige openbare ruimte

De inrichting van de openbare ruimte is van groot belang voor een vitale kwalitatieve leefomgeving. Die moet schoon, veilig en groen zijn. Hiervoor stellen we beleid op en maken we beheer- en uitvoeringsplannen. In dit programma geven we aan wat we willen bereiken en wat we gaan doen aan het groen, de wegen, de openbare verlichting en bouwwerken zoals bruggen, steigers en kademuren. Wij moeten er voor zorgen dat de inwoners zich betrokken voelen bij hun woonomgeving en daarvoor medeverantwoordelijkheid dragen.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Uitvoering geven aan ingezet beleid	Doelstelling 1 t/m 6

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen! / Wat hebben we bereikt?
Kwalitatief vitaal houden van de leefomgeving

Doelstelling 1	Zorgen voor een goede bereikbaarheid van de gemeente, met behoud van leefbaarheid en verkeersveiligheid
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Participeren in het project N361Veilig (Provincie Groningen); 2. Voorbereiden/uitvoering van maatregelen op diverse kruispunten in het tracé Mensingeweer-Menneweer; 3. Voorbereiden/uitvoeren plan van aanpak Breed verkeer Ulrum-Leens-Wehe-den Hoorn; 4. Uitvoeren van het herijkt GVVP/meerjaren uitvoeringsplan GVVP; 5. Onderhoud van bebording; 6. Opstellen uitvoeringsplan bebording 2018-2022; 7. Verkeersvoorlichting geven aan mensen in verschillende leeftijdsgroepen o.a. via samenwerking met provincie en VVN/VVN de Marne; 8. Herinrichting H. Doornbosweg Zoutkamp; 9. Aanleg trottoir Zuurdijk; 10. Vervangen ANWB wegwijzer paddestoel; 11. Ondersteuning aanbesteding publiek vervoer; 12. Beleid opstellen plattelands mobiliteit.
Rapportage	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er komen steeds meer onderdelen van het project N361 Veilig tot afronding: het project Ranum-Mensingeweer en Lauwersoog bevinden zich in de laatste fase om alle verbeterpunten op te lossen en afspraken te maken over beheer. 2. Het project Mensingeweer-Menneweer bevindt zich in de ontwerpfase. 3. Er is een procesvoorstel gemaakt voor de aanpak Breed verkeer Ulrum-Leens-Wehe-den Hoorn in 2018. 4. Het GVVP plan is drager voor het ontwerp geweest voor werken aan de dorpen en andere infrastructurele plannen. 5. Het reguliere onderhoud aan bebording is uitgevoerd. 6. In verband met de aankomende herindeling is er geen nieuw uitvoeringsplan bebording gemaakt. 7. In samenwerking met het Verkeer- en Vervoersberaad zijn voorlichtingscampagnes gegeven. O.a. BOB, afleiding in het verkeer en voor motorrijders een campagne over veilige kleding. 8. Project Doornbosweg Zoutkamp is opgeleverd in september 2017. 9. Na overeenstemming aanleg trottoir Zuurdijk vindt uitvoering plaats in 2018.

	<p>10. Na de winter wordt gestart met het schoonmaken en zonodig vervangingen van ANWB paddenstoelen.</p> <p>11. Deelgenomen aan ambtelijke overleggen aanbesteding publiek vervoer.</p> <p>12. Het onderzoek plattelandsmobiliteit is in 2017 afgerond. Er is echter geen beleid aan gekoppeld omdat de benoemde punten nog in ontwikkeling zijn.</p>
--	--

Doelstelling 2	Zorgen voor een wegennet dat in ieder geval veilig en functioneel onderhouden is op basis van de methodiek rationeel wegbeheer				
Maatregel	<p>1. Wegen onderhouden;</p> <p>2. Bepalen van de kwaliteit van de wegen door inspecties;</p> <p>3. Opstellen meerjaren uitvoeringsplan 2017-2026.</p>				
Prestatie Indicator	Minimaal 80% van het wegennet is matig tot zeer goed. Percentage asfalt en elementenverharding naar kwaliteit:				
	2016	2017	2018	2019	2020
Percentage asfalt: matig tot zeer goed	96%	97%	97%	96%	n.t.b
Percentage elementenverharding: matig tot zeer goed	97%	94%	98%	96%	n.t.b
Toelichting	De doelstelling is gebaseerd op het wegenonderhoud 2016-2019. Ieder jaar brengen we de kwaliteit van onze wegen in kaart door middel van verschillende categorieën: van 'zeer slecht' tot 'zeer goed'.				
Rapportage	<p>1. Het onderhoud aan gemeentelijke wegen is uitgevoerd op basis van de overeenkomst Onderhoud De Marne 2016-2019.</p> <p>2. De kwaliteit van de wegen is bepaald door een weg inspectie</p> <p>3. Het meerjaren uitvoeringsplan is opgenomen in het plan Beheren met beleid en wordt per jaar ingevuld op basis van de overeenkomst Onderhoud De Marne 2016-2019.</p>				

Doelstelling 3	Bevorderen van de veiligheid van de woonomgeving door een goede openbare verlichting.				
Maatregel	<p>1. Opstellen nieuw beleidsplan Openbare verlichting De Marne;</p> <p>2. Uitvoeren beleidsplan Openbare verlichting De Marne Duurzaam verlicht;</p> <p>3. Opstellen meerjaren uitvoeringsplan Openbare Verlichting 2018-2022.</p>				
Prestatie Indicator	Het beleid en beheer van de openbare verlichting is actueel				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Opstellen nieuw beleid	Uitvoeren	Uitvoeren	Uitvoeren
Rapportage	<p>1. In verband met de herindeling kan geen nieuw beleid worden vastgesteld. Voor het groot onderhoud 2018 is als alternatief een notitie opgesteld. Deze notitie is in december 2017 in de raad vastgesteld.</p> <p>2. Alle verlichting is geïnspecteerd. Het onderhoud is op basis van het bestek voorbereid door Tauw/Montad en uitgevoerd door Ziut.</p> <p>3. Het meerjaren uitvoeringsplan komt voort uit het beheerpakket Moon. De werkzaamheden voor 2018 zijn opgenomen in het plan voor vervangingen voor het groot onderhoud 2018.</p>				

Doelstelling 4	Terugdringen van het energiegebruik van de openbare verlichting, in 2020 met 20% en in 2030 met 50% ten opzichte van 2013.				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoering beleidsplan Openbare verlichting De Marne Duurzaam; 2. Vervang waar mogelijk van conventionele verlichting door zeer energiezuinige led verlichting; 3. Opstellen rapportage energiegebruik en kansen energiebesparing/ duurzaam gebruik energie openbare verlichting. 				
Prestatie Indicator	Lager energieverbruik openbare verlichting ten opzichte van 2013.				
	2016	2017	2018	2019	2020
	5,7%	7,6%	11,4%	14%	17%
Toelichting	De gemeente De Marne wil met haar openbare verlichting voldoen aan de doelstelling van het SER-Energieakkoord: een breed gedragen akkoord over energiebesparing, duurzame energie en klimaatbeleid.				
Rapportage	<ol style="list-style-type: none"> 1. Alle verlichting is geïnspecteerd. Het onderhoud is op basis van het bestek voorbereid door Tauw/Montad en uitgevoerd door Ziut. 2. Bij vervangingen is gebruik gemaakt van LED technieken. 3. Er is onderzoek gedaan waar de vervanging van verlichting moet plaatsvinden. Bij elke vervanging wordt elke kans benut om maximaal te besparen op energie. Ten opzichte van 2010 (de start van het beleidsplan) is er 20% energie bespaard). Ten opzicht van 2013 (SER-Energieakkoord) is dit 7,6%. 				

Doelstelling 5	Zorgen dat civiele kunstwerken (bruggen, beschoeiingen, kademuren en steigers) in ieder geval veilig en functioneel onderhouden zijn				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoering beleidsplan Civiele kunstwerken; 2. Opstellen meerjaren uitvoeringsplan 2018-2022 3. Vervangen 5,6 km beschoeiing langs oever, kanalen en vaarten. 4. Vervangen voegwerk van muren langs wegen in de dorpskom van Zoutkamp. 				
Prestatie Indicator	Het beleid en beheer van de openbare ruimte is actueel.				
	2016	2017	2018	2019	2020
	uitvoeren	uitvoeren	uitvoeren	uitvoeren	uitvoeren
Toelichting	Om de twee jaar brengen we de kwaliteit van civiele kunstwerken in kaart, uitgedrukt in verschillende categorieën (van 'zeer slecht' tot 'zeer goed').				
Rapportage	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het uitvoeringsplan 2017 voor de bruggen, oeverbeschoeiingen en kademuren is uitgevoerd. 2. Vanuit het beheerpakket i-asset is het meerjarenplan opgesteld. Dit plan wordt gebruikt voor het uitvoeringsplan 2018. 3. De voorbereiding voor het vervangen van 5,6 km beschoeiingen is gestart, waarbij diverse stakeholders betrokken zijn. 4. De werkzaamheden voor het vervangen van het voegwerk van muren langs de wegen in Zoutkamp worden na de winter 2018 uitgevoerd. 				

Doelstelling 6	Een optimaal beheer en onderhoud op basis van het groenbeheerplan				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoeren van het beheerplan Openbare Ruimte (Groen) waaronder adoptiegroen; 2. Herijken beleid onkruidbestrijding. 3. Opstellen meer jaren uitvoeringsplan Groenonderhoud 2018-2019. 4. Beheer recreatieve voorziening (schelpenpaden) 				
Prestatie Indicator	Het aantal overeenkomsten adoptiegroen neemt toe				
	2016	2017	2018	2019	2020

Overeenkomst- en adoptie- groen	22	27	32	37	42
Toelichting	In 2016 is het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen op verharding verboden. De ervaringen van 2016 worden gebruikt voor het herijken van beleid. Er is een bedrag van k€ 11 gereserveerd om de extra kosten op te vangen.				
Rapportage	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het beheerplan openbare ruimte wordt uitgevoerd. De aantallen adoptiegroen blijft stabiel. Waar mogelijk faciliteren we inwoners om mee te helpen (bijvoorbeeld bij het opknippen bos-plantsoen, maaien met de bosmaaier, e.d. 2. In 2017 is de onkruidbestrijding uitgevoerd door middel van branden. In 2018 continueren we deze methode. In BMW verband wordt gekeken of dit de beste methode is. 3. Het meerjaren uitvoeringsplan wordt jaarlijks opgesteld. 4. In aanloop naar de herindeling worden ervaringen uitgewisseld met de BMW gemeenten over de manier waarop de schelpenpaden worden onderhouden. <p>In 2017 zijn ervaringen opgedaan met het onderhoud van schelpenpaden, bijvoorbeeld los maken met de kop-eg (bovenste toplaag losmaken van de schelpenpaden).</p>				

Het project "Werken aan de dorpen (WAD)" staat buiten het regulier onderhoud van het openbaar groen.

Beleidsindicatoren						
Naam indicator	Eenheid	Indicator				
		De Marne	Winsum	Bedum	Eems- mond	Landelijk
Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig	%	12%	4%	5%	4%	8%
Overige verkeersongevallen met een gewonde fietser	%	5%	11%	5%	8%	9%

Bron: VeiligheidNL 2015

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP); herijkt raad 2015;
- Meerjaren Uitvoeringsplan GVVP 2011-2015; raad november 2010;
- Wegenbeheerplan; raad december 2014;
- De Marne Duurzaam Verlicht beleidsplan openbare verlichting; raad december 2009;
- Notitie Beeldend Beleidsplan Openbare Verlichting; raad december 2017;
- Beleidsplan bebording; raad november 2010;
- Beleidsplan Bruggen; raad oktober 2012;
- Beleidsplan Beschoeiingen, kademuren en steigers; raad november 2012;
- Groenstructuurplan; t.k.a. raad februari 2005;
- Beheerplan openbare ruimte (BOR); raad november 2008; herijkt 2013;
- Kwaliteitsplan openbaar groen; raad november 2008

Verbonden partijen

Geen.

Wat heeft het gekost?

Bedragen in k€

Specificatie	Realisatie 2016	Begroting Primair 2017	Begroting na wijzigingen 2017	Realisatie 2017	Afwijking begroting - rekening
Verkeer en vervoer	2.316	1.908	1.919	2.025	-106
Recreatieve havens	160	145	143	157	-13
Economische havens en waterwegen	111	123	122	88	34
Openbaar vervoer	0	3	3	3	0
Totaal lasten	2.588	2.178	2.187	2.272	-85
Verkeer en vervoer	78	10	10	12	-2
Recreatieve havens	2	4	3	0	3
Economische havens en waterwegen	0	0	0	0	0
Openbaar vervoer	0	0	0	0	0
Totaal baten	80	14	12	12	1
Saldo baten en lasten	-2.507	-2.164	-2.175	-2.261	86
Reserves					
Toevoeging Reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking Reserves	17	0	4	4	0
Resultaat	-2.490	-2.164	-2.171	-2.257	86

Verklaring van verschillen

Bedragen x k €

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Taakveld Verkeer en vervoer	
<i>Onderhoud wegen</i> De overschrijding in 2017 op het taakveld Verkeer en Vervoer kan voor een groot deel worden verklaard door meer uitgaven voor onderzoek en onderhoud wegen en extra uitgaven voor wensen uit de dorpen.	70(N)
OVERHEVELING <i>Opstellen verkeersplannen</i> In 2017 is een extra digitale snelheidsindicator (DSI) besteld. Deze wordt in 2018 geleverd en betaald. Daarnaast vindt in 2018 herijking plaats van de parkeervisie Lauwersoog in verband met de ontwikkelingen van het Werelderfgoedcentrum Waddenzee.	6(V)
Taakveld Economische havens en waterwegen <i>Kapitaallasten voorbereidingskrediet beschoeiing</i> De investering voor de voorbereidingskosten voor het reconstrueren van technisch versleten beschoeiingen is nog niet volledig gerealiseerd.	18(V)

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Overig Diverse kleine positieve en negatieve afwijkingen zorgen gezamenlijk voor een restant verschil.	40(N)
Totale verschil jaarrekening en actuele begroting	86(N)

2.4 Economische zaken, recreatie en toerisme

Inhoud van het beleidsprogramma Economische zaken, recreatie en toerisme

Dit programma gaat over wat de gemeente doet voor de lokale economie, in het bijzonder voor landbouw, visserij, recreatie, toerisme en overige bedrijvigheid.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Het netwerk tussen burgers en lokale bestuurders versterken. Burgers dicht bij elkaar brengen en onderlinge banden versterken.	Doelstelling 1
Bedrijven faciliteren en stimuleren in het verder ontwikkelen van producten en diensten en de promotie daarvan.	Doelstelling 2
Projecten uitvoeren die een impuls geven aan de verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme in het Lauwersmeergebied.	Doelstelling 3

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen! / Wat hebben we bereikt?
We willen het economisch klimaat in De Marne versterken. Ook willen we kansen en groeimogelijkheden voor het midden- en kleinbedrijf, voor recreatie en toerisme en voor landbouw en visserij benutten. Dit doen we door te verbinden en door de samenwerking te zoeken met bedrijven en ondernemers.

Doelstelling 1	Het netwerk tussen de gemeente en bedrijven en bedrijven onderling in de verschillende branches hechter maken				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opbouwen en onderhouden van een netwerk; 2. Organiseren van ondernemersavonden; 3. Bezoeken van ondernemersverenigingen; 4. Afleggen van bedrijfsbezoeken. 				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> • Twee keer per jaar wordt een ondernemersavond georganiseerd; • Eén keer per jaar worden de ondernemersverenigingen bezocht; • Er worden minimaal tien bedrijfsbezoeken afgelegd. 				
	2016	2017	2018	2019	2020
		2 ondernemersavonden 1 x bezoek ondernemersvereniging Minimaal 10 bedrijfsbezoeken			
Toelichting	<p>Opbouwen en onderhouden van een netwerk</p> <p>Om kansen te benutten worden contacten gelegd met belangenpartijen, kennisnetwerken, maatschappelijke instellingen, zoals het Midden- en Kleinbedrijf Noord (MKB-Noord), de Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord-Nederland (NOM), het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN), Jonge Bedrijven Netwerk Groningen, Noordelijke Land- en Tuinbouw Organisatie (NLTO), Raad van Advies programma Waddenzeehavens, Stichting Hulp in nood, etc. Deze contacten zijn er in de vorm van een-op-een afspraken, netwerkbijeenkomsten, denktank-sessies en informatiebijeenkomsten.</p> <p>Daarnaast zijn wij actief in het veld aanwezig en onderhouden, doorgaans meerdere keren per week, rechtstreekse contacten met ondernemers. Ook verzorgen wij de communicatie via de sociale media (Twitter en LinkedIn).</p> <p><i><u>Twee keer per jaar een ondernemersavond organiseren</u></i></p> <p>Doel van de ondernemersavonden is versterking en stimulering van het ondernemersnetwerk en bruggen slaan tussen de verschillende branches. Door het vergroten en verstevigen van het ondernemersnetwerk stimuleren we nieuwe</p>				

	<p>initiatieven, klantencontacten en samenwerkingsverbanden .</p> <p><u>Eén keer per jaar de ondernemersverenigingen bezoeken</u></p> <p>In De Marne is nog een aantal ondernemersverenigingen actief. Belangrijk is dat wij deze één keer per jaar bezoeken zodat we weten wat er speelt en waar de doelen van deze verenigingen liggen. Hierdoor wordt de onderlinge band versterkt en de (onderlinge) samenwerking met de ondernemers gepromoot.</p> <p><u>Minimaal tien bedrijfsbezoeken met de portefeuillehouder afleggen</u></p> <p>De portefeuillehouder legt samen met het taakveld Economische Zaken bedrijfsbezoeken af, om de band met de ondernemers te versterken en op de hoogte te zijn van de ontwikkelingen in het veld.</p>
Rapportage	<p>In het kader van de gemeentelijke herindeling zijn er diverse sessies georganiseerd met ondernemers. Er zijn avonden georganiseerd waarvoor stakeholders zijn uitgenodigd. Het doel hiervan was om input te verkrijgen voor de ruimtelijke visie voor de gemeente Het Hogeland.</p> <p>In november 2017 is een ondernemersavond georganiseerd waar een presentatie is gehouden over de "Top Dutch" campagne en de mogelijke vermarkting van het werelderfgoed Waddenzee.</p> <p>Daarnaast zijn diverse bedrijfsbezoeken afgelegd. De raad heeft een bezoek gebracht aan Heiploeg en is meegenomen in de ontwikkelingen in de haven van Lauwersoog.</p>

Doelstelling 2	Bedrijven faciliteren en stimuleren om producten en diensten te ontwikkelen en te promoten				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Via de stichting Promotie Waddenland uitvoering geven aan toeristische informatievoorziening en regiomarketing; 2. Actief inspelen op vragen van ondernemers; 3. Daar waar mogelijk meewerken/ondersteuning bieden aan promotionele acties. 				
Prestatie Indicator	Het aantal toeristische overnachtingen neemt jaarlijks toe met 5%				
	2016	2017	2018	2019	2020
		5%	5%	5%	5%
Toelichting	<p><u>Toeristische informatievoorziening en regiomarketing</u></p> <p>De gemeente heeft samen met toeristische ondernemers de Stichting Promotie Waddenland opgericht. Die stichting voert ons Beleidsplan Recreatie en Toerisme uit. Zij zorgen voor de regiomarketing en voorzien toeristen van informatie. Ze werken daarbij samen met Marketing Groningen en de toeristische ondernemers.</p> <p><u>Actief inspelen op vragen van ondernemers</u></p> <p>Ondernemers die zich willen vestigen of verder ontwikkelen komen vaak met vragen bij de gemeente. De gemeente geeft hun informatie en heeft een adviserende rol. Hierbij valt te denken aan adviseren over bestemmingsplannen, mogelijkheden voor vestiging, over subsidiemogelijkheden en het leggen van verbindingen met andere organisaties, bedrijven en kennisinstellingen.</p> <p><u>Promotie-acties</u></p> <p>Wij geven zo veel mogelijk ruchtbaarheid aan onze diensten via sociale media als Twitter en LinkedIn. We onderhouden onze netwerken en nodigen mensen uit voor evenementen als het Werelderfgoedweekend, de Colin Archer Memorail Race, Dag van de Garnaal en Garnalenparty. In 2017 gaat extra aandacht uit naar de herdenking van de Kerstvloed 1717. Dit is de herdenking van de stormvloed die optrad in de nacht van 24 op 25 december 1717 en grote gevolgen heeft gehad voor de getroffen gebieden aan de Noordzeekust. Betrokken partijen zijn Museumhuis Groningen, Waterschappen Noorderzijlvest en Hunze en Aa's, NAM en Tocht om de</p>				

	Noord. Voor de cofinanciering van dit evenement wordt een extra bedrag gereserveerd van k€ 20.
Rapportage	<p>Het evenement Kerstvloed 1717 heeft plaatsgevonden. We hebben hierin een actieve rol gespeeld. Bij de evaluatie hebben ondernemers aangegeven dat er veel toeristen naar het gebied zijn gekomen voor het evenement. Met name de locaties waar de plattegronden te verkrijgen waren zijn goed bezocht, evenals de locaties waar de kunstwerken waren opgesteld.</p> <p>Er wordt actief ingespeeld op vragen van ondernemers. Uit de contacten blijkt dat dit zeer wordt gewaardeerd. De gemeente heeft met name een informatieve en faciliterende rol. In mei en juni 2017 heeft de Economic Board een aantal zittingen in het gemeentehuis georganiseerd om informatie te verstrekken over de mogelijkheden die zij bieden.</p> <p>In samenwerking met het taakveld Grondzaken zijn er kavels verkocht op het bedrijventerrein van De Marne.</p> <p>Met de Stichting Herstel Erfgoed De Marne wordt gewerkt om het Ploeghuis gestalte te geven in de voormalig parochiehuys te Wehe den Hoorn.</p> <p>Met ondernemersbelangen Leens wordt samengewerkt om het winkelcentrum een regionale functie te geven. Op verzoek van de kooplui van de weekmarkt in Ulrum is de markt verplaatst naar Leens.</p> <p>Het project "De Maakplaats" is voor de 1e fase afgerond. In dit project werken jongeren, scholieren, boeren, ondernemers en ontwerpers samen aan het ontwikkelen van nieuwe duurzame productieketens met lokale gewassen en met nieuwe technieken, zoals een 3D printer. Diverse ondernemers hebben belangstelling getoond om mee te werken. Daarnaast is ingezet om de inwoners te informeren over het project. Er zijn diverse lezingen georganiseerd, er is een expositie in de bibliotheek van Leens en de scholen zijn betrokken bij de Maakplaats.</p>

Doelstelling 3	Impuls geven aan de verdere ontwikkeling van recreatie en toerisme in het Lauwersmeergebied				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoeren project PROLoog; 2. Initiëren van en meewerken aan kansrijke economische en toeristische/recreatieve projecten. 				
Prestatie Indicator	Het realiseren van projecten zoals opgenomen in het programma PROloog (zie hiervoor programma Leefomgeving).				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Realiseren projecten PROLoog	Realiseren projecten PROLoog	Idem	Idem	Idem
Toelichting	<p><u><i>Uitvoeren project PROLoog</i></u></p> <p>Met het Plan voor Regie en Ruimtelijke Ontwikkeling Lauwersoog (PROloog) werken we aan de gebiedsontwikkeling rond Lauwersoog en het Lauwersmeer. Deze kent twee pijlers die elkaar versterken. Enerzijds de visserijsector, anderzijds recreatie en toerisme. In programma 9 wordt nader ingegaan op het programma PROLoog.</p> <p><u>Initiëren van kansrijke economische en toeristische/recreatieve projecten</u></p> <p>Wij werken actief mee aan de voorbereiding en/of uitvoering van projecten. Voorbeelden hiervan zijn: Rondje Lauwersmeer, Lauwersom, projecten van Landschapsbeheer en het Routebureau.</p>				
Rapportage	Het project "Rondje Lauwersmeer" is verder uitgewerkt in samenwerking met ondernemers en dorpsbelangen Zoutkamp. Er is voorlichting gegeven, waarbij ook iedereen input kon leveren. In 2018 komt het project tot uitvoering onder verantwoordelijkheid van de Provincie, waarbij gemeente De Marne sterk betrokken blijft om het Rondje Lauwersmeer gestalte te geven.				

Doelstelling 4 Impuls geven aan de verdere ontwikkeling en verduurzaming van de visserijsector					
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Inzetten op een vervolg van het project North Sea Fish, met name gericht op het behoud van de ‘aanjager innovatieve visserij’; 2. Samen met andere partners bewerkstelligen dat het Westgat op voldoende diepte wordt gehouden; 3. Onderzoek naar de mogelijkheden van een verdere samenwerking tussen Groninger Seaports en de Exploitatiemaatschappij Haven Lauwersoog. 				
Prestatie Indicator	De gemeente De Marne heeft voor de aanstelling van de contactpersoon visserij in de komende jaren k€ 20 per jaar gereserveerd in haar begroting. Door de provincie wordt nog gezocht naar aanvullende financiering.				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren			
Toelichting	<p><u>Aanjager innovatieve visserij</u></p> <p>Tot 1 januari 2015 was de gemeente De Marne trekker van het project North Sea Fish (NSF). Aan dit project werkte ook een ‘aanjager innovatieve visserij’ mee. Deze heeft het contact tussen vissers op Lauwersoog en Zoutkamp bevorderd. De hoofdtaken van de Aanjager visserij of Visserij Contactpersoon bestaan uit het verbeteren van de samenwerking binnen de visserijsector enerzijds en tussen de visserijsector en overheid anderzijds. Het mede uitvoeren van de innovatieagenda voor de visserijsector maakt hiervan onderdeel uit. De gemeente De Marne heeft voor de aanstelling van de contactpersoon visserij in de komende jaren k€ 20 per jaar gereserveerd in haar begroting.</p> <p><u>Westgat</u></p> <p>Het afgelopen jaar hebben Rijkswaterstaat, de EHL, de provincie Groningen en de gemeente De Marne de mogelijkheden verkend om het Westgat te baggeren. In 2016 is hiervoor een Maatschappelijk Kosten en Baten Analyse (MKBA) opgesteld en zijn de kosten voor het baggeren in kaart gebracht. Op basis van de MKBA en de geraamde kosten is de pilot haalbaar en verantwoord.</p> <p><u>Samenwerking Groninger Seaports en EHL</u></p> <p>Op dit moment werken Groninger Seaports en EHL al op een aantal terreinen samen. Beide organisaties worden ook geleid door dezelfde directeur. Samen met de andere aandeelhouders van de EHL wordt onderzocht in hoeverre deze samenwerking verder uitgebouwd kan worden, wat hiervan de voor- en nadelen zijn en op welke wijze deze samenwerking dan vorm kan krijgen.</p>				
Rapportage	<p><u>Aanjager innovatieve visserij</u></p> <p>Er is een nieuwe aanjager visserij is aangesteld.</p> <p><u>Westgat</u></p> <p>Voor de Pilot Baggeren Westgat (herstel diepgang) is een projectplan opgesteld. Gestreefd wordt naar het herstel van de diepgang. De gemeente werkt hierin samen met de provincie, EHL, Rijkswaterstaat en de visserij. Voor het baggeren zijn diverse vergunningen nodig. Inmiddels is de vergunning wet natuurbescherming onherroepelijk. De ontgrondingsvergunning is ter inzage gelegd. Verwacht wordt dat in juni 2018 daadwerkelijk gebaggerd kan worden. De ontgrondingsvergunning is bepalend in het proces. (Zie ook hoofdstuk Leefomgeving PROLoog)</p> <p><u>Samenwerking Groninger Seaports en EHL</u></p> <p>Er wordt intensief samengewerkt met de EHL om de haven van Lauwersoog duurzaam te maken. Met diverse ondernemers is intensief contact. Ook wordt de visserij hierin gestimuleerd.</p>				

Beleidsindicatoren						
Naam indicator	Eenheid	Indicator				
		De Marne	Winsum	Bedum	Eems- mond	Landelijk
Func tiemenging <i>Bron: LISA, 2016</i>	%	41,1%	37,1%	39,4%	41,8%	52,1%
Vestiging (van bedrijven) <i>Bron: LISA, 2016</i>	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	155,3	126,6	111	128,6	134

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Beleidsvisie Recreatie en Toerisme (2013)
- PROLoog, plan voor regie en ruimtelijke ontwikkeling Lauwersoog (2011)
- Koers op het Lauwersmeer (2013)

Meting

Kengetallen	Resultaat 2016	Resultaat 2017
Aantal overnachtingen (aanslag toeristenbelasting)	210.000	202.000
Bedrijfsbezoeken	10	10

Verbonden partijen

Geen.

Wat heeft het gekost?

Bedragen in k€

Specificatie	Realisatie 2016	Begroting Primair 2017	Begroting na wijzigingen 2017	Realisatie 2017	Afwijking begroting - rekening
Economische ontwikkeling	170	97	98	109	-11
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	67	53	70	61	8
Economische promotie	53	97	88	85	2
Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.063	936	886	863	24
Totaal lasten	1.353	1.183	1.142	1.118	24
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	3	7	7	0	7
Economische promotie	487	510	501	473	28
Openbaar groen en (openlucht)recreatie	4	1	1	0	1
Totaal baten	494	517	508	473	36
Saldo baten en lasten	-859	-666	-633	-645	12
Reserves					
Onttrekking Reserves	0	0	46	46	0
Resultaat	-859	-666	-587	-599	12

Verklaring van verschillen

Bedragen * k €

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Taakveld Economische promotie <i>Toeristenbelasting - incidenteel</i> De opbrengsten uit de toeristenbelasting zijn lager dan begroot. De verwachte toename van het aantal overnachtingen in 2017 is niet gerealiseerd.	20(N)
Taakveld Openbaar groen en (openlucht)recreatie <i>Kiek over Diek - structureel</i> Gedurende een periode van vijf jaar heeft de gemeente De Marne een bijdrage gedaan in de kosten van uitvoering van het project Kiek over Diek; 2016 was het laatste jaar. Het geraamde budget voor 2017 kan daarom vrijvallen en hoeft vanaf 2018 niet meer in de begroting worden opgenomen.	24(V)
Overig Diverse kleine positieve en negatieve afwijkingen zorgen gezamenlijk voor een restant verschil.	16(N)
Totale verschil jaarrekening en actuele begroting	12(N)

2.5 Onderwijshuisvesting en Educatie

Inhoud van het beleidsprogramma Onderwijshuisvesting en Educatie

Dit programma beschrijft wat de gemeente doet op het gebied van onderwijshuisvesting en educatie. Naast het verzorgen van adequate huisvesting voor scholen gaat het hier over onze inspanningen op het gebied van peuterspeelzaalwerk, kinderopvang, leerlingenvervoer en integrale kindcentra

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
We investeren in maatregelen voor de fysieke- en sociale peiler in het Woon- en Leefbaarheidsplan	Doelstelling 1 en 2
We investeren in integrale kindcentra	Doelstelling 1 en 3

Overzicht programma

We investeren samen met de schoolbesturen in onderwijsgebouwen waarin ruimte is voor andere functies. We stimuleren de ontwikkeling van integrale kindcentra, waarin scholen, peuterspeelzaalwerk en kinderopvang met elkaar samenwerken. Waar nodig verzorgen we het vervoer van leerlingen die binnen de doelgroep vallen.

Doelstelling 1	Onze schoolgebouwen, peuterspeelzalen en kinderopvang voorzieningen moeten van goede kwaliteit zijn				
Maatregel 1.1	We houden dan wel brengen de basisscholen in goede staat				
Prestatie Indicator	Zorgen voor goede huisvesting van scholen				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Actualiseren IHP	Uitvoeren IHP	Uitvoeren IHP	Uitvoeren IHP	Uitvoeren IHP
Toelichting	In 2015 heeft de gemeenteraad het geactualiseerde Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor scholen vastgesteld. In het IHP staat welke investeringen de gemeente en de scholen tot en met 2019 doen om goed gehuisvest te zijn. In 2016 is gestart met het uitvoeren van het IHP.				
Rapportage	Het Integraal Huisvestingsplan is in 2017 volgens planning uitgevoerd.				

Maatregel 1.2	Handhaving Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen				
Prestatie Indicator	Alle voorzieningen voor kinderopvang moeten voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen. Als zij dat niet doen, dan treden wij handhavend op.				
	2016	2017	2018	2019	2020
		100% van de voorzieningen voldoen aan de kwaliteitseisen	100% van de voorzieningen voldoen aan de kwaliteitseisen	100% van de voorzieningen voldoen aan de kwaliteitseisen	100% van de voorzieningen voldoen aan de kwaliteitseisen
Rapportage	In 2017 heeft de gemeente niet handhavend op hoeven treden. De onderwerpen die na inspectie van de GGD niet op orde bleken te zijn, konden na "overleg en overreding" worden opgelost. Overleg en overreding is een tussenstap voorafgaand aan een officieel handhavingstraject.				

Maatregel 1.3	Peuterspeelzaalwerk De Marne uitvoeren				
Prestatie Indicator	Zorgen voor toegankelijk peuterspeelzaalwerk				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Huidige			

		locaties in stand houden			
Toelichting	<p>Peuterspeelzaalwerk creëert optimale ontwikkelingskansen voor kinderen van twee tot vier jaar. De Stichting Peuterspeelzaalwerk De Marne voert het peuterspeelzaalwerk op zeven locaties binnen onze gemeente uit en krijgt daar subsidie voor.</p> <p>Het Ministerie van Sociale zaken en werkgelegenheid heeft de harmonisatie gestart. In 2017 is het peuterspeelzaalwerk geharmoniseerd met de kinderopvang. Dit betekent dat zij voldoen aan de kwaliteitseisen en de financieringsvorm.</p>				
Rapportage	<p>In 2017 heeft Peuterspeelzaalwerk De Marne het peuterspeelzaalwerk op 7 locaties volgens afspraak uitgevoerd. In 2017 is begonnen met het Integraal Kindcentrum Eenrum in wording.</p>				

Maatregel 1.4	Continueren en verbeteren van het aanbod Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)				
Prestatie Indicator	VVE resultaten volgen op de basisschool				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Doelgroepbereik minimaal 85%	Doelgroepbereik minimaal 85%	Doelgroepbereik minimaal 85%	Doelgroepbereik minimaal 85%
Toelichting	<p>Doelgroepkinderen volgen maximaal een jaar lang extra dagdelen Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE). Het doel van VVE is de ontwikkeling van kinderen spelenderwijs te bevorderen en taalachterstanden weg te werken. Zo maken zij een goede start op de basisschool. We willen alle kinderen die dat nodig hebben VVE kunnen bieden.</p>				
Rapportage	<p>De resultaten van de Voor- en Vroegschoolse Educatie op de basisschool volgen wij, zodat we de VVE kunnen continueren en verbeteren waar nodig. De resultaten van de VVE over 2017 zijn nog niet bekend op het moment van schrijven van de jaarstukken 2017.</p>				

Doelstelling 2	Leerlingen moeten aanspraak kunnen maken op leerlingenvervoer				
Maatregel 2.1	We voeren het leerlingenvervoer uit. Zie ook programma 7.2				
Prestatie Indicator	Leerlingen binnen de doelgroep worden vervoerd naar school				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Klant-tevredenheids onderzoek: minimaal een 7,5	Klant-tevredenheids onderzoek: minimaal een 7,5	Klant-tevredenheids onderzoek: minimaal een 7,5	Klant-tevredenheids onderzoek: minimaal een 7,5
Toelichting	<p>Voor het schooljaar 2015/2016 is er een klanttevredenheidsonderzoek naar het leerlingenvervoer uitgevoerd in de regio Noord-Groningen. Het algemeen rapportcijfer was een 7,6. We streven ernaar om in het schooljaar 2016/2017 de kwaliteit en tevredenheid op tenminste hetzelfde niveau te houden.</p>				
Rapportage	<p>In het 2e kwartaal 2017 is er een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd. Het algemene cijfer voor cluster Noord-Groningen bedraagt een 7,7.</p>				

Doelstelling 3	We stimuleren de ontwikkeling van integrale kindcentra				
Maatregel 3.1	Stimuleren ontwikkeling integrale kindcentra				
Prestatie Indicator	Bijdrage aan Kennisplatform Kindvoorziening				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Actualiseren IHP	voorbereiden realisering IKC's	Realisering 1 IKC	Realisering 2 IKC's	
Toelichting	De afgelopen drie jaar heeft De Marne bijgedragen aan het Kennisplatform Kindvoorzieningen Noord-Groningen. Dit platform heeft in De Marne mede geleid tot initiatieven voor een kindcentrum in zowel Leens als Eenrum.				
Rapportage	Plannen voor het kindcentrum zijn in het IHP 2015 door de gemeenteraad vastgesteld. In 2017 zijn voorbereidingen getroffen om in 2018 en 2019 het IKC Eenrum en het Kindcentrum Leens te realiseren.				

Naam indicator	Eenheid	Indicator				
		De Marne	Winsum	Bedum	Eemsmond	Landelijk
Absoluut verzuim Bron: Ingrado, 2016	Aantal per 1.000 leerlingen	0,00	0,42	0,00	0,00	2,01
Relatief verzuim Bron: Ingrado, 2016	Aantal per 1.000 leerlingen	33,22	20,89	27,28	20,20	26,88
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers) Bron: DUO, 2014	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	1,9%	1,6%	2,0%	1,7%	2%

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

Wetgeving

- Wet op de Jeugdzorg;
- Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo);
- Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (OKE);
- Wet innovatie en kwaliteit kinderopvang (IKK)
- Wet op het Primair Onderwijs;
- Wet op het Voortgezet Onderwijs;
- Leerplichtwet.

Beleidsdocumenten

- Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente De Marne 2012;
- Verordening ruimte- en inrichtingseisen peuterspeelzalen gemeente De Marne 2011;
- Beleidsregels handhaving Wet Kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen gemeente De Marne 2014;
- Wmo Beleid BMW 2015-2018;
- Integraal huisvestingsplan De Marne;
- Waddenmodel;
- Beleidsnotitie Doelgroepen bepaling en toeleiding VVE in de BMW gemeenten;
- Samenwerkingsconvenant Centrum voor Jeugd en Gezin Noord-Groningen
- Verordening leerlingenvervoer 2011.

Kengetallen

	2013	2014	2015	2016	2017
Aantal peuterspeelzalen	7	7	7	7	7
Aantal kinderdagverblijven	4	4	4	4	4
Aantal buitenschoolse opvang	2	2	2	2	2
Aantal gastouders	32	33	29	25	30*
Doelgroepbereik VVE	64,3%	85%	nnb	nnb	nnb**
Aantal jeugdsozen en hangplekken	6	7	7	7	7

* Peildatum 12-02-2018

** Doelgroepbereik VVE nog niet bekend ivm lopend jaar.

Verbonden partijen

Hieronder wordt inzicht gegeven in de bijdrage van verbonden partijen aan dit beleidsprogramma.

Naam	Gemeenschappelijk orgaan Openbaar Primair Onderwijs
Rechtsvorm	Samenwerking (Gemeenschappelijk Orgaan)
Doelstelling en openbaar belang	Bundeling toezichthoudende taken als bedoeld in artikel 48 Wet op het Primair Onderwijs i.v.m. regionale stichting openbaar onderwijs.

Wat heeft het gekost?

Bedragen in k€					
Specificatie	Realisatie 2016	Begroting Primair 2017	Begroting na wijzigingen 2017	Realisatie 2017	Afwijking begroting - rekening
Onderwijshuisvesting	470	722	618	650	-32
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	532	458	523	495	27
Totaal lasten	1.002	1.181	1.141	1.146	-5
Onderwijshuisvesting	0	293	293	103	190
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	78	38	77	97	-20
Totaal baten	78	330	369	199	170
Saldo baten en lasten	-924	-850	-772	-946	175
Reserves					
Toevoeging Reserves	8	0	50	50	0
Onttrekking Reserves	40	0	71	71	0
Resultaat	-892	-850	-751	-926	175

Verklaring van verschillen

Bedragen * k €	
Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Taakveld Onderwijshuisvesting	

<p>Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting</p>	<p>Afwijking</p>
<p><i>Beheer en onderhoud onderwijshuisvesting - incidenteel</i> In verband met compensatie van de OZB betalingen door het primaire en voortgezet onderwijs over 2017 wordt het hiervoor geraamde budget overschreden.</p>	<p>20(N)</p>
<p><i>Beleid huisvesting openbaar basisonderwijs -incidenteel</i> Het beëindigen van de onderwijsbestemming van een aantal scholen gebeurt later dan begroot. Bij de begrotingswijziging 'decemberronde' is gemeld dat beëindiging van het gebruik van de CBS Regenboog en peuterspeelzaal Eenrum in 2019 zal plaatsvinden. Hierdoor is in 2017 k€ 340 aan begrote afschrijvingslasten vrijgevallen. De geschatte verkoopopbrengst van beide panden (k€ 192) zal daarmee naar verwachting ook in 2019 worden gerealiseerd.</p>	<p>192(N)</p>
<p>Taakveld Onderwijsbeleid en leerlingzaken <i>Organisatie leerlingenvervoer</i> Een deel van het budget is niet gebruikt omdat er minder ouders een beroep hebben gedaan op de regeling leerlingenvervoer dan is voorzien in de begroting.</p>	<p>58 (V)</p>
<p>Overig Diverse kleine positieve en negatieve afwijking zorgen samen voor een restant verschil.</p>	<p>21(N)</p>
<p>Totaal verschil jaarrekening en actuele begroting</p>	<p>175(N)</p>

2.6 Sport, kunst en cultuur

2.6.1 Sport

Inhoud van het deelprogramma Sport

Sporten is gezond. Niet alleen gezond voor lichaam en geest, maar je onderhoudt er ook je sociale contacten mee. We vinden sport dan ook belangrijk voor de sociale binding in de gemeente en voor het welbevinden van onze burgers. De gemeente De Marne biedt haar inwoners, met speciale aandacht voor jeugd en ouderen, gevarieerde sport- en bewegingsactiviteiten aan.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Verbanden in en tussen de dorpen versterken	We kijken samen met de inwoners hoe we onze burgers actief aan het sporten krijgen.

Overzicht deelprogramma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen! / Wat hebben we bereikt?
<p>De gemeente De Marne wil voor haar inwoners en derden een gemeente zijn waar het prettig recreëren en wonen is. Daarom bieden wij:</p> <ul style="list-style-type: none"> • diverse sportaccommodaties; • sportstimulering; • nieuwe initiatieven op het gebied van sport, onderwijs en welzijn; • ondersteuning van sportverenigingen; • hulp bij het leggen van verbindingen met andere organisaties.

Doelstelling 1	Inwoners uit De Marne stimuleren zoveel mogelijk te sporten en te bewegen, evenals het belang van een gezonde levensstijl te bevorderen.				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Beheren en onderhouden van sportaccommodaties (samen met gebruikers); 2. Inzetten van een buurt-sportcoach. 3. Aanbieden van een gevarieerd aanbod. 				
Prestatie Indicator	Aantal deelnemers aan sport- en beweegactiviteiten groeit				
	2016	2017	2018	2019	2020
	750	850	900	900	900
Toelichting	Sport en bewegen zijn populaire vormen van vrijetijdsbesteding. Dat heeft diverse positieve maatschappelijke effecten. Zo kan lichaamsbeweging een middel zijn voor integratie, gezondheidsbevordering, ontplooiing en zelfredzaamheid.				
Rapportage	<p>Het beheer en onderhoud van sportaccommodaties betreft met name de buitensportaccommodaties (voetbalvelden en het zwembad). Met de gebruikers zijn hierover afspraken vastgelegd. Dit verloopt naar tevredenheid.</p> <p>De rijksvergoeding voor de bekostiging van de buurtsportcoach (via Brede Impuls combinatiefunctionaris) is een structurele regeling en is verlengd tot 31 december 2018.</p>				

Doelstelling 2	Behouden en versterken van de relatie met de beleidsterreinen jeugd, gezondheid en de Wet maatschappelijke Ondersteuning. Door samenwerking streven we naar verbeterde leefbaarheid, gezondheid, een verhoogde betrokkenheid van de burgers en een openbare ruimte die uitnodigt tot bewegen.				
Maatregel	Verzorgen binnen- en buitenschoolse activiteiten door buurt-sportcoach				
Prestatie Indicator	Aantal verenigingen die een actieve maatschappelijke rol vervullen				
	2016	2017	2018	2019	2020
	16	17	18	19	20

Toelichting	<p>De combinatiefunctionaris (Huis voor de Sport Groningen) initieert activiteiten en projecten waarin door organisaties, verenigingen, het onderwijs etc. van de verschillende beleidsterreinen wordt samengewerkt.</p> <p>Sinds enkele jaren heeft de "Samenwerkende Verenigingen Leens" vorm gekregen en dit wordt door de deelnemende verenigingen (19) als zeer positief ervaren. Deze samenwerking heeft o.a. geleid tot het gezamenlijk organiseren van activiteiten (Zeskamp, beach activiteiten sporthal, het Ede Staalevenement). Bijkomende voordelen van de samenwerking zijn kennisoverdracht, uitwisseling van vrijwilligers en begrip voor elkaar.</p> <p>De voetbalverenigingen zijn bezig met het opstellen met een beleidsplan. Inmiddels hebben zij de volgende speerpunten geformuleerd voor een toekomstbestendige vereniging:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Maatschappelijke rol en verantwoordelijkheid; - Bijdrage leveren aan de zorg voor onze jeugd; - Een centrale rol voor sport en beweging op de sportparken; - Verduurzamen wat betreft behoud en onderhoud van de sportparken.
Rapportage	<p>Er is over het gehele jaar een ruim aanbod van verschillende multidisciplinaire activiteiten voor meerdere doelgroepen dat wordt geïnitieerd door de Buurt Sportcoach. Te noemen zijn: diverse clinics voor de basisscholen; ondersteuning bij Sportdorp Zoutkamp, Samen-werkende Verenigingen Leens en de Zwem4daagse; cursussen voor de ouderen en de Beweeggroep Koningstate en algemene ondersteuning bij subsidieaanvragen.</p>

Beleidsindicatoren						
Naam indicator	Eenheid	Indicator				
		De Marne	Winsum	Bedum	Eems-mond	Landelijk
Niet-sporters	%	59,3	52,4	55,0	62,3	48,7

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- (concept) Integraal activiteitenplan 2014
- Nota Lokaal gezondheidsbeleid "Gezondheid, Welzijn en welbevinden".

Kengetallen

	2016	2017	2018
Gemeentelijke accommodaties in onderhoud gemeente:			
complex voor voetbal (excl. trapveldjes)	5	5	5
zwembad	1	1	1
gymnastiek lokalen / sporthallen	7	6*	6

*Wehe den Hoorn is gesloten.

2.6.2 Kunst en cultuur

Inhoud van het deelprogramma Kunst en cultuur

Dit programma gaat over het opzetten en in stand houden van voorzieningen op het gebied van kunst en cultuur. Daaronder verstaan we ook sociaal-culturele voorzieningen die maatschappelijke participatie en de leefbaarheid in de dorpen vergroten.

Overzicht deelprogramma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen! Wat hebben we bereikt?
We willen een veelzijdige gemeente zijn waarin een stimulerend kunst- en cultuurklimaat heerst. Inwoners moeten er actief en passief kunnen deelnemen aan en gebruik maken van culturele,

kunstzinnige en erfgoedactiviteiten en -voorzieningen.

Doelstelling 1	Het culturele karakter van De Marne versterken en de sociale samenhang en leefbaarheid in dorpen bevorderen door sociaal-cultureel aanbod				
Maatregel	Subsidiëren en verbinden van instellingen en activiteiten op gebied van kunst en cultuur, sociaal-cultureel werk en muziekonderwijs				
Prestatie Indicator	Subsidiëren (sociaal-)culturele voorzieningen				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Subsidiëren kunst en cultuur			
Toelichting	Met de invoering van het nieuwe Subsidiebeleid per 2017 worden aanvragen voor subsidies integraal beoordeeld. De administratieve lasten worden voor aanvrager en gemeenten verminderd. Het leggen van verbindingen tussen aanvragers en activiteiten wordt met het nieuwe beleid en werkwijze geïntensiveerd.				
Rapportage	De nieuwe aanpak van subsidies heeft geleid tot integrale beoordeling waarbij subsidies zijn toegekend vanuit meerdere deelbudgetten. Aanvragers worden bij voorkeur uitgenodigd voor een toelichting op de aanvraag. Met deze nieuwe werkwijze is de kwaliteit van dienstverlening verhoogd. Vermindering van de administratieve lasten is gerealiseerd. Voor een groot aantal aanvragers van structurele aanbod gerichte activiteiten, zoals Dorpsbelangen en jeugdsozen, is de verplichting van de jaarlijkse aanvraag te doen vervallen. De subsidie wordt nu ambtshalve toegekend.				

Doelstelling 2	Een goede bibliotheekvoorziening bieden				
Maatregel	Een bibliotheekvoorziening bieden die past binnen de taakstellende bezuinigingsopdracht.				
Prestatie Indicator	Een goede bibliotheekvoorziening bieden				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren			
Toelichting	De komende jaren gaan enthousiaste inwoners, gebruikers en Biblionet een bredere invulling geven aan de bibliotheekfunctie. De bibliotheek moet laagdrempelig en voor diverse groeperingen toegankelijk zijn. Het moet de uitstraling krijgen van een 'huiskamer', met boeken voor alle doelgroepen en de mogelijkheid bieden dat mensen elkaar ontmoeten. Biblionet gaat samenwerken met andere organisaties, met burgers en met de gemeente. Belangrijk hierin is het verbinden van organisaties en mensen aan de bibliotheek.				
Rapportage	Het afgelopen jaar is samen met Biblionet en de stichting Behoud Bibliotheek de Marne vorm gegeven aan de integrale opdracht van collectie naar connectie. In provinciaal verband is gewerkt aan een gezamenlijke uitvoering bibliotheekvoorziening. De besluitvorming hierover vindt plaats in 2018.				

Kengetallen

Omschrijving	2016	2017	2018
aantal toegekende subsidies kunst & cultuur en sociaal-cultureel	81	50	
aantal bibliotheekvoorzieningen	2	1	1

Wat heeft het gekost?

Bedragen in k€

Specificatie	Realisatie 2016	Begroting Primair 2017	Begroting na wijzigingen 2017	Realisatie 2017	Afwijking begroting - rekening
Sportbeleid en activering	74	48	48	52	-3
Sportaccommodaties	786	576	577	655	-77
Cultuurpresentatie,-productie,-particip.	173	100	109	104	4
Musea	0	12	12	9	3
Cultuur erfgoed	114	84	84	83	1
Media	102	102	102	102	0
Totaal lasten	1.250	923	932	1.004	-72
Sportbeleid en activering	0	0	0	0	0
Sportaccommodaties	91	46	46	68	-22
Cultuurpresentatie,-productie,-particip.	4	4	4	5	-1
Cultuur erfgoed	0	0	0	0	0
Totaal baten	96	51	51	74	-23
Saldo baten en lasten	-1.154	-872	-882	-931	49
Reserves					
Toevoeging Reserves	0	0	4	4	0
Onttrekking Reserves	68	18	30	30	0
Resultaat	-1.086	-854	-856	-904	49

Verklaring van verschillen

Bedragen * k €

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Taakveld sportaccommodaties	
<p><i>Sportaccommodaties</i></p> <p>De overschrijding in dit taakveld wordt veroorzaakt door een combinatie van onvoorziene factoren. Te noemen zijn o.a.: stijging schoonmaakkosten (k€23), hardnekkige legionellabesmetting in gymlokaal / kleedaccommodatie waardoor extra maatregelen en aanpassingen noodzakelijk waren en verdere uitvoering van het ontzorgen van legionella-beheer (k€15) en een kostenstijging contractuele verplichtingen beheer sporthal (k€23).</p> <p>OVERHEVELING</p> <p><i>Beheer en onderhoud voetbalvelden - structureel</i></p> <p>Door overvloedige regenval en de daaruit ontstane natte periode in het najaar 2017 konden de geplande noodzakelijke onderhoudswerkzaamheden niet worden uitgevoerd. Het werk zal nu in het voorjaar / zomer 2018 worden uitgevoerd.</p>	<p>61(N)</p> <p>13(V)</p>

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Overig Diverse kleine positieve en negatieve afwijkingen zorgen gezamenlijk voor een restant verschil.	1(N)
Totale verschil jaarrekening en actuele begroting	49(N)

2.7 Sociaal Domein

Onderdeel Taakvelden	Jeugdwet en WMO 2015 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie 6.2 Wijkteams 6.6 Maatwerk-voorzieningen (WMO) 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ 6.82 Geëscaleerde zorg 18-						
Inhoud Jeugd Vanaf 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdhulp, van bescherming tot reclassering en van opvoedingsondersteuning tot geestelijke gezondheidszorg. We willen dat de jeugd mogelijkheden krijgt om zich zo goed mogelijk te ontwikkelen. Jeugdigen moeten gezond en veilig kunnen opgroeien tot zelfstandige en evenwichtige volwassenen. Als ondersteuning, hulp of zorg nodig is, moet deze hulp zo vroeg mogelijk geboden worden, in de lichtste vorm, zo snel mogelijk en zo dicht mogelijk bij huis. Wij willen bevorderen dat er vanuit de ouders, de school, de buurt en de samenleving aandacht voor en betrokkenheid bij de (zorg voor) jeugdigen is. Ruimte voor eigen verantwoordelijkheid en eigen kracht van jeugdigen en ouders staan hierbij voorop. Bij ernstige gedrags- of ontwikkelingsproblematiek moet er gespecialiseerde hulp in de buurt van het kind en de ouders zijn.							
Wmo Onze maatschappelijke ambitie is dat zoveel mogelijk inwoners actief participeren. Ieder naar vermogen en op een manier die bij hen past – als vrijwilliger, ouder, burenhulp, mantelzorger of professional. Mensen zijn actief op scholen, in de buurt, kerk of werkplaats of bij een vereniging of sportclub. Daarbij handelen we in ons doen en laten vanuit de volgende waarden: <ul style="list-style-type: none">- Gemeenschapszin: Wij hechten eraan dat mensen omzien naar elkaar;- Participatie: Wij vinden het van belang dat inwoners deelnemen aan het sociale leven;- Samenwerking: Wij werken samen (met inwoners, instellingen, bedrijven) vanuit een gezamenlijke maatschappelijke verantwoordelijkheid;- Vertrouwen: Wij luisteren naar inwoners en geven ruimte aan professioneel handelen;- Gelijkwaardigheid: Maatschappelijke instellingen zien wij als gelijkwaardige samenwerkingspartners;- Verantwoordelijkheid: Wij vinden dat inwoners zoveel mogelijk zelf de regie over hun eigen leven moeten voeren;- Toegankelijkheid: De toegang tot hulp is laagdrempelig en daarmee voor iedereen toegankelijk;- Keuzevrijheid : Inwoners kunnen zoveel mogelijk kiezen voor hulp die bij hun situatie past. In onze gemeente zijn de meeste inwoners zelfredzaam en nauw verbonden met de samenleving waaraan zij actief deelnemen. Wij zorgen samen met hen voor de inwoners die ondersteuning nodig hebben.							
Beleidsindicatoren							
Naam indicator	Eenheid	Periode	Indicator (download 19 februari 2018)				
			Bedum	de Marne	Winsum	Eemsmond	Landelijk
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen *	2015	0,93%	1,49%	0,51%	1,04%	1,45%
Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar **	2016	12,3%	13,3%	11,9%	14%	10,8%
Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar **	2016	1,4%	0,8%	0,5%	1,3%	1,2%
Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2015/2016	0,6%	0,8%	0%	0,5%	0,5%

	**						
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 1.000 inwoners **	2017	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	54

*) Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

**) CBS (Centraal Bureau voor de statistiek)

Beleidsindicatoren

Onderdeel Taakvelden	Participatie 6.3 Inkomensregelingen 6.4 Begeleide participatie 6.5 Arbeidsparticipatie-instrumenten gericht op toeleiding naar werk
-------------------------	--

Inhoud

We begeleiden, door sociaal beleid uit te voeren, werkzoekenden en uitkeringsgerechtigden naar de arbeidsmarkt. Zij kunnen dan zelfstandig en zonder hulp van de overheid in hun eigen levensonderhoud voorzien. Voor inwoners die dat niet kunnen, zorgen we voor een financieel vangnet en maatschappelijke ondersteuning. We stimuleren zelfredzaamheid en actief meedoen in onze samenleving. Binnen dit programma valt ook de inburgering van nieuwkomers.

Beleidsindicatoren

Naam indicator	Eenheid	Periode	Indicator (download 19 februari 2018)				
			Bedum	de Marne	Winsum	Eemsmond	Landelijk
Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15-64 jaar *	2016	446,9	589,1	425,3	544	744
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar **	2015	5,05%	5,64%	3,88%	6,88%	6,58%
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking ***	2016	66%	61,8%	64,3%	62,8%	65,8%
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen **	2015	2,24%	2,79%	1,83%	2,33%	1,52%
Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 1.000 inwoners ***	2017	26,4	42,9	32	45,3	41,9
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 1.000 inwoners van 15-64 jaar ***	2017	45,5	77,4	65,1	84,2	27,1

*) bron: LISA (Landelijk Informatiesysteem van Arbeidsplaatsen)

**) Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

**) CBS (Centraal Bureau voor de statistiek)

Overzicht programma

Vooraf

In afwijking van de andere programma's is de opzet en inhoud van het programma Sociaal Domein integraal overgenomen vanuit de BMW-samenwerking.

Inleiding

In onderstaande tekst worden de ontwikkelingen en de doelstellingen beschreven van het sociaal domein die per 1 januari 2015 aan de gemeenten zijn overgedragen. De decentralisaties zijn voor de

gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond aanleiding geweest indringend samen te werken op het gebied van het sociaal domein.

De reikwijdte van deze tekst is in beginsel beperkt tot de taken die met de overheveling van verantwoordelijkheid en budget gepaard gaan. Het gaat dan om de Wmo 2015, de Jeugdwet en de Participatiewet, incl. BUIG. Dat maakt het onderling vergelijken tussen de BMW-gemeenten mogelijk. Tevens blijft inzichtelijk in hoeverre budgetneutraliteit gerealiseerd wordt ten aanzien van de overgehevelde taken.

Het sociaal domein omvat overigens meer dan de drie decentralisaties. Denk hierbij o.a. aan:

- Wmo oud (hulpmiddelen, Hulp bij het huishouden, vervoersvoorzieningen etc.)
- Basisondersteuning
- Ouderenbeleid
- Publieke gezondheid (Bijdrage aan GR PG&Z / GGD)
- Statushouders / opvang asielzoekers AZC
- Publiek vervoer (regiotaxi)
- OGGZ

Visie op het sociaal domein

In 2014 is in BMW-verband de visie en uitgangspunten op het sociaal domein vastgesteld. (Zie hiervoor onder Wmo)

Deze visie is vertaald naar een aantal uitgangspunten in het sociaal domein van de BMW-gemeenten die als fundament dienen voor de transformatie. In het kort samengevat :

- Zelfredzame inwoners, ingebed in sociale omgeving
- Integrale ondersteuning door (maatschappelijke) instellingen, aanvullend op eigen kracht, door middel van het bieden van maatwerk in samenspraak met de burger en zijn/haar netwerk, dichtbij de leefomgeving van de burger.
- De BMW-gemeenten voeren regie vanuit de wettelijke kaders, in partnerschap met de betrokken instellingen en burgers.

Integrale aanpak

De BMW-gemeenten werken sinds een aantal jaren samen bij de vormgeving van het sociaal domein, georganiseerd per decentralisatie (WMO, Jeugd en Participatie). Dit gebeurt op basis van de 'Visie 3D BMW' uit 2014 en de in januari 2017 vastgestelde 'Kadernota, werken in Integrale teams in BMW'. In 2016 en 2017 is op kleine schaal en in kleine teams ervaring opgedaan met integraal werken binnen de drie domeinen Wmo, Jeugd en Participatie. In deze pilotteams waarin ook ketenpartners vertegenwoordigd zijn, worden complexe casussen besproken en integraal opgepakt. De ervaring met de pilotteams wordt gebruikt als basis voor de doorontwikkeling van het de integrale dienstverlening. Hierbij worden de principes van "De Nieuwe Route" gehanteerd. De nieuwe route gaat over de weg die naar ondersteuning en zorg leidt. Daarin behoudt de inwoner de regie en bepalen de professionals dus niet langer alleen en is er een nieuwe kijk op het sociale netwerk/de omgeving. Het is een nieuwe route die leidt tot een gedragen plan van allemaal.

Inkoop

Jeugdhulp

Voor wat betreft de inkoop speelden er in 2017 twee ontwikkelingen. Allereerst heeft de RIGG gebruik gemaakt van de mogelijkheid om in een aanvulling op de aanbesteding hoogstnoodzakelijke wijzigingen in de aanbestede producten door te voeren. Het doel van deze aanvulling op de aanbesteding was:

- het verbeteren van de in 2016 aanbestede producten;
- het aanvullen van ontbrekende producten in het jeugdhulplandschap;
- binnen de budgettaire ruimte van 2017 in te kopen;
- vermindering van de (administratieve) lasten door alleen hoogstnoodzakelijke wijzigingen in producten door te voeren.

Het betrof geen nieuwe aanbesteding maar een aanvulling op de aanbesteding van de jeugdhulp 2016/2017, waarbij er zowel voordelen voor de gemeenten als voor de jeugdhulpaanbieders behaald worden.

De tweede ontwikkeling betrof wel een nieuwe aanbesteding, voor de periode vanaf 2018. In 2017 is daarom gestart met de procedure om de jeugdhulp vanaf 2018 in te kopen. Dit is gebeurd via de methode 'Open House'. Kenmerkend aan deze inkoopmethode dat in principe elke aanbieder wordt toegelaten, mits de aanbieder aan alle kwaliteitseisen voldoet. Een belangrijk gevolg van de nieuwe werkwijze is dat inwoners zelf moeten aangeven van welke aanbieder ze de jeugdhulp willen ontvangen.

Ontwikkelingen per domein

Jeugdhulp

Naast het inkopen van jeugdhulp voor de komende jaren (zie hierboven) is via de RIGG in 2017 ook inhoudelijk aan de transformatie gewerkt. Zo is er een uitvoeringsplan opgesteld dat gemeenschappelijke kwaliteitseisen beschrijft, waar alle Groninger gemeenten zich aan hebben gecommitteerd. Het uitvoeringsplan gaat op hoofdlijnen in op de onderwerpen veiligheid, casusregie, toeleiding naar jeugdhulp en de sturing op kwaliteit. Het uitvoeringsplan is als uitgangspunt genomen voor het maken van een verdere professionaliseringsslag van ons CJG (zie hieronder). Daarnaast is er een werkproces vastgesteld hoe om te gaan met jeugdhulpverzoeken door andere wettelijke verwijzers zoals huisarts en medisch specialisten.

In 2017 is besloten om de financiële solidariteit tussen Groninger gemeenten vanaf 2018 grotendeels los te laten. Inhoudelijk blijven de Groninger gemeenten wel solidair. Gemeenten hebben aangegeven voort te willen bouwen op wat in het Groninger Functioneel Model is afgesproken. Onderdelen van het Groninger Functioneel Model zijn o.a. het versterken van eigen kracht, het versterken van het lokale veld en het transformeren van de intensieve hulp.

In 2017 is het groeiscenario voor het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) geïmplementeerd. Bij het CJG hebben jongeren toegang tot preventieve ondersteuning, lichte ondersteuning en intensieve ondersteuning. In 2017 signaleerde het CJG een toename van het aantal meldingen. Dit kwam niet alleen doordat het aantal jongeren met hulpvragen stijgt, maar ook doordat ouders, scholen en zorginstellingen eerder problemen signaleren.

Het afgelopen jaar stond in het teken van het maken van een kwalitatieve professionaliseringsslag, met als doel de transformatiedoelstellingen te realiseren. CJG medewerkers hebben verschillende trainingen gevolgd, waaronder het werken via de richtlijn Samen met ouders en jeugdige beslissen over passende hulp. Ook zijn de contacten met huisartsen en het onderwijs in 2017 geïntensiveerd. Bij vier huisartsenpraktijken in de BMW regio zijn Ondersteuners Jeugd en Gezin (OJG'ers) aangesteld. Deze OJG'ers werken in de huisartsenpraktijken, en staan in nauwe verbinding met het CJG. In het onderwijs is onder andere het traject Taskforce Thuiszitters gestart. Deze overlegtafel heeft tot doel om het aantal thuiszitters in onze regio terug te dringen (of te voorkomen dat leerlingen uitvallen op school). Aan deze overlegtafel nemen verschillende partijen uit onderwijs en gemeente/ CJG deel. Vaak gaat het hier om complexe zaken waarbij zowel problemen thuis als op school spelen.

Wmo

Basisondersteuning

Beweegruimte in de basisondersteuning

Naast de noodzakelijke aandacht voor de uitvoering, wilden we in 2017 stevig inzetten op onze transformatieopgave. We hebben een intensief inkooptraject doorlopen voor de basisondersteuning. Mensenwerk Hogeland (Tinten Welzijnsgroep) heeft de aanbesteding gewonnen en voert vanaf 2018 de basisondersteuning in de BMW-regio uit. Het gaat dan om de diensten maatschappelijk werk en

welzijnswerk, cliëntenondersteuning en het jongerenwerk. Mensenwerk Hogeland biedt deze ondersteuning integraal aan onder de noemer van Sociaal werk.

Preventie, voorliggende ondersteuning

In 2017 wilden we ons richten op de vraag hoe preventie en voorliggende ondersteuning georganiseerd kunnen worden. Onze pijlerpartners hebben hier vanuit het Ommelandersamenwerkingsmodel een belangrijke rol in. De samenwerking tussen gemeenten en deze pijlerpartners is in 2017 verbeterd. De gesprekken met de drie pijlerpartners over de transformatie zijn geïntensiveerd. Gezamenlijk zijn speerpunten voor ontwikkeling benoemd. Deze zijn uitgewerkt in een jaarplan 2017.

De doelen die de pijlerpartners zich voor 2017 hadden gesteld, zijn ten dele behaald. Uitvoerders geven aan dat zij de toegevoegde waarde van de pijlerpartners lang niet altijd zien. Een ander knelpunt is dat de pijlerpartners geen doorzettingsmacht hebben. Het pijlerpartnerschap is in ontwikkeling en moet doorontwikkeld worden. Hiervoor moeten we blijven investeren in de samenwerking tussen pijlerpartners, uitvoerders, consultants en beleidsmedewerkers. Transformeren (waaronder het ontwikkelen van algemene voorzieningen) blijft een punt van discussie met uitvoerders. Een aantal uitvoerders blijft leunen op initiatieven van de pijlerpartners en gemeenten als het gaat om het ontwikkelen van ideeën en neemt geen eigen initiatief.

Ondersteunen van mantelzorgers

In 2017 is uitvoering gegeven aan het actieplan 'Hoe helpen wij u te helpen?'. De steunpunten mantelzorg hebben, naast hun reguliere werkzaamheden, rondom de Dag van de Mantelzorger activiteiten georganiseerd voor de mantelzorgers. Zij konden zelf kiezen aan welke activiteit in één van de vier gemeenten ze wilden meedoen. Ook hebben mantelzorgers die dit wilden, net als vorig jaar weer een cadeaubon ontvangen. We hebben deze vorm van waardering eerst geëvalueerd door mantelzorgers zelf te vragen of ze dit een goede manier van waarderen vinden. Dit bleek bij het overgrote deel van de gevraagde mantelzorgers het geval. We hebben structureel aandacht voor communicatie rondom mantelzorg; in de zorgkrant 2017 is uitgebreid aandacht geweest voor mantelzorg. Bij het maken van afspraken over de collectieve zorgverzekering is rekening gehouden met mantelzorgers (cursussen in het aanvullend pakket). Tot slot hebben we de regels voor kortdurend verblijf aangepast, waardoor mantelzorgers nu langer aaneengesloten kunnen worden ontlast waardoor ze bijvoorbeeld even op vakantie kunnen.

Ondersteuning van vrijwilligers

In de vier gemeenten zijn de steunpunten vrijwilligerswerk actief. Het steunpunt in Bedum houdt met het opheffen van Stichting Welzijn Bedum met ingang van 1 januari 2018 op te bestaan. We hebben hiervoor een tijdelijke oplossing gevonden. Het vrijwilligerssteunpunt voor Winsum en De Marne gaat de taken voor Bedum voor het jaar 2018 op zich nemen. In 2017 is een begin gemaakt met een beleidsnotitie vrijwilligersondersteuning. Deze notitie wordt in 2018 afgerond.

Eigen risico

In 2017 hebben we de regeling Compensatie Eigen Risico uitgevoerd zoals die in 2016 was opgesteld. Inwoners met een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm kunnen een compensatie krijgen voor het Eigen Risico op grond van de zorgverzekeringswet. Dit wordt gefaseerd uitgevoerd. In het eerste jaar bedraagt de vergoeding 50% van het Eigen Risico, in het tweede jaar 75% en in het derde jaar wordt 100% van het Eigen Risico vergoed. Deze regeling is eind 2017 geëvalueerd. Gebleken is dat er minder gebruik is gemaakt van de regeling dan was begroot. Voor de uitvoering bleek de regeling lastig uitvoerbaar door het trapsgewijze model. Op basis daarvan wordt nu gewerkt aan een voorstel hoe de regeling nog verder aan te passen is zodat de doelgroep maximaal en structureel ondersteund wordt. Financieel moet dit voorstel nog nader worden uitgewerkt door het college.

Maatwerkvoorzieningen*Hulp in het huishouden*

Eind 2017 liepen de convenanten met onze aanbieders van Huishoudelijk Ondersteuning af. In aanloop naar de nieuwe inkoop van deze vorm van ondersteuning is in overleg met aanbieders gewerkt aan de nieuwe convenanten voor 2018 en verder. Deze zijn eind 2017 afgesloten en gaan in per 1 januari 2018. In 2017 is uitvoering gegeven aan de wijzigingen in uitvoering als gevolg van de uitspraken van de CRvB op het gebied van de HO.

Begeleiding en dagbesteding

In 2017 hebben de colleges besloten om de bestaande overeenkomsten van het Ommelander Samenwerkingsmodel met één jaar te verlengen. De bestaande uitvoerders overeenkomsten met de aanbieders Wmo Begeleiding (Zorg in Natura) en de overeenkomsten met Pijlerpartners zijn hiermee tot 1 januari 2019 verlengd. De overeenkomst met de gemeente Oldambt voor contract- en leveranciersmanagement is voor de duur van 1 jaar verlengd.

Beschermd wonen

In november 2017 is het Gezamenlijk plan Groninger gemeenten Van Beschermd Wonen en Opvang naar wonen met begeleiding op maat: op weg naar 2020 opgeleverd. De centrumgemeente Groningen heeft in afstemming met de regio BMW de taken rond de toegang tot beschermd wonen en opvang uitgevoerd.

Participatie

In 2016 is de gewijzigde uitvoeringsorganisatie GR Participatie Noord Groningen (Werkplein Ability) tot stand gekomen. Vanuit de drie sporen, het WSW/beschut werk en het minimabeleid is er zorg voor mensen die gebruik maken van de geboden voorzieningen. Het beleid is gericht op het leiden naar werk. Daar waar dit niet kan is het beleid er op gericht om inwoners op een andere wijze te laten participeren in de samenleving. Inwoners met een minimuminkomen worden gestimuleerd om gebruik te maken van de beschikbare regelingen. Belangrijk is verder dat financiële problemen bij inwoners zo vroeg mogelijk worden aangepakt, teneinde problematische schulden te voorkomen. Op grond van het beleidsplan Integrale schuldhulpverlening is veel aandacht voor preventie van schulden. Hiervoor is een voorlichting over budgettering opgesteld door de VKB en de GKB gezamenlijk. Alle nieuwe bijstandsgerechtigden krijgen deze voorlichting aangeboden. In 2017 zijn de minimaregelingen geëvalueerd en herzien. Er is een nieuwe nota Mee doen! 2017-2019 vastgesteld door de vier colleges. De vier raden hebben hier input voor geleverd. Kinderen hebben in deze nota nog meer aandacht gekregen. Er is geld voor een kinderfeestje, zwemles, schoolspullen, computers en goede ideeën voor kinderen. Daarnaast is er budget om jongeren met schulden te helpen.

Strategisch beleidskader

Tot en met 2018 loopt het huidige Strategische beleidskader Werk en Inkomen. Jaarlijks wordt door de raden het strategisch beleidskader bijgesteld. De 11 gestelde kaders bevinden zich binnen de maatschappelijke, financiële en de organisatorische opgaven. De organisatie rapporteert per kwartaal aan de colleges en de raden. Daarnaast kunnen de raden hun gevoelens meegeven over de jaarrekening en de begroting. In 2017 heeft de behandeling van alle stukken tot veel discussie geleid. De belangrijkste reden hiervoor is het oplopende tekort door het teruglopen van de rijkssubsidies. Eind 2017 hebben de raden daarom gevraagd om een nadere analyse van het Strategisch beleidskader Werk en Inkomen. Begin mei zal hiervoor een raadbijeenkomst worden georganiseerd. De nadere analyse zal in 2018 aan de raden worden voorgelegd.

De overheidswerkgevers hebben met de minister van BZK afgesproken samen 25.000 banen te creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. Het gestelde doel is om in 2018 een aantal van 6 banen te hebben gerealiseerd binnen de gemeentelijke organisaties van de BMW gemeenten. In 2017 zijn er 10 afspraakbanen gerealiseerd. Een medewerker is aan de slag gegaan bij de gemeente

Eemsmond, 8 mensen zijn in een afspraakbaan geplaatst bij Werkplein Ability, Industrie en Diensten en 1 persoon is aan het werk gegaan bij het Werkplein in Winsum.

Vanuit de G11 aardbevingsgemeenten wordt ingezet op meer werk voor onze inwoners. Veel inwoners zijn laag en middelbaar geschoold. Voor inwoners met deze opleidingen is te weinig werk. Door het inzetten van beleid dat gericht is op werk, wordt door middel van SROI bij grote projecten van de gemeenten gekeken hoeveel mensen uit de kaartenbakken naar werk kunnen worden geleid. Daarnaast levert de aantrekkende economie, de grote vraag in bouw en techniek en de naar beneden bijgestelde eisen van werkgevers, grotere kansen voor mensen met een uitkering om werk te krijgen. Daarom is in Uithuizen gestart met het project Noorderhuizen, mede ook ter voorbereiding van scholing van werkzoekenden voor het 1000-banenplan. Ultimo 2017 waren 15 deelnemers gelijktijdig bij het project Noorderhuizen aan de slag.

Vangnet/BUIG

Bij het opstellen van de begrotingen van de vier gemeenten wordt jaarlijks bekeken welke uitgaven verwacht worden voor de uitkeringen op grond van de Participatie wet. Deze uitgaven zijn de afgelopen jaren flink uit de pas gelopen met het beschikbare budget van het rijk (BUIG).

Over de jaren 2015 en 2016 zijn aanvragen voor een Vangnetuitkering ingediend voor de gemeenten Bedum, Winsum en De Marne. Beide jaren bleek alleen Eemsmond als enige voldoende budget te hebben ontvangen. De vangnetuitkeringen over het jaar 2015 en 2016 zijn inmiddels allemaal ontvangen.

In een tussentijdse rapportage is aangekondigd dat de verwachting bestond dat ook in het jaar 2017 een tekort zou gaan ontstaan op het BUIG-budget. De nadere analyse per gemeente van dit tekort is het derde kwartaal opgesteld en is in het vierde kwartaal aan de raden voorgelegd (Analyse tekort inkomensdeel en verbeterplan 2017 inkomensanalyse). Uiteindelijk vallen de tekorten van de vier gemeenten ten opzichte van de opgestelde analyse mee. De verwachte stijging in het aantal uitkeringsgerechtigden bleef uit. Desondanks hebben alle vier BMW-gemeenten een dermate hoog te kort waardoor ze in aanmerking komen om de aanvullende uitkering aan te vragen. Deze aanvragen dienen uiterlijk 15 augustus 2018 ingediend te zijn bij de toetsingscommissie.

In onderstaande tabel wordt een vergelijking gemaakt tussen de in het najaar opgestelde analyse (prognose) en de voorlopige cijfers 2017 welke ontleend zijn aan de cijfers die in het kader van de Beeld van de Uitvoering op 8 februari 2018 zijn aangeleverd aan het ministerie

Bedum

	Inkomensanalyse (najaar 2017)	Beeld van de Uitvoering	Vershil
Uitgaven BUIG (=uitgaven-ontvangsten)	2.449.000	2.408.317	-40.683
(Voorlopig) BUIG-budget *	1.826.601	1.844.250	17.649
Tekort inkomensdeel *	-622.399	-564.067	58.332
Vangnetuitkering *	335.650	274.503	-61.147
Tekort na aftrek vangnetuitkering *	-286.749	-289.564	-2.815

De Marne

	Inkomensanalyse (najaar 2017)	Beeld van de Uitvoering	Vershil
Uitgaven BUIG (=uitgaven-ontvangsten)	4.073.000	3.953.400	-119.600
(Voorlopig) BUIG-budget	3.458.284	3.491.698	33.414
Tekort inkomensdeel	-614.716	-461.702	153.014
Vangnetuitkering	312.116	156.178	-155.938
Tekort na aftrek vangnetuitkering	-302.600	-305.524	-2.924

Winsum

	Inkomensanalyse (najaar 2017)	Beeld van de Uitvoering	Vershil
Uitgaven BUIG (=uitgaven-ontvangsten)	4.241.000	4.077.327	-163.673
(Voorlopig) BUIG-budget	3.647.492	3.682.734	35.242
Tekort inkomensdeel	-593.508	-394.593	198.915
Vangnetuitkering	274.352	105.228	-169.124
Tekort na aftrek vangnetuitkering	-319.156	-289.365	29.791

Eemsmond

	Inkomensanalyse (najaar 2017)	Beeld van de Uitvoering	Vershil
Uitgaven BUIG (=uitgaven-ontvangsten)	6.475.000	6.354.405	-120.595
(Voorlopig) BUIG-budget	5.806.203	5.861.881	55.678
Tekort inkomensdeel	-668.797	-492.524	176.273
Vangnetuitkering	189.243	99.715	-89.528
Tekort na aftrek vangnetuitkering	-479.554	-392.809	86.745

BMWE

	Inkomensanalyse (najaar 2017)	Beeld van de Uitvoering	Vershil
Uitgaven BUIG (=uitgaven-ontvangsten)	17.238.000	16.793.449	-444.551
(Voorlopig) BUIG-budget	14.738.580	14.880.563	141.983
Tekort inkomensdeel	-2.499.420	-1.912.886	586.534
Vangnetuitkering	1.111.361	635.624	-475.737
Tekort na aftrek vangnetuitkering	-1.388.059	-1.277.262	110.797

*) in de inkomensanalyse was abusievelijk een onjuist voorlopig BUIG-budget opgenomen voor Bedum. In deze vergelijking is dit aangepast.

Budgettaire ontwikkelingen Sociaal Domein

In de derde kwartaalrapportage is een financiële prognose afgegeven voor het jaar 2017. Conform het beeld bij andere gemeenten werd er een tekort gepresenteerd bij de Jeugdwet en een overschot bij de decentralisatie Wmo. Per saldo was er een sprake van een tekort € 99.000. Dit werd voornamelijk veroorzaakt door het verwachte tekort in de Jeugdzorg ad € 1,181 miljoen (Geraamd provinciaal tekort van € 14 miljoen).

Het werkelijke provinciaal tekort over 2017 is uiteindelijk opgelopen tot 23,5 miljoen. Hierdoor is het tekort op decentralisaties voor de BMW-gemeenten in 2017 verder opgelopen. Dit tekort is verwerkt in het rekeningsaldo. Zie de programmarekening voor verdere financiële analyse.

Solidariteit Jeugd

Op het gebied van Jeugdhulpverlening zijn de BMW-gemeenten een provinciale solidariteit aangegaan voor zowel de Zorg in Natura alsook de PGB-uitgaven. In 2017 hebben de gemeenteraden ingestemd met het wijzigen van de solidariteit ingaande 2018.

Over 2017 is het tekort op de jeugdzorg opgelopen naar 23,5 miljoen. Naast de decentralisatiemiddelen hebben de BMW-gemeenten 1,982 miljoen verantwoord aan Jeugdzorg uitgaven. Met deze hogere last was geen rekening gehouden in de begroting. Het tekort over 2017 wordt gedekt vanuit de overschotten van 2015 en 2016.

Uitvoeringsbegroting Sociaal Domein BMW

De uitvoeringsbegroting sociaal domein BMW is in het voorjaar 2017 geactualiseerd en vastgesteld door de gemeenteraden.

De begroting had voor 2017 een omvang van 3,4 miljoen (2,4 structureel en 1,0 miljoen incidenteel). De totale uitgaven voor bedroeg € 3,3 miljoen. De posten van de uitvoeringsbegroting zijn geheel met decentralisatiemiddelen gefinancierd.

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen?

Jeugd

<ul style="list-style-type: none"> We ondersteunen inwoners in het gebruikmaken van hun eigen kracht en het eigen netwerk 	<ul style="list-style-type: none"> Dit is verankerd in de werkwijze van de uitvoerende partners van het CJG. Wij monitoren dit met het contractbeheer. Evaluëren van dit beleidsdoel in 2017 ter voorbereiding van nieuw beleid 2019 	<ul style="list-style-type: none"> Werkwijze is verankerd. Het Uitvoeringsplan Professionalisering Toegang (opgesteld door de RIGG) is uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> We de-medicaliseren, ontzorgen en normaliseren zoveel mogelijk vragen en problematiek rondom opgroeien en opvoeden 	<ul style="list-style-type: none"> Dit is verankerd in de werkwijze van de uitvoerende partners van het CJG. Wij monitoren dit met het contractbeheer. Zorgdragen voor de veiligheid van jeugdige en gezin (RIGG project) Evaluëren van dit beleidsdoel in 2017 ter voorbereiding van nieuw beleid 2019 	<ul style="list-style-type: none"> Werkwijze is verankerd. Het Uitvoeringsplan Professionalisering Toegang is uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> We bieden eerder (jeugd)hulp op maat aan 	<ul style="list-style-type: none"> Doorontwikkelen van een goede basisondersteuning en toegang tot jeugdhulp (RIGG project) Inkoop jeugdhulp 2018 De toegankelijkheid van het CJG verbeteren en bekendheid vergroten. Evaluëren van dit beleidsdoel in 2017 ter voorbereiding van nieuw beleid 2019 	<ul style="list-style-type: none"> Basisondersteuning is doorontwikkeld. Inkoop jeugdhulp is uitgevoerd Toegankelijkheid CJG is verbeterd Het Uitvoeringsplan Professionalisering Toegang is uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> We bieden meer ruimte aan professionals en zorgen voor een vermindering van regeldruk 	<ul style="list-style-type: none"> Evaluëren van dit beleidsdoel in 2017 ter voorbereiding van nieuw beleid 2019 	<ul style="list-style-type: none"> Het Uitvoeringsplan Professionalisering Toegang is uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> We zorgen voor een optimale samenwerking met huisartsen, voorschoolse voorzieningen en het onderwijs 	<ul style="list-style-type: none"> We monitoren en evalueren van de zorgroutes met het onderwijs. We ontwikkelen zorgroutes met de huisartsen. Evaluëren van dit beleidsdoel in 2017 ter voorbereiding van nieuw beleid 2019 	<ul style="list-style-type: none"> Zorgroutes onderwijs en huisartsen is uitgevoerd Het Uitvoeringsplan Professionalisering Toegang is uitgevoerd.

Wmo

<ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning van vrijwilligers 	<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkeling van vrijwilligersbeleid 	<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkeling vrijwilligersbeleid is doorgeschoven naar 2018
<ul style="list-style-type: none"> Ondersteuning van mantelzorgers 	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoering actieplan Mantelzorgondersteuning 	<ul style="list-style-type: none"> Actieplan is uitgevoerd.
<ul style="list-style-type: none"> Zorg en ondersteuning bereikbaar houden/ maken voor financieel kwetsbare inwoners 	<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkeling eigen bijdrage en eigen risico 	<ul style="list-style-type: none"> Gedaan
<ul style="list-style-type: none"> De cliënt, onze inwoner centraal door beweegruimte te realiseren rondom eigen kracht, zorg en 	<ul style="list-style-type: none"> Organiseren van de basisondersteuning met daarin onder andere de 	<ul style="list-style-type: none"> Uitgevoerd. Inkooptraject voor 2018 e.v. afgerond

ondersteuning.	cliëntondersteuning, OGGz-coördinatie en laagdrempelige huishoudelijke ondersteuning (LHO) geborgd en beweegruimte rondom eigen kracht, zorg en ondersteuning is geregeld.	
<ul style="list-style-type: none"> Begeleiding op maat voor mensen met een psychiatrische aandoening en die intensievere ondersteuning nodig hebben in bijvoorbeeld de vorm van beschermd wonen. 	<ul style="list-style-type: none"> Ontwikkelen van een plan van aanpak "Van beschermd wonen naar begeleiding op maat 	<ul style="list-style-type: none"> Plan voor de toekomst is opgeleverd en begeleiding is via centrumgemeente geleverd.

Participatie

<ul style="list-style-type: none"> Een goed werkende uitvoeringsorganisatie voor werk inkomen. 	<ul style="list-style-type: none"> We gaan in 2017 het strategisch beleidsplan evalueren inzake het jaar 2016. 	<ul style="list-style-type: none"> Dit is uitgevoerd in september 2017 en voorgelegd aan de raden
<ul style="list-style-type: none"> Meer werk voor onze inwoners 	<ul style="list-style-type: none"> We komen met aangepaste strategische beleidskader voor 2018 	<ul style="list-style-type: none"> Begin mei 2018 vindt een raadsbijeenkomst plaats met de raden over de opgaven in het Strategisch beleidskader. Daarna zal een aangepaste nota aan de raden ter besluitvorming worden aangeboden.
<ul style="list-style-type: none"> Onze inwoners meer laten participeren in de samenleving 	<ul style="list-style-type: none"> We komen met een nieuw minimabeleid voor de periode 2018-2021. 	<ul style="list-style-type: none"> De nota Mee Doen! 2017-2019 is in november 2017 door de vier colleges vastgesteld.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Wet op de jeugdzorg;
- Beleidsplan en Verordening jeugdhulp BMW-gemeenten 2015-2018;
- Samenwerkingsconvenant Centrum voor Jeugd en Gezin Noord-Groningen;
- Visie op het sociale domein, BMW gemeenten;
- Startnota 3D BMW gemeenten;
- Wmo beleid 2015-2018 BMW-gemeenten;
- Nadere regels en besluit maatschappelijke ondersteuning 2015 BMW gemeenten;
- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning De Marne 2015;
- Jaarplan OGGZ 2014 BMW gemeenten;
- Subsidieverordening gemeente De Marne;
- Integraal Beleidskader Krimp en Leefbaarheid;
- Woon- en leefbaarheidsplan De Marne;
- Nota lokaal gezondheidsbeleid "Gezondheid, Welzijn en Welbevinden" 2013-2017;
- Samenwerken aan leefbare dorpen, visie en praktische uitgangspunten voor burgerparticipatie in de gemeente De Marne;
- Project- en werkplan Woon & Leefbaarheidsmonitor;
- Project- en werkplan Noabers (2014-2016);
- Procesplan Vitale Dynamiek;
- Participatiewet;
- Verordeningen op grond van de Participatiewet;
- Minima- en armoedebelaid;
- Pact voor Samenredzaamheid;
- Samenwerkingsovereenkomst SoZaWe Hoogeland;
- Uitgangspunten nieuwe uitvoeringsstructuur;
- Strategisch beleidskader Werk en Inkomen.

Verbonden partijen

Hieronder wordt inzicht gegeven in de bijdrage van verbonden partijen aan dit beleidsprogramma. In de paragraaf verbonden partijen is uitgebreidere informatie beschikbaar over de verbonden partijen : vestigingsplaats, deelnemende partijen, bestuurlijk belang, financieel belang, vermogen en financieel resultaat van de afgelopen jaren.

Naam	Publiek Gezondheid en Zorg Groningen (PG&Z)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	De regeling stelt zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de volgende belangen: a. bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking; b. bevolkingszorg.

Naam	Participatie Noord Groningen (PNG)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (m.i.v. maart 2016)
Doelstelling en openbaar belang	1. PNG heeft als belang te zorgen voor een kwalitatief hoogwaardige gezamenlijke uitvoering van de aan deelnemers opgedragen taken in de wetten en daarvan afgeleide regelingen op het gebied van werk en inkomen. 2. PNG zorgt voor een zodanig effectieve en efficiënte uitvoeringsorganisatie, dat de periodiek met de deelnemers gemaakte beleidsmatige en prestatieafspraken gerealiseerd

	<p>kunnen worden.</p> <p>3. Naast de behartiging van de hiervoor bedoelde belangen kan PNG gemeente specifieke taken met betrekking tot het sociaal domein uitvoeren. Dit kan worden vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst tussen PNG en de betreffende deelnemer(s).</p>
--	--

Wat heeft het gekost?

Bedragen in k€

Specificatie	Realisatie 2016	Begroting Primair 2017	Begroting na wijzigingen 2017	Realisatie 2017	Afwijking begroting - rekening
Samenkracht en burgerparticipatie	1.194	1.509	984	1.018	-34
Wijkteams	29	335	158	261	-103
Inkomensregelingen	5.378	5.343	5.400	5.710	-310
Begeleide participatie	1.778	1.612	1.562	1.561	1
Arbeidsparticipatie	462	441	441	526	-85
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	0	240	240	308	-68
Maatwerkdienstverlening 18+	3.344	2.258	2.551	2.292	259
Maatwerkdienstverlening 18-	3.373	2.291	2.335	2.845	-510
Geëscaleerde zorg 18+	0	183	291	155	136
Volksgesondheid	168	49	332	315	17
Totaal lasten	15.725	14.261	14.294	14.992	-697
Samenkracht en burgerparticipatie	195	4	0	258	-258
Wijkteams	0	0	0	7	-7
Inkomensregelingen	3.905	4.019	4.019	4.098	-79
Begeleide participatie	13	0	0	0	0
Arbeidsparticipatie	0	0	0	0	0
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	159	130	130	133	-3
Maatwerkdienstverlening 18+	175	0	0	7	-7
Maatwerkdienstverlening 18-	77	0	0	88	-88
Geëscaleerde zorg 18+	0	149	149	140	9
Volksgesondheid	0	0	0	0	0
Totaal baten	4.525	4.301	4.297	4.731	-434
Saldo baten en lasten	-11.200	-9.959	-9.997	-10.261	263
Reserves					
Toevoeging Reserves	231	0	1.309	1.309	0
Onttrekking Reserves	271	0	1.629	1.629	0
Resultaat	-11.160	-9.959	-9.677	-9.941	263

Verklaring van verschillen

Bedragen * k €

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Taakveld samenkracht en burgerparticipatie	
<p><i>Huisvesting statushouders - incidenteel</i> Voor de huisvesting van statushouders is in 2017 een vergoeding van k€31 ontvangen. Tevens is een vergoeding ontvangen van het COA van k€14 voor het ontwikkelen van het AZC in 2016.</p> <p>BESTEMDE RESERVES</p> <p><i>Ondersteuning mantelzorgers - incidenteel</i> In 2017 is het uitvoeringsplan mantelzorgondersteuning 2017-2018 BMW E vastgesteld. De uitvoering van dit plan loopt door in 2018. Omdat het geen subsidie betreft, kan de uitputting van dit budget lager zijn als de uitvoering minder geld kost. Voorgesteld wordt het saldo 2017 te storten in de bestemde reserve beleid 3D.</p> <p><i>Beschermde wonen - incidenteel</i> In het kader van resultaatbestemming 2017 terugontvangen bijdrage in verband met beschermd wonen. Voorgesteld wordt dit te storten in de bestemde reserve beleid 3D.</p> <p><i>Mee-clientondersteuning - incidenteel</i> Op dit budget resteert een saldo van k€2. Voorgesteld wordt dit saldo te storten in de reserve beleid 3D.</p> <p>OVERHEVELING</p> <p><i>Verhoogde asielinstroom - incidenteel</i> Voor 2016 en 2017 zijn door het Rijk incidenteel middelen beschikbaar gesteld vanwege de verhoogde asielinstroom. Deze middelen zijn in 2017 niet volledig besteed, wel wordt er gewerkt aan plannen die een beroep doen op deze middelen in 2018. Het restant wordt overgeheveld naar 2018.</p> <p><i>Vitaliteitscoördinator</i> In 2017 is naar aanleiding van de notitie 'Mid-Term' budget beschikbaar gesteld voor extra inzet vitaliteit dorpen. In 2017 is een klein deel gebruikt voor de inhuur van de dorpencoach. Uit een inventarisatie in 2017 kwam naar voren dat zes dorpen de wens hebben hun dorpsvisie te vernieuwen en / of toekomstbestendiger te maken. Deze plannen zijn niet meegenomen in de aanvraag voor WadD bij de NCG. Begin 2018 zullen de dorpen begeleid worden naar een definitieve aanvraag. Het restant wordt daarom overgeheveld naar 2018.</p>	<p>45(V)</p> <p>33(V)</p> <p>150(V)</p> <p>2(V)</p> <p>66(V)</p> <p>45(V)</p>
Taakveld inkomensvoorzieningen	
<p><i>Wet BUIG</i> Er is sprake van een toename van de incourantheid en het debiteuren risico Sociale Zaken t.o.v. 2016. Hier wordt in de begroting geen rekening mee gehouden. Dit is afhankelijk van het verloop van o.a. de inning van debiteuren.</p> <p><i>BUIG-budget - incidenteel</i> In 2017 is er sprake van een tekort op het budget voor uitkeringen op grond van de</p>	<p>30(N)</p> <p>305(N)</p>

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
<p>Participatiewet (BUIG-budget). Dit heeft te maken met het ontvangen van een lagere vangnetuitkering dan begroot.</p> <p><i>Bedrijfsvoeringskosten - incidenteel</i> Het aandeel van De Marne in de bedrijfsvoeringskosten van de uitvoeringsorganisatie Werkplein Ability is hoger dan begroot.</p> <p><i>Minimabeleid</i> De uitgaven in het kader van het minimabeleid zijn hoger dan begroot.</p>	<p>59(N)</p> <p>101(N)</p>
<p>Taakveld Arbeidsparticipatie</p> <p>BESTEMDE RESERVES</p> <p><i>Participatie en reïntegratie - incidenteel</i> De uitgaven voor participatie en reïntegratie zijn hoger dan begroot. Voorgesteld wordt het negatieve resultaat te onttrekken aan de reserve beleid 3D.</p> <p><i>Uitvoeringskosten participatie - incidenteel</i> De decentralisatie brengt uitvoeringskosten met zich mee. Het budget hiervoor is met 25€k overschreden. Voorgesteld wordt dit te onttrekken aan de bestemde reserve uitvoeringskosten 3D.</p>	<p>59(N)</p> <p>25(N)</p>
<p>Taakveld Maatwerkvoorzieningen (WMO)</p> <p><i>Voorzieningen Wmo - incidenteel</i> In 2017 zijn er meer (grotere) woonvoorzieningen en hulpmiddelen verstrekt dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.</p>	<p>40(N)</p>
<p>Taakveld Maatwerkdienstverlening 18+</p> <p>BESTEMDE RESERVES</p> <p><i>Pijlerpartners - incidenteel</i> Op dit budget resteert een saldo van k€2. Voorgesteld wordt dit te storten in de reserve beleid 3D.</p> <p><i>Wmo begeleiding (PGB) - incidenteel</i> De uitgaven aan de persoonsgebonden budgetten zijn lager dan begroot. Voorgesteld wordt het resultaat te storten in de bestemde reserve beleid 3D.</p> <p><i>Wmo begeleiding (ZIN) - incidenteel</i> De uitgaven aan de Wmo-zorg in natura zijn lager dan begroot. Voorgesteld wordt het resultaat te storten in de bestemde reserve 3D.</p> <p><i>Uitvoeringskosten Wmo hh</i> De uitvoeringskosten Wmo hh zijn lager dan begroot. Dit heeft o.a. te maken met het kleiner aantal (her)indicaties dat is uitgevoerd (K€30).</p> <p><i>Vervoersvoorziening Wmo</i> In 2017 zijn minder vervoersvoorzieningen verstrekt dan waar in de begroting</p>	<p>2(V)</p> <p>175(V)</p> <p>66(V)</p> <p>71(V)</p> <p>83(V)</p>

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
<p>rekening mee is gehouden.</p> <p><i>Financiële tegemoetkoming ipv WTCG/VER</i> Het aantal aanvragen in het kader van de financiële tegemoetkoming WTCG/VER is minder geweest dan aanvankelijk in de beleidsnotitie bedacht. Voorgesteld wordt dit saldo in de bestemde reserve beleid 3D te storten.</p> <p><i>Uitvoeringskosten Wmo</i> De decentralisatie brengt uitvoeringskosten met zich mee. De incidentele uitvoeringskosten zijn hoger dan begroot waardoor het budget is overschreden. Voorgesteld wordt dit te onttrekken aan de bestemde reserve uitvoeringskosten 3D.</p>	<p>26(V)</p> <p>179(N)</p>
<p>Taakveld Maatwerkdienstverlening 18-</p> <p>BESTEMDE RESERVES</p> <p><i>Uitvoeringskosten jeugd - incidenteel</i> De decentralisatie brengt uitvoeringskosten met zich mee. Het budget hiervoor is met 45€k overschreden. Voorgesteld wordt dit te onttrekken aan de bestemde reserve uitvoeringskosten 3D.</p> <p><i>Jeugd ZIN - incidenteel</i> Een belangrijke oorzaak van het tekort op het budget Jeugd - ZIN is een stijging van het aantal zorgtoewijzingen in de regio Groningen. Deze stijging is in lijn met de landelijke ontwikkelingen. Voorgesteld wordt dit deel uit de bestemde reserve beleid 3D te onttrekken.</p>	<p>45(N)</p> <p>378(N)</p>
<p>Taakveld geëscaleerde zorg 18+</p> <p>OVERHEVELING</p> <p><i>OGGZ BMW - incidenteel</i> Dit budget is bestemd voor de kosten van de samenwerking OGGZ gemeenten Bedum, Winsum, De Marne en Eemsmond. Het betreft een bijdrage van de centrumgemeente Groningen voor de periode 2014-2018 waarover verantwoording moet worden afgelegd, waarbij de kans aanwezig is dat een eventuele onderschrijding van het budget terugbetaald moet worden.</p>	<p>121(V)</p>
<p>Taakveld volksgezondheid</p> <p>OVERHEVELING</p> <p><i>Gezond in de stad (GIDS)</i> 'Gezond in de stad' is een stimuleringsprogramma om de lokale aanpak van gezondheidsachterstanden te versterken. Vanuit WadD zijn in 2017 bij de dorpen verschillende 'gezonde' initiatieven geïnventariseerd, zoals speeltuinen actualiseren, initiatief moestuin / nutstuin / beweegtuin, AED plaatsen. Deze plannen zijn niet meegenomen in de aanvraag voor WadD bij de NCG. Begin 2018 worden de dorpen begeleid naar een definitieve aanvraag. Het restant wordt daarom overgeheveld naar 2018.</p>	<p>15(V)</p>

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Overig Diverse kleine positieve en negatieve afwijkingen zorgen gezamenlijk voor een restant verschil.	58(N)
Totale verschil jaarrekening en actuele begroting	263(N)

2.8 Milieu

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Ingezet beleid uitvoeren	Doelstelling 1 t/m 6

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen! / Wat hebben we bereikt?
We willen onze burgers een gezond en veilig leven bieden in een aantrekkelijke leefomgeving te midden van een vitale natuur. De mondiale biodiversiteit moet onaangetast blijven en natuurlijke hulpbronnen mogen we niet uitputten. Daarvoor gaan we ons klimaatbeleid verder uitvoeren en hinder en vervuiling voorkomen, beperken en terugdringen.

Inhoud van het beleidsprogramma Milieu

Programma Taakvelden	Milieu 7.2 Riolering 7.3 Afval 7.4 Milieubeheer 7.5 Begraafplaatsen					
Inhoud Samen met anderen werkt de gemeente aan een leefomgeving en een milieu waarin ook toekomstige generaties goed kunnen leven. Dat doen we door duurzaam te investeren in bodem, water, lucht en natuur, in duurzame energiebronnen en door minder energie te gebruiken. Onze ambities staan in het Klimaatbeleidsplan. We voeren ons beleid volgens dat plan uit. Daarnaast doet de gemeente haar wettelijke milieutaken. Die bestaan uit het voorkomen, beperken en terugdringen van hinder en vervuiling.						
Maatschappelijke ontwikkeling De Marne is een milieu- en energiebewuste gemeente waarin huidige en toekomstige generaties, inwoners, bedrijven en bezoekers een goede kwaliteit van leven, werken en vertoeven ervaren.						
Beleidsindicatoren						
Naam indicator	Eenheid	Indicator				
		De Marne	Winsum	Bedum	Eems- mond	Landelijk
Omvang huishoudelijk restafval Bron: CBS, 2015/2016	Kg/inwoner	219	148	256	246	187
Hernieuwbare elektriciteit Bron: RWS Kmo. 2016	%	20,0%	14,0%	25,3%	87,0%	12,6%

Toelichting beleidsindicatoren

Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa. Het percentage geeft aan: het aandeel nieuwe energie van het totale energieverbruik in de gemeente. De opgewekte hernieuwbare elektriciteit bestaat uit de optelsom van, indien aanwezig in de gemeente, bronnen zoals: Afvalverbrandingsinstallatie, Biogas vergisting, Waterkracht, Wind op land en Zonnestroom.

Doelstelling 1	Het in stand houden, verbeteren, verduurzamen en inspelen op toekomstige ontwikkelingen van de waterketen				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Het beheren van de (afval)waterketen (Thema Ketenbeheer). 2. Samenwerking tussen gemeenten onderling en tussen gemeenten en waterschap intensiveren (Thema Samen Sterker). 3. Toekomst gericht samenwerken (Thema Maatschappelijke Trends). 				
Prestatie Indicator	Plannen uitvoeren en opstellen				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Afvalwaterbeleidsplan BMW/NZV uitvoeren			
		Uitvoeringsplan 2018 opstellen			
Toelichting	<p>In het Afvalwaterbeleidsplan staan visie en doelen genoemd. De waterketen is een complex geheel, er zijn verschillende overheden, burgers en bedrijven betrokken. De doelen zijn strategisch, tactisch en operationeel in te delen. Aan de hand van drie thema's worden de doelen uitgewerkt in de speerpunten van het afvalwaterbeleidsplan. De drie thema's zijn: ketenbeheer, samen sterker en maatschappelijke trends.</p>				
Rapportage	<p>De samenwerking tussen gemeenten en het waterschap in het Waterteam BMW/NZV en Waterketen Groningen Drenthe heeft in 2017 geleid tot het opstellen van een Meetplan Het Hogeland, een Verkenning opbouw rioolheffing BMW met behulp van het Uniform rioolexploitatie-model. Daarnaast is het Baggerplan Bedum en De Marne vastgesteld. De uitvoering gaat van start vanaf 2018. Medio 2017 is gestart met de Uitvoeringsorganisatie voor gezamenlijk gegevensbeheer (GGB) voor de clusters BMW en Groningen Oost. Het projectteam is gehuisvest in het gemeentehuis van Bedum.</p>				

Doelstelling 2	Kwalitatief goede begraafplaatsen aanbieden				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Uitvoering beleidsplan Begraven. 2. Aanleg nieuwe begraafplaats Kloosterburen (150 plekken). 3. Ontwerp uitbreiding begraafplaats Leens. 4. Ontwerp uitbreiding begraafplaats Ulrum. 5. Het opstellen van een meerjarenplan paden begraafplaatsen. 6. Aanschaf applicatie administratiesysteem begraafplaatsen. 				
Prestatie Indicator	Het beleid en beheer van begraven is actueel				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Beleid opstellen	Uitvoering van beleid	Uitvoering van beleid	Uitvoering van beleid	Uitvoering van beleid
Toelichting	<p>In de kadernota 2017-2020 is aangegeven dat de begraafplaats kloosterburen moet worden uitgebreid (€ 200k). Een fasering van de aanleg (1e deel € 130k, 2e deel € 85k) heeft de voorkeur i.v.m. de flora en fauna wet. Een fasering is € 15K duurder. De Flora- en Faunawet schrijft voor dat in het wild levende planten en dieren zoveel mogelijk met rust moeten worden gelaten. Het uitbreidingsgebied is een jaaggebied voor vleermuizen. Tijdens hun jacht oriënteren vleermuizen zich door geluiden uit te zenden en de echo's op te vangen. Wanneer in een keer een groot stuk bos verdwijnt, zijn vleermuizen hun oriëntatie kwijt en is in feite een stuk leefgebied vernietigd. Door nu gefaseerd aan te leggen is de ingreep minder groot, en de gevolgen voor de vleermuis te overzien en kan hij zich makkelijker aanpassen.</p>				
Rapportage	<ol style="list-style-type: none"> 1) Uitvoering beleidsplan Begraven: Aan de verschillende maatregelen die in het beleidsplan beschreven staan wordt uitvoering gegeven. <ol style="list-style-type: none"> a) Het graven en toedekken van een graf wordt nu nog gedaan door één 				

	<p>medewerker van de gemeente en een kraanmachinist.</p> <p>b) Het dagelijks onderhoud op de begraafplaatsen wordt uitgevoerd door mensen van Ability onder leiding van één medewerker van de gemeente.</p> <p>c) In de urenregistratie wordt door de mensen van beheer onderscheid gemaakt in uren die besteed worden op begraafplaatsen waar nog begraven kan worden en in uren die besteed worden op begraafplaatsen die niet meer in de exploitatie zitten.</p> <p>2) Aanleg nieuwe begraafplaats Kloosterburen. De werkzaamheden zijn bijna afgerond. Er is enige vertraging ontstaan door de langdurige regenval. Wanneer de omstandigheden het toelaten wordt een poort geplaatst en wordt de beplanting aangeplant. Dan is de begraafplaats gereed.</p> <p>3) Er is een ontwerp voor de uitbreiding begraafplaatsen Leens gemaakt. Aanleg gebeurt gefaseerd en wordt bekostigd uit de reguliere budgetten.</p> <p>4) Ontwerp begraafplaats Ulrum. Er wordt een projectteam samengesteld, hierin is in ieder geval de begrafenisvereniging en DB vertegenwoordigd. Daarna wordt een landschapsarchitect uitgenodigd om een ontwerp te maken. De planning is om eind 2018 de werkzaamheden te hebben afgerond.</p> <p>5) In de beheerplannen is een planning voor het onderhoud aan de schelpen paden opgenomen. Taakveld Beheer maakt een inventarisatie van de problemen. Aan de hand daarvan kunnen structurele maatregelen voorgesteld worden, waarmee het beheer en onderhoud van de paden naar een lager niveau kunnen.</p> <p>6) Voor de begraafplaats administratie is een digitaal registratiesysteem aangeschaft. Burgerzaken werkt met het systeem.</p>
--	--

Doelstelling 3	Afvalinzameling, -preventie en -hergebruik verder optimaliseren				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> 1. Opstellen grondstoffenplan 2017-2021; 2. Inzamelen huishoudelijk afval door B.V. Groningen Milieu; 3. Samenwerking binnen B.V. Groningen Milieu verdiepen; 4. Afvalstromen monitoren; uitkomsten vergelijken met andere gemeenten; 5. Afvalinzameling, -preventie en -hergebruik aanpassen aan landelijke doelstellingen (landelijk Afvalbeheerplan; LAP2); 6. Uitvoeren van het zwerfafvalplan 2013-2022. 				
Prestatie Indicator	Aanbod van afval beperken naar 100 kg restafval per inwoner in 2020.				
	2016	2017	2018	2019	2020
Percentage gescheiden afval	62%	65%	67%	70%	72%
tonnen afval per jaar	5600	5400	5400	5400	5000
tonnen kunststof door nascheiding	147	149	151	153	155
Rapportage	<ol style="list-style-type: none"> 1. In BMW-verband is afgesproken het opstellen van het grondstoffenplan mee te nemen in het kader van de herindeling. 2. Het huishoudelijk afval is wekelijks opgehaald door B.V. Groningen Milieu. 3. De samenwerking met B.V. Groningen milieu is niet verder uitgediept. Er zijn wel opties besproken, maar deze konden niet plaatsvinden in verband met reeds bestaande contracten. 4. De afvalstromen worden jaarlijks vergeleken met de gemeenten aangesloten bij Afvalbeheer Noord Groningen. De cijfers 2017 zijn nog niet bekend. 5. In de samenwerking met Afvalbeheer Noord Groningen en B.V. Groningen Milieu wordt jaarlijks gekeken naar de landelijke 				

	doelstelling en hoe deze te realiseren. In 2017 hebben er geen aanpassingen plaatsgevonden.
	6. In 2017 is er een vervolg gegeven aan het zwerfafvalplan en hebben er acties plaatsgevonden, zoals duurzaam picknicken, ontwikkeling lespakketten voor scholen, zwerfafvalrondes door Mien Toentje en voortzetten slimmer prullenbakkenbeheer.

Doelstelling 4	Het Klimaatbeleidsplan uitvoeren				
Maatregel	1. Uitvoeren van de Energievisie Leens => energiebesparende maatregelen voor het gemeentehuis en het zwembad uitvoeren; 2. Kansen op gebied van klimaatbeleid en duurzaamheid zoveel als mogelijk integraal meenemen bij alle nieuwe ontwikkelingen.				
Prestatie Indicator	Plannen en maatregelen uitvoeren				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Energiebesparende maatregelen gemeentehuis en zwembad treffen			
Toelichting	<i>Energievisie Leens.</i> Er is onderzoek gedaan naar energiebesparende en duurzame maatregelen voor het gemeentehuis, het zwembad en de sporthal in Leens. Deze maatregelen staan in de Energievisie Leens. <i>De Marne Duurzaam verlicht.</i> De toelichting op deze maatregel staat in programma Verkeer en vervoer, doelstelling 4.				
Rapportage	1. Er is opdracht gegeven voor advisering over energiebesparende maatregelen voor het gemeentehuis en het zwembad. In 2018 zullen de plannen worden aangeboden voor besluitvorming. 2. Voor het groot onderhoud aan de openbare verlichting is in december 2017 een notitie vastgesteld waarin o.a. energiebesparing en donkerte zijn beschreven. Energiebesparing en duurzaamheid zijn belangrijke uitgangspunten voor de uitvoering.				

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Klimaatbeleidsplan 2013 – 2020, Grenzeloos CO2 neutraal !! (2013)
- de Marne duurzaam verlicht, beleidsplan Openbare verlichting; raad december 2009;
- afvalwaterbeleidsplan gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond en waterschap Noorderzijlvest 2014-2018;
- grondwaterbeheerplan gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond 2013;
- Verordening lijkbezorgingsrechten (jan. 2014).

Verbonden partijen

Hieronder wordt inzicht gegeven in de bijdrage van verbonden partijen aan dit beleidsprogramma. In de paragraaf verbonden partijen is uitgebreidere informatie beschikbaar over de verbonden partijen : vestigingsplaats, deelnemende partijen, bestuurlijk belang, financieel belang, vermogen en financieel resultaat van de afgelopen jaren.

Naam	Vuilverwerkingsbedrijf Noord-Groningen
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	De gemeenschappelijke regeling behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van het op een doelmatige en milieu hygiënische verantwoorde wijze verwijderen van afvalstoffen.

Naam	Groningen Milieu
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Het ophalen van huisvuil

Naam	Aanleg, instandhouding, beheer en onderhoud van IBA's
Rechtsvorm	Samenwerking (lichtere vorm van gemeenschappelijke regeling)
Doelstelling en openbaar belang	Aanleg, instandhouding, beheer en onderhoud van in de gemeente De Marne aangelegde systemen van Individuele Behandeling van Afvalwater. Het betreft een lichtere vorm van een gemeenschappelijke regeling.

Wat heeft het gekost?

Bedragen in k€					
Specificatie	Realisatie 2016	Begroting Primair 2017	Begroting na wijzigingen 2017	Realisatie 2017	Afwijking begroting - rekening
Riolering	1.485	1.509	1.519	1.525	-6
Afval	1.188	1.101	1.088	1.169	-81
Milieubeheer	80	44	24	37	-13
Begraafplaatsen en crematoria	339	180	187	150	37
Totaal lasten	3.091	2.833	2.818	2.881	-63
Riolering	1.844	1.819	1.819	1.818	1
Afval	1.442	1.411	1.411	1.483	-71
Milieubeheer	0	0	0	0	0
Begraafplaatsen en crematoria	119	123	143	134	9
Totaal baten	3.406	3.353	3.373	3.435	-61
Saldo baten en lasten	315	520	555	553	2
Reserves					
Toevoeging Reserves	694	0	21	21	0
Onttrekking Reserves	95	5	49	49	0
Resultaat	-285	525	583	581	2

Verklaring van verschillen

bedragen in k €	
Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Taakveld Afval De kosten van inzameling en verwerking van bedrijfs- en huishoudelijk afval zijn in realisatie hoger dan was geraamd. Dit wordt door hogere heffingsopbrengsten en een bijdrage uit de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing gecompenseerd.	10 (N)

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Taakveld Begraafplaatsen en crematoria <i>Kapitaallasten milieueffecten energievisie Leens - incidenteel</i> De investering in het kader van de energievisie Leens is nog niet gerealiseerd.	16(V)
Overig Diverse kleine positieve en negatieve afwijkingen zorgen gezamenlijk voor een restant verschil.	8 (N)
Totale verschil jaarrekening en actuele begroting	2(N)

2.9 Leefomgeving

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Met gebruikmaking van de in de structuurvisie beschreven richting en bandbreedte, worden ruimtelijke ontwikkelingen geïnitieerd en geregisseerd.	doelstelling 1
Via het Woon- en Leefbaarheidsplan krijgen innovatie en ontwikkeling een impuls.	doelstelling 2
Doorgaan met het uitvoeren van structurele opgaven en het oppakken van nieuwe initiatieven	doelstelling 3

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen! / Wat hebben we bereikt?
Zorg dragen voor een goede ruimtelijke leefomgeving.

Inhoud van het beleidsprogramma Leefomgeving

Programma Taakvelden	Volkshuisvesting en ruimtelijke ordening 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur 8.1 Ruimtelijke ordening 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen) 8.3 Wonen en bouwen					
Inhoud De gemeente De Marne heeft bijzondere kenmerken die bescherming genieten. Het bijzondere landschap van de Marne is ons visitekaartje en maakt het aantrekkelijk om hier te wonen en te recreëren. Tegelijkertijd moeten we niet uit het oog verliezen dat er binnen de gemeentegrenzen ook gewerkt moet worden. Dit vraagt voortdurend om afweging van verschillende belangen. Het resultaat van deze afweging vertalen we in diverse beleidsdocumenten. De basis hiervoor is vastgelegd in de Structuurvisie De Marne.						
Maatschappelijke ontwikkeling Versterken van de economische structuur, behoud van landschappelijke waarden en dorpsstructuren en een goede bereikbaarheid hebben een positieve invloed op welvaart en welzijn. Krimp, vergrijzing en ontgroening zijn belangrijke aandachtspunten en vragen niet alleen inzet van de gemeente, maar ook die van de inwoners, andere overheden, maatschappelijke instellingen en bedrijven. Hoe wij hiermee omgaan staat in het Integraal beleidskader Krimp & Leefbaarheid en is nader uitgewerkt in het Woon- en Leefbaarheidsplan. Ook de gebiedsontwikkeling Lauwersoog/Lauwersmeer maakt deel uit van onze strategie. In de paragraaf Demografische ontwikkeling van deze begroting gaan we uitvoeriger in op dit onderwerp en de gevolgen daarvan.						
Beleidsindicatoren						
Naam indicator	Eenheid	Indicator				
		De Marne	Winsum	Bedum	Eems- mond	Landelijk
Gemiddelde WOZ waarde <i>Bron: CBS-Woz, 2017</i>	Duizend euro	139	165	174	144	216
Nieuw gebouwde woningen <i>Bron: ABF 2015</i>	Aantal per 1.000 woningen	0,9	0,2	7,7	1,1	6,4
Demografische druk <i>Bron: CBS, 2017</i>	%	78,8%	83,8%	77,0%	79,7%	69,0%

Gemeentelijke woonlasten eenpersoons-huishouden <i>Bron: COELO, 2017</i>	In Euro's	801	712	728	699	644
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishouden <i>Bron: COELO, 2017</i>	In Euro's	850	783	728	771	723

Toelichting beleidsindicatoren

Demografische druk

De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.

Doelstelling 1	Uitvoeren van de Structuurvisie				
Maatregel	1. Beoordelen van initiatieven met een ruimtelijke impact; 2. Initiëren/regisseren van ruimtelijke ontwikkelingen zodra zich hiervoor kansen voordoen.				
Prestatie Indicator	Opstellen van een ruimtelijke visie voor Wehe-den Hoorn en Mensingeweer				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren	Voltooien		
Toelichting	<p>De gemeenteraad heeft in 2014 een nieuwe structuurvisie vastgesteld. Daarin staat op hoofdlijnen het ruimtelijk beleid voor ongeveer de komende vijftien jaar. De structuurvisie is een belangrijke onderlegger bij de actualisering van bestemmingsplannen en de beoordeling van initiatieven met een ruimtelijke impact. Daarnaast wordt invulling gegeven aan ruimtelijke kansen zodra zich hiervoor een gelegenheid voordoet.</p> <p>De gemeente De Marne is steeds minder de traditionele overheid die plannen maakt en van bovenaf oplegt. Burgers en collectieven van burgers krijgen ruim baan voor initiatieven. Bovendien heeft De Marne te maken met krimp. Gezien deze snel veranderende context was de vorige structuurvisie uit 2000 aan vervanging toe.</p> <p>In 2015 zijn we begonnen om samen met de inwoners een stedenbouwkundig plan op te stellen voor Ulrum, Wehe-den Hoorn en Mensingeweer. Het plan in Ulrum is nagenoeg klaar en zal een vervolg krijgen met een uitvoeringsprogramma. Het planvormingsproces in Wehe-den Hoorn en Mensingeweer is in ontwikkeling.</p>				
Rapportage	<p>Dorpsbelangen Mensingeweer heeft de dorpsvisie opgesteld. Uit deze visie komen diverse uitvoeringsprojecten. Deze worden op dit moment uitgewerkt. Ook in Wehe-den Hoorn wordt gewerkt aan de dorpsvisie. Samen met het dorp wordt deze opgesteld.</p>				

Doelstelling 2	Uitvoeren van het Woon- en Leefbaarheidsplan				
Maatregel	1. Uitvoering geven aan het Programma Krimp en Leefbaarheid; 2. Herstructurering van de woningvoorraad.				
Prestatie Indicator	N. v. t.				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren			
Toelichting	<p>De beleidsuitgangspunten van het Woon- en Leefbaarheidsplan zijn vertaald in concrete acties die zijn vastgelegd in het Programma Krimp en Leefbaarheid. De paragraaf demografische ontwikkelingen van deze begroting gaat hier uitvoeriger op</p>				

	<p>in. Hier beperken we ons tot het thema wonen.</p> <p><i>Herstructurering woningvoorraad</i></p> <p>De huidige woningvoorraad van De Marne voldoet niet aan de verwachte toekomstige bevolkingsopbouw. Er zijn te veel woningen en bovendien zijn dat vaak niet de woningen waar behoefte aan is. De gemeente heeft haar regierol op het vlak van volkshuisvesting opgepakt door met haar partners afspraken te maken over aanpassing van de woningvoorraad.</p> <p>Gezien de aardbevingsproblematiek gaat voorraadbeheer niet alleen over aantallen en soorten huizen. Waar ingrepen vanuit het Woon- en Leefbaarheidsplan aan de orde zijn, wordt meteen gezocht naar een combinatie met maatregelen die de Nationaal Coördinator Groningen aanstuurt. Die zijn gericht op schadeherstel, maar ook op economische en sociale dynamiek.</p> <p>Een belangrijke partner voor wat betreft de sociale woningvoorraad is Woningstichting Wierden en Borgen. Met de woningcorporatie zijn afspraken gemaakt voor sloop, nieuwbouw en het opplussen van haar woningvoorraad, die zijn vastgelegd in de Prestatieafspraken.</p> <p>Om de particuliere woningen te verbeteren voeren we het project Particuliere woningverbetering en het project Deel&Ulrum uit. Beide projecten stimuleren particulieren om hun woning bij de tijd te houden. Aan het overaanbod van particuliere woningen kunnen we weinig doen. De enige mogelijkheid die we hebben is om met het project Particuliere woningverbetering (te ver) verkrotte woningen uit de markt te halen, maar om grote aantallen gaat dat niet.</p>
Rapportage	<p>Wierden en Borgen heeft een start gemaakt met het 'op plussen' van de woningen, te beginnen in Ulrum. Voor de uitrol van het 'op plussen' over de rest van de huurvoorraad wordt een plan van aanpak gemaakt.</p> <p>In 2017 is begonnen met de bouw van 10 levensloopbestendige woningen in Weheden Hoorn. Deze worden in het voorjaar van 2018 opgeleverd. Verder is in 2017 de procedure gestart om het bestemmingsplan aan te passen om de bouw van 14 levensloopbestendige woningen in Leens mogelijk te maken.</p> <p>Naast de subsidie mogelijkheid om woningen levensloopbestendig te maken, biedt de gemeente nu ook de blijvers-lening aan, om zo nog meer mensen de gelegenheid te bieden om te investeren in een toekomstbestendige woningvoorraad.</p>

Doelstelling 3	Uitvoeren van gebiedsgerichte ruimtelijke ontwikkeling				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> Opbouwen en onderhouden van samenwerkingsverbanden mede in relatie tot fondsenwerving; Uitvoeren van de ontwikkeling van Lauwersoog/Lauwersmeer (PROLoog); Uitvoering geven/meewerken aan diverse overige projecten. 				
Prestatie Indicator	Samenwerkingsverbanden opbouwen en projecten uitvoeren				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren			
Toelichting	<p><i>Samenwerking en fondsenwerving</i></p> <p>Wij nemen deel aan regionale samenwerkingsverbanden op het gebied van plattelandsontwikkeling en gebiedsontwikkeling. Juist in tijden van schaarse middelen is samenwerking essentieel om tot succes te kunnen komen.</p> <p>In de komende jaren blijven diverse fondsen beschikbaar voor gebiedsontwikkeling. Uit het Waddenfonds kan nog jaren worden geput. Daarbij</p>				

	<p>zal de gemeente ook in de toekomst blijven meebetalen aan projecten, omdat de meeste fondsen voor gebiedsontwikkeling rond Lauwersoog en het Lauwersmeer (PROloog) cofinanciering verplicht stellen.</p> <p><i>Lauwersoog/Lauwersmeer</i></p> <p>We werken verder aan de gebiedsontwikkeling rond Lauwersoog en het Lauwersmeer. Dit kent twee ontwikkelingspijlers die elkaar onderling versterken. Enerzijds de visserijsector, anderzijds recreatie en toerisme. In programma 9 A staat meer informatie over het project PROloog.</p> <p><i>Overige projecten</i></p> <p>De gemeente werkt actief mee aan de voorbereiding en of uitvoering van diverse projecten. Voorbeelden hiervan zijn: Rondje Lauwersmeer, projecten van Landschapsbeheer Groningen en het Routebureau.</p>
Rapportage	<p>Belevenisroute Lauwersom.</p> <p>In 2017 is de ruimte rondom de sluizen ingrijpend veranderd. De diepe kuil aan de kant van het parkeerdek is nu een functioneel plein met een tribune en een pad onder- en bovenlangs naar de veerhaven. De andere kant van de sluis heeft dezelfde uitstraling en eveneens een tribunetrap. Nieuw hekwerk (aan beide zijden van de sluis inclusief de overkant) en groenstroken maken de sluispleinen compleet. Op een van de pleinen is het kunstwerk Periscoop gerealiseerd: een houten object dat de contour van de dijk visualiseert (als zusje van de Uitkijkdijk) met daarin drie periscopen. Tegenover de Uitkijkdijk is het kunstwerk van de Fuiknetten opgeleverd. Ter hoogte van de bushalte wordt het Vizier gerealiseerd: een kunstwerk dat over de dijk 'hangt' met uitzicht op het Lauwersmeer.</p> <p>In 2017 is gewerkt aan een inrichtingsplan voor de noordzijde van de Strandweg, samen met de bewoners en de klankbordgroep. Eind 2017 is er een partij gekozen die het plan gaat bewerken tot bestek, zodat er in het voorjaar van 2018 kan worden aanbesteed.</p> <p>De mountainbikeroute is in 2017 gebouwd; ook Defensie heeft medewerking verleend aan de route op hun terrein. In oktober 2017 is de MTB-route feestelijk geopend en is dit burgerinitiatief afgerond.</p> <p>Zie ook bij Programma 9A rapportage PROloog.</p>

Doelstelling 4	Belangen behartigen van onze inwoners in relatie tot de gaswinningsproblematiek .				
Maatregel	Organiseren van een adequate gemeentelijke vertegenwoordiging in relatie tot de gaswinningsproblematiek				
Prestatie Indicator	1. Ten aanzien van de gaswinningsproblematiek is een adequate vertegenwoordiging gerealiseerd; 2. Uitvoering geven aan het meerjarenprogramma voor een Aardbevingsbestendig en Kansrijk Groningen en het bijbehorende uitvoeringsprogramma 2017.				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren			
Toelichting	<p>Onze gemeente is steeds meer betrokken bij de problemen rond de gaswinning in Noord-Groningen. Het aantal schademeldingen stijgt. Elf Ommelandse gemeenten werken samen om de regie te houden bij deze problematiek. De gemeente De Marne investeert hierbij extra in krimp en leefbaarheid, toekomstperspectief en gebiedsregie en interne coördinatie en afstemming.</p> <p>De Marne voert een tweesporenbeleid. Het eerste spoor heeft betrekking op:</p> 1. Uitvoeren schadeherstel;				

	<ol style="list-style-type: none"> Borgen van (persoonlijke) veiligheid; Uitvoeren van regelingen rond de waarde van woningen (Dialoogtafel en Centrum voor Veilig Wonen). <p>Het tweede spoor heeft betrekking op de Nationaal Coördinator Groningen (NCG). Deze heeft als doelstelling:</p> <ol style="list-style-type: none"> Groningen veilig en leefbaar maken, gelet op de gevolgen van de gaswinning; Bewoners de zorg uit handen nemen bij ingrijpende versterkingsmaatregelen; Heldere procedure ontwikkelen voor het oplossen van conflicten over bijvoorbeeld afhandeling van schade.
Rapportage	<p>Onze gemeente is en blijft betrokken bij de problemen rond de gaswinning in Noord-Groningen. Het aantal schademeldingen stijgt. De NAM en het Centrum voor Veilig Wonen (CVW) hebben inmiddels ca. 2.500 meldingen ontvangen. Hiervan staan nog een onbekend aantal gevallen open in De Marne. De gemeente heeft hierover regelmatig overleg met inwoners, individueel en groepsgewijs. Daarnaast investeert De Marne extra in krimp en leefbaarheid, toekomstperspectief en gebiedsregie en interne coördinatie en afstemming. Het project “Werken aan de dorpen” is hiervan een mooi voorbeeld. Om de belangen van De Marne adequaat te vertegenwoordigen heeft de raad op 23 juni 2015 besloten 2 fte extra beschikbaar te stellen. De kosten hiervan werden in 2017 gedekt door de zogenaamde lumpsum- regeling vanuit het ministerie van EZ. Een compensatieregeling voor kosten die de gemeenten hebben gemaakt en nog gaan maken. De lumpsum- regeling is voor 2018 wederom beschikbaar. De lumpsum- regeling wordt in de regio verdeeld naar rato, waarbij ook hierbij het zwaartepunt in de versterkingsgebieden ligt. De kosten van De Marne zijn net als in de andere aardbevingsgemeenten niet volledig dekkend. De NCG onderhandelt over de hoogte van de lumpsum met het ministerie van EZ.</p> <p>Met de komst van een nieuwe minister van EZ is de NAM als aanspreekpunt voor de gemeente en de inwoner op afstand geplaatst. De structurele wijzigingen die dit met zich meebrengt worden in 2018 bekrachtigd. De uitvoering van het nieuwe schadeprotocol door de Rijksdienst voor Ondernemers, de rol van het (tijdelijke) Instituut Mijnbouwschade Groningen en de aanpak van de “oude” schadegevallen door de NAM voor 1 juli 2018 hebben impact op onze inwoners en worden mede daarom nauwlettend in de gaten gehouden.</p>

Doelstelling 5	Op een adequate wijze uitvoeren van wettelijke taken op gebied van ruimtelijke ontwikkeling, vergunningverlening en handhaving				
Maatregel	<ol style="list-style-type: none"> Actualiseren van bestemmingsplannen; Opstellen van postzegelplannen; Implementatie Wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving(VTH); Investeren in de samenwerking met de (Omgevingsdienst Groningen) ODG. 				
Prestatie Indicator	Wettelijke taken uitvoeren				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren			
toelichting	<p>Actualisering bestemmingsplannen</p> <p>We hebben de wettelijke plicht te beschikken over actuele bestemmingsplannen. Dat betekent dat een bestemmingsplan niet ouder mag zijn dan tien jaar. Hoewel we met de vaststelling van de beheersverordening Grote Kernen in januari 2015 aan die verplichting voldoen, zijn we inmiddels alweer aan de slag met een herziening van het bestemmingsplan Buitengebied. Dat plan moet uiterlijk december 2018 opnieuw vastgesteld zijn.</p>				

	<p>Bovendien gaan we de beheersverordeningen Kleine Kernen en Grote Kernen, en alle bestemmingsplannen die daaronder vallen, integreren in één Dorpenplan. Mogelijk laten we daarbij onbenutte woningbouwmogelijkheden in de dorpen vervallen om leegstand en verpaupering te voorkomen.</p> <p><i>Postzegelplannen</i></p> <p>Voortdurend brengen we voor concrete ontwikkelingen kleine bestemmingsplannen (zogenoemde postzegelplannen) in procedure. Deze postzegelplannen stellen we op voor projecten die niet passen binnen de geldende bestemming maar waaraan we toch mee willen werken. Zo leveren we maatwerk en hoeven initiatiefnemers niet te wachten op de volgende reguliere actualisering van het bestemmingsplan. Meewerken aan zulke plannen past ook in de visie van het Woon- en Leefbaarheidsplan. Daar waar in het verleden de stelregel ‘nee, tenzij’ werd toegepast, werken we nu veel meer volgens het ‘ja, mits’-principe.</p> <p><i>Wijziging Besluit Omgevingsrecht</i></p> <p>Het Besluit Omgevingsrecht zal in 2017 worden gewijzigd. Deze wijziging is het gevolg van het permanent worden van de Crisis en Herstelwet. Het houdt een uitbreiding in van de verplichte taken die de Omgevingsdiensten in Nederland moeten uitvoeren.</p> <p><i>Vergunningverlening en Omgevingsdienst</i></p> <p>De Omgevingsdienst Groningen functioneert nog niet zoals dat bij de oprichting was beoogd. Inmiddels heeft de ODG een verbeterplan opgesteld. Hieruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.</p> <p>Het evenementenbeleid is aan een herijking toe. Aandachtspunten hierbij zijn met name het verbeteren en stroomlijnen van de werkprocessen tussen de verschillende ketenpartners gekoppeld aan een maximale deregulering waar mogelijk. De afgelopen jaren zijn steeds meer partijen betrokken geraakt bij de advisering over een evenementenvergunning. Wel moet voorkomen worden dat de doorlooptijd van het vergunningtraject te lang wordt, daarnaast kan voor kleine evenementen wellicht worden volstaan met een verkorte procedure.</p>
<p>Rapportage</p>	<p><i>Actualisering bestemmingsplannen</i></p> <p>Het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied is voor een belangrijk deel in 2017 inhoudelijk voorbereid. Zo hebben we in samenspraak met alle betrokken ondernemers de agrarische bouwvlakken rond hun bedrijven ingetekend. Een visie op mestopslag buiten de agrarische bouwvlakken is tot stand gekomen in samenwerking met Libau. Deze visie is vervolgens vertaald in het bestemmingsplan. Medio 2017 startte de voorbereiding van de milieueffectrapportage. Een concept daarvan is inmiddels af. Het voorontwerp van het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied lag tot eind februari 2018 ter inzage.</p> <p>In 2017 zijn we gestart met de inventarisatie van karakteristieke gebouwen in De Marne. De provincie schrijft voor dat wij gebouwen die karakteristiek zijn, beschermen tegen sloop. Dit gaan we met een sloopverbod regelen in een nieuw bestemmingsplan.</p> <p>Aan de vooravond van de herindeling actualiseren we onze bestemmingsplannen structureel in overleg met de gemeenten Winsum, Bedum en Eemsum. Niet alleen de nieuwe plannen, maar ook geldende bestemmingsplannen leggen we naast elkaar om te beoordelen of er regelingen in zitten die we met voorrang gelijk</p>

	<p>moeten trekken.</p> <p><i>Postzegelplannen</i></p> <p>Postzegelplannen, dat zijn kleine herzieningen van een bestemmingsplan, brengen we steeds minder vaak in procedure. Voor concrete ontwikkelingen die niet in het geldende bestemmingsplan passen, kiezen we in plaats van postzegelplannen steeds vaker voor het verlenen van een projectomgevingsvergunning. Die is sneller en goedkoper dan een postzegelplan.</p> <p>In 2017 is het postzegelplan voor een theehuis in de Westpolder met een uitspraak van de Raad van State definitief geworden. Het voorontwerp van het bestemmingsplan voor een uitbreiding van Heiploeg nadert zijn voltooiing. Voor het Waddenkwartier op Lauwersoog tot slot zijn de voorbereidingen van een nieuw postzegelplan begonnen. Dit plan brengen we in 2018 in procedure.</p> <p>De nieuwbouw van een geïntegreerd kindcentrum in Leens, naast en deels in het gemeentehuis, is in 2017 een stukje dichterbij gekomen met de ter inzagelegging van de voorontwerpvergunning. We hebben daarop geen inspraakreacties gekregen.</p> <p>Ook heeft de omgevingsvergunning voor de nieuwbouw van twaalf woningen aan de Prinses Beatrixstraat in Leens in voorontwerp ter inzage gelegen. Daar zijn evenmin inspraakreacties op ingediend.</p> <p>Tegen de projectomgevingsvergunning voor het brak water gebied Deikum hebben we drie zienswijzen gekregen. Samen met de provincie en het waterschap werken we aan de beantwoording daarvan.</p>
--	---

Programma 9 A PROLoog

De gemeente De Marne en de provincie Groningen werken samen aan de ontwikkeling van Lauwersoog/Lauwersmeer. Voor Lauwersoog is het 'Plan voor Regie en Ruimtelijke Ontwikkeling Lauwersoog' (PROLoog) het ruimtelijk ontwikkelingskader. De hoofddoelstelling is om niet alleen een duurzame en toekomstbestendige visserijhaven te worden, maar ook een aantrekkelijk verblijfsgebied.

Sinds oktober 2014 werken we vanuit een subsidierelatie. De gemeente De Marne kan hierbij subsidieaanvragen indienen bij de provincie voor projecten die als doel hebben: de ontwikkeling van het Lauwersmeer en Lauwersoog. In totaal is een bedrag van € 15,82 miljoen beschikbaar.

De afgelopen jaren zijn meerdere projecten gedefinieerd, voorbereid en in uitvoering gegaan die een bijdrage leveren aan die thema's. In 2015 is er een gezamenlijke visie en ambitie met betrekking tot het vervolg van de ontwikkeling van Lauwersoog geformuleerd. Het resultaat hiervan is vastgelegd in een 'position paper'. Afgesproken is om te focussen op de realisatie van een recreatieve trekker, de promotie van het Lauwersmeergebied, de innovatieagenda voor duurzame visserij en de bereikbaarheid van de haven van Lauwersoog vanaf de Noordzee.

Voor de verschillende deelprojecten van de gebiedsontwikkeling Proloog geven we aan welke voortgang is geboekt. Hierbij is onderscheid gemaakt in:

- projecten die onder verantwoordelijkheid van de gemeente worden uitgevoerd;
- projecten die onder de verantwoordelijkheid van derden worden uitgevoerd;
- projecten waarvan de verantwoordelijkheid nog niet duidelijk is.

Communicatie

Al sinds 2014 houden we belangstellenden op de hoogte middels nieuwsbrieven (verschijnen ca. 6 keer per jaar). Voor het tussentijds verspreiden van nieuws publiceren we persberichten en wordt sociale media ingezet. Vanaf 2018 wordt de nieuwsbrief over Lauwersoog opgenomen in de Nieuwsbrief Lauwersmeer van de provincie.

Risicobeheersing

Op basis van een advies van Deloitte zijn de belangrijkste maatregelen voor risicobeheersing uitgevoerd (o.a. de invoering van een verplichtingenadministratie gekoppeld aan centrale inkoop en tussentijdse accountantscontroles), ook de laatste aanbevelingen zijn geïmplementeerd. Het gaat hierbij om een uitbreiding van de financiële verantwoording en de standaardisering van projectdossiers. In 2017 is dit doorgezet waardoor er een optimale risicobeheersing is.

Projecten onder de verantwoordelijkheid van de gemeente**Lauwersom**

Het jaar 2017 was het finale jaar van de belevenisroute en dit jaar is letterlijk veel werk verzet. Het wandelpad bij restaurant Waddengenot is aangelegd. De ruimte rondom de sluizen heeft een metamorfose ondergaan: de diepe functieloze kuil aan de kant van het parkeerdek is nu een mooi strak plein met een tribune en een pad onder- en bovenlangs naar de veerhaven. De andere kant van de sluis heeft dezelfde uitstraling en eveneens een tribunetrap. Nieuw hekwerk (aan beide zijden van de sluis inclusief de overkant) en mooi ingerichte groenstroken maken de sluispleinen compleet. Op een van de pleinen is het kunstwerk Periscoop gerealiseerd: een houten object dat de contour van de dijk visualiseert (als zusje van de Uitkijkdijk) met daarin drie periscopen. Tegenover de Uitkijkdijk is het kunstwerk van de Fuiknetten opgeleverd. Ter hoogte van de bushalte wordt het Vizier gerealiseerd: een kunstwerk die over de dijk 'hangt' met uitzicht op het Lauwersmeer. Eind december 2017 zijn de laatste betalingen gedaan en daarmee kunnen de accountants aan de slag voor hun controle. Het project is binnen het beschikbare budget van bijna € 4,2 mio uitgevoerd.

Waddenkwartier

Hoewel het project is verlengd tot eind 2017, hebben er geen activiteiten plaatsgevonden. De Stichting Informatievoorziening Nationaal Park Lauwersmeer heeft in 2016 aangegeven de bemensing van het HIP niet meer te kunnen coördineren. Het resterende subsidiebudget is ingezet om deze coördinatiefunctie tijdelijk in te huren via IVN. Vanaf de zomermaanden zijn er afspraken gemaakt met Stichting Promotie Waddenland, zij hebben de taak gekregen de coördinatie te regelen. De samenwerking hierin is naar ieders tevredenheid. Begin 2018 zal na de accountantscontrole het project worden afgerond. Ook dit project is binnen het beschikbare budget uitgevoerd.

Westgat

Voor de Pilot Baggeren Westgat (herstel diepgang) is een projectplan opgesteld. Gestreefd wordt naar het herstel van de diepgang. De gemeente werkt hierin samen met de provincie, EHL, Rijkswaterstaat en de visserij. Voor het baggeren zijn diverse vergunningen nodig. Inmiddels is de vergunning wet natuurbescherming onherroepelijk. De ontgrondingsvergunning is ter inzage gelegd. Verwacht wordt dat in april 2018 daadwerkelijk gebaggerd kan worden. De ontgrondingsvergunning is bepalend in het proces.

Strandweg e.o.

In 2017 is gewerkt aan een inrichtingsplan voor de noordzijde van de Strandweg, samen met de bewoners en de klankbordgroep. Eind 2017 is er een partij gekozen die het plan gaat bewerken tot bestek, zodat er in het voorjaar van 2018 kan worden aanbesteed.

De mountainbikeroute is aangelegd; ook Defensie heeft medewerking verleend aan de route op hun terrein. In oktober 2017 is de MTB-route feestelijk geopend en is dit burgerinitiatief goed afgerond. In het vierde kwartaal is de zuidzijde van de Strandweg onder de loep genomen. Er is nog geen plan tot stand gekomen waarmee toeristische samenhang kan ontstaan tussen de stranden en de

verblijfskwaliteit van de oostelijke entree. De opgave die het Waterschap heeft ten aanzien van de verhoging van de regionale waterkering speelt in dit deel van het plan een grote rol; een en ander vergt nog nadere studie hoe deze twee plannen goed op elkaar laten aansluiten. Dit project loopt nog door tot eind 2018.

Projecten onder verantwoordelijkheid van derden

Verkeersontsluiting - N361

In dit project gaat het wegtracé tussen de huidige kruispunten naar de Strandweg en het veerhaventerrein op de schop. Beide kruispunten worden vervangen door rotondes en het tussenliggende gebied wordt ingericht als een 60 km zone. Er worden veilige oversteken gemaakt en de toegang naar de visserijhaven wordt verbeterd. Het project rond de aanpassing van de N361 wordt uitgevoerd onder regie van de provincie Groningen als integraal onderdeel van Proloog. De werkzaamheden zijn in 2017 afgerond.

Promotiecampagne Lauwersmeer

De promotiecampagne voor het Lauwersmeer loopt al enkele jaren. Marketing Groningen voert dit project uit in opdracht van de Provincie Groningen. Er is een campagnethema ontwikkeld waarmee de promotie van het gebied tijdens een langere periode tot zijn recht kan komen. Een zeldzame ervaring staat hierbij centraal in de communicatie. Dit heeft het afgelopen jaar ook weer geleid tot diverse publicaties in de media (o.a. een special in landelijke dagbladen en diverse tijdschriften) en wordt de website www.lauwersmeer.groningen.nl actueel gehouden. Tevens is de verbinding gemaakt met de regionale toeristische Stichting Promotie Waddenland.

Rondje Lauwermeer

Voor het project Rondje rond het Lauwersmeer is duidelijk geworden dat de Provincie Groningen de verantwoordelijke en uitvoerende partij wordt. Gemeente De Marne zal wel sterk betrokken zijn bij het project. Het project richt zich op de verbetering van de wandel- en fietsinfrastructuur rond het gehele Lauwersmeer onder verantwoordelijkheid van de Stuurgroep Lauwersmeer.

Overige projecten

Werelderfgoed centrum (WEC)

In november 2017 is de samenwerkingsovereenkomst ondertekend tussen de betrokken partijen om een Werelderfgoed centrum Lauwersoog te realiseren. De partijen zijn, Provincie Groningen, EHL, Staatsbosbeheer, zeehondencrèche Pieterburen, Stichting Werelderfgoed centrum en de gemeente. De stichting WEC heeft diverse subsidies aangevraagd. Door de raad is in november 2017 1 miljoen euro beschikbaar gesteld voor de inrichting van de openbare ruimte. De stichting WEC heeft aan de provincie en het Waddenfonds ook een bijdrage gevraagd. De toekenning van deze bijdragen zullen in 2018 plaatsvinden. In maart 2018 zal het Waddenfonds een besluit nemen. Voor de uitwerking van het planologisch kader PROLoog is een structuurontwerp opgesteld. Dit heeft geresulteerd in het rapport "Stapelings van Werelden". Hierin is het toetsingskader opgenomen. De basis zijn de 3 werelden: haven-, kade- en kustwereld. Daarnaast is de gemeente begonnen met de voorbereidingen van het voorontwerp bestemmingsplan "Northshrimp-locatie te Lauwersoog".

Financieel

Vanaf 2011 hebben de gemeente De Marne en de provincie Groningen intensief samengewerkt aan de ontwikkeling van het Lauwersmeer en Lauwersoog. De provincie Groningen heeft voor deze ontwikkeling een investeringsbudget beschikbaar gesteld van ruim € 15 mln. De gemeente heeft een eigen bijdrage geleverd in de vorm van cofinanciering, voorbereiding en organisatie. De kosten daarvan bedragen circa € 1 mln.

bedragen in k€

	Toegekende kredieten 2017	Uitgaven tm 2017	Restant krediet 2017
Programma PROLoog	1.385	1.314	71
North Sea Fish	1.183	1.014	169
Lauwersom	4.194	4.031	162
Waddenkwartier	355	355	0
Werelderfgoedcentrum - haalbaarheid	176	181	-5
Werelderfgoedcentrum - Waddenzee	1.000	89	911
MKBA Westgat	46	42	3
Strandweg e.o.	1.485	273	1.213
Totaal	9.824	7.299	2.524

Het voorlopige resultaat van deze investeringen is de realisatie van toeristisch-recreatieve infrastructuur (Strandweg, N361, Rondje Lauwersmeer, Lauwersom en Waddenkwartier), investeringen in de visserij en de haven (Kadeverlenging, aanpassing passantenhaven, steigers sportvisserij en North Sea Fish) en private investeringen (Garnalencentrum en scheepslift). Het totaal van deze investeringen bedraagt ruim € 15 mln. De voormelde investeringen zijn niet alleen gedekt ten laste van het provinciale investeringsbudget, er is ook gebruik gemaakt van andere subsidiebronnen (zoals bijvoorbeeld het Waddenfonds en Europese subsidies) en private cofinanciering (zoals bijvoorbeeld door de EHL). Op dit moment is er daardoor nog circa € 5 mln. beschikbaar in het provinciale investeringsbudget.

In september 2015 hebben de gemeente en de provincie besloten om het resterende investeringsbudget in te zetten voor de realisatie van een Werelderfgoedcentrum Waddenzee (€ 2 mln) en de herinrichting van de openbare ruimte die daarmee samenhangt (€ 3 mln). Dit centrum wordt een van de drie grote Werelderfgoedcentra die langs de Waddenkust worden gerealiseerd.

Verbonden partijen

Hieronder wordt inzicht gegeven in de bijdrage van verbonden partijen aan dit beleidsprogramma. In de paragraaf verbonden partijen is uitgebreidere informatie beschikbaar over de verbonden partijen : vestigingsplaats, deelnemende partijen, bestuurlijk belang, financieel belang, vermogen en financieel resultaat van de afgelopen jaren.

Naam	Omgevingsdienst Groningen (ODG)
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	De omgevingsdienst verzorgt de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu, bouwen en wonen in opdracht van Groninger gemeenten en de provincie Groningen.

Naam	Exploitatiemaatschappij Haven Lauwersoog BV
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Verantwoordelijk voor het exploiteren, beheer en onderhoud van de haven Lauwersoog

Naam	Libau welstands- en monumentenzorg Hoge der A 5 9712 AC GRONINGEN
Rechtsvorm	Stichting
Doelstelling en openbaar belang	De stichting Libau heeft de bevordering en instandhouding van

	<p>de bouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Groningen en Drenthe als doelstelling.</p> <p>Zij adviseert Groninger en Drentse gemeenten vanuit een integrale benadering van stedenbouw, landschap, welstand en cultuurhistorie.</p>
--	---

Wat heeft het gekost?

Bedragen in k€					
Specificatie	Realisatie 2016	Begroting Primair 2017	Begroting na wijzigingen 2017	Realisatie 2017	Afwijking begroting - rekening
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	36	37	50	-13
Ruimtelijke ordening	597	394	471	313	158
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	323	129	130	193	-63
Wonen en bouwen	1.193	1.167	1.800	1.145	655
Totaal lasten	2.112	1.726	2.437	1.700	737
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	0	0	0	0
Ruimtelijke ordening	19	17	17	27	-10
Grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)	293	136	136	219	-84
Wonen en bouwen	325	430	375	318	58
Totaal baten	637	583	528	564	-36
Saldo baten en lasten	-1.476	-1.143	-1.909	-1.136	-773
Reserves					
Toevoeging Reserves	140	90	7.506	7.506	0
Onttrekking Reserves	448	0	5.977	5.977	0
Resultaat	-1.168	-1.233	-3.439	-2.666	-773

Verklaring van verschillen

bedragen in k €	
Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Taakveld ruimtelijke ordening <i>Ontwikkeling ruimtelijke plannen (29V) - incidenteel en (2V) - structureel</i> Dit budget is grotendeels ongebruikt gebleven. O.a. omdat de geplande aanschaf van software voor het archiveren van digitale bestemmingsplannen niet is doorgegaan en de kosten voor het opstellen van Woon- en Leefbaarheidsplan lager zijn uitgevallen dan geraamd.	31(V)
<i>Actualisatie bestemmingsplannen - incidenteel</i> De opdrachtsom voor een bestemmingsplan ter bescherming van karakteristieke gebouwen is lager uitgevallen dan verwacht.	18(V)
OVERHEVELING	

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
<p><i>Cofinanciering ontwikkelingsprojecten - incidenteel</i> In 2017 is een toekenning gedaan aan 3 projecten: Espresso Cycling, Waddenmagazine en de belevingskaart van De Marne. De projecten worden op dit moment uitgevoerd en zullen in 2018 worden afgerond. Na afronding van de projecten vindt betaling plaats.</p>	11(V)
<p><i>Actualisatie bestemmingsplannen - incidenteel</i> De inhoudelijke voorbereiding van het nieuwe bestemmingsplan Buitengebied heeft langer geduurd dan gedacht. De kosten voor een advies van de commissie m.e.r. worden in 2018 gemaakt. Daarnaast is in 2017 een opdracht verleend voor een bestemmingsplan ter bescherming van karakteristieke gebouwen, die grotendeels in 2018 wordt afgewikkeld.</p>	35(V)
<p>Taakveld grondexploitatie (niet-bedrijventerrein)</p> <p><i>Grondbedrijf - incidenteel</i> Het laten vrijvallen van de toegerekende winst in het grondbedrijf.</p>	65(V)
<p>Taakveld wonen en bouwen</p> <p><i>Leges omgevingsvergunningen - incidenteel</i> De leges voor de omgevingsvergunningen hebben minder opgebracht dan geraamd. In 2017 werd rekening gehouden met een aantal grote projecten. Op deze aanvragen is echter niet in 2017 beschikt. De leges voor deze aanvragen zullen in 2018 in rekening gebracht worden.</p> <p>OVERHEVELINGEN</p> <p><i>Applicatiebeheer vergunningverlening - incidenteel</i> Door het vertrek van de applicatiebeheerder Squit XO in 2017 is in de tweede helft van 2017 geen onderhoud gepleegd aan de applicatie. Dit moet in het eerste kwartaal van 2018 alsnog worden uitgevoerd. Het budget voor 2018 is niet toereikend om de kosten hiervan te dekken.</p> <p><i>Verbetering doorvaarbaarheid Westgat - incidenteel</i> De kosten van het baggeren worden door de EHL geraamd op k€ 315. Door het beschikbaar stellen van het budget kan de gemeente De Marne de dekking van de baggerkosten tot een maximum van dit bedrag garanderen. Het niet gebruikte deel wordt overgeheveld naar 2018.</p> <p><i>Werken aan de Dorpen - incidenteel</i> Het project Werken aan de Dorpen is in 2017 van start gegaan met als resultaat 33 plannen die voor financiering vanuit het project in aanmerking komen. Eind 2017 is voor dit project subsidie aangevraagd bij de NCG. In 2018 wordt gestart met de uitvoering van de plannen. Voorgesteld wordt het niet gebruikte deel terug te storten in de bestemde reserve.</p>	<p>58(N)</p> <p>3(V)</p> <p>312(V)</p> <p>320(V)</p>
<p>Overig Diverse kleine positieve en negatieve afwijkingen zorgen gezamenlijk voor een restant verschil.</p>	36(V)
<p>Totale verschil jaarrekening en actuele begroting</p>	773(V)

2.10 Algemene dekkingsmiddelen en ondersteuning

Inhoud van het beleidsprogramma Algemene dekkingsmiddelen en ondersteuning

Dit programma heeft vooral een algemeen karakter wat betekent dat deze doelstellingen en baten, lasten niet zijn toe te rekenen aan één van de beleidsprogramma's.

Naast o.a. overhead heeft dit programma vooral een financieel-technisch karakter.

Overhead

Onder overhead wordt verstaan: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de activiteiten in het primaire proces. Dit betekent dat naast alle loonkosten van de PIOFACH-functies, ook de ICT-kosten en alle huisvestingskosten van het gemeentehuis in dit programma worden verantwoord.

Het financieel-technisch karakter van dit programma

Er staat een aantal belangrijke gemeentelijke inkomsten- en uitgavenramingen in dit programma, zoals algemene uitkering gemeentefonds, algemene belastingen, dividendopbrengsten uit deelnemingen en de post onvoorzien.

Deze Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan die inkomsten vrij besteden, zolang dat bijdraagt aan het beleid van de gemeenteraad. Heffingen die niet vrij besteedbaar zijn, zoals het rioolrecht en de afvalstoffenheffing en de inkomsten uit specifieke uitkeringen zijn als baten opgenomen in de betreffende programma's.

Speerpunten collegeprogramma

Onderwerpen in het collegeprogramma	Terug te vinden in de begroting
Met het vaststellen van de programmabegroting zijn de kaders voor de financiën vastgesteld.	Doelstellingen 1-3

Overzicht programma

Wat willen we bereiken? / Wat gaan we daarvoor doen! / Wat hebben we bereikt?
Een gemeente die de financiën op orde heeft, tarieven hanteert die kostendekkend zijn, financiële risico's beheerst en zorgt voor adequate investeringsruimte.

Doelstelling 1	Invoering van de wet op de Vennootschapsbelasting (wet Vpb)				
Maatregel	Uitvoeren plan van aanpak 'invoering vennootschapsplicht'				
Prestatie Indicator	Vpb-plicht ingevoerd met ingang van 1 januari 2016				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Fase 3: Inrichten en opname in procedure	1e VPB aangifte			
Toelichting	Met ingang van 1 januari 2016 is de wet Vennootschapsbelasting (wet Vpb) ook van kracht op bepaalde overheidsactiviteiten. Met deze wet wil de regering overheidsondernemingen die economische activiteiten ontplooiën op dezelfde wijze aan de vennootschapsbelasting onderwerpen als private ondernemingen. Het nieuwe uitgangspunt is: een overheidsonderneming is belastingplichtig tenzij een vrijstelling van toepassing is. Typische overheidstaken blijven buiten de belastingplicht. In 2016 is bepaald welke activiteiten onder de vennootschapsbelasting vallen en heeft de inrichting van de administratie plaatsgevonden. Daarnaast zijn een aantal medewerkers geschoold in deze materie. De 1e aangifte vindt plaats in 2017 over het fiscale boekjaar 2016.				
Rapportage	De onduidelijkheid over de interpretatie van de regelgeving heeft tot gevolg dat de aangifte over 2016 en 2017 in 2018 plaats vinden.				

Doelstelling 2	Invoering van de nieuwe regelgeving Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)				
Maatregel	Implementeren wijzigingen BBV				
Prestatie Indicator	P&C-instrumenten die voldoen aan de BBV regelgeving				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Definitief wijzigingsbesluit BBV + Implementatie	Wijzigings-besluit BBV van kracht			
Toelichting					
Rapportage	De vernieuwingen van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn doorgevoerd. Dit betekent onder andere dat nu wordt gesproken over taakvelden in plaats van producten en dat de overhead niet meer wordt toegerekend door middel van een uurtarief maar in een apart programma wordt vermeld.				

Doelstelling 3	De jaarrekening geeft een getrouw beeld van de samenstelling van baten en lasten alsmede de activa en passiva. Voorts zijn de baten en lasten en de balansmutaties rechtmatig tot stand gekomen.				
Maatregel	We selecteren een accountant conform de Europese aanbesteding die uitvoering geeft aan de controleopdracht.				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Nieuwe accountant geselecteerd met ingang van boekjaar 2016 Accountant geeft uitvoering aan opdracht 				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Aanbesteding	Uitvoering			
Toelichting	<ul style="list-style-type: none"> Vanaf het boekjaar 2016 geeft een nieuwe accountant uitvoering aan de controleopdracht. 				
Rapportage	Er is een nieuwe accountant geselecteerd Astrium (voorheen genaamd De Vallei).				

Beleidsindicatoren						
Naam indicator	Eenheid	Indicator				
		De Marne	Winsum	Bedum	Eems-mond	Landelijk
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	6,3	n.n.b.	n.n.b.	8,8	n.n.b.
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	5,6	n.n.b.	n.n.b.	8,7	n.n.b.
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	635	n.n.b.	n.n.b.	510	n.n.b.
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	21%	n.n.b.	n.n.b.	26%	n.n.b.
Overhead	% van totale lasten	11%	n.n.b.	n.n.b.	14%	n.n.b.

Toelichting beleidsindicatoren

Formatie

Het gaat hierom formatieplaatsen ongeacht of die worden ingevuld met een vaste aanstelling, een tijdelijke aanstelling of nog openstaan in de vorm van een vacature.

Bezetting

Het gaat hier om het werkelijk aantal fte dat werkzaam is. Ook boventallige medewerkers moeten hier meegeteld worden.

Apparaatskosten

Apparaatskosten (ofwel organisatiekosten) zijn de noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken, exclusief griffie en bestuur.

Externe inhuur

Onder externe inhuur wordt verstaan: het uitvoeren van werkzaamheden in opdracht van een bij de organisatie in dienst zijnde opdrachtgever, door een private organisatie met winstoogmerk, door middel van het tegen betaling inzetten van personele capaciteit en deskundigheid, zonder dat daar een arbeidsovereenkomst of aanstelling tussen organisatie en de daarbij ingezette personen aan ten grondslag ligt (bijvoorbeeld: uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten). De ingehuurd functionaris krijgt een plaats in de hiërarchie van de organisatie.

Overhead

Alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.

In welke documenten is relevant beleid vastgelegd?

- Verordening Financieel beleid (oktober 2015)
- Controleverordening (oktober 2003)
- Verordening doelmatigheid en doeltreffendheid (oktober 2003)
- Controleprotocol incl. normenkader
- Kadernota

Verbonden partijen

Hieronder wordt inzicht gegeven in de bijdrage van verbonden partijen aan dit beleidsprogramma. In de paragraaf verbonden partijen is uitgebreidere informatie beschikbaar over de verbonden partijen : vestigingsplaats, deelnemende partijen, bestuurlijk belang, financieel belang, vermogen en financieel resultaat van de afgelopen jaren.

Naam	Enexis
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Distribueren en transporteren van energie, exploiteren transportnetten energie, uitvoeren Elektriciteitswet 1988 en Gaswet.

Naam	Waterbedrijf Groningen
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Drinkwatervoorziening

Naam	Bank Nederlandse Gemeenten
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	BNG Bank is de bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank is een betrokken partner en draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Wat heeft het gekost?

Bedragen in k€

Specificatie	Realisatie 2016	Begroting Primair 2017	Begroting na wijzigingen 2017	Realisatie 2017	Afwijking begroting - rekening
Beheer overige gebouwen en gronden	324	208	758	784	-25
Overhead	1.552	4.634	6.072	5.943	129
Treasury	135	34	34	-175	209
OZB woningen	403	87	174	151	23
OZB niet-woningen	3	49	40	41	-1
Alg.uitkering en ov.uitk.gem.fonds	0	0	0	0	0
Overige baten en lasten	0	25	25	0	25
Vennootschapsbelasting	1	10	10	9	1
Totaal lasten	2.417	5.048	7.114	6.754	360
Beheer overige gebouwen en gronden	2.106	32	627	627	0
Overhead	2	993	1.491	2.337	-846
Treasury	480	232	232	214	18
OZB woningen	1.913	1.853	1.891	1.941	-50
OZB niet-woningen	815	844	844	826	17
Alg.uitkering en ov.uitk.gem.fonds	18.674	17.914	18.130	18.317	-188
Totaal baten	23.990	21.867	23.214	24.262	-1.048
Saldo baten en lasten	21.573	16.819	16.100	17.508	-1.408
Reserves					
Toevoeging Reserves	5.213	0	1.608	3.317	1.709
Onttrekking Reserves	3.472	355	5.011	5.011	0
Resultaat	19.832	17.174	19.503	19.203	301

Toelichting

Beheer overige gebouwen en gronden

De kosten en opbrengsten van o.a. de brandweerkazernes, bibliotheek, jeugdsoosgebouwen staan hier verantwoord.

Overhead

Naast alle loonkosten van de PIOFACH-functies, de ICT-kosten worden hier alle huisvestingskosten van het gemeentehuis verantwoord.

Treasury

Het taakveld Treasury bestaat hoofdzakelijk uit het renteresultaat, de opbrengsten van deelnemingen en het resultaat van het grondbedrijf.

Het renteresultaat wordt bepaald door het totaal aan de activa toegerekende rente af te zetten tegen de daadwerkelijk betaalde rentekosten.

Verbonden partijen zijn organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft; daaronder vallen ook deelnemingen. Deelnemingen zijn die verbonden partijen waarbij de gemeente kapitaal heeft verstrekt (meestal via de storting op aandelen) aan een NV of in een BV. De deelnemingen leveren dividend op.

Belastingen

Gemeenten hebben ook eigen inkomsten onder meer uit belastingheffing. De voornaamste belastingopbrengsten komen uit de onroerendezaakbelasting, toeristenbelasting en forensenbelasting. Voor uitgebreide informatie verwijzen wij naar de paragraaf lokale heffingen.

In de paragraaf Lokale Heffingen worden ook belastingheffingen genoemd die geen algemene dekkingsmiddelen zijn, zoals de afvalstoffenheffing en de rioolrechten. De opbrengsten hiervan worden direct verantwoord in het programma Milieu.

Algemene uitkering

Gemeenten krijgen hun geld voor een belangrijk deel van de Rijksoverheid. Een groot deel van de inkomsten komt uit het Gemeentefonds. In de besteding van de algemene uitkering is de gemeente vrij al staan er wel wettelijke taken tegenover. Over de besteding hoeft geen verantwoording aan het Rijk te worden afgelegd.

Overige baten en lasten - Onvoorzien

De post onvoorzien kan uitsluitend aangewend worden voor onvoorziene, onvermijdbare en/of onuitstelbare lasten dan wel voor onvoorziene tegenvallende baten.

Vennootschapsbelasting

De vennootschapsbelasting wordt hier verantwoord.

Reserves

In tegenstelling tot alle andere programma 's zit er in dit programma een verschil tussen de begrote mutaties in de reserves en de gerealiseerde. Het verschil is het jaarrekeningresultaat.

Verklaring van verschillen

bedragen in k €

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
Overhead	
<i>Salariskosten</i> De opbrengsten van een tweetal niet begrote detacheringen zijn hier opgenomen	105(V)
<i>Tractie</i> De kosten voor het beheer en onderhoud van de voertuigen zijn lager dan begroot.	40(V)
<i>Vrijval voorziening organisatiewijziging</i> De voorziening organisatiewijziging valt gedeeltelijk vrij door het opheffen van de boventalligheid van een medewerker.	438(V)
OVERHEVELINGEN	
<i>Klantcontactcentrum</i> In het kader van de organisatieontwikkeling is in het najaar van 2014 een project gestart om een aantal verbeteringen door te voeren in het Gemeentelijk Contact centrum. De daaropvolgende jaren zijn stappen gezet voor verdere ontwikkeling van het GCC. In het kader van de voorbereiding op de herindeling zijn de ontwikkelingen om een volledig Klant Contact Centrum (KCC, voorheen GCC) in te richten aangepast. De verdere ontwikkeling van een KCC blijft niet beperkt tot de gemeente De Marne, maar wordt in breder perspectief opgepakt samen met de andere gemeenten. Op	92(V)

Grootste afwijkingen (N) = nadelig t.o.v. actuele begroting (V) = voordelig t.o.v. actuele begroting	Afwijking
<p>basis van de te ontwikkelen visie wordt een dienstverleningsconcept ontwikkeld voor de nieuwe gemeente.</p> <p><i>Organisatie ontwikkeling</i> Bij de jaarrekening 2014 is een bestemde reserve gevormd voor organisatieontwikkeling. In 2016 en 2017 is hier invulling aan gegeven. Bij de Bestuursrapportage 2017 is besloten deze reserve naast organisatieontwikkeling ook in te zetten voor frictiekosten ten gevolge van de gemeentelijke herindeling. Overheveling van het niet-verbruikte deel in 2017 is noodzakelijk.</p> <p><i>Opleidingen</i> Overheveling van het restantbudget voor opleidingen is nodig in verband met reeds ingezette opleidingen. Daarnaast is het vanwege organisatieontwikkelingen noodzakelijk dat in 2018 voldoende middelen beschikbaar zijn voor opleidingen.</p>	<p>129(V)</p> <p>47(V)</p>
<p>Treasury De rentekosten zijn k€ 210 lager dan begroot.</p>	210(V)
<p>OZB woningen Incasso activiteiten hebben er toe geleid dat de baten k€ 36 hoger zijn dan begroot.</p> <p>OVERHEVELINGEN</p> <p><i>Uitvoering Wet WOZ - incidenteel</i> Begin 2017 is de gemeente De Marne aangesloten op de Landelijke Voorziening (LV)-WOZ. De eisen waaraan het gemeentelijk bestand moet voldoen om aangesloten te blijven, zijn veelomvattend. Bij de Bestuursrapportage 2017 is daarom k€20 beschikbaar gesteld voor aanvullende werkzaamheden. Een aantal van deze werkzaamheden is in 2017 niet uitgevoerd. Deze zullen in 2018 plaatsvinden.</p>	<p>36(V)</p> <p>23(V)</p>
<p>Algemene uitkering De effecten van de verschillende circulaire's hebben geleid tot k€ 180 hogere Algemene uitkering.</p>	180(V)
<p>Overige baten en lasten (<i>voorheen: onvoorzien</i>) Op de post onvoorzien is geen aanspraak gemaakt.</p>	25(V)
<p>Overig Diverse kleine positieve en negatieve verschillen zorgen gezamenlijk voor een restant verschil.</p>	36(V)
<p>Totaal verschil jaarrekening en actuele begroting</p>	1.361 (V)

3 Paragrafen

Zwembad Leens

3.1 Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de diverse lokale heffingen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat inzicht in de lokale lastendruk. Tevens wordt weergegeven welk beleid de gemeente in het begrotingsjaar heeft gevoerd ten aanzien van de lokale heffingen en de kwijschelding hiervan.

Tabel 1. Overzicht van de lokale heffingen

Omschrijving (bedragen in k€)	Begroting 2016	Rekening 2016	Begroting primair 2017	Begroting 2017 na wijziging	Rekening 2017
Onroerende zaakbelastingen gebruikers	539	568	544	544	575
Onroerende zaakbelastingen niet-won. eig	836	815	844	844	824
Onroerende zaakbelastingen eigenaren	1.297	1.290	1.308	1.347	1.328
Totaal ozb	2.672	2.673	2.696	2.734	2.726

Afvalstoffenheffing	1.194	1.186	1.163	1.163	1.169
Reinigingsrechten	15	21	15	15	18
Rioolrechten	1.852	1.842	1.803	1.803	1.797
Toeristenbelasting	305	309	323	323	304
Forensenbelasting	176	178	187	178	175
Leges bouwvergunningen	257	164	280	280	220
Leges burgerzaken	143	173	144	189	183
Lijkbezorgingsrechten	123	119	123	143	134
Leges weekmarkten	7	3	7	7	0
Totaal heffingen (incl. OZB)	6.744	6.668	6.741	6.836	6.730

Ontwikkelingen van de lokale lasten

In de vergadering van 25 november 2014 heeft de raad de beleidsnotitie belastingen en WOZ 2015-2018 vastgesteld. Hiermee heeft de raad aangegeven welke belastingsoorten en de wijze van heffing voor de komende vier jaren van kracht zijn. De jaarlijkse tarieven worden door de raad vastgesteld bij de belastingverordeningen in december van het kalenderjaar.

In de bestuursrapportage 2017 is de primaire begroting aangepast:

- de begrote OZB opbrengst is met k€ 38 verhoogd
- de begrote forensenbelasting is met k€ 9 verlaagd
- de leges burgerzaken is met k€ 45 verhoogd
- de lijkbezorgingsrechten is met k€ 20 verhoogd

Onroerendezaakbelastingen

De onroerendezaakbelastingen (OZB) zijn veruit de belangrijkste gemeentelijke belastingen. De inkomsten uit de OZB zijn niet specifiek gekoppeld aan bepaalde tegenprestaties en mogen algemeen worden ingezet. De OZB-heffing is gebaseerd op de zgn. WOZ-waarde. Dat is de waarde zoals vastgesteld in het kader van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ). Er zijn 3 onroerendezaakbelastingen:

1. een belasting geheven van de eigenaren van woningen;
2. een belasting geheven van de eigenaren van niet-woningen;
3. een belasting geheven van de gebruiker van niet-woningen.

Het OZB-tarief is een percentage van de WOZ-waarde. Elk van de 3 onroerendezaakbelastingen kent een eigen percentage/tarief.

Tabel 2. Tarieven onroerendezaakbelasting (in percentage van de WOZ waarde)

Omschrijving	2016	2017
OZB eigenaar woningen	0,1902%	0,1969%
OZB eigenaar niet-woningen	0,3028%	0,3134%
OZB gebruiker niet-woningen	0,2508%	0,2596%

Afvalstoffenheffing en reinigingsheffing

De afvalstoffenheffing is een bestemmingsheffing gebaseerd op artikel 15.33 Wet milieubeheer. Zij dient ter bestrijding van de gemeentelijke kosten van het beheer van de huishoudelijke afvalstoffen. Belastingplichtig zijn de gebruikers van percelen ten aanzien waarvan de gemeente een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen heeft. De gemeente kan heffen als gebruik wordt gemaakt van het perceel en zij haar inzamelplicht ten aanzien van dat perceel nakomt.

De gemeente kan geen afvalstoffenheffing heffen voor de inzameling van bedrijfsafvalstoffen, ook al kunnen deze qua samenstelling vergelijkbaar zijn met huishoudelijke afvalstoffen. Hiervoor kan de gemeente een reinigingsrecht heffen. Sinds 2014 draagt Omrin uit Leeuwarden zorg voor de inzameling. Het aantal aangeboden containers wordt geregistreerd. Het verschil tussen afvalstoffenheffing en reinigingsheffing is dat bij reinigingsrechten BTW wordt geheven over de verleende dienst.

	Rekening 2016	Primaire begroting 2017	Actuele begroting 2017	Rekening 2017
Kostendekkendheid afvalstoffenheffing				
Kosten				
Salarissen	173.000 *	92.503	94.230	81.918
Aanschaf gebruiksgoederen	3.000	7.500	7.500	8.681
Druk- en bindwerk		14.811	-	-
Overige dienstverlening	622.000	632.420	632.420	706.052
Bijdragen regionale samenwerking	262.000	246.600	224.600	226.390
Rente	*	9.549	9.549	11.363
Kwijtschelding gem.belastingen	62.000	55.000	55.000	45.995
Mutaties in voorzieningen	83.000	64.544	86.544	103.910
Afschrijvingen	46.000 *	32.815	32.815	32.815
Totaal kosten	1.251.000	1.155.742	1.142.658	1.217.124
Inkomsten				
Gemeentelijke leges en rechten	-16.000	-21.651	-21.651	-17.137
Afvalst. Nedvang	-107.000	-100.000	-100.000	-105.654
Ontvangen bijdragen	-13.000	-12.000	-12.000	-71.417
Totaal inkomsten	-136.000	-133.651	-133.651	-194.208
Netto kosten	1.115.000	1.022.091	1.009.007	1.022.916
Toegerekende kosten				
Overhead	*	65.514	65.515	71.938
BTW	193.000	190.060	190.060	193.448
Totale kosten afvalstoffenheffing	1.307.000	1.277.665	1.264.582	1.288.302
Opbrengst heffingen				
Afvalstoffenheffing	-1.186.000	-1.162.545	-1.162.545	-1.169.639
Reinigingsrechten	-21.000	-15.120	-15.120	-18.664
Mutaties in voorzieningen	-100.000	-100.000	-100.000	-100.000
Totale opbrengsten afvalstoffenheffing	-1.307.000	-1.277.665	-1.277.665	-1.288.303
Dekkingspercentage	-100,0%	-100,0%	-101,0%	-100,0%

* agv. BBV wijziging 2017 andere rubricering in eerdere jaren

Het resultaat 2017 van de afvalstoffenheffing bedraagt k€ 104 (*mutaties in voorziening* aan de kostenzijde). Jaarlijks wordt k€ 100 uit de voorziening afvalstoffenheffing onttrokken waarmee een tariefsverlaging wordt gefinancierd. (*mutaties in voorziening* aan de opbrengstenzijde)

Bijdrage stichting Nedvang

Nedvang ondersteunt de gemeenten met het scheiden van afval. Het afval wordt onderverdeeld in glas, oud papier en kunststof. In verband met het gescheiden aanleveren is de verwerking van het restant afval goedkoper. Nedvang verkoopt de restafval en de gemeente krijgt, na aftrek van de kosten van Nedvang de opbrengsten. De opbrengsten, die geschat zijn op k€100 per jaar, worden in mindering gebracht op de kosten van de afvalverwerking. Indien de opbrengsten van Nedvang afwijken van de raming dan vindt egalisatie plaats via de voorziening "egalisatiefonds afvalstoffenheffing".

Voor het variabel deel (het aanbieden van de containers) gelden de onderstaande tarieven:

Tabel 3. Tarieven afvalstoffenheffing per huishouden

bedragen in €

Omschrijving	Formaat	2016	2017	Stijging
Container grijs	Groot (240 ltr)	4,89	4,76	-3%
	Klein (140 ltr)	3,14	3,06	-3%
Container groen (GFT)	Groot (240 ltr)	3,89	3,79	-3%
	Klein (140 ltr)	2,48	2,41	-3%
Een inworp in ondergrondse container		1,10	1,07	-3%

Rioolheffing

De rioolheffing is een heffing waarmee de gemeente de kosten dekt die zij maakt voor de inzameling, afvoer en zuivering van het huishoudelijk afvalwater en het bedrijfsafvalwater, en voor de inzameling en afvoer van het hemelwater. De rioolheffing wordt geheven van de eigenaar of zakelijk gerechtigde van een object dat direct of indirect is aangesloten op het gemeentelijke rioleringsstelsel. De gemeente hanteert een vast bedrag per perceel.

Het resultaat 2017 van de rioolheffing bedraagt:

- mutaties in bestemde reserve	k€ 91 (aanvullen van de negatieve bestemde reserve)
- mutaties in voorziening	k€ 252 (restant)
Totaal	k€ 343

In de bestuursrapportage 2017 is extra budget toegekend in verband met de toetredingsbijdrage k€ 23 aan de Waterketen Groningen en Noord Drenthe in het kader van de business case gezamenlijk meten en monitoren.

In 2013 is het Afvalwaterbeleidsplan 2015-2018 vastgesteld (dit plan is in samenwerking met de gemeenten Bedum, Winsum en Eemsum en het Waterschap Noorderzijlvest tot stand gekomen). Het Afvalwaterbeleidsplan bevat een nieuwe kijk op afvalwater en fungeert als (wettelijk verplicht) gemeentelijk rioleringsplan.

Kostendekkendheid rioolheffing	Rekening 2016	Primaire begroting 2017	Actuele begroting 2017	Rekening 2017
Kosten				
Salarissen	361.000 *	162.145	165.172	155.929
Gas en electra	32.000	48.500	48.500	40.592
Contributies	-	1.718	1.718	6.192
Druk- en bindwerk	-	22.687	-	-
Overige dienstverlening	90.000	70.000	87.870	60.033
Telefoniekosten	3.000	10.500	10.500	10.091
Onkruidbestrijding	-	-	12.150	4.726
GRP maatregelplan	38.000	33.984	33.984	36.859
Persleidingstelsels	19.000	50.000	50.000	46.911
Reiniging riolering	151.000	160.000	160.000	155.596
Vrijvervalstelsel	29.000	34.282	34.282	26.181
Rente	*	338.043	338.043	367.203
Mutaties in bestemde reserve	-	-	-	91.125
Mutaties in voorziening	221.000	180.935	180.935	252.002
Afschrijvingen	744.000	396.040	396.040	362.468
Totaal kosten	1.688.000	1.508.834	1.519.194	1.615.908
Toe te rekenen kosten				
Overhead	*	115.203	115.203	126.497
BTW	157.000	194.898	194.898	98.329
Totale kosten rioolheffing	1.845.000	1.818.935	1.829.295	1.840.734

Opbrengst heffingen				
Rioolrechten niet-woningen	-149.000			-145.878
Rioolrechten woningen/consumenten	-1.693.000	-1.803.263	-1.803.263	-1.651.114
Overige ontvangsten	-3.000	-15.671	-15.671	-20.743
Mutaties in bestemde reserve			-23.000	-23.000
Totale opbrengsten heffingen	-1.845.000	-1.818.934	-1.841.934	-1.840.735

Dekkingspercentage	100,0%	100,0%	100,7%	100,0%
---------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------

* agv. BBV wijziging 2017 andere rubricering in eerdere jaren

Tabel 4. Tarieven rioolheffing

bedragen in €

Omschrijving	2016	2017	Stijging
Eigenaren (per object)	372,72	362,88	-2,6%

Toeristenbelasting

In 2013 is het beleidsplan Recreatie en Toerisme ontwikkeld. Dit plan had als ambitie een groei van 100.000 overnachtingen in vijf jaar. De ambitie was te hoog qua overnachtingen. De verwachting is bijgesteld naar een stijging van maximaal 5%. Daarnaast heeft de gemeente samen met toeristische ondernemers de Stichting Promotie Waddenland (SPW) opgericht. Die stichting voert ons Beleidsplan Recreatie en Toerisme uit. Zij zorgen voor de regiomarketing en voorzien toeristen van informatie. Ze werken daarbij samen met Marketing Groningen en de toeristische ondernemers. Een nieuw aandachtspunt hierbij is het beter benutten van de toeristische potentie van de agrarische sector. LTO en SPW gaan gezamenlijk onderzoeken op welke wijze hieraan vorm kan worden gegeven.

De gemeente hanteert een gedifferentieerd tarief. De toeristenbelasting wordt geheven naar een tarief per persoon per overnachting. De tarieven zijn € 1,15 voor een overnachting op een camping en € 1,50 voor een overnachting in andere gelegenheden (hotels, pensions, B&B, etc.).

Forensenbelasting

De forensenbelasting is een algemene belasting. Belastingplichtig zijn natuurlijke personen die, zonder in de gemeente hoofdverblijf te hebben, er meer dan negentig keer nachtverblijf houden of die er op meer dan negentig dagen voor zichzelf of voor hun gezin een gemeubileerde woning beschikbaar houden. De gemeente ontvangt voor deze mensen geen bijdrage vanuit het Gemeentefonds, maar deze mensen maken wel gebruik van gemeentelijke voorzieningen.

Kwijtschelding (van toepassing op afvalstoffenheffing)

Er wordt een kwijtscheldingsbeleid gehanteerd voor bewoners met een laag inkomen die bovendien geen vermogen hebben. De kwijtscheldingsregeling is gebonden aan landelijke normen. Op basis van de betalingscapaciteit van bewoners (de betalingscapaciteit wordt bepaald aan de hand van onder andere het vermogen en het inkomen) berekenen we of bewoners in aanmerking komen voor de kwijtscheldingsregeling. Op basis van de (technische) berekening wordt wel of geen kwijtschelding verleend. De gemeente werkt bij de kwijtschelding samen met het waterschap via het "Hefpunt voor belastingen van waterschappen en gemeenten".

Als er een kwijtschelding voor de gemeentelijke belastingen wordt aangevraagd dan wordt dit ook gedaan voor de waterschapsheffingen. De burger hoeft dus maar één formulier in te vullen dat geldt voor twee instanties. De gemeente maakt gebruik van een geautomatiseerde kwijtscheldingstoets via het Inlichtingenbureau. Dit instituut functioneert onder de paraplu van de VNG. Het instituut heeft toegang tot gegevens van de Rijksbelastingdienst, de Rijks Dienst Wegverkeer, uitkeringsinstanties etc. Dit betekent dat iemand die recht heeft op kwijtschelding dat mogelijk ook heeft in een volgend belastingjaar. Niet ieder jaar hoeft dan opnieuw een aanvraagformulier te worden ingevuld. Natuurlijk kan er als er geen geautomatiseerde kwijtscheldingsverzoek is verleend altijd een kwijtscheldingsverzoek worden ingediend. Kwijtschelding is in de gemeente De Marne mogelijk voor de volgende heffingen: afvalstoffenheffing en reinigingheffingen (vast- en variabel recht). Aan het kwijt te schelden bedrag is een maximum verbonden. De overige gemeentelijke belastingen en/of heffingen komen niet voor kwijtschelding in aanmerking.

In 2017 zijn via het Inlichtingenbureau 169 (geautomatiseerd) kwijtscheldingen verleend. Er zijn 27 burgers door het inlichtingenbureau afgewezen. De afwijzingen hadden te maken met voertuigbezit en vermogens- of inkomstennorm overschrijding. Daarnaast hebben 56 burgers via de reguliere weg een kwijtscheldingsverzoek ingediend. Er is een daling in het bedrag van de kwijtschelding. Dit wordt veroorzaakt omdat het tarief van de afvalstoffenheffing en laten ledigen van de containers is verlaagd.

Tabel 5. Kwijtschelden bedragen

Omschrijving	2016	2017	Daling in %
Afvalstoffenheffing	€ 62.000	€ 45.995	-9%
Reinigingsrechten	€ 172	-	
Totaal	€ 62.172	€ 45.995	-9%

Leges

Leges worden ook wel retributies genoemd. Een retributie wil zeggen een betaling aan de gemeente waar een individuele aanwijsbare tegenprestatie van de gemeente tegenover staat. Het gaat om een bedrag dat betaald moet worden aan de gemeente voor het gebruik van onze diensten of producten. De leges worden geheven van de aanvrager van de dienst dan wel van degene ten behoeve van wie de dienst is verleend.

Omgevingsvergunning

Voor het in behandeling nemen van een omgevingsvergunning worden leges geheven. Voor het grootste deel betreft dit leges vanwege bouwactiviteiten. Daarnaast worden leges geheven voor aanlegactiviteiten, planologisch strijdig gebruik en capaciteiten.

Sinds enkele jaren mogen er geen leges meer worden geheven voor sloopactiviteiten. De vergunningplicht hiervoor is afgeschaft en omgezet naar een meldingsplicht. De legesopbrengst wordt sterk bepaald door het aantal bouwwerken dat wordt gerealiseerd en de grootte van deze bouwwerken.

Burgerzaken

De tarieven zijn in 2017 met 0,9 % verhoogd, met uitzondering van de tarieven die door het Rijk worden vastgesteld. De tarieven voor paspoorten, verklaringen omtrent het gedrag en rijbewijzen worden vastgesteld op basis van de door het Rijk berekende bedragen, omdat er in deze gevallen afdracht aan respectievelijk het Ministerie van Binnenlandse Zaken, Ministerie van Veiligheid en Justitie en de Rijksdienst voor het Wegverkeer plaatsvindt.

Lijkbezorgingsrechten

De tarieven zijn verhoogd met de inflatiecorrectie van 0,9%.

Overige heffingen

De tarieven zijn verhoogd met de inflatiecorrectie van 0,9%.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Deze paragraaf bestaat uit twee delen. Het eerste deel is bedoeld om een beter zicht te bieden in het weerstandsvermogen van de gemeente in relatie tot de risico's. Met deze informatie is een betere beoordeling van de financiële positie mogelijk.

In tweede deel worden een aantal financiële kengetallen omtrent risicobeheersing weergegeven.

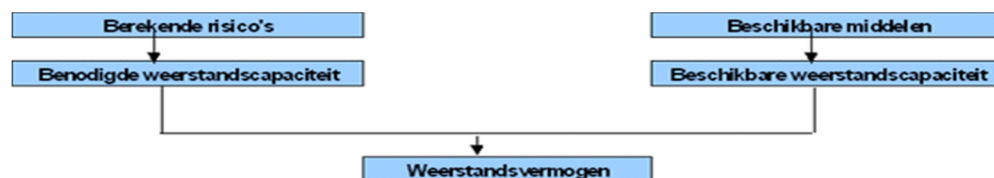
Weerstandsvermogen

Met weerstandsvermogen wordt het totaal aan direct beschikbare middelen bedoeld waarmee niet begrote en niet verzekerde financiële risico's kunnen worden opgevangen. Een goed inzicht in het weerstandsvermogen is essentieel bij het beoordelen van de financiële positie van een gemeente.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit, zijnde middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten en niet verzekerde financiële risico's te dekken;
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie.

Schematisch:

Relatie tussen begroting, voorziening en weerstandsvermogen

Afhankelijk van het risicoprofiel, op basis van omvang en waarschijnlijkheid, dient een kostenpost naar afnemende waarschijnlijkheid te worden opgenomen in de begroting, of er dient daarvoor een voorziening te worden getroffen of de post dient in het weerstandsvermogen te worden opgenomen.

Berekening weerstandsvermogen

Tabel beoordeling weerstandsvermogen

Waardering	Ratioweerstandsvermogen	Betekenis
A	$> 2,0$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$< 0,6$	Ruim onvoldoende

Tabel ratio weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen (x 1.000 euro)		Rekening 2016	Begroting 2017	Rekening 2017
Benodigde weerstandscapaciteit	a	1.830	1.636	1.590
Beschikbare weerstandscapaciteit	b	7.646	6.194	6.608
Ratio weerstandsvermogen	b/a	4,18	3,79	4,15
Weerstandsvermogen	b-a	5.816	4.558	5.018

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door:

- de verwachte impact van de aanwezige risico's;
- de gewenste mate van zekerheid dat de risico's kunnen worden opgevangen;
- de mate waarin de risico's al op andere wijze zijn afgedekt.

Een risico is een onzekere toekomstige gebeurtenis die het realiseren van doelstellingen (negatief) beïnvloedt. (risico = kans van optreden x impact/schade).

De risico's zijn geïnventariseerd en vervolgens is een schatting gemaakt van de omvang en kans van optreden. De weging van het risico met de kans van optreden leidt tot het geschatte risicobedrag. Risico's met structurele effecten worden dubbel geteld. Dat betekent dat bij voldoende middelen de structurele risico's gedurende twee jaar kunnen worden opgevangen.

De kans dat alle risico's zich tegelijkertijd daadwerkelijk voordoen is klein. Daarom wordt het totaal gecorrigeerd met een waarschijnlijkheidsfactor van 90%.

Risico's die meegenomen worden in de berekening betreffen incidentele gebeurtenissen die niet of zeer moeilijk zijn te beïnvloeden met beleid. Indien sprake is van rijksbezuinigingen dient dit te leiden tot beleidsaanpassingen en niet tot beslaglegging via de weerstandscapaciteit.

Benodigde weerstandscapaciteit (risico's)							bedragen x € 1.000
Nr.		rekening 2016		begroting 2017		rekening 2017	
		I	S	I	S	I	S
1	Algemene uitkering gemeentefonds	250	0	250	0	250	0
2	BTW compensatiefonds	115	15	115	20	115	20
3	Renterisico	0	50	0	50	0	50
4	Kwetsbaarheid personeelsformatie	150	0	0	0	150	0
5	Beperkt zicht op samenw./uitbesteding	25	0	25	0	25	0
6	Groenonderhoud	0	15	0	15	0	15
7	Civiele kunstwerken	46	0	46	0	46	0
8	Openbare verlichting	60	0	66	0	0	0
9	Onderhoud wegen en bermen	150	0	150	0	90	0
10	Onkruidbestrijding	0	0	35	0	35	0
11	Uitvoering wet BUIG	0	152	0	152	0	78
	Uitvoering WSW	0	75	0	0	0	0
12	Participatie Noord Groningen	0	0	121	0	69	0
13	Jeugdzorg	0	53	0	53	0	263
14	WMO uitkeringen	0	180	0	140	0	0
15	Grondexploitaties	109	0	102	0	76	0
16	PROloog	50	0	50	0	60	0
	Totaal	955	539	960	429	916	426
	Structureel maal factor 2		1.079		859		851
	Waarschijnlijkheidsfactor 90%	859	971	864	773	824	766
	Benodigde weerstandscapaciteit		1.830		1.636		1.590

I = Incidenteel, S = Structureel

In het laatste deel van deze paragraaf worden de bovenstaande onderkende risico's toegelicht.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit zijn de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken. Die beschikbare middelen zijn:

- Algemene Reserve;
- bestemmingsreserve als de bestemming kan worden gewijzigd;
- de post onvoorzien;
- stille reserves;
- onbenutte belastingcapaciteit.

Voorzieningen maken geen deel uit van de beschikbare weerstandscapaciteit omdat sprake is van al aangegane verplichtingen dan wel van risico's met een hoge mate van waarschijnlijkheid. De gemeente heeft enkele bezittingen die niet of voor een lagere waarde op de balans staan. Het gaat om gronden en landerijen, gebouwen en aandelenbezit. Bij afstoting van deze bezittingen kan een voordeel ontstaan, doch verkoop is niet altijd mogelijk. Aandelen zijn beperkt verhandelbaar, de meeste gebouwen zijn nodig voor de taakuitoefening en gronden en landerijen zijn uit strategisch oogpunt aangekocht en zijn onderdeel van de grondexploitaties. De stille reserves zijn daarom niet meegenomen in de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De onbenutte belastingcapaciteit is als p.m.-post aangemerkt.

bedragen x k€

Beschikbare weerstandscapaciteit <i>(stand per einde begrotingsjaar)</i>			
(bedragen x 1.000 euro)	rekening 2016	begroting 2017	rekening 2017
Algemene reserve	3.488	3.482	2.070
Bestemmingsreserves	4.108	2.662	4.488
Totaal reserves	7.596	6.144	6.558
Post onvoorzien (2 x 25)	50	50	50
Stille reserves	p.m.	p.m.	p.m.
Onbenutte belastingcapaciteit	p.m.	p.m.	p.m.
Beschikbare weerstandscapaciteit	7.646	6.194	6.608

Financiële kengetallen met betrekking tot risicobeheersing

Financiële kengetallen	realisatie 2015	realisatie 2016	begroting 2017	realisatie 2017	norm/categorie
Weerstandvermogen					
ratio weerstandscapaciteit	2,38	4,18	3,79	4,15	>= 1
ratio weerstandscapaciteit <i>(excl. bestemmingsreserves)</i>	1,62	1,91	2,13	1,33	>= 1
Overige					
netto schuldquote <i>(incl. doorgeleende gelden)</i>	81,3%	64,7%	90,7%	61,2%	A
netto schuldquote <i>(excl. doorgeleende gelden)</i>	70,1%	56,5%	79,2%	59,6%	A
solvabiliteitsratio	16,0%	22,7%	17,5%	21,5%	B
grondexploitatie	3,4%	0,5%	4,8%	0,4%	A
structurele exploitatieruimte	0,5%	6,7%	0,2%	0,3%	A
belastingcapaciteit	107,6%	114,6%	107,0%	117,6%	C

bedragen x k€

Bepaling structureel rekeningsaldo		
Lasten	rekening 2016	rekening 2017
bruto lasten (incl. reserve resultaat)	36.799	45.151
-/- incidentele lasten	883	1.449
-/- alle toevoegingen aan de reserves	5.008	8.377
structurele lasten (a)	30.908	35.325
Baten	rekening 2016	rekening 2017
bruto baten (incl. reserve resultaat)	38.079	46.860
-/- incidentele baten	489	1.003
-/- alle onttrekkingen aan de reserves	4.410	7.998
structurele baten (b)	33.180	37.859
Structureel rekeningsaldo (c = b - a)	2.271	2.534

Financiële kengetallen (waarden)	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Overige			
Netto schuldquote (incl. doorgeleende gelden)	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote (excl. doorgeleende gelden)	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie	<20%	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte	>0%	>0%	<0%
Belastingcapaciteit	<95%	95-105%	>105%

Het financiële beeld dat uit de kengetallen naar voren komt is belangrijk voor het inzicht in de financiële positie van de gemeente. De signaleringswaarden zoals hierboven in de tabel aangegeven zijn afgeleid uit de stresstest voor 100.000+ gemeenten. Er is gekozen voor indeling in drie categorieën (A, B of C), zonder hieraan een kwalificatie/normering te verbinden. Dit vanwege het argument dat de kengetallen in samenhang moeten worden gezien en een oordeel per kengetal niet gepast zou zijn. Wel kan worden gesteld dat Categorie A het minst risicovol is en Categorie C het meest risicovol.

Kengetal Weerstandsvermogen

Ratio weerstandscapaciteit

De ratio weerstandscapaciteit geeft de verhouding aan van de beschikbare weerstandscapaciteit ten opzichte van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van de aanwezige risico's en de eventueel te verwachten financiële impact. De beschikbare weerstandscapaciteit bestaat uit de algemene- en bestemmingsreserves en de post onvoorzien.

Dit ratio is sterk gestegen door een sterke stijging in de omvang van het eigen vermogen. Het is met name de omvang van de bestemmingsreserves die sterk is gestegen ten opzichte van het vorige jaar.

Ratio weerstandscapaciteit (exclusief bestemmingsreserves)

Bij deze ratio wordt geen rekening gehouden met de beschikbare bestemmingsreserves.

Overige financiële kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken.

Dit ratio is sterk gedaald als gevolg van een daling van de vaste en vlottende schulden.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan de financiële verplichtingen te voldoen. De ratio geeft aan dat onze gemeente een groot deel van haar bezit heeft gefinancierd met schulden. Ondanks het financieren met schulden kan de gemeente aan haar verplichtingen voldoen.

De solvabiliteitsratio is sterk verbeterd doordat de omvang van het eigen vermogen is gestegen en de omvang van de vaste en vlottende schulden is gedaald.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de "onderhanden werk" positie van het grondbedrijf zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

Met ingang van 2016 behoort de waarde van de niet in exploitatie genomen gronden niet langer tot de onderhanden werk positie. Daarom is dit kengetal lager dan voorgaande jaren

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

Onderkende risico's

Hieronder worden de onderkende risico's weergegeven en toegelicht. Deze worden gebruikt om de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen.

Naam	1. Algemene uitkering uit het Gemeentefonds
Programma	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien
Omschrijving	De gemeente is financieel sterk afhankelijk van de rijksbijdrage uit het Gemeentefonds. De omvang is gekoppeld aan de groei van de Rijksbegroting. Financiële afwijkingen zijn daarom mogelijk.
Risico (in €)	k€ 500
Kans	50%
Jaar van signalering	nb
Beheersmaatregel	De raming van de Algemene uitkering dient realistisch te zijn en is gebaseerd op de circulaire en bijbehorende rekenmodellen die het Rijk verstrekt.
Rapportage	Het risico heeft zich in 2017 niet voor gedaan. Doordat de koppeling met de Rijksbegroting blijft bestaan ("samen trap op, samen trap af"), blijft het risico bestaan.

Naam	2. btw-compensatiefonds
Programma	Overig
Omschrijving	De gemeente kan voor een groot aantal activiteiten de btw terugkrijgen uit het btw-compensatiefonds (BCF), mits wordt voldaan aan de daarvoor gestelde eisen. Zo zijn investeringen in de gemeentelijke openbare ruimte in principe btw-compensabel. In enkele gevallen pleegt de gemeente samen met andere (overheids)organisaties investeringen

	in de openbare ruimte die niet onder het BCF vallen. Het risico bestaat dat daarmee mogelijk niet (geheel) wordt voldaan aan de voorwaarden om in aanmerking te komen voor btw-compensatie.
Risico (in €)	Elk jaar wordt ca. € 1,5 miljoen gedeclareerd bij het BCF. Het risico van gedeclareerde, maar niet compensabele btw wordt ingeschat op 2%, k € 40 per jaar. Het incidentele risico op projecten en ontwikkelingen wordt ingeschat op k€ 230.
Kans	50%
Jaar van signalering	nb
Beheersmaatregel	Geen
Rapportage	Het risico heeft zich in 2017 niet voor gedaan, wel blijft het risico bestaan.

Naam	3. Renterisico
Programma	Overig
Omschrijving	De gecalculeerde rente is gebaseerd op de verwachte renteontwikkelingen. De werkelijke rente kan hoger of lager uitvallen.
Risico (in €)	1% afwijking betekent een afwijking van k€ 200.
Kans	25%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Geen
Rapportage	Het risico heeft zich in 2017 niet voor gedaan, wel blijft het risico bestaan.

Naam	4. Kwetsbaarheid personeelsformatie
Programma	Overig
Omschrijving	Onze organisatie is klein en per beleidsveld is er meestal sprake van één of twee ambtenaren die breed inzetbaar moeten zijn en (mede daardoor) niet altijd de gedetailleerde specialistische kennis (kunnen) hebben. De ontwikkelingen vanuit de landelijke overheid betreffende bijv. de jeugdzorg maakt deze problematiek nog groter. Er is niet altijd achtervang en bij uitbreiding van taken, ziekte of vertrek kunnen werkzaamheden stagneren. Inhuur van externe capaciteit leidt tot hogere kosten. De kwetsbaarheid kan ook gelden voor samenwerkingsverbanden, zoals P&O, ICT en Sociale Zaken en Werk.
Risico	Deze kwetsbaarheid blijft ook nu nog bestaan ondanks intensievere samenwerking met andere gemeenten. In voorkomende gevallen zal er noodgedwongen externe inzet moeten worden geregeld. Daarvoor wordt het inhuurbudget ingezet.
Kans	PM
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Beheersing begint bij de directie. Zij moet goed zicht hebben op toekomstige personele knelpunten en bestaande knelpunten oplossen. Dit kan bereikt worden door voortdurend in 'gesprek' te zijn met de medewerkers maar ook door ontwikkelingen in te schatten en daar op te anticiperen. Vroegtijdig signaleren voorkomt uitval van medewerkers en vroegtijdig anticiperen op ontwikkelingen voorkomt 'gaten' in de formatie. Daarmee kan een substantiële bijdrage worden geleverd aan een vermindering van de kwetsbaarheid.
Rapportage	Het risico blijft, ondanks de genomen beheersingsmaatregel, bestaan.

Naam	5. Beperkt zicht op samenwerking en uitbesteding
Programma	Overig
Omschrijving	Meer taken zijn uitbesteed aan samenwerkingsverbanden of aan derden. Hoewel de competentieontwikkeling van de medewerkers daarbij moet aansluiten, ontbreekt het mogelijk aan capaciteit en kwaliteit om hier goed sturing aan te geven en te controleren op de gemaakte afspraken.
Risico (in €)	Bij het maken van afspraken in samenwerkingsverbanden en bij uitbesteding is nadrukkelijk aandacht voor een goede beschrijving van de te behalen resultaten en de borging van sturing en controle op de realisatie daarvan. Het risico wordt geschat op k€ 100.
Kans	25%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Kwartaalrapportage in de P&C-cyclus
Rapportage	Aandacht voor dit risico is gezien de omvang van het aantal samenwerkingsverbanden reëel.

Naam	6. Groenonderhoud
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	Er zijn meer dan 18.000 bomen. Een groot aantal daarvan staan langs wegen, voetpaden en begraafplaatsen. Door de bezuiniging is er een achterstand ontstaan in het onderhoud van deze bomen waardoor er een veiligheidsrisico ontstaat. In 2016 is begonnen met het inlopen van de achterstanden. Door de essentaksterfziekte is er nog veel te doen en het risico niet beperkt.
Risico (in €)	k€ 75
Kans	20%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Situaties monitoren en beheerplannen herijken op bestaande risico's en budgetten.
Rapportage	In 2017 hebben we k€15 extra aan werkzaamheden uitgevoerd (bomen).

Naam	7. Civiele kunstwerken
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	Er zijn 59 bruggen. Daarnaast is er in onze gemeente 9.301 m1 beschoeiing, 275 m1 kademuren en 23 steigers. Er zijn te weinig middelen voor onderhoud. Het niet uitvoeren van onderhoud brengt risico's en gevolgschade met zich mee.
Risico (in €)	k€ 130
Kans	35%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Situaties monitoren, voldoende middelen beschikbaar stellen en schades herstellen.
Rapportage	Regulier onderhoud is uitgevoerd in 2017. In de begroting 2018 is onder investeringen meerjarig geld gereserveerd voor groot onderhoud beschoeiingen.

Naam	8. Openbare Verlichting
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	Voor de technische levensduur van lichtmasten wordt een leeftijd aangehouden van 40 jaar. ca. 300 lichtmasten zijn ouder dan 40 jaar en

	worden in 2018 vervangen.
Risico (in €)	
Kans	
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Gevaarlijke situaties monitoren en waar nodig lichtmasten vervangen.
Rapportage	Vorbereiding voor vervangingen 2018 is in 2017 opgestart. Uitvoering is in 2018. Vanaf de begroting 2018 is dit risico niet meer opgenomen.

Naam	9. Onderhoud wegen en bermen
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	<p><i>Wegen:</i></p> <p>Werkzaamheden voor herstel van een te zwakke constructie en/of afvoer van een teer-houdend asfalt zijn geen klein of groot onderhoud en vallen daarom buiten het bestek wegen. Het herstel/afvoer brengt bij optreden extra kosten met zich mee.</p> <p><i>Bermen:</i></p> <p>Veel bermen in onze gemeente liggen te laag of te hoog. Hierdoor is de afwatering onvoldoende. Daarnaast wordt door breed verkeer veel door de bermen gereden waardoor kuilen ontstaan. Het vergt extra investeringen om dit op te lossen.</p>
Risico (in €)	Wegen k€ 900 (geschat)
Kans	10%
Jaar van signalering	2011
Beheersmaatregel	Elk jaar vindt er een evaluatie plaats van het wegen- en bermenonderhoud. Voldoende middelen beschikbaar stellen en gebreken herstellen.
Rapportage	We inspecteren de wegen elk jaar. De uitkomsten van de inspectie worden geëvalueerd en gebruikt voor verdere aanpassingen. In 2016 is het plan Agrologistiek gereed gekomen. Door dit plan weten we waar wegen te smal zijn en bermen aangepast dienen te worden. In 2017 was er onvoldoende budget beschikbaar om dit risico te beheersen. In 2018 is hiervoor jaarlijks € 55k beschikbaar gesteld.

Naam	10. Onkruidbestrijding
Programma	Verkeer en vervoer
Omschrijving	Door veranderende wetgeving mogen er sinds maart 2016 geen chemische middelen meer worden gebruikt om onkruid te bestrijden. Hierdoor wordt het beeld op verharding groener en de kans op gladheid groter.
Risico (in €)	k€ 70
Kans	50%
Jaar van signalering	2016
Beheersmaatregel	Frequenter onderhoud uitvoeren.
Rapportage	Om het onkruid te beheersen is er gekozen voor kwaliteit B (er is in beperkte mate onkruid) aanwezig.

Naam	11. Uitvoering wet BUIG
Programma	Sociale Zaken en Werk
Omschrijving	Voor de betaalde uitkeringen WWB, WIJ, IOAW, IOAZ en deels BBZ ontvangt de gemeente jaarlijks een budgetfinanciering van het

	Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Gelet op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt is de verwachting dat de uitgaven in het kader van de wet BUIG niet naar beneden kunnen worden bijgesteld. Gecombineerd met de beschikbare budgetfinanciering ontstaat een nadelig verschil.
Risico (in €)	k€ 156
Kans	50%
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	Ook in 2017 is de dienstverlening op het Werkplein Noord-Groningen zodanig afgestemd om de instroom in de uitkering zo laag mogelijk te houden door: hoogwaardige handhaving aan de poort, controle op voorliggende voorzieningen, jongeren zoveel mogelijk terugleiden naar school.
Rapportage	Een verzoek tot uitkering van de zogeheten vangnetuitkering is ingediend welke kan worden ontvangen ter compensatie van het verschil tussen de werkelijke uitgaven BUIG en de definitieve vaststelling van het BUIG-budget door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Er moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan, die worden beoordeeld door de toetsingscommissie van het Ministerie,. Indien aan alle voorwaarden wordt voldaan gaat het Ministerie tot uitkering over. Het verzoek moet in augustus van het jaar volgend op de jaarstukken van een betreffend jaar worden ingediend. Dus de vangnetuitkering 2017 moet worden aangevraagd in augustus 2018.

Naam	12. Participatie Noord Groningen (PNG)
Programma	Sociale Zaken en Werk
Omschrijving	In 2016 is de gemeenschappelijke regeling Participatie Noord Groningen vastgesteld. PNG stelt jaarlijks een begroting op waarin ook een paragraaf weerstandsvermogen is opgenomen met een beschrijving van de risico's. Conform de Gemeenschappelijke Regeling zijn de gemeenten voor eventuele tekorten bij PNG aansprakelijk. Derhalve dienen de gemeenten de risico's en de financiële vertaling daarvan op te nemen in het eigen weerstandsvermogen. De risico's zijn: <ul style="list-style-type: none"> • Kwetsbaarheid personeelsformatie • loonkosten WSW (personeelsverloop) • Afhankelijkheid van grote klanten • Bedrijfsvoering • renterisico rekening courant • herindeling Het Hogeland • Aardbevingsrisico
Risico (in €)	k€ 300 (jaarrekening 2017 PNG)
Kans	23,1 % (o.b.v. verdeelsleutel deelnemende gemeenten 2018)
Jaar van signalering	2017
Beheersmaatregel	PNG maakt onderdeel uit van de P&C-cyclus van de deelnemende gemeenten om tekorten tijdig te signaleren en sturing kan plaatsvinden.

Naam	13. Jeugdzorg
Programma	Jeugd
Omschrijving	De decentralisatie van de jeugdzorgtaken naar gemeenten gaat gepaard met een korting van 15% op macroniveau. Daarnaast zijn de tekorten in de jeugdhulp opgelopen in 2016 en 2017. Een belangrijke oorzaak hiervan is de stijging van het aantal zorgtoewijzingen. Dit is niet alleen het geval in de Groninger regio, ook landelijk is deze tendens zichtbaar.

	<p>Voor de Groninger gemeenten is het tekort minimaal € 23,5 mln euro over 2017. Voor de BMW-gemeenten betekent dit een tekort van € 1,9 mln. T/m 2017 waren de Groninger gemeenten solidair in de kosten. In 2018 is dat alleen op bepaalde specialistische onderdelen het geval.</p> <p>Hoewel er beheersmaatregelen worden uitgevoerd (zie hieronder) is de kans groot dat het tekort in 2018 van dezelfde omvang is als in 2017. De oorzaak is lastig weg te nemen, te meer omdat in de Jeugdwet is opgenomen dat gemeenten geen financiële redenen kunnen aanvoeren om zorg te weigeren.</p>
Risico (in €)	k€ 350 (jaarrekening 2017)
Kans (25% 50% 75%)	75%
Jaar van signalering	2017 en 2018
Beheersmaatregel	<p>Samen met de Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) voeren we de volgende beheersmaatregelen uit:</p> <p>Gezien de oorzaak van het tekort is het in de eerste plaats van belang om grip te krijgen op de zorgtoewijzingen die door lokale teams en andere verwijzers worden gedaan. We hebben daarvoor een aantal beleidsmaatregelen voor de kortere en langere termijn geformuleerd, zoals:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Een scherpere bewaking van de buitengrenzen van de jeugdhulp; • We gaan in overleg met zorgverzekeraars over de grenzen van de wetgeving en hoe we daarmee omgaan; • Een onderzoek naar stapeling en aaneenschakeling van verschillende jeugdhulpproducten; • We hebben afgesproken met de jeugdhulpaanbieders om in een convenant vast te leggen wat ieder vanuit zijn rol gaat doen om de kwaliteit van het zorglandschap te garanderen en de jeugdhulp ook betaalbaar te houden; • Samen met de jeugdhulpaanbieders en andere betrokkenen maken we een nieuwe transformatieagenda 2018 – 2020, als vervolg op de transformatieagenda 2015-2017; • We continueren de lobby voor een passend jeugdhulpbudget onder andere gebaseerd op de chroniciteit van de problemen bij jeugdigen in onze regio. Het huidige objectief verdeelmodel houdt hier onvoldoende rekening mee.
Rapportage	<p>In de begroting 2017 was uitgegaan van een risico met een omvang van k€211 met een kans van optreden van 25%. Per saldo betekende dit een risico van k€53. Vanaf de tweede helft van 2017 bleken de tekorten snel op te lopen. Niet alleen de daling van het budget, maar vooral de stijging van het aantal zorgtoewijzingen is een grote oorzaak. Op basis hiervan zijn de beheersmaatregelen voor dit risico aangepast. Dit houdt in dat er op basis van de recente cijfers een risico met een omvang van k€350 wordt ingeschat met een kans van 75%. Dit komt neer op een risico van k€263.</p>

Naam	14. Wmo-uitkeringen
Programma	Maatschappelijke ondersteuning en zorg
Omschrijving	Met ingang van 2015 is een korting toegepast op het Wmo-budget in de algemene uitkering voor de bestaande taken die gemeenten al hadden vóór de decentralisatie (Wmo-oud). Vanwege deze korting is in 2015 een beleidswijziging geweest op de Huishoudelijke Hulp. In 2016 wordt het

	Wmo-budget nog eens verder verlaagd met k100.
Risico (in €)	-
Kans	-
Jaar van signalering	2015
Beheersmaatregel	We blijven de kostenontwikkelingen Wmo-oud monitoren en deze zien in samenhang met de budgetten voor de nieuwe Wmo-taken. Deze informatie gebruiken we om ons beleid waar nodig in 2017 aan te passen.
Rapportage	We verwachten dat de uitgaven op begrotingsbasis passen binnen het beschikbare budget. Het risico is daarmee komen te vervallen.

Naam	15. Grondexploitaties
Programma	Paragraaf Grondexploitaties
Omschrijving	Dankzij de forse afwaardering van grondexploitaties in 2011, het verkleinen van de voorraad bouw kavels en de doorgevoerde dalingen van kavel prijzen is het risico de laatste jaren erg afgenomen.
Risico (in €)	
Kans (25% 50% 75%)	
Jaar van signalering	2016
Beheersmaatregel	Jaarlijkse actualisatie van de grondexploitaties en tussentijdse toetsing van de stand van zaken.
Rapportage	In de Grondnota wordt nader ingegaan op de risicoanalyse. Voor een aantal parameters (verkoopsnelheid, rente grondprijs) is het effect op de eindwaarde berekend indien zich hier veranderingen in voordoen. We hebben het risicoprofiel herijkt. Dit heeft geleid tot een risico van k€ 76.

Naam	16. PROloog
Programma	Leefomgeving
Omschrijving	Om de risico's goed te kunnen beheersen heeft de gemeente eind 2013 de programma- en projectrisico's geïnventariseerd. De resultaten hiervan zijn gerapporteerd in de Inventarisatie programma- en projectrisico's Plan voor Regie en Ruimtelijke Ontwikkeling Lauwersoog (PROLoog) van 20 december 2013. In het rapport heeft Deloitte aanbevelingen gedaan voor de professionalisering van de risicobeheersing. Alle aanbevelingen hieruit zijn inmiddels geïmplementeerd.
Risico (in €)	k€ 1.200 (verwachte uitgaven in 2018)
Kans	5%
Jaar van signalering	2016
Beheersmaatregel	Ondanks de preventieve maatregelen die zijn beschreven in het eerder genoemde rapport, blijft er een risico bestaan dat zich afwijkingen van de subsidiebeschikking voordoen. Dan is het voor de gemeente van groot belang om dat tijdig te signaleren, zodat de financiële gevolgen beheersbaar blijven. Daarom heeft de gemeente een aanvullende maatregel genomen, bovenop de aanbevelingen van Deloitte. Om afwijkingen van de subsidiebeschikking tijdig te signaleren, laat de gemeente alle gesubsidieerde projecten eenmaal per jaar controleren door een accountant. Normaal gesproken vindt zo'n accountantscontrole maar een keer plaats, namelijk na afronding van

Naam	16. PROloog
	<p>het project.</p> <p>Door de implementatie van deze maatregel wordt dus eens per jaar vastgesteld of er afwijkingen van de subsidiebeschikking zijn geweest. Dit heeft de volgende voordelen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Het bedrag waarover de gemeente risico loopt wordt beperkt tot de uitgaven in het jaar voorafgaande aan de controle in plaats van de uitgaven gedurende het gehele project; • De gemeente kan nog maatregelen treffen om de afwijking te herstellen of om toestemming te vragen voor de afwijking, omdat het project nog niet volledig is afgerond.
Rapportage	<p>2017 is conform de planning verlopen. Bij de jaarlijkse accountantscontrole zijn geen afwijkingen geconstateerd.</p>

3.3 Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De gemeente De Marne heeft een oppervlakte van meer dan 24.000 ha (1ha = 10.000 m²). Hiervan is 7.212 ha water. Een belangrijk deel van het land oppervlakte kan worden beschouwd als "openbare ruimte". In die openbare ruimte vindt een groot aantal activiteiten plaats, zoals wonen, werken, verplaatsen en recreëren. Voor al die activiteiten bestaat de openbare ruimte uit een aantal kapitaalgoederen. Al deze kapitaalgoederen dienen onderhouden te worden. Daarvan is een zorgvuldig beheer van dit "vermogen" van wezenlijk belang. Dit om slecht wegdek, loszittende stoeptegels, slecht onderhouden gebouwen of lekkende rioolstengels te voorkomen.

In deze paragraaf wordt ingegaan op welke manier deze kapitaalgoederen worden onderhouden. Het gaat hierbij om de aanleg van instandhouding van wegen, riolering, openbare verlichting, groen, bruggen en beschoeiingen, speelplaatsen, begraafplaatsen en gebouwen. De instandhoudingskosten zijn vertaald in zogenaamde beheerplannen, die door de raad worden vastgesteld.

Tabel omvang te onderhouden areaal

Onderwerp	Karakteristiek	Onderhoud
Gemeente algemeen	oppervlakte totaal	24.031 ha.
Wegen	oppervlakte wegen	125 ha.
	openbare verlichting (masten)	2.576 st*
Rioleringen	vrijvervalstelsel	97km.
	overstorten	48 st.
	kolken	5.465 st.
	rioolgemalen	37 st.
	pomp-units	110 st.
	bergbezinkvoorzieningen	3 st.
	persleidingen	33 km.
	individuele behandelingsinstallaties (IBA's)	67 st.
Groen	oppervlakte groen	132 ha
	bermen te maaien	500 km
	taluds te maaien	420 km
	sloten te schonen	206 km
	bomen (binnen en buiten de bebouwde kom)	19.000 st.
Speeltuinen	speeltoestellen	402 st.
	speelplaatsen	26 st.
	trapveldjes	6 st.
Civiele kunstwerken	houten bruggen	35 st.
	betonnen bruggen	20 st.
	stalen bruggen	3 st.
	beweegbare brug (Electra)	1 st.
	beschoeiingen	9.301 m1
	steigers (klein onderhoud)	23 st.
	natuurlijke oevers	3.512 m1
	kademuren	275 m1
Gebouwen	diverse objecten	47 st.

* In de begroting 2017 was dit 2.835 st. Het aantal lichtmasten is na inspectie 2017 in het beheerpakket verlaagd. De provinciale lichtmasten in de gemeente De Marne werden in oude bestanden meegeteld en zijn nu verwijderd uit de sommatie.

Onderhoud en achterstallig onderhoud

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat inzichtelijk wordt gemaakt welke budgetten noodzakelijk zijn voor het onderhoud van kapitaalgoederen en wat de financiële consequenties zijn van het achterstallig onderhoud (artikel 12, 2^e lid van het BBV). In onderstaande tabel zijn de financiële consequenties opgenomen van het onderhoud en het achterstallig onderhoud.

Plan	Aan- wezig	Vast- gesteld d.d.	Benodigd onderhouds- budget	Volledig in begroting vertaald	Achterstallig onderhoud	Bedrag achterstallig onderhoud
Wegen en bermen	ja	2015	k€ 491	nee	nee	n.v.t.
Civiele kunstwerken	ja	2012	k€ 150	nee	nee	n.v.t.
Openbare Verlichting	ja	2017	k€ 165	nee	nee	n.v.t.
Rioleringen	ja	2013	k€ 737	ja	nee	n.v.t.
Groen	ja	2013	k€ 738	ja	nee	n.v.t.
Gebouwen	ja	2010 /2015 *	k€ 130	nee	nee	n.v.t.
Speelvoorzieningen	ja	2013	k€ 46	ja	nee	n.v.t.
Begraafplaatsen	ja	2015	k€ 34	ja	nee	n.v.t.

* Onderhoudsplan gemeentelijke gebouwen is van 2010 / onderhoudsplan Integraal huisvestingsplan is van 2015

Toelichting Benodigd onderhoudsbudget

Het benodigd onderhoudsbudget is gebaseerd op kosten voor regulier beheer. Het onderhoud wat nu uitgevoerd wordt is meer en meer risico gestuurd. Hierin moeten nog veel keuzes worden gemaakt. In de komende periode geven we nadere invulling aan risico gestuurd beheer. Het beeld van het achterstallig onderhoud kan dan wijzigen. Tijdens de besprekingen voor het opstellen van de Begroting 2017 is k€ 50 extra beschikbaar gesteld voor onderhoud. De werkzaamheden zijn uitgevoerd.

Wegen

Relevante beleidsstukken:

- beleidsplan wegen 2015;
- beheerplan wegen 2015.

In 2017 hebben we het areaal op basis van het beheerplan onderhouden. De werkzaamheden worden uitgevoerd door de aannemer. Jaarlijks wordt over de kwaliteit van de wegen gerapporteerd. De wegen voldoen aan de minimale onderhoudsrichtlijnen van het Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw en de Verkeerstechniek (CROW).

Civiele Kunstwerken

Relevante beleidsstukken:

- beleidsplan Bruggen;
- beleidsplan Beschoeiingen, kademuren en Steigers.

In 2017 zijn de maatregelen uitgevoerd zoals in de doelstelling beschreven.

Openbare verlichting

Relevante beleidsstukken:

- De Marne Duurzaam Verlicht, vastgesteld beleidsplan openbare verlichting 2010-2019.
- Notitie Beeldend beleidsplan Openbare Verlichting; raad december 2017.

Dit jaar zijn diverse maatregelen uitgevoerd om het onderhoud aan de openbare verlichting uit te voeren. Ten behoeve van het beheer zijn alle lichtmasten geïnspecteerd door een gespecialiseerd

bedrijf. Het beheer bestand is nu optimaal. Het aantal storingen is ten opzichte van landelijke cijfers laag.

Rioleringen

Relevante beleidsstukken:

- afvalwaterbeleidsplan (vastgesteld 2013);

Het rioleringsbeleid is vastgelegd in het Afvalwaterbeleidsplan gemeenten Bedum, De Marne, Winsum, Eemsum (BMWE) en waterschap Noorderzijlvest (BMWE/NZV) 2014 t/m 2018). Dit beleidsplan is op 26 november 2013 vastgesteld en loopt tot eind 2018. In het Afvalwaterbeleidsplan BMWE/NZV staan drie thema's centraal.

1. ketenbeheer;
2. samen sterker;
3. maatschappelijke trends.

Het onderhoudsniveau van de riolering is voldoende. Alle bebouwing, die valt onder de gemeentelijke zorgplicht, is aangesloten op de riolering of op een individuele behandelingsinstallatie (IBA). Het vrijvervalstelsel en het gemalen beheer zijn op orde.

Openbare groenvoorziening

Relevante beleidsstukken:

- groenstructuurplan (vastgesteld 2006);
- het handboek Kwaliteit Openbare Ruimte (KOR) (vastgesteld 2008);
- beheerplannen (vastgesteld 2013);
- bomenbeleidsplan (vastgesteld 2014).

Aan werkvoorzieningsschap Ability is groenonderhoud en eenvoudig snoeiwerk uitbesteed. Het knippen van hagen en groot onderhoud sportvelden is net als het berm- en slootbeheer uitbesteed aan derden. De resterende werkzaamheden zijn door de eigen dienst uitgevoerd. Het behalen van de gestelde kwaliteitsnorm komt meer en meer onder druk te staan door het invullen van andere geprioriteerde werkzaamheden.

Het groenbeleid is vastgesteld in het groenstructuurplan. In de beheerplannen is bepaald welk eindbeeld gewenst is en welke stappen nodig zijn om tot het gewenste eindbeeld te komen.

Gebouwen

Relevante beleidsstukken:

- meerjarig onderhoudsplan (vastgesteld 2010);
- integraal Huisvestingsplan (schoolgebouwen) (vastgesteld 2013).

Aan de hand van het meerjarig onderhoudsplan worden jaarlijks bedragen voor het onderhouden van de gebouwen in de begroting opgenomen. Het onderhoudsbudget is in diverse programma's opgenomen.

Het onderhoudsniveau van de gemeentelijke gebouwen kan als redelijk tot voldoende worden gekwalificeerd. Jaarlijks bekijken we in hoeverre panden kunnen worden afgestoten.

In 2017 was het beschikbare budget voor het planmatig onderhoud k€ 100.

Vanaf 1 januari 2015 vindt de bekostiging van het buitenonderhoud aan schoolgebouwen voor het primair onderwijs wettelijk plaats door het ministerie van onderwijs en wordt rechtstreeks overgemaakt aan de schoolbesturen. Het groot onderhoud, renovatie en nieuwbouw blijft de verantwoordelijkheid van de gemeente. In 2015 is het (herijkte) Integraal Huisvestingsplan (IHP) vastgesteld, de eerste uitvoeringsstappen van dit plan zijn gezet: de renovatie van De Handpalm in Leens, de realisatie van de Peuterspeelzalen bij de Ichtusschool in Zoutkamp en bij het Hoogholtje in Wehe- Den Hoorn. In 2017 is de verbouwing van de samenwerkende scholen Zoutkamp en het

gymlokaal in Ulrum gerealiseerd. Voor het KC Leens en het kindcentrum in Eenrum zijn de voorbereidingen gestart.

Speelvoorzieningen

Relevante beleidsstukken:

- notitie Speelruimte beleid gemeenten De Marne (vastgesteld 2013).

Het beheer en onderhoud van de speeltoestellen ligt bij de speeltuinverenigingen, de scholen of vereniging van dorpsbelangen. Om ze daarin te ondersteunen heeft iedere vereniging of school toegang tot een digitaal logboek. Hierin wordt alles genoteerd wat van belang is voor het beheer en onderhoud van de speeltoestellen. Jaarlijks worden de toestellen gecontroleerd op veiligheid. In het kader van Proloog is er een water/natuurspeelplaats gerealiseerd.

Begraafplaatsen:

Relevante beleidsstukken:

- milieu beleidsplan (vastgesteld 2005);
- verordening begraafplaatsrechten (vastgesteld 2014).
- Kwaliteitsplan Openbare Ruimte 2016 (incl. begraven)

In de gemeente De Marne zijn 11 openbare begraafplaatsen. Het benodigde onderhoud is uitgevoerd. De kwaliteit is goed te noemen. Het onderhoud van de schelpenpaden vergt aandacht omdat de chemische onkruidbestrijding verboden is.

3.4 Financiering

Inleiding

De financieringsparagraaf geeft informatie over het treasurybeleid en de beheersing van de financieringsrisico's. De financieringsparagraaf is samen met het treasurystatuut bij de invoering van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) verplicht gesteld. In de Wet Fido heeft het Rijk regels gesteld hoe gemeenten hun geld en kapitaal beheren. Deze paragraaf dient verder onder meer de algemene ontwikkelingen en de concrete beleidsplannen te bevatten.

Algemene ontwikkelingen

Interne ontwikkelingen

Het treasurystatuut is op 26 november 2015 opnieuw door het college vastgesteld. Deze actualisatie vond vooral zijn grondslag in de aanpassingen van de Wet Fido als gevolg van het invoeren van schatkistbankieren en de Wet Houdbare overheid financiën (Wet Hof).

De verordening ex artikel 212 Gemeentewet (financiële verordening) is in de raadsvergadering van oktober 2015 vastgesteld.

Risicobeheer

De treasuryfunctie dient uitsluitend de publieke taak. Het beheer moet verstandig en bedachtzaam worden uitgevoerd. In de wet Fido zijn normen opgenomen om te voorkomen dat bij herfinanciering van leningen grote schokken optreden in de rentelasten. Doel van de normen is het beperken van de renterisico's. Er wordt onderscheid gemaakt in:

- kasgeldlimiet: limiet voor leningen met een looptijd van maximaal één jaar;
- renterisiconorm: norm voor leningen met een looptijd vanaf één jaar.

De wettelijke normen worden hieronder weergegeven.

Kasgeldlimiet

Omschrijving	bedragen x k€					
	Primaire begroting 2017	Actuele begroting 2017	1e kw 2017	2e kw 2017	3e kw 2017	4e kw 2017
Toegestane kasgeldlimiet						
in procenten van de grondslag	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%	8,50%
in bedrag	2.675	2.963	2.934	2.934	2.934	2.934
(1) vlottende schuld			331	664	533	1.570
(2) vlottende middelen			848	665	1.882	416
Netto vlottende schuld (1) - (2)	2.650	2.650	-517	-1	-1.349	1.154
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	25	313	3.451	2.935	4.283	1.780

Toelichting kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is een door de Wet financiering decentrale overheden (wet Fido) voorgeschreven sturings- en verantwoordingsinstrument ter beperking van het renterisico op de korte schuld met een rentetypische looptijd van korter dan een jaar.

Als grondslag van de wettelijk toegestane omvang van de kasgeldlimiet wordt de omvang van de jaarbegroting per 1 januari voor het gehele begrotingsjaar aangehouden. Voorts wordt de omvang van de kasgeldlimiet, zijnde 8,5%, vastgesteld bij ministeriële regeling.

Voor 2017 bedraagt de kasgeldlimiet voor De Marne k€ 2.934.

Het hierboven berekende bedrag wordt getoetst aan de werkelijke omvang van de kasgeldlimiet. Indien de werkelijke omvang lager is dan de wettelijk toegestane omvang, is er sprake van ruimte; indien de werkelijke omvang hoger is, dan is er sprake van overschrijding.

Renterisiconorm

bedragen in k€

Omschrijving	Primaire begroting 2017	Actuele begroting 2017	Rekening 2017
Berekening renterisiconorm			
in procenten	20%	20%	20%
in bedrag	6.290	6.972	6.930
Renterisico op vaste schuld (= aflossing lening exclusief ING leningen)	1.613	1.613	1.601
Ruimte (+) c.q. overschrijding (-)	4.677	5.359	5.329

Toelichting renterisiconorm

In enig kalenderjaar mag het renterisico op basis van de wet Fido niet meer bedragen dan 20% van het begrotingstotaal aan de lastenzijde. Hierbij bestaat het renterisico uit het saldo van de verplichte aflossingen en de herzieningen op de bestaande leningenportefeuille. Voor 2017 bedraagt de renterisiconorm € 6,3 miljoen. Uit de tabel blijkt dat de norm voor het renterisico in 2017 niet wordt overschreden.

Omschrijving	Primaire begroting 2017	Actuele begroting 2017	Rekening 2017
Rentepercentage grondbedrijf	1,0%	1,0%	1,0%
Renteomslagpercentage	2,6%	3,0%	3,0%

Toelichting renteomslag

Onze gemeente trekt niet voor iedere investering een aparte lening aan, maar financiert het geheel aan investeringen (integrale financiering). Tegenover de totaliteit van de boekwaarden van alle investeringen staan de totaal beschikbare financieringsmiddelen.

Deze (externe) financieringsmiddelen hebben verschillende rentepercentages omdat deze middelen op verschillende tijdstippen zijn aangetrokken.

Bij integrale financiering door middel van omslagrente worden de kapitaallasten (rente en afschrijving) van investeringen toegerekend aan producten en maken de lasten vervolgens deel uit van de betreffende programma's. Op deze wijze worden de volledige kapitaallasten toegerekend aan een programma en product.

De renteomslag is voor 2017 primair bepaald op 2,6% (afgerond 3,0%). Afronding vindt naar boven plaats tot maximaal 0,5%.

Renteresultaat

Het renteresultaat is het saldo van de netto rentekosten en de rente die wordt doorberekend aan de taakvelden. Dit renteresultaat wordt zichtbaar in het programma Algemeen middelen en ondersteuning in het taakveld 05 Treasury.

bedragen x k€		
Renteschema	begroting	rekening
externe rentelasten korte financiering	70	9
externe rentelasten lange financiering	919	884
	989	893
externe rentebaten (<i>woningbouwleningen</i>)	112	109
Totaal door te rekenen externe rente	877	784
<u>correctie i.v.m.:</u>		
rentekosten grondexploitatie	6	5
Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente	871	779
Werkelijk toegerekende rente aan taakvelden	984	990
Renteresultaat taakveld treasury	113	211

EMU-Saldo

In het kader van een verantwoorde ontwikkeling van de economie en het monetaire stelsel binnen de landen die deelnemen aan de Economische en Monetaire Unie (EMU) is in het Verdrag van Maastricht een aantal afspraken gemaakt. Een belangrijke afspraak is dat het EMU-tekort ('overheidstekort') van een lidstaat in principe niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product (BBP). De decentrale overheden leveren een aandeel in het EMU-saldo vandaar dat zij verplicht zijn om hierover te rapporteren. In deze alinea wordt het EMU-saldo weergegeven van de gemeente De Marne.

bedragen x k€			
Omschrijving	Rekening 2016	Primaire begroting 2017	Rekening 2017
Exploitatie saldo (<i>voor reserves mut.</i>)	1.877	-288	-610
+/- Totaal afschrijvingen ten laste van de exploitatie	1.932	2.331	2.438
+/- Bruto dotaties aan de post voorzieningen t.l.v. de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	894	245	-157
-/- Investerings in (im) materiele vaste activa die op de balans wordt geactiveerd	636	2.953	2.141
Berekend EMU saldo	4.067	-665	-470

Portefeuille geldleningen

bedragen x k€				
Omschrijving	Rekening 2016	Aflossingen	Nieuw aangetrokken	Rekening 2017
Bank Nederlandse Gemeenten	18.208	1.601	0	16.607
ING	1.960	1.960	0	0
Gemeente Giesenlanden	3.000	0	0	3.000
Verlofschuld ambtenaren	43	0	0	43
Totaal	23.211	3.561	0	19.650

Toelichting

Verlof schuld ambtenaren

Op grond van de rechtspositieregeling heeft in de jaren 1997-2005 een aantal ambtenaren gespaard voor extra verlof. Dit verlof wordt contractueel opgenomen in de jaren 2015-2022. De verlofschuld zal in 2022 van de lijst van schulden verdwijnen (het jaar 2022 is gerelateerd aan de AOW-leeftijdsgrens).

De geldlening Giessenlanden is een fix lening wat betekent dat de lening in 1 keer wordt afgelost in 2020.

Financiële activa

bedragen x k€

Overzicht financiële activa	Ultimo 2016	Uitzetting	Aflossing	Ultimo 2017
Effecten	85	0	-	85
Bouwstichting Wierden en Borgen	2.169	0	1.965	204
Overige langlopende leningen:				
Leningen lokale stichtingen/verenigingen	64	0	3	61
Lening SVN	231	0	79	152
Lening personeel (hypotheken en fietsprive)	61	0	4	57
Lening Essent (vh Edon en Cai)	-	0	-	-
Vordering op "Vordering Enexis"	219	0	-	219
Vordering op "Verkoop Vennootschap BV"	24	0	-	24
Af: voorziening vordering op "Vordering Vennootschap BV"	-24	0	0	-24
sub totaal verstrekte overige langlopende leningen	575	0	86	489
Totaal verstrekt	2.829	0	2.051	778

Toelichting

Een deel van de opgenomen geldleningen is aangetrokken voor financiering van uitgezette geldleningen aan derden, waarvan de verstrekte leningen aan Bouwstichting Borgen en Wierden de grootste zijn. De uitgezette leningen aan de Bouwstichting zijn één op één gekoppeld aan de aangetrokken geldleningen. Het gaat hier om een doorgeefconstructie die stamt uit het verleden.

3.5 Bedrijfsvoering

Inleiding

Bedrijfsvoering behelst alles wat we doen om er voor te zorgen dat iedereen zijn werk zo goed mogelijk kan uitvoeren. Het geeft aan op welke manier processen en projecten worden georganiseerd, aangestuurd en beheerst. Bedrijfsvoering is de motor van de organisatie.

Organisatieontwikkeling

In 2017 is het proces van organisatiewijziging, die in november 2014 is gestart, geëvalueerd. Belangrijkste conclusie was dat het context gestuurd werken in een platte organisatie nog onvoldoende was geïmplementeerd. Om die reden is ervoor gekozen om te gaan werken met teamcoaches i.p.v. senioren, het context gestuurd werken een impuls te geven (onder meer door het project Werken aan de Dorpen) en om het HRM instrumentarium beter aan te laten sluiten bij deze manier van werken (dus geen top-down beoordelingssysteem maar een systeem dat recht doet aan eigen verantwoordelijkheid nemen).

Het jaar 2017 stond in het teken van de komende herindeling. Vele medewerkers maken deel uit van werkgroepen die de herindeling voorbereiden. Het is belangrijk dat medewerkers zich blijven ontwikkelen en zich zo optimaal mogelijk voorbereiden op de herindeling.

Doelstelling 1	We gaan de organisatie verder ontwikkelen				
Maatregel	<ul style="list-style-type: none"> • Implementeren van de maatregelen waarop focus is aangebracht; • Investeren in een goede aansturing en de directie meer in haar strategische kracht zetten. Dit is niet alleen nodig om de dagelijkse aansturing te optimaliseren, maar ook om de uitdagingen die er liggen ten aanzien van de herindeling het hoofd te kunnen bieden. • We gaan onze organisatie voorbereiden op de herindeling. 				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> • De organisatie helpt actief mee om de herindeling voor te bereiden • Stimuleren dat personeel zich blijft ontwikkelen • Organiseren organisatiebrede pitstopdag 				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren van de voorbereiding herindeling, stimuleren dat personeel zich blijft ontwikkelen en organiseren pitstopdag			
Rapportage	<p>De organisatieontwikkeling van de gemeente De Marne is voor een groot deel gericht op de naderende herindeling. De medewerkers van De Marne participeren in de vele projectgroepen die zich bezighouden met de inrichting van de werkzaamheden na de herindeling.</p> <p>Teamcoaches zijn aangesteld en ontwikkelen zich onder meer door intervisie.</p> <p>In 2017 is aan de medewerkers deelname aan een talentenscan aangeboden. Deze scan geeft de medewerkers inzicht in hun competenties en hun drijfveren. Op basis van de uitkomsten van deze scan kunnen medewerkers een keuze maken voor een vervolg van hun loopbaan. De gemeente zal hierin een faciliterende rol spelen. Opleidingswensen of een andere vorm van begeleiding zal door de gemeente worden gehonoreerd.</p>				

	Er is een begin gemaakt met het ontwikkelen van een passend HRM instrumentarium.
--	--

Planning & Control

Planning & Control is noodzakelijk voor een adequate bedrijfsvoering. Op grond van de Gemeentewet is control verplicht. Daaronder valt de P&C-cyclus, het vastleggen van bevoegdheden en financial control.

Met de P&C-cyclus bewaken we de realisatie van onze doelstellingen. Zowel planning als control is essentieel voor (be)sturen. Planning is een doel voor ogen hebben, stappen definiëren en de condities formuleren om het doel te bereiken. Control is systematisch de resultaten evalueren om zonodig de condities, de stappen of zelfs het doel bij te stellen. De instrumenten die we hiervoor gebruiken zijn onder andere de beleidsplannen, kadernota, begroting, tussenrapportages en de jaarrekening.

Doelstelling 2	Een gemeentelijke overheid die effectiever en efficiënter werkt en raad, college en samenleving de benodigde informatie geeft over de te behalen doelen en realisatie daarvan				
Maatregel	<ul style="list-style-type: none"> De Planning & Control gaan we verder ontwikkelen 				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren nota Planning & Control Nieuwe budgetstructuur met ingang van 1-1-2017 van kracht 				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Vastgestelde nota P&C	Uitvoeren nota P&C			
Toelichting	In het kader van de organisatieontwikkeling is een nota Planning & Control opgesteld. Deze nota geeft inzicht in de ontwikkelingen die in gang zijn gezet binnen de Planning- en Controlcyclus. Wat goed gaat moeten we behouden en waar dat mogelijk is moeten we efficiënter en effectiever samenwerken aan de Planning- en Controlcyclus. Het proces van Planning & Control gaan we stevig verankeren in de organisatie.				
Rapportage	In de voorbereiding van de herindeling werken we intensief samen met de gemeenten Bedum, Winsum en Eemsum bij de ontwikkeling van P&C voor de gemeente Het Hogeland.				

Doelstelling 3	We gaan het proces van opstellen van management- en bestuursrapportages verbeteren				
Maatregel	Invoeren van de applicatie Lias Enterprise als ondersteuningstool voor het opstellen van management- en bestuursrapportages				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Alle P&C-rapportages worden met behulp van LIAS opgesteld 				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Bestuurlijke informatievoorziening	Management- en bestuursrapportages			
Toelichting	In februari 2014 zijn we begonnen met de invoering van de applicatie LIAS Enterprise. LIAS helpt bij het opstellen van de management- en bestuursrapportages zoals (meerjaren)begroting, jaarrapportage, bestuursrapportages en kadernota. Met behulp van LIAS krijgt de organisatie meer grip, zijn er meer mogelijkheden voor (bij)sturing en verbetert de kwaliteit van de informatievoorziening. In 2017 gaan we dit verder uitbouwen met managementinformatie.				
Rapportage	Onze managementinformatie willen we met behulp van Lias opstellen. Wij hebben dit in 2017 niet meer kunnen realiseren. In het voorjaar van 2018 verwachten we voor het eerst een managementrapportage via Lias op te stellen.				

Rechtmatigheid

Op grond van de Gemeentewet leggen wij verantwoording af over de manier waarop wij de wet- en regelgeving toepassen. De accountant controleert de jaarrekening van de gemeente en geeft daarbij ook een oordeel over de mate van rechtmatig handelen in onze organisatie. Om dit oordeel te kunnen geven zijn interne onderzoeken noodzakelijk. Op basis van een door het college en raad vastgesteld controleprotocol voeren we de interne controles uit. Door de rechtmatigheid te toetsen laten we zien waar onze werkprocessen goed op orde zijn en waar ze beter kunnen. Interne controles zijn daarmee een instrument om de kwaliteit van werkprocessen te verbeteren en risico's te voorkomen of zo klein mogelijk te maken.

We besteden extra aandacht aan de financiële rechtmatigheid. Door het uitvoeren van interne controles kunnen we maatregelen nemen om negatieve effecten te voorkomen. Jaarlijks wordt een actueel werkplan Interne controle opgesteld, inclusief een risicoanalyse waarin ook de financiële risico's zijn benoemd. Mede op grond van deze risicoanalyse worden de interne rechtmatigheidscontroles uitgevoerd.

Doelstelling 4	Wij werken in onze organisatie doelmatig en doeltreffend.				
Maatregel	We doen systematisch onderzoek naar de mate van doelmatigheid en doeltreffendheid van onze organisatieonderdelen.				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> De raad stelt twee onderwerpen vast die onderzocht worden op doelmatigheid en doeltreffendheid; Uitvoeren van de onderzoeken. 				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren onderzoeken	Implementeren aanbevelingen		
Toelichting	Conform de Verordening artikel 213a Gemeentewet voeren wij onderzoeken uit naar de doelmatigheid en doeltreffendheid van de organisatie. Hierdoor stimuleren we dat we onze doelen halen met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen. De raad moet nog besluiten welke onderzoeken we gaan uitvoeren.				
Rapportage	In 2017 zijn diverse werkgroepen in het kader van de herindeling gestart. De werkgroepen oriënteren zich op de doelmatigheid en doeltreffendheid van de organisatie onderdelen.				

Doelstelling 5	De accountant geeft een goedkeurende verklaring op het gebied van rechtmatigheid en getrouwheid.				
Maatregel	Rechtmatigheidscontroles worden systematisch en tijdig uitgevoerd zoals vastgesteld in een jaarlijks geactualiseerd en goedgekeurd werkplan.				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Controleplan en normenkader is vastgesteld door de raad; Uitvoeren van de controles. 				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Vastgesteld controleplan en normenkader			
Toelichting	De accountant controleert onze jaarrekening. Daarbij beoordeelt hij ook de rechtmatigheid van de baten, de lasten en wijzigingen op de balans. De afgelopen jaren heeft de accountant een goedkeurende accountantsverklaring afgegeven.				
Rapportage	De accountant heeft over de jaarrekening 2016 een goedkeurende verklaring met beperking afgegeven. Het oordeel met beperking is het gevolg				

	<p>van de onzekerheden die zijn geconstateerd in het sociaal domein. Dit wordt veroorzaakt doordat onvoldoende controle-informatie verkregen is van de Sociale Verzekeringsbank (pgb Jeugd en WMO), de uitvoeringsorganisatie RIGG (Jeugd) en de gemeente Groningen (WMO).</p> <p>Wij streven naar een goedkeurende verklaring al blijven we wel afhankelijk van externe organisaties.</p>
--	--

HRM

Ontwikkelingen in personeel

Personele aantallen	Rekening 2016	Rekening 2017
Aantal fte	59,86	63,29
Aantal fte BMW-samenwerking	13,95	13,61
Waarvan in aantal		
Man	36	31
Vrouw	48	49
Totaal	85	80
Waarvan in aantal		
Parttime	45	45
Fulltime	37	35

De formatie is uitgebreid door de terugkeer van twee medewerkers, 1,6 fte, van de omgevingsdienst Groningen, uitbreiding van formatie bij het zorgloket, 1 fte, en het opheffen van de boventalligheid van een medewerker voor detachering naar de gemeente Bedum, 0,83 fte. Totaal een uitbreiding van 3,43 fte.

De formatie van de BMW-samenwerking is teruggebracht door het vertrek van een medewerker, 0,34 fte, van sociale zaken. Conform de afspraken in de BMW-samenwerking komt de, door het vertrek ontstane, vacature in de formatie van de standplaatsgemeente. Voor Sociale zaken is dat de gemeente Winsum. Dit wordt dan opgevangen in de verdeelsleutel voor de totale kosten.

Leeftijdsopbouw

In onderstaande tabel is het aantal medewerkers per leeftijdsklasse weergegeven.

Leeftijdsopbouw	< 21	21 t/m 30	31 t/m 40	41 t/m 50	51 t/m 60	> 60	Totaal
Rekening 2016		1	22	26	24	12	85
Rekening 2017			25	25	14	14	80

Ziekteverzuim

Totaal organisatie (incl. griffie)	Ziekteverzuimpercentage
2014	6,88
2015	5,98
2016	5,65
2017	5,28

Toelichting

Het ziekteverzuimpercentage is in 2017 gedaald met 0,37%.

Salarissen en personele inhuur

bedragen x k€

Overzicht personele lasten	Actuele begroting 2017	Rekening 2017	Afwijking
Personeel in dienst	3.442	3.411	31
Inhuur	918	928	-10
Totaal overige personeelskosten	150	91	59
Uitkeringen voormalig personeel en FPU	1	17	-16
Opbrengsten voor uitgeleend personeel	-98	-54	-45
Totaal personeel gemeentelijke organisatie	4.412	4.392	20

De kosten voor salarissen en personele inhuur vormen de belangrijkste kostenpost van onze gemeente. Het is van wezenlijk belang hier goed op te sturen. Daarom is afgesproken dat de directie ervoor zorgt dat de kosten binnen het totaal van de budgetten voor personeel en inhuur blijven. Onderlinge verschuiving tussen deelposten is daarbij toegestaan. De verhogingen en verlagingen van het budget vinden als volgt plaats:

- het budget kan in principe worden verhoogd als er een aanvullende taak met aanvullende dekking (van derden of uit investeringsprojecten) is;
- het budget wordt verlaagd als een taak en/of de financiële dekking voor die taak vervalst.

Inhuur personeel

bedragen x k€

Overzicht inhuur personeel derden	
primaire begroting 2017	200.000
Bijramingen:	718.000
Midterm, vacaturegelden personeelsbegroting	
Totaal beschikbaar inhuur derden	918.000
Totale uitgaven	928.000
Restant inhuur personeel derden	-10.000

Diverse regelingen gemeentepersoneel

Werkloosheidwet	De gemeente is als overheidsorgaan eigenrisicodragend voor de WW. Bij ontslag of niet verlengen van een aanstelling kan een medewerker in aanmerking komen voor een WW-uitkering en eventueel een aanvullende regeling volgens de CAR/UWO. Verder heeft de werkgever verplichtingen om substantieel bij te dragen aan re-integratie elders. Hiervoor is een budget uitkeringen voormalig personeel opgenomen.
Opgebouwde vakantierechten	De opbouw en uitbetaling van zowel het vakantiegeld als de eindejaarsuitkering en de levensloopbijdrage is in 2017 volledig anders ingericht. Elke medewerker heeft zijn of haar eigen individueel keuzebudget (IKB). De maandelijkse opbouw van deze budgetten is direct beschikbaar voor de medewerker en kan dus vrij kiezen wanneer tot uitbetaling wordt overgegaan. Als een medewerker niks doet dan wordt alles in december van hetzelfde jaar uitbetaald.
Spaarverlof	Er resteert nog één ambtenaar die heeft deelgenomen aan de regeling spaarverlof. Voor deze ambtenaar is de aanspraak daarop opgenomen als langlopende schuld. Voor nieuwe gevallen is de regeling inmiddels afgeschaft.

Doelstelling 6 We gaan de processen in de samenwerking P&O zo efficiënt mogelijk inrichten					
Maatregel	<ul style="list-style-type: none"> We gaan de personeelsdossiers digitaliseren; In de samenwerking BMW gaan we opleiding- en ontwikkelingsbeleid aanpassen aan de doelstellingen van de ingezette organisatie-ontwikkeling en de herindeling; In de samenwerking BMW gaan we mobiliteitsbeleid in samenhang met het opleiding- en ontwikkelingsbeleid ontwikkelen. 				
	<ul style="list-style-type: none"> Personeelsdossiers zijn gedigitaliseerd; In de samenwerking BMW is het opleiding- en ontwikkelingsbeleid aangepast aan de doelstellingen van de organisatie-ontwikkeling en de herindeling. <p>Er is mobiliteitsbeleid ontwikkeld in de samenwerking BMW.</p>				
	2016	2017	2018	2019	2020
Prestatie Indicator		Uitvoeren			
Rapportage	<p>Digitaliseren van de personeelsdossiers is in 2017 niet gerealiseerd. De oorzaak hiervan ligt in ziekte, personele wisselingen en daardoor onderbezetting.</p> <p>In de samenwerking BMW en Ability wordt, in het kader van de herindeling, ingezet op harmonisatie en ontwikkeling van rechtspositie en overige arbeidsvoorwaarden. Het opleiding- en ontwikkelingsbeleid maakt daar onderdeel van uit. In 2017 is wel gezamenlijk ingezet op de ontwikkeling van medewerkers door het aanbieden van een talentescan. Hieraan hebben van de vier gemeente ruim 300 medewerkers gebruik van gemaakt. Ability volgt nu nog.</p> <p>Voor het mobiliteitsbeleid geldt dat het eveneens wordt opgepakt in het kader van de herindeling. In het sociaal statuut, opgesteld voor de herindeling, is een generatiepact opgenomen. Deze is er op gericht om oudere medewerkers te ontzien en daarvoor jongere medewerkers aan te kunnen nemen. Dit wordt nog verder uitgewerkt en kortgesloten met de vakbonden via het BGO.</p>				

Informatie en automatisering

Bij ICT-faciliteiten gaat het om de ondersteuning en optimalisatie van bedrijfsprocessen. Het jaar 2017 stond voor ICT al in het licht van de voorbereidende werkzaamheden voor de herindeling naar de nieuwe gemeente Het Hogeland. De herinvestering voor I&A BMW, voor het vernieuwen van de ICT infrastructuur, is samen met ICT Eemsmond opgepakt, om alvast te komen tot een basislaag die dienst kan doen voor het gezamenlijke netwerk van de nieuwe gemeente Het Hogeland. In 2017 is een projectleider ICT voor de herindeling aangesteld, die als opdracht heeft de ICT voor de nieuwe gemeente vorm te geven, dus o.a. het bouwen van een gezamenlijk netwerk, het harmoniseren van de primaire applicaties en een overkoepelende telefonieoplossing.

Enkele belangrijke activiteiten en projecten die in BMW-verband in 2017 zijn uitgevoerd/ondersteund:

- Uitvoeren van het informatiebeveiligingsbeleid;
- Uitvoeren van het Informatiebeleidsplan;
- (door)Ontwikkelen van de Administratieve organisatie voor afdeling I&A BMW;
- Uitvoeren van de werkafsprakenovereenkomst (vergelijkbaar met DVO);
- Uitvoeren van vernieuwing ICT-infrastructuur;
- Ondersteuning verlenen aan ontwikkelingen in het sociaal domein;
- Ondersteuning verlenen aan Gemeenschappelijke Regeling Participatie Noord Groningen.

Doelstelling 7	We gaan de betrouwbaarheid van de informatievoorziening waarborgen				
Maatregel	Het treffen van een samenhangend pakket aan maatregelen ter waarborging van de betrouwbaarheid van de informatievoorziening				
Prestatie Indicator	Vastgesteld informatiebeveiligingsplan				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Besluitvorming	Uitvoering	Uitvoering	Borging	Borging
Toelichting	Het informatiebeveiligingsplan is erop gericht om de betrouwbaarheid van de gemeentelijke processen, de gebruikte informatiesystemen en de daarin opgeslagen gegevens te beschermen tegen al dan niet opzettelijk onheil. In het 1e halfjaar 2015 zijn de voorbereidingen gestart voor het opstellen van een informatiebeveiligingsplan. Deze is begin 2016 vastgesteld in alle drie gemeenten en is gestart met de uitvoering.				
Rapportage	In 2017 zijn op dit gebied 3 functionarissen aangetrokken. Ten eerste een CISO (Security Officer) en een ondersteuner. Tevens is er een Functionaris Gegevensbescherming (Privacy Officer) aangesteld. De CISO heeft de planvorming overgenomen die in 2016 ontwikkeld was en heeft dit verder uitgebreid naar een ENSIA implementatieplan. In 2017 zijn een voorbereidende Audit op het gebied van DigiD en Suwinet succesvol doorlopen. De uitvoering van de beheersmaatregelen wordt door de diverse afdelingen samen met de CISO en de functionaris gegevensbescherming uitgewerkt en uitgevoerd.				

Doelstelling 8	We gaan onze ICT-middelen op een efficiënte en effectieve manier inzetten				
Maatregel	We gaan concrete afspraken en keuzes maken voor de (door)ontwikkeling van de (bestaande) informatievoorziening				
Prestatie Indicator	Vastgesteld informatieplan				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Besluitvorming	Uitvoering	Borging		
Toelichting	Voor de gemeentelijke organisatie is het belangrijk dat het efficiënt functioneert, dat er scherp worden gestuurd op kosten en dat er maximale transparantie is over de kansen en de risico's. Daarom is het belangrijk om te onderzoeken op welke manier we de informatievoorziening kunnen inzetten om onze doelen te bereiken en wat de gevolgen van deze inzet zijn voor de invulling van de informatievoorziening. Het informatiebeleidsplan is erop gericht om concrete afspraken en keuzes te maken voor de (door)ontwikkeling van de (bestaande) informatievoorziening.				
Rapportage	In 2017 is het Informatiebeleidsplan omgevormd naar een Visie document en voor de komende periode opgesteld en vastgesteld. In deze visie staat verwoord hoe I&A bijdraagt aan de pijlers dienstverlening, organisatie en burgerkracht, en hoe er tegelijk continuïteit van de informatievoorziening, het informatie- en gegevensbeheer, de ICT infrastructuur en de werkplek wordt gegarandeerd.				

Doelstelling 9	We verbeteren de administratieve organisatie van I&A BMW				
Maatregel	Het opstellen van interne documenten waarin op gestructureerde wijze de processen binnen I&A BMW zijn beschreven en afgebakend				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> Uitvoeren van werkafsprakenovereenkomst (2017) Gereed hebben van het beschrijven van alle processen (2018) 				
	2016	2017	2018	2019	2020

	Opstellen en vaststellen van werkaafsprakenovereenkomst (WAO)	Uitvoeren WAO Beschrijven van processen en inrichten TopDesk.	Borging WAO Processen zijn beschreven		
Toelichting	Een werkaafsprakenovereenkomst (vergelijkbaar met DVO) is vastgesteld. In deze overeenkomst worden afspraken vastgelegd tussen I&A BMW en de drie gemeenten over de te leveren dienstverlening.				
Rapportage	In 2017 zijn er forse stappen gezet om de tooling (Topdesk) en inrichting van de Servicedesk afdeling van BMW ICT (samen met Eemsmond) verder door te ontwikkelen. Dit vormt de basis voor de nieuwe organisatie, waarbij Topdesk (waar nodig) uitgebreid kan worden met o.a. facilitair, gebouwbeheer en aanverwante dienstverleningsmodules.				

Doelstelling 10	We bouwen aan een ICT-omgeving die transparanter, flexibeler en veiliger is en tevens meer functionaliteiten biedt				
Maatregel	We vernieuwen en herinrichten de soft- en hardware				
Prestatie Indicator	ICT-omgeving die heringericht is				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Inventarisatie	Opstellen plan van aanpak Uitvoeren plan van aanpak			
Toelichting	Op basis van een aantal uitgangspunten die in 2011 geformuleerd waren, zijn we de afgelopen jaren in onze 'I&A-BMW jas' gegroeid. De uitgangspunten stonden destijds voornamelijk in het teken van flexibiliteit van aansluiten (of afscheid nemen) van deelnemende gemeenten. Hierdoor is een gesegmenteerd en op sommige onderdelen een complex netwerk ontstaan. We lopen tegen de uiterste houdbaarheidsdatum van een aantal hard- en software componenten aan. In sommige gevallen betreft het de technische houdbaarheid en in andere gevallen gaat het om de functionele houdbaarheid.				
Rapportage	In 2017 zijn er vervangingsbudgetten vrij gekomen waarmee de huidige ict-omgeving (gedeeltelijk) is vernieuwd. Door verbeterde soft-/hardware, meer kennis en nieuwe inzichten/vergezichten, is er in 2017 gebouwd aan een ict-omgeving die meer schaalbaar, transparanter, flexibeler en veiliger is. Daarnaast willen we meer functionaliteit aan gebruikers bieden. We streven er naar dat de gebruiker plaats/tijd/apparaat-onafhankelijke toegang tot zijn/haar gegevens/applicaties heeft op een zo veilig mogelijke manier. Deze nieuwe oplossing is gereed gemaakt voor zowel de 4 BMW gemeenten als ook de werkmaatschappij Werkplein Ability.				

Inkoop

Inkoop betreft het geheel van leveringen, werken en diensten die nodig zijn voor de uitvoering van de gemeentelijke taken. Inkoop zorgt voor de juiste inkoop- en aanbestedingsprocedures en zorgt mede voor het beheersen (verminderen) van de kosten in onze organisatie.

Doelstelling 11	Betrekken van goederen en diensten tegen de meest gunstige voorwaarden				
Maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerking BMW intensiveren; • Implementatie van Contractbeheer,- en management • Inkoop- en aanbestedingskalender opstellen; • Toepassen van Prestatie-inkoop bij aanbesteden. 				
Prestatie Indicator	Aanbestedingen uitvoeren conform vastgesteld inkoop- en aanbestedingskalender.				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren			
Toelichting	<p>Op het terrein van inkoop koopt onze gemeente in met de BMW-gemeenten. Die samenwerking vindt plaats op structurele basis en daarbij geldt: we kopen samen in, tenzij. Er is voor de meeste inkoopgroepen een gezamenlijke actiekalender opgesteld, daarnaast worden gezamenlijke inkoopvoorwaarden en drempelwaarden voor inkopen en aanbesteden toegepast.</p> <p>Door gezamenlijk in te kopen kunnen we efficiënter werken en kosten besparen. In de Planning- en Controlcyclus is inkoop een essentieel onderdeel. Een zorgvuldige planning is hierbij van belang, omdat we daarmee de inkoop- en aanbestedingstrajecten tijdig kunnen uitvoeren en de financieel-juridische risico's zo klein mogelijk kunnen houden.</p> <p>Voor 2017 wordt een inkoop- en aanbestedingskalender opgesteld.</p> <p>De inkoop- en aanbestedingstrajecten gaan we verder verbeteren door gebruik te maken van innovatief aanbesteden met behulp van 'Prestatie-inkoop'. Met deze methode besteden we efficiënt aan, kopen we professioneel in en maken we meer gebruik van de kennis van opdrachtnemers.</p>				
Rapportage	In BMW-verband zijn in 2017 gezamenlijk aanbestedingen verricht. We zullen steeds meer gezamenlijk gaan inkopen en aanbesteden. Daarom richten we ons vanaf 2018 op een gezamenlijke inkooporganisatie.				

Doelstelling 12	Het inkoopproces borgen (als onderdeel van de organisatieontwikkeling)				
Maatregelen	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks opstellen van de inkoop- aanbestedingskalender; • Verbeteren van de dossiervorming; • Uitvoering van strategisch inkoopplan. 				
Prestatie Indicator	<ul style="list-style-type: none"> • Vaststellen van inkoop- en aanbestedingskalender 2017; • Contractenregister dat volledig is en geborgd in de organisatie; • Dossiervorming aanbestedingen volgens vastgesteld format; • Vastgesteld en geïmplementeerd meer jaren strategisch inkoopplan in kwartaal 2 2017. 				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren projectplan verbeteren inkoop proces	Borgen in regulier proces	Borgen in regulier proces	Borgen in regulier proces
Toelichting	Uit de gesprekken die zijn gevoerd met medewerkers in het kader van het doorvoeren van verbeteringen in de organisatie, is het verbeteren van het				

	inkoopproces door meerdere taakvelden aangegeven. Het verbeteren van het inkoopproces is op een projectmatige wijze doorgelicht en verbeterd. Met het vaststellen van het strategisch inkoopplan heeft de directie ingestemd met een structurele, effectieve en efficiënte werkwijze op het gebied van inkoop waardoor de gemeente controle heeft over de inkoopgebonden uitgaven.
Rapportage	De verbetering van het inkoopproces is vanaf 2018 voor de BMW-gemeenten gezamenlijk opgepakt. Er zal een meerjarige inkoop- en aanbestedingskalender worden opgesteld, het contractbeheer wordt verbeterd en er is aandacht voor de dossiervorming.

Juridische zaken

Doelstelling 13	We werken met actuele verordeningen				
Maatregel	We inventariseren jaarlijks welke verordeningen herzien moeten worden en actualiseren deze indien noodzakelijk.				
Prestatie Indicator	Al onze verordeningen zijn actueel				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren			
Toelichting	Jaarlijks in het najaar inventariseren we op basis van het 'programma actualisering verordeningen' welke gemeentelijke verordeningen voor herziening in aanmerking komen. De belastingverordeningen moeten we in ieder geval jaarlijks opnieuw vaststellen. In 2015 hebben we ervaring opgedaan met de toepassing van verordeningen in het sociaal domein (WMO, Jeugdwet, Participatiewet en Wwb). De praktijkervaring en de ontwikkelingen in de jurisprudentie zullen naar verwachting wel tot aanpassing van verordeningen leiden.				
Rapportage	In 2017 heeft er geen programmatische actualisering plaatsgevonden. De afspraak geldt om niet meer als gemeenten individueel verordeningen aan te passen, maar gezamenlijk als BMW-gemeenten in verband met de herindeling. Waar ad hoc aanpassing nodig was, is dat gebeurd.				

Doelstelling 14	We signaleren tijdig wetswijzigingen en informeren de vakafdelingen hierover				
Maatregel	We controleren wetswijzigingen op alle terreinen waar we bij betrokken zijn.				
Prestatie Indicator	We controleren wetswijzigingen op alle terreinen waar we bij betrokken zijn.				
	2016	2017	2018	2019	2020
		Uitvoeren	Uitvoeren	Uitvoeren	Uitvoeren
Toelichting	Welke belangrijke wetswijzigingen er aan zitten te komen houden we op dertien terreinen goed in de gaten: algemeen bestuursrecht, gemeenterecht, openbare orde en veiligheid, omgevingsdomein (ruimtelijke ordening en volkshuisvesting en verkeer & vervoer), economische zaken, sociaal domein, financiën en belastingen, Europese recht, constitutie en burgerrechten, burgerlijk recht, strafrecht, digitale overheid en ambtenaren. Het belang hiervan is dat we op tijd op ontwikkelingen kunnen inspelen en signalen kunnen afgeven aan de vakinhoudelijke afdelingen/medewerkers. Een belangrijke ontwikkeling vindt plaats op het domein van de leefomgeving. Dat betreft de Omgevingswet die 26 wetten bundelt in één wet. Deze wet bevat een verregaande decentralisatie van regels voor de leefomgeving. De inwerkingtreding is al een paar keer uitgesteld. Een tijdige voorbereiding blijft niettemin van belang.				
Rapportage	De ontwikkelingen in wetgeving zijn alert gevolgd. Afgezien van de Omgevingswet zijn er actueel geen grote wetsoperaties die bijzondere aandacht vragen.				

Facilitaire dienstverlening

Doelstelling 15	We gaan vanuit de behoefte de dienstverlening aan burgers en bedrijven verbeteren				
Maatregel	We gaan procesgericht samenwerken door zaakgericht werken in te voeren.				
Prestatie Indicator	Zaakgericht werken is ingevoerd en geïmplementeerd.				
	2016	2017	2018	2019	2020
	Invoeren	Installatie en pilot	Implementatie voltooid		
Toelichting	Zaakgericht werken stelt de gemeente in staat burgers en bedrijven juist te informeren over de voortgang in behandeling van (aan)vragen, die behandeling te sturen en te bewaken, de werkprocessen voor de behandeling te verbeteren, informatie toegankelijk te maken voor alle betrokkenen en managementinformatie te verkrijgen over behaalde resultaten. Er wordt op drie terreinen verbetering bereikt, namelijk: dienstverlening, bedrijfsvoering en informatievoorziening. Binnen De Marne is een pilot uitgevoerd waarbij de meldingen openbare ruimte in het zaaksysteem worden geregistreerd. We evalueren de ervaringen en waar nodig voeren we aanpassingen door.				
Rapportage	In het laatste kwartaal van 2017 is een begin gemaakt met de verdere implementatie van het zaakgericht digitaal werken in de organisatie. Tegelijkertijd vond er meer samenwerking plaats met de andere gemeenten in de herindeling. Dit met name in de voorbereiding van de invoering van een zaaksysteem voor de nieuwe gemeente Het Hogeland.				

Informatiebeveiliging

Toegankelijke en betrouwbare overheidsinformatie is essentieel voor een gemeente. De gemeente beschikt over een schat aan informatie over zowel burgers als bedrijven en daarnaast is zij verantwoordelijk voor een betrouwbare en continue dienstverlening. Vanzelfsprekend dient de gemeente hierbij te voldoen aan wet- en regelgeving (zoals bijvoorbeeld voor privacy).

Gemeenten dienen verantwoording af te leggen over de inrichting en werking van de informatieveiligheid. Om dit verantwoordingsproces efficiënter en effectiever in te richten is landelijk een nieuwe auditsystematiek ontwikkeld: de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Met ENSIA leggen gemeenten één keer per jaar verantwoording af over hun informatiebeveiliging door middel van de single information audit. Deze verantwoording is niet vrijblijvend en op basis van de zelfevaluatielijst vindt op bepaalde onderwerpen een IT-audit plaats.

Dit jaar verantwoorden we ons voor het eerst over de kwaliteit van de informatieveiligheid van diverse informatiesystemen over het jaar 2017. Het vastgestelde informatiebeveiligingsbeleid is het uitgangspunt voor de inrichting en borging van informatiebeveiliging, waarbij de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) als normenkader gehanteerd wordt. De gemeente streeft ernaar om ook op het gebied van informatiebeveiliging “in control” te zijn, ook richting Het Hogeland. Geconstateerd is dat de gemeente per eind 2017 nog niet voldoet aan haar eigen informatiebeveiligingsbeleid. Daartoe is een overkoepelende informatieveiligheidscommissie in het leven geroepen en worden op verschillende vakgebieden acties ondernomen om informatiebeveiliging te borgen in de organisatie. De maatregelen ter verbetering zijn uitgezet in een planning. Hierbij beslist de stuurgroep dan wel het lokale college over de invoering van deze maatregelen en over het risico dat de gemeente bereid is te accepteren.

Voor verdere toelichting wordt u verwezen naar de separate “jaarlijkse rapportage informatiebeveiliging 2017”.

3.6 Verbonden partijen

Inleiding

Vanwege de bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en mogelijk daarmee samenhangende risico's komen verbonden partijen in een afzonderlijke paragraaf van de planning en control producten aan bod. Daarnaast is in deze paragraaf relevante informatie gegeven over de Verbonden Partijen waarmee de gemeente een relatie heeft.

Bij het opstellen van de gemeentelijke Begroting 2018 zijn de gegevens van de Verbonden Partijen geactualiseerd. Deze informatie gebruiken we tevens voor de Jaarrekening 2017, zodat een actueel beeld wordt geschetst.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente De Marne een bestuurlijk én een financieel belang heeft. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan dat de gemeente zeggenschap heeft door vertegenwoordiging in het bestuur of in de vorm van stemrecht. Het financiële belang is het bedrag dat ter beschikking is gesteld en dat niet verhaalbaar is of waarvoor aansprakelijkheid bestaat wanneer de verbonden partij failliet gaat of haar verplichtingen niet nakomt. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geeft in artikel 15 aan dat in de begroting aandacht wordt gegeven aan de gemeentelijke visie op aangegane verbonden partijen, dit in relatie tot de realisatie van de beleidsdoelstellingen volgens het programmaplan. Wat willen wij met deze partijen? Hoe past de uitvoering van de taken door deze partijen binnen onze gemeentelijke programma's? Hoe dragen zij bij aan het uitvoeren van het door de gemeente gewenste beleid?

Visie en Beleid

De visie op verbonden partijen is niet beschreven en er is ook geen vastgesteld beleid voor de keuze tot het aangaan van een bepaalde vorm van samenwerking. Zoals uit het navolgende blijkt hangt de keuze vaak af van de aard van het belang.

Gemeenschappelijke regelingen

Gemeenschappelijke regelingen worden aangegaan ter vervulling van publieke taken waarvoor de schaal van de individuele gemeente te klein is. Gemeenschappelijke regelingen kunnen worden opgelegd (door de wetgever) of uit oogpunt van doelmatigheid of deskundigheid op eigen initiatief worden aangegaan. Door vertegenwoordiging in de besturen (Algemeen Bestuur en/of Dagelijks Bestuur) is invloed mogelijk en is de eigen verantwoordelijkheid gewaarborgd.

De wettelijke grondslag voor gemeenschappelijke regelingen is de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). Deze wet is per 1 januari 2015 gewijzigd. Naast de verbetering van de controlerende positie van de raad in met name het P&C-proces en aanscherping van de informatie- en verantwoordingsplicht, heeft er een dualisering van verhoudingen plaatsgevonden. Het Algemeen Bestuur heeft meer een kader stellende rol, het Dagelijks Bestuur meer een uitvoerende taak. De verhoudingen zijn daarmee in overeenstemming met de rol- en taakverdeling bij gemeenten (en provincies). Een ander gevolg is dat in besturen van gemeenschappelijke regelingen, die alleen door gemeenteraden zijn aangegaan, geen leden van het college meer mogen zitten. Ook biedt de herziene Wgr de mogelijkheid tot een nieuwe vorm van een regeling, de zogenaamde 'bedrijfsvoeringsorganisatie'. Deze vorm heeft een lichtere bestuursstructuur, maar heeft toch rechtspersoonlijkheid die eigen bevoegdheden kan dragen. In de praktijk is gebleken dat er behoefte was aan een tussenvorm tussen de bestaande vormen, zoals het (qua bestuursstructuur zwaardere) openbaar lichaam versus het gemeenschappelijk orgaan zonder rechtspersoonlijkheid.

Deelnemingen

Onze gemeente is aandeelhouder van enkele vennootschappen. Het gaat daarbij in de praktijk om vennootschappen die uit overheidslichamen zijn ontstaan (voornamelijk nutsbedrijven). De bestuurlijke invloed van onze gemeente in die vennootschappen is in de praktijk gering. De vennootschappen zijn vooral van belang vanwege de jaarlijkse dividenduitkering.

Stichtingen en verenigingen

Waar het vormen van een (privaatrechtelijke) stichting of vereniging geschikter is voor het behartigen van een taak, wordt voor deze vorm gekozen. Daarbij moet wel worden gemotiveerd waarom deze vorm geschikter is dan het aangaan van een publiekrechtelijke gemeenschappelijke regeling.

Publiek-private samenwerkingsconstructies

In sommige gevallen werken gemeenten samen met private ondernemingen in een publiek-private samenwerking. Veelal gebeurt dit voor (ingewikkelde) grondprojecten waarbij overheid en particuliere partijen samen participeren in een combinatie met vennootschappen, vaak vormgegeven in een zogenaamde BV-CV constructie. Onze gemeente neemt op dit moment niet deel in een dergelijke constructie.

Samenwerking in BMW-verband

De samenwerking in BMW-verband (Bedum, De Marne en Winsum) bevindt zich in een 'status quo'-situatie. Er zijn sinds 2013 geen nieuwe samenwerkingen opgestart. De bestaande samenwerkingen – bezwaarschriftcommissie, ICT, P&O en sociale zaken – zijn voortgezet.

Gemeentelijke vertegenwoordiging

De raad regelt bij afzonderlijk besluit de aanwijzing in de besturen van de verbonden partijen.

Meestal worden er raadsleden in de algemene besturen (AB) benoemd en de leden van burgemeester en wethouders in de dagelijkse besturen (DB).

Overigens is de gemeente niet in alle besturen van de verbonden partijen vertegenwoordigd en bestaat de 'verbinding' alleen uit een financiële verplichting of het hebben van een aandeel (zoals bij Essent en de Bank Nederlandse Gemeenten).

De bijlage 8.7 van de jaarstukken bevat een overzicht van de verbonden partijen, de aard van de deelname, het doel van de deelname, de financiële en eventueel andere verplichtingen en de verantwoordelijke portefeuillehouder. Betreffende de aard van de deelname, zijn de volgende categorieën onderscheiden:

- GR Gemeenschappelijke regeling (publiekrechtelijk);
- AB Aandelenbezit in een vennootschap (NV of BV, privaatrechtelijk);
- S/V Stichting of vereniging (privaatrechtelijk);
- Overig: Convenant, stuurgroep, overlegorgaan of lidmaatschap.

Overzicht verbonden partijen**Gemeenschappelijke regelingen**

Naam	Veiligheidsregio Groningen (VRG) Sontweg 10 9723 AT GRONINGEN
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	De regeling stelt zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de behartiging van de volgende belangen: <ul style="list-style-type: none"> e. brandweerbzorg; f. geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen; g. rampenbestrijding en crisisbeheersing; h. ambulancezorg en brandweer
Relatie met beleidsprogramma	Programma 2 Veiligheid
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen
Bestuurlijk belang	Gemeente De Marne is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door de burgemeester

Financieel belang	De kosten voor de veiligheidsregio Groningen worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De jaarlijkse bijdrage van de gemeente De Marne is:				
	2017	2018	2019	2020	2021
	k€ 906				
Vermogen	31-12-2017 : k€ 7.055				
Eigen vermogen	31-12-2016 : k€ 5.628				
	31-12-2017 : k€ 19.264				
Vreemd vermogen	31-12-2016 : k€ 18.836				
Financieel resultaat	2017 : k€ 2.309				
	2016: k€ 1.423 (V)				
Risico's					
In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente belast met de organisatie van de brandweerzorg, de rampenbestrijding en de crisisbeheersing en de geneeskundige hulpverlening.					
Ontwikkelingen					
De VRG wordt steeds meer een multidisciplinaire organisatie. De samenwerking met de GHOR en de Gemeentelijke Kolom krijgt steeds beter vorm. In 2017 is de VRG gestart met het herijken van haar strategische koers. Met bestuurders, partners, leidinggevenden en ondernemingsraad is gesproken over de rol van de VRG in een veranderende omgeving. Dit proces heeft geleid tot een concept Meerjarenkoers 2018-20212 en een aanpassing van de topstructuur van de organisatie. De VRG wil de meerjarenkoers samen met de gemeenten uitwerken.					
In de begroting 2017 heeft het algemeen bestuur er voor gekozen om nieuwe structurele lasten incidenteel te dekken vanuit incidentele vrijval kapitaallasten en BTW voordeel meldkamer. In aanloop naar de begroting 2018 is een evaluatie gestart m.b.t. de aard en omvang van de taken, producten en diensten van de VRG. Met als doelstelling zorg te dragen voor structurele inbedding van structurele lasten en taken. In de begroting 2018 is deze structurele dekking opgenomen.					

Naam	Omgevingsdienst Groningen (ODG) Lloydsweg 17 9641 KJ VEENDAM				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Doelstelling en openbaar belang	De omgevingsdienst verzorgt de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving op het gebied van milieu, bouwen en wonen in opdracht van Groninger gemeenten en de provincie Groningen.				
Relatie met beleidsprogramma	Programma 9 Leefomgeving				
Deelnemende partijen	Alle gemeenten en de provincie Groningen en de provincie Groningen.				
Bestuurlijk belang	Gemeente De Marne is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een wethouder.				
Financieel belang	De kosten voor de Omgevingsdienst Groningen worden gedragen door de deelnemende gemeenten en de provincie Groningen. De jaarlijkse bijdrage van de gemeente De Marne is:				
	2017	2018	2019	2020	2021
	k€ 612				
Vermogen	31-12-2017 : k€ 1.739				
Eigen vermogen	31-12-2016 : k€ 2.558				
Vreemd vermogen	31-12-2017 : k€ 4.179				
	31-12-2016 : k€ 4.764				
Financieel resultaat	2017: k€ 628 (N) 2016 : k€ 312 (V)				

Risico's

In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de VTH-taken.

Ontwikkelingen

In 2016 en 2017 zijn onderzoeken uitgevoerd naar de kwaliteit van de Omgevingsdienst. Hieruit bleek dat de ODG niet goed functioneert volgens de kwaliteitsnormen van het Rijk en de doelstellingen van de deelnemers. Er is een Verbeterplan en Actieplan opgesteld. Het Verbeterplan heeft financiële consequenties. De lumpsumfinanciering blijft voor 2016 t/m 2018 in stand (systematiek van een Producten- en Dienstencatalogus (PDC) is uitgesteld naar 2019). Daarnaast is de efficiencykorting in 2017/2018 gehalveerd naar -5% (was -10%). Met de vrijgekomen middelen kan de Omgevingsdienst haar basis op orde brengen, het vertrouwen herstellen en de klant centraal stellen.

Naam	Publiek Gezondheid en Zorg Groningen (PG&Z) p/a Gemeente Groningen Postbus 30026 9700 RM GRONINGEN				
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling				
Doelstelling en openbaar belang	De regeling stelt zich ten doel om door regeling en bestuur en door een doelmatige organisatie en coördinatie via intergemeentelijke samenwerking uitvoering te geven aan de volgende belangen: c. bescherming en bevordering van de gezondheid van de bevolking; d. bevolkingszorg.				
Relatie met beleidsprogramma	Programma 2.7.2 Jeugdhulp, maatschappelijke ondersteuning en volksgezondheid				
Deelnemende partijen	Alle gemeenten in de provincie Groningen				
Bestuurlijk belang	Gemeente De Marne is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een wethouder.				
Financieel belang	De kosten voor PG&Z worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De jaarlijkse bijdrage van de gemeente De Marne is:				
	Programma Gezondheid				
	2017	2018	2019	2020	2021
	k€ 139				
	JGZ 0-4 bijdragen				
	2017	2018	2019	2020	2021
	k€ 149				
	Bijdrage RIGG				
	2017	2018	2019	2020	2021
	k€ 2.307				
Vermogen	31-12-2017: n.n.b.				
Eigen vermogen	31-12-2016 : k€ 2.502				
Vreemd vermogen	31-12-2017: n.n.b.				
	31-12-2016 : k€ 21.864				
Financieel resultaat	2017 : n.n.b.				
	2016 : k€ 460 (V)				

Risico's

In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden en kosten. Daarnaast blijft de gemeente verantwoordelijk voor de taken op het gebied van publieke gezondheid en de jeugdzorg.

De decentralisatie van de jeugdzorg naar de gemeenten gaat gepaard met een oplopende efficiencytaakstelling van het Rijk van structureel € 450 miljoen (vanaf 2017). Dit heeft effect op de gemeentelijke begrotingen. Daarnaast gaan er herverdeeleeffecten optreden door de geplande invoering van het objectieve verdeelmodel jeugd. Deze bezuinigingen treffen de uitvoeringsorganisatie RIGG niet rechtstreeks, maar wel de deelnemende gemeenten aan de GR PG&Z en mogelijk de omvang en kwaliteit van de in te kopen voorzieningen.

Ontwikkelingen

Wijzigingen Gemeenschappelijke regeling

In 2017 heeft het Algemeen Bestuur een aantal wijzigingen van de GR PG&Z vastgesteld. De aanleiding tot wijziging en actualisatie is onder meer de vaststelling van het koersdocument GGD. Hierin willen de gemeenten flexibiliteit m.b.t. onderbrengen en weghalen taken bij de GGD. Consequenties daarvan voor de regeling waren onvoldoende beschreven. Ook de positie van de RIGG was niet voldoende beschreven in de regeling. En moest de positie van het bestuurslid Veiligheidsregio (portefeuillehouder GHOR) in DB PG&Z in de regeling worden weergegeven. Tenslotte is deze actualisatie gebruikt om overige onduidelijkheden in de tekst van de regeling weg te nemen.

Programma RIGG

Eind 2016 hebben de Groninger gemeenten besloten om de RIGG tot en met 2020 in stand te houden en daar de taken van de inkoop Jeugdhulp, de monitoring en advisering te continueren.

Naam	Vuilverwerkingsbedrijf Noord-Groningen Postbus 44 9980 AA UITHUIZEN Westerhornseweg 22 9988 NT USQUERT
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	De gemeenschappelijke regeling behartigt de belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van het op een doelmatige en milieu hygiënische verantwoorde wijze verwijderen van afvalstoffen.
Relatie met beleidsprogramma	Programma 8 Milieu
Deelnemende partijen	Gemeente De Marne, Eemsmond, Loppersum en Winsum
Bestuurlijk belang	Gemeente De Marne is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur (raadslid en wethouder) en in het Dagelijks Bestuur (wethouder).
Financieel belang	De kosten (exploitatietekort) voor vuilverwerkingsbedrijf Noord-Groningen worden gedragen door de deelnemende gemeenten. De jaarlijkse bijdrage van de gemeente De Marne is: in 2017: k€
Vermogen	31-12-2017 : k€ 3.378
Eigen vermogen	31-12-2016 : k€ 1.980
Vreemd vermogen	31-12-2017 : k€ 3.865 31-12-2016 : k€ 5.048
Financieel resultaat	2017 : k€ 1.135 (V) 2016 : k€ 41 (V)
Risico's	Het uiteindelijk tekort wordt gedragen door de deelnemende gemeenten. In de gemeenschappelijke regeling is de verdeling van de baten en lasten van de deelnemende gemeenten geregeld.
In het geval van faillissement of liquidatie dragen de gemeenten gezamenlijk de aanwezige schulden	

en kosten.

Ontwikkelingen

Het jaar 2017 heeft vooral in het teken gestaan van de voorbereiding van de eindafwerking van het stortlichaam. De gunning van de werkzaamheden heeft in het najaar van 2017 plaatsgevonden. De werkzaamheden moeten medio 2018 zijn afgerond. Voor de kosten van de eindafwerking is jaren gespaard door het Vuilverwerkingsbedrijf.

In 2017 heeft VVWNG met het bedrijf GroenLeven een intentieovereenkomst gesloten om een zonnepark te realiseren op het stortlichaam en de op de vrijgekomen grond achter op het terrein. De besprekingen met de provincie voor het verkrijgen van de benodigde vergunning lopen nog.

Naam	Participatie Noord Groningen (PNG) Nijverheidsweg 12 9981 GJ UITHUIZEN
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Doelstelling en openbaar belang	1. PNG heeft als belang te zorgen voor een kwalitatief hoogwaardige gezamenlijke uitvoering van de aan deelnemers opgedragen taken in de wetten en daarvan afgeleide regelingen op het gebied van werk en inkomen. 2. PNG zorgt voor een zodanig effectieve en efficiënte uitvoeringsorganisatie, dat de periodiek met de deelnemers gemaakte beleidsmatige en prestatieafspraken gerealiseerd kunnen worden. 3. Naast de behartiging van de hiervoor bedoelde belangen kan PNG gemeente specifieke taken met betrekking tot het sociaal domein uitvoeren. Dit kan worden vastgelegd in een dienstverleningsovereenkomst tussen PNG en de betreffende deelnemer(s).
Relatie met beleidsprogramma	Programma 2.7.1. Sociale Zaken en Werk
Deelnemende partijen	Gemeente De Marne, Bedum, Winsum en Eemsmond
Bestuurlijk belang	Gemeente De Marne is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur (2 wethouders) en in het Dagelijks Bestuur (wethouder).
Vermogen	31-12-2017 : k€ 741
Eigen vermogen	31-12-2015 : k€ 915
Vreemd vermogen	31-12-2017 : k€ 4.350 31-12-2016 : k€ 4.248
Financieel resultaat	2017 : k€ 124 (N) 2016 : k€ 53 (V)
Risico's	De gemeenten zijn gezamenlijk aansprakelijk voor eventuele tekorten bij PNG.
Ontwikkelingen	<p><i>Beleidsmatige ontwikkeling</i></p> <p>De beleidsmatige ontwikkelingen zijn aangegeven in het programma 2.7. Sociaal domein als doelstellingen, maatregelen en prestatie-indicatoren.</p> <p><i>Ontwikkeling bedrijfsvoering</i></p> <p>Vanaf 2016 is gewerkt aan de vorming van een uitvoeringsorganisatie Participatiewet, een administratieve en juridische samenvoeging van de afdeling SoZaWe Hoogeland/Werkplein Noord-Groningen en Werkplein Ability. Het proces van integratie is eind 2017 weer stopgezet. Het integreren van de verschillende onderdelen brengt forse administratieve en extra werkzaamheden met zich mee. In het licht van de herindeling per 1 januari 2019 zou de integratie weer ongedaan gemaakt moeten worden. Daarom is besloten om te stoppen met deze integratie. Besloten is de</p>

activiteiten van Werkplein Ability na de herindeling volledig in te bedden in de nieuwe gemeentelijke organisatie. De samenwerking tussen de verschillende onderdelen zal in de praktijk wel doorgaan.

Verantwoording 2017

De begroting 2017 voor de GR PNG was opgebouwd uit de onderdelen van Ability, SoZaWe Hoogeland en Werkplein Noord-Groningen. Conform de aangepaste opdrachtbrief van de colleges van de BMW-gemeenten van 19 december 2017 wordt in de jaarstukken 2017 alleen verantwoording afgelegd over de activiteiten van 'oud'Ability. De verantwoording van SoZaWe Hoogeland en Werkplein Noord-Groningen vindt plaats via de gemeentelijke jaarrekeningen.

Vennootschappen

Naam	Waterbedrijf Groningen Griffeweg 99 Postbus 24 9700 AA GRONINGEN
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Drinkwatervoorziening
Relatie met beleidsprogramma	2.10 Algemene middelen en ondersteuning
Deelnemende partijen	De aandelen zijn in handen van Groninger gemeenten en de provincie Groningen.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA). De AVA is het hoogste besluitvormingsorgaan binnen Waterbedrijf Groningen.
Financieel belang	
<i>Aantal aandelen</i>	6 (waarde balans k€ 2)
<i>Percentage van totaal aantal aandelen</i>	2,127%
<i>Nominale waarde één aandeel</i>	€ 500
<i>Vermogen</i>	31-12-2017 : € n.n.b.
<i>Eigen vermogen</i>	31-12-2016 : € 71,4 mln
<i>Vreemd vermogen</i>	31-12-2017 : n.n.b. 31-12-2016 : € 110,7 mln
Financieel resultaat	2017 : n.n.b. 2016 : € 3,8 mln (V)
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.
Ontwikkelingen	Niet bekend

Naam	Exploitiemaatschappij Haven Lauwersoog BV Haven 2 9976 VN LAUWERSOOG
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Verantwoordelijk voor het exploiteren, beheer en onderhoud van de haven Lauwersoog
Relatie met beleidsprogramma	2.9 Leefomgeving
Deelnemende partijen	Gemeente De Marne en Dongeradeel en de visafslag.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).
Financieel belang	

<i>Aantal aandelen</i>	180
<i>Percentage van totaal aantal aandelen</i>	45%
<i>Nominale waarde één aandeel</i>	€ 45,45
<i>Vermogen</i>	31-12-2017 : n.n.b.
<i>Eigen vermogen</i>	31-12-2016 : k€ 36
<i>Vreemd vermogen</i>	31-12-2017 : n.n.b. 31-12-2016 : k€ 1.757
Financieel resultaat	2017 : n.n.b. 2016 : k€ 114 (V)
Risico's Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.	
Ontwikkelingen Nog geen begroting vastgesteld.	

Naam	Bank Nederlandse Gemeenten Koninginnegracht 2 Postbus 30305 2500 GH DEN HAAG				
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap				
Doelstelling en openbaar belang	BNG Bank is de bank voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank is een betrokken partner en draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.				
Relatie met beleidsprogramma	2.10 Algemene middelen en ondersteuning				
Deelnemende partijen	De aandelen zijn in handen van het rijk, provincies en gemeenten.				
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).				
Financieel belang					
Aantal aandelen	10.530				
Percentage van totaal aantal aandelen	0,0189%				
Nominale waarde één aandeel	€ 2,50				
Jaarlijks dividend	2017	2018	2019	2020	2021
	k€ 27				
Vermogen	31-12-2017 : € 4.953 mln				
Eigen vermogen	31-12-2016 : € 4.486 mln				
	31-12-2017 : € 135.072 mln				
Vreemd vermogen	31-12-2016 : € 149.514 mln				
Financieel resultaat	2017 : € 393 mln (V) 2016 : € 369 mln (V)				
Risico's Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.					
Ontwikkelingen BNG Bank heeft ook in 2017 haar missie – het verstrekken van financiering aan overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang tegen gunstige voorwaarden – waargemaakt. In totaal is in 2017 € 9,5 miljard aan langlopende leningen verstrekt, waarvan het overgrote deel aan gemeenten, woningcorporaties en zorg- en onderwijsinstellingen. In aanvulling op het bestaande pakket aan financiële dienstverlening heeft de BNG voor haar klanten nieuwe producten ontwikkeld op het gebied van duurzaamheid en exportfinanciering.					

Naam	Groningen Milieu Postbus 1622 8901 BX LEEUWARDEN
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Het ophalen van huisvuil
Relatie met beleidsprogramma	Programma 8 Milieu
Deelnemende partijen	BV Groningen Milieu is 100% dochter van NV Fryslân Milieu.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).
Financieel belang	
<i>Aantal aandelen</i>	5.000 (gemeente De Marne)
<i>Percentage van totaal aantal aandelen</i>	Gemeente De Marne 45% Gemeente Eemsmond 55%
<i>Nominale waarde één aandeel</i>	€ 5
<i>Vermogen</i>	31-12-2017 : k€ 52
<i>Eigen vermogen</i>	31-12-2016 : k€ 19
<i>Vreemd vermogen</i>	31-12-2017 : k€ 85 31-12-2016 : k€ 296
Financieel resultaat	2016 : k€ 40 2015 : k€ 11
Risico's Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.	
Ontwikkelingen Ontwikkelingen met betrekking tot BV Groningen Milieu worden vermeld in het bestuursverslag zoals opgenomen in het jaarverslag 2017 van NV Fryslân Milieu. Dit verslag is nog niet vastgesteld.	

Stichtingen en verenigingen

Naam	Libau welstands- en monumentenzorg Hoge der A 5 9712 AC GRONINGEN
Rechtsvorm	Stichting
Doelstelling en openbaar belang	De stichting Libau heeft de bevordering en instandhouding van de bouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Groningen en Drenthe als doelstelling. Zij adviseert Groninger en Drentse gemeenten vanuit een integrale benadering van stedenbouw, landschap, welstand en cultuurhistorie.
Relatie met beleidsprogramma	Programma 9 Leefomgeving
Deelnemende partijen	Groninger en Drentse gemeenten (excl. gemeente Groningen)
Bestuurlijk belang	De gemeente De Marne is niet vertegenwoordigd in het stichtingsbestuur. Het bestuur bestaat uit 8 leden bestaande uit gemeentelijke vertegenwoordigers en vertegenwoordigers vanuit de discipline die het taakveld van Libau betreffen.
Financieel belang	Er ontbreekt een financieel belang van de gemeente en dan is strikt genomen geen sprake van een verbonden partij.
<i>Vermogen</i>	31-12-2017 : n.n.b.
<i>Eigen vermogen</i>	31-12-2016 : k€ 1.336
<i>Vreemd vermogen</i>	31-12-2017 : n.n.b. 31-12-2016 : k€ 271
Financieel resultaat	2017: n.n.b. 2016 : k€ 38 (N)

Risico's	Geen
Ontwikkelingen	Niet bekend

Overige verbonden partijen

Naam	Aanleg, instandhouding, beheer en onderhoud van IBA's
Rechtsvorm	Samenwerking (lichtere vorm van gemeenschappelijke regeling)
Doelstelling en openbaar belang	Aanleg, instandhouding, beheer en onderhoud van in de gemeente De Marne aangelegde systemen van Individuele Behandeling van Afvalwater. Het betreft een lichtere vorm van een gemeenschappelijke regeling.
Relatie met beleidsprogramma	Programma 8 Milieu
Deelnemende partijen	Gemeente De Marne en Waterschap Noorderzijlvest
Bestuurlijk belang	Nvt
Financieel belang	Er ontbreekt een financieel belang van de gemeente en dan is strikt genomen geen sprake van een verbonden partij.
Financieel resultaat	Nvt
Risico's	Nvt
Ontwikkelingen	Niet bekend

Naam	Gemeenschappelijk orgaan Openbaar Primair Onderwijs Hoofdstraat-West 1 9981 AA UITHUIZEN
Rechtsvorm	Samenwerking (Gemeenschappelijk Orgaan)
Doelstelling en openbaar belang	Bundeling toezichthoudende taken als bedoeld in artikel 48 Wet op het Primair Onderwijs i.v.m. regionale stichting openbaar onderwijs.
Relatie met beleidsprogramma	Programma 2.5 Onderwijshuisvesting en Educatie
Deelnemende partijen	Gemeente De Marne, Eemmond, en Winsum
Bestuurlijk belang	Gemeente De Marne is vertegenwoordigd in het Gemeenschappelijk orgaan via twee raadsleden.
Financieel belang	Er ontbreekt een financieel belang van de gemeente en dan is strikt genomen geen sprake van een verbonden partij.
Financieel resultaat	Nvt
Risico's	Nvt
Ontwikkelingen	Niet bekend

Naam	Enexis Magistratenlaan 116 5223 MB 's-HERTOGENBOSCH
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Distribueren en transporteren van energie, exploiteren transportnetten energie, uitvoeren Elektriciteitswet 1988 en Gaswet.
Relatie met beleidsprogramma	2.10 Algemene middelen en ondersteuning
Deelnemende partijen	De aandelen zijn in handen van Nederlandse gemeenten en provincies
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA). De AVA is het hoogste

	besluitvormingsorgaan binnen Enexis.				
Financieel belang					
<i>Aantal aandelen</i>	93.674				
<i>Percentage van totaal aantal aandelen</i>	0,094945%				
<i>Nominale waarde één aandeel</i>	€ 1				
<i>Jaarlijks dividend</i>	2017	2018	2019	2020	2021
	k€ 104				
<i>Vermogen</i>	31-12-2017 : € 3.808 mln				
<i>Eigen vermogen</i>	31-12-2016 : € 3.704 mln				
	31-12-2017 : € 2.576 mln				
<i>Vreemd vermogen</i>	31-12-2016 : € 2.433 mln				
Financieel resultaat	2017 : € 207 mln (V)				
	2016 : € 207 mln (V)				
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.				

Naam	CBL Vennootschap BV
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Vennootschap voortgekomen uit de splitsing en verkoop van Essent. Deze vennootschap vertegenwoordigt de verkopende aandeelhouders van energiebedrijf Essent
Relatie met beleidsprogramma	
Deelnemende partijen	De aandelen zijn in handen van Nederlandse gemeenten en provincies
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).
Financieel belang	Aantal aandelen: 1.899 Percentage van totaal aantal: 0,094945% Nominale waarde één aandeel: € 1 Omvang deelneming: € 1.899
Eigen vermogen	31-12-2017 : k€ 145 31-12-2016 : k€ 787
Vreemd vermogen	31-12-2017 : k€ 8 31-12-2016 : k€ 148
Financieel resultaat	2016 : k€ 20 (N)
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.
Ontwikkelingen	Eind juni 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders

	<p>naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.</p> <p>Ondanks dat het CBL Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.</p>
--	--

Naam	Verkoop Vennootschap BV
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	In het kader van de verkoop in 2009 van Essent aan RWE hebben de Verkopende Aandeelhouders een aantal garanties en vrijwaringen gegeven aan RWE. Het merendeel van deze garanties en vrijwaringen is door de Verkopende Aandeelhouders overgedragen aan Verkoop Vennootschap
Relatie met beleidsprogramma	
Deelnemende partijen	De aandeelhouders zijn in handen van Nederlandse gemeenten en provincies
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).
Financieel belang	<p>Aantal aandelen: 1.899</p> <p>Percentage van totaal aantal: 0,094945%</p> <p>Nominale waarde één aandeel: € 1</p> <p>Omvang deelneming: € 1.899</p>
Eigen vermogen	<p>31-12-2017 : k€ 153</p> <p>31-12-2016 : k€ 1.243</p>
Vreemd vermogen	<p>31-12-2017 : k€ 20</p> <p>31-12-2016 : k€ 37</p>
Financieel resultaat	2016 : k€ 65 (N)
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven aandelenkapitaal.
Ontwikkelingen	<p>Eind juni 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. Het restantbedrag is volledig uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van het aandelenbelang in de vennootschap.</p> <p>Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden.</p>

	Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.
--	--

Naam	CSV Amsterdam BV
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Namens de Verkopende Aandeelhouders eventuele schadeclaim procedures voeren
Relatie met beleidsprogramma	
Deelnemende partijen	De aandeelhouders zijn in handen van Nederlandse gemeenten en provincies
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA).
Financieel belang	Aantal aandelen: 1.899 Percentage van totaal aantal: 0,094945% Nominale waarde één aandeel: € 1 Omvang deelneming: €
Eigen vermogen	31-12-2017 : k€ 870 31-12-2016 : k€ 3.209
Vreemd vermogen	31-12-2017 : k€ 60 31-12-2016 : k€ 171
Financieel resultaat	2017 : k€ 110 (N)
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven nominale aandelenkapitaal.
Ontwikkelingen	De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld.

Naam	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV
Vestigingsplaats	's-Hertogenbosch
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Doelstelling en openbaar belang	Hierin is het 50% belang van Essent in EZP tijdelijk ondergebracht
Relatie met beleidsprogramma	

Deelnemende partijen	De aandeelhouders zijn in handen van Nederlandse gemeenten en provincies
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AVA). De AVA is het hoogste besluitvormingsorgaan binnen Enexis.
Financieel belang	Aantal aandelen: 142.116 Percentage van totaal aantal: 0,094945% Nominale waarde één aandeel: € 1 Omvang deelneming: € 12.790,42
Eigen vermogen	31-12-2017 : k€ 1.615 31-12-2016 : k€ 1.639
Vreemd vermogen	31-12-2017 : k€ 11 31-12-2016 : k€ 51
Financieel resultaat	2017 : k€ 22 (N)
Risico's	Het risico beperkt zich tot het door de gemeente verworven nominale aandelenkapitaal.
Ontwikkelingen	Ondanks dat het General Escrow fonds in juni 2016 is geliquideerd, dient de vennootschap als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig kunnen worden beëindigd en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.

3.7 Grondbeleid

Inleiding

In de paragraaf grondbeleid bij de begroting en jaarstukken wordt ingegaan op de uitvoering van de belangrijkste financiële ontwikkelingen zoals verlies/winstverwachtingen, de verwerving van gronden en de relaties van het grondbeleid met de programma's.

Het grondbeleid van de gemeente De Marne heeft een grote invloed op, en samenhang met, de realisatie van diverse programma's. Het grondbeleid dient dienstbaar te zijn aan de gemeentelijke doelstellingen, dat wil zeggen dat het grondbeleid dient te worden ingezet om doelstellingen van de diverse beleidssectoren van de gemeente mogelijk te maken. Daarbij kan onder meer worden gedacht aan ruimtelijke ordening en volkshuisvesting, verkeer en vervoer, sport en recreatie. Daarnaast kan het gevoerde grondbeleid een grote financiële impact hebben op de gemeentelijke begroting. Het grondbeleid en de uitvoering van het grondbeleid van de gemeente is vastgelegd in de Nota Grondbeleid 2015-2019.

De gemeente hanteert een situationeel grondbeleid; de keuze voor de vorm van grondbeleid wordt per initiatief gemaakt. Alle nieuwe ontwikkelingen zullen hierbij aan het college worden voorgelegd zodat per plan een afweging kan worden gemaakt welke instrumenten worden ingezet. Deze vorm van grondbeleid past goed bij maatschappelijke ontwikkelingen als burgerparticipatie, collectief opdrachtgeverschap en een vraaggestuurde woningmarkt. Meer zaken aan de markt overlaten en alleen sturen op die onderwerpen die echt belangrijk zijn. Kortom het voeren van regie.

De koers die is uitgezet met het Woon- en Leefbaarheidsplan leidt ook tot een verschuiving in aandacht binnen het Grondbedrijf. Zo zal de vraag naar nieuwe woningbouw kavels verder afnemen. Tegelijkertijd zal de begeleiding van de herstructureringsopgave in zowel de huursector als in de koopsector steeds meer aandacht vragen. Met name de afstemming van de planontwikkeling tussen Wierden en Borgen en de gemeente, mede in relatie tot de noodzakelijke aanpassingen in de openbare ruimte zal steeds belangrijker worden.

De gemeente heeft relatief veel gronden in haar bezit. In het verleden zijn deze verworven met het oog op de ontwikkeling van (woning)bouwlocaties. Deze toekomstige ontwikkeling zit er, gezien het Woon en Leefbaarheidsplan, voor veel locaties niet meer in. De grondpositie van de gemeente De Marne wordt nu dan ook gefaseerd afgebouwd. Inmiddels zijn verschillende overtollige landbouwpercelen verkocht.

Financieel Beleid

Het grondbedrijf is een integraal onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Er worden geen aparte reserves voor het grondbedrijf aangehouden (wel voorzieningen). Winsten en verliezen van grondexploitaties worden verrekend met de algemene reserve. De systematiek van het nemen van winsten en verliezen houdt in dat deze moeten worden genomen op het moment dat deze gerealiseerd zijn dan wel bekend zijn. Een eenvoudige benadering van de winstneming is om winsten te nemen op basis van het verschil tussen de boekwaarde en nog te maken kosten voor het complex. Wanneer de boekwaarde groter is dan de nog te maken kosten dan nemen we het verschil als winst.

Invoering Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de gemeente niet langer vrijgesteld voor de betaling van vennootschapsbelasting. Ook het grondbedrijf krijgt hiermee te maken. Eventuele winsten uit grondexploitaties worden belast met 20 tot 25% vennootschapsbelasting. De gemeente heeft hiertoe een nulsituatie vastgelegd met als peildatum 1 januari 2016. Mede op basis hiervan worden toekomstige belastingen geheven. De afdracht voor 2017 is vooralsnog berekend op ca. € 6.000.

Prognoses financiële resultaten

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de geactualiseerde eindwaarden van alle exploitaties. De ramingen zijn gebaseerd op de berekening uit de grondnota van mei 2018 en sluiten

aan bij de jaarrekening 2017.

De exploitaties verlopen conform het geraamde schema. Door verkoop van de laatste kavel in het plan Doornbos kan er voor 2017 een winst worden genomen van € 64.660. Vanwege de verhoging van de rentepercentage met 1,50% dient de voorziening van het plan Trekweg te Ulrum verhoogt te worden met € 20.000. Voor het plan Tuinbouwbedrijventerrein te Kruisweg wordt ook mede door de rente verhoging een voorziening getroffen van € 15.000.

Voor een gedetailleerd overzicht van de stand van zaken en doorgevoerde wijzigingen wordt u verwezen naar de grondnota 2018.

Exploitatie	Eindwaarde herziening 2017	Eindwaarde herziening 2018	Winst/verlies t.bv. rekening 2017	Looptijd
Tuinbouwbedrijventerrein Groene Wierde-Kruisweg	4.044	-12.526	-15.000	2026
Trekweg - Ulrum	-366.902	-389.955	-20.000	2026
Doornbos - Zoutkamp	69.452	271	64.660	2018
Bedrijvenpark De Marne - Ulrum	349.399	341.846	0	2027
Totaal	26.506	72.425	16.431	

Risico / weerstandsvermogen

Risico's binnen het grondbedrijf worden vooral beïnvloed door de hoogte van de rente, de verkoopsnelheid van de kavels en de hoogte van de kavelprijzen. In de risicoanalyse behorende bij de grondnota zijn deze parameters aan de hand van een aantal scenario's doorgerekend. Het risico is vervolgens bepaald aan de hand van het effect van dit scenario maal de kans dat dit scenario werkelijkheid wordt.

Het totale risico is nu berekend op € 76.308. Hiermee is het risico ten opzichte van de berekening van vorig jaar verlaagd toen bedroeg het geadviseerde weerstandsvermogen € 109.010. Verlaging van de totale risico heeft voor een groot deel te maken met het gewijzigde rentepercentage.

3.8 Demografische ontwikkelingen

Inleiding

De gemeente kijkt vooruit en reageert op de demografische ontwikkelingen door middel van het Programma Krimp & Leefbaarheid. Dit is het uitvoeringsprogramma van het Woon- en Leefbaarheidsplan dat in 2011 is vastgesteld. Hierin zijn maatregelen en acties geformuleerd die in de periode tot 2021 gefaseerd worden uitgevoerd. Onder de kop 'Programma Krimp en leefbaarheid 2017' zijn de maatregelen die in de programmabegroting 2017 zijn bepaald opgenomen en geven we de stand van zaken weer.

Het programma Krimp en Leefbaarheid heeft een dynamisch karakter. Zo hebben we bijvoorbeeld afgesproken dat we periodiek kijken naar de actuele prognoses en indien nodig de maatregelen daarop aanpassen. Relevant om in dit verband te noemen is dat we in 2015 een evaluatie hebben uitgevoerd naar de actuele prognoses. Kort samengevat geven de prognoses aan dat de bevolkingskrimp onverminderd doorzet, maar dat de huishoudensverdunding zich door een toenemende individualisering anders doorzet: simpel gezegd: er wonen steeds minder mensen in een huis. Op basis daarvan hebben we de afspraken met Wierden & Borgen aangepast en prestatie afspraken gemaakt. Verder is in 2016 een samenwerking gestart met de DEAL gemeenten om het visiedocument van het Woon- en Leefbaarheidsplan te actualiseren. Dit plan - Noord Groningen Leeft! - is begin 2017 vastgesteld. Hierin is onder meer afgesproken om een gezamenlijk woningmarktonderzoek uit te laten voeren.

Programma Krimp en Leefbaarheid 2012-2020

Hieronder zijn de maatregelen die in de programmabegroting 2017 zijn bepaald opgenomen en van ieder project of maatregel wordt de stand van zaken weergegeven.

Naam	Maatregelnr.	Stand van zaken
Sloop, sloop- nieuwbouw en aanpassing sociale woningvoorraad.	Maatregel 1 t/m 3.	Zie Beleidsprogramma leefomgeving, doelstellingen 1,2 en 3.
Project Particuliere Woningverbetering (vhn. Handhaven kwaliteit koopsector viertrapsraket in combinatie met Voorlichting Leeftijd bestendig bouwen)	Maatregel 7 en 29. (zie projectplan behorende bij voorstel raad d.d. 15 april 2014 en voorstel raad Voorwaarden en procedure starterslening d.d. 24 juni 2014)	In de particuliere woningsector zijn middels het project particuliere Woningverbetering goede resultaten geboekt. In totaal zijn er 46 aanvragen voor een subsidie voor particuliere woningverbetering gehonoreerd, waarvan 7 in 2017. Er zijn inmiddels 32 verbouwingen afgerond. Daarmee zijn ook voor de omgeving voorbeelden beschikbaar. Daarnaast is er in 2017 wederom een starterslening uitgegeven, waardoor het totaal op 3 staat.
Onderzoek kansen ruilverkaveling.	Maatregel 10. (onderdeel van Deel&Ulrum)	Dit project is gestart in samenwerking met Ulrum 2034, het Kadaster en Wierden & Borgen. De corporatie heeft 2 particuliere woningen aangekocht en gesloopt en bouwt er nieuwe huurwoningen voor terugbouwen. Zonder externe financiering is dit echter niet kopieerbaar naar andere delen van de provincie Groningen.
Herinrichting bestemmingsplannen met betrekking tot vrijkomende bebouwing. Afbouwen overtollige	Maatregelen 8, 11 en 16.	In 2017 is gestart met een woningmarkt- en bewonersonderzoek in de regio. De resultaten hiervan worden volgend jaar verwerkt in het beleid.

bestemmingsplancapaciteit en Herinrichting bestemmingsplannen monumenten.		
Project Ondersteuning eigenaren leegstaand Vastgoed	Maatregelen 9, 17 en 44.	In 2017 zijn twee aanvragen gehonoreerd voor financiering uit het beschikbare budget.
Versterking Informele zorg.	Maatregel 23.	Het versterken van de informele zorg valt binnen het project Noabers. Het project is in 2017 afgerond. Er zijn in totaal 3 projecten gehonoreerd.
Uitvoering Woon-en leefbaarheidsmonitor.	Aanvullende maatregel 5 (AV5).	Dit project is blijvend in ontwikkeling. Momenteel is er al veel informatie beschikbaar door en over de dorpen. De factsheets met relevante informatie per dorp zijn in te zien op: marnecultuur.nl . Het verplaatsen van de informatie is onderdeel van het verleggen van 'het eigenaarschap' van de monitor naar inwoners en partners.
Integrale aanpak Ulrum: "Ulrum het dorp van de toekomst".	- -	Het WLE-traject (Werk, Leefbaarheid en Energie) is financieel bijna afgerond. De uitvoering van een aantal projecten - waaronder de bouw van het ontmoetingspunt aan de Kerkstraat - loopt nog door.

4 Jaarrekening

Dijk bij het Reitdiep richting Houwerzijl

4.1 Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten 2004 (BBV).

Grondslagen voor waardering en resultaat

De waarderingsgrondslagen van de jaarrekening van de gemeente De Marne zijn in lijn met de BBV en de financiële verordening. Voor waardering wordt uitgegaan van de historische kostprijs tenzij anders vermeld. Activa en passiva worden opgenomen tegen nominale waarde. Kosten en opbrengsten worden verantwoord op basis van het baten en lasten stelsel. Winsten worden alleen in aanmerking genomen als ze gerealiseerd zijn. Verliezen en risico's die hun oorsprong hebben voor het einde van het boekjaar, worden opgenomen als zij bekend zijn geworden voor de opstelling van de jaarcijfers.

Materiële vaste activa

Investerings met een verkrijgingsprijs of vervaardigingsprijs van lager dan € 2.500 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen.

De materiële vaste activa zijn gewaardeerd op basis van de verkrijgingsprijs verminderd met de afschrijvingen en, voor zover van toepassing, bijzondere waardeverminderingen zoals een subsidie.

Materiële vaste activa met economisch nut	Afschrijvingstermijnen
Gronden en terreinen	geen
Rioleringen	50 jaar
Bedrijfsgebouwen, schoolgebouwen	40 jaar
Renovaties	25 jaar
Technische installaties	18 jaar
Meubilair	10 jaar
Vervoermiddelen	8 jaar
Software	5 jaar

Materiële vaste activa met maatschappelijk nut	Afschrijvingstermijnen
Tunnels, bruggen, waterwegen en walbeschoeiing	max. 40 jaar
Sportvelden, wegen, kades en waterkeringen	max. 30 jaar
Openbare verlichting	20 jaar
Pompen, gemalen, technische installaties	18 jaar
Straatmeubilair	10 jaar

Afschrijvingen

Investerings worden lineair afgeschreven. Eén oude investering in de riolering vormt hierop een uitzondering. Op deze investering wordt annuïtair afgeschreven. Op gronden en terreinen wordt niet afgeschreven. De gehanteerde afschrijvingstermijnen zijn conform de opgenomen lijst met afschrijvingstermijnen uit de financiële verordening.

Financiële vaste activa

De onder de Financiële vaste activa opgenomen leningen verstrekt aan derden worden gewaardeerd tegen nominale waarden. De belangen in deelnemingen tegen verkrijgingsprijs of marktwaarde als deze lager is als de verkrijgingsprijs.

Vorraden

De als "onderhanden werken" opgenomen bouwgronden in exploitatie, zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend (zoals grondaankopen en kosten van bouw- en woonrijp maken), alsmede rentekosten op vreemd vermogen en de administratie- en beheerskosten.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen als en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd kunnen worden aangemerkt. Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten volledig op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

Vorderingen

Vorderingen zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde, indien noodzakelijk verminderd met een voorziening voor oninbare bedragen.

Reserves

Reserves worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor verplichtingen en verliezen die zich hebben voorgedaan per balansdatum en waarvan de omvang redelijkerwijs kan worden geschat. De voorzieningen zijn opgenomen tegen nominale of contante waarde.

Vaste schulden

Onder de vaste schulden worden verstaan de schulden met een oorspronkelijke rentetypische looptijd van één jaar of langer. De vaste schulden worden gewaardeerd tegen de oorspronkelijke waarde verminderd met de aflossingen.

Borg- en garantstellingen

Voor zover leningen door de gemeente zijn gewaarborgd, is buiten de telling van de balans het totaalbedrag van de geborgde schuldrestanten per einde boekjaar opgenomen. Overigens is in de toelichting op de balans nadere informatie opgenomen.

Overige activa en passiva

De overige activa en passiva worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

4.2 Balans gemeente De Marne

Balans per 31 december 2017

(voor bestemming van het gerealiseerde resultaat)

bedragen x k€

Activa	Balanswaarde 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2016
Vaste activa		
Materiële vaste activa		
<i>Investerings met economisch nut</i>	10.295	10.460
<i>Investerings met economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven</i>	10.270	10.456
<i>Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut</i>	<u>8.723</u>	<u>8.601</u>
Totaal materiële vaste activa	29.288	29.517
Financiële vaste activa		
<i>Kapitaalverstrekkingen aan:</i>		
- deelnemingen	61	85
<i>Leningen aan:</i>		
- woningbouwcorporaties	204	2.169
<i>Overige langlopende leningen</i>	<u>480</u>	<u>575</u>
Totaal financiële vaste activa	744	2.829
Totaal vaste activa	<u>30.032</u>	<u>32.345</u>
Vlottende activa		
Voorraden		
<i>Onderhanden werk, waaronder gronden in exploitatie</i>	<u>134</u>	<u>152</u>
Totaal voorraden	134	152
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
<i>Vorderingen op openbare lichamen</i>	7.272	4.677
<i>Uitzettingen in's Rijks schatkist</i>	0	1.993
<i>Overige vorderingen</i>	<u>1.935</u>	<u>2.304</u>
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	9.206	8.974
Liquide middelen		
<i>Kassaldi</i>	5	5
<i>Banksaldi</i>	<u>30</u>	<u>301</u>
Totaal liquide middelen	35	306
Totaal vlottende activa	<u>9.375</u>	<u>9.432</u>
Totaal activa	39.407	41.777

Passiva	Balanswaarde 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2016
Vaste passiva		
Eigen Vermogen		
<i>Reserves:</i>		
- algemene reserve	2.070	3.489
- bestemmingsreserves	4.488	4.109
<i>Het gerealiseerd resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten</i>	<u>1.709</u>	<u>1.279</u>
Totaal eigen vermogen	8.267	8.877
Vreemd vermogen:		
Voorzieningen		
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>	316	871
<i>Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden</i>	<u>882</u>	<u>613</u>
Totaal voorzieningen	1.198	1.484
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer		
<i>Onderhandse leningen van:</i>		
- Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	16.607	20.168
- Overige binnenlandse sectoren	3.000	3.000
<i>Overige vaste schulden</i>	<u>384</u>	<u>437</u>
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	19.991	23.605
Totaal vaste passiva	<u>29.456</u>	<u>33.966</u>
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar		
<i>Kasgeldleningen</i>	1.570	0
<i>Overige vlottende schulden</i>	<u>2.812</u>	<u>2.419</u>
Totaal netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar	4.382	2.419
Overlopende passiva		
<i>Nog te betalen bedragen</i>	2.806	2.185
<i>Transistorische rente</i>	213	217
<i>Voorschotbedragen hogere overheden</i>	2.542	2.958
<i>Overige leningen</i>	2	32
Overlopende passiva	5.567	5.392
Totaal vlottende passiva	<u>9.950</u>	<u>7.810</u>
Totaal passiva	39.406	41.777
<i>Bedrag waartoe aan rechtspersonen garantstellingen zijn verstrekt</i>	27.876	28.276

Ontwikkelingen na balansdatum

Na het afsluiten van het boekjaar 2017 hebben zich geen ontwikkelingen voorgedaan die de hoogte en samenstelling van de balans per balansdatum aanzienlijk beïnvloeden

4.3 Toelichting op de Balans

(Im)materiële vaste activa

In het verslagjaar waren op de balans geen immateriële vaste activa opgenomen.

Conform het BBV zijn de materiële vaste activa uitgesplitst in materiële vaste activa met economisch nut en materiële vaste activa met maatschappelijk nut, waarbij deze laatste is gesplitst in een deel van voor 2017 en een deel van 2017. Dit onderscheidt is gemaakt omdat vanaf 2017 aangepaste regelgeving van kracht is.

Het verloop van de materiële vaste activa is als volgt:

Omschrijving	bedragen x k€								
	Boekwaarde 31-12-2016	Verliesvoor- ziening	Balanswaarde 31-12-2016	Investeringen	Bijdrage derden	Afschrijving	Boekwaarde 31-12-2017	Verliesvoor- ziening	Balanswaarde 31-12-2017
Economisch nut									
Gronden en terreinen	1.307	46	1.261			2	1.305	46	1.259
Bedrijfsgebouwen	7.484		7.484	1.153	204	869	7.563		7.563
Vervoermiddelen	400		400	137		91	446		446
Machines, apparaten en installaties	1.313		1.313	247		535	1.025		1.025
Overig	2		2			1	1		1
Economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven.									
Grond- weg en waterbouwkundige werken	10.456		10.456	190		376	10.270		10.270
Maatschappelijk nut									
Openbare ruimte (voor 2017)	8.601		8.601		1.729	607	6.265		6.265
Openbare ruimte (2017)				2.458			2.458		2.458
Totaal	29.563	46	29.517	4.185	1.933	2.481	29.333	46	29.288

ToelichtingGronden en terreinen

Er hebben zich geen bijzonderheden voorgedaan.

De verliesvoorziening ter grootte van k€ 46 behoort bij een tweetal voormalige 'niet in exploitatie genomen gronden' (NIEGG).

Bedrijfsgebouwen

De investeringen in de bedrijfsgebouwen betreft o.a. de investeringen in:

- de renovatie kleedaccommodatie Zeester k€ 18
- de CBS Ichtus Zoutkamp k€ 422
- de verbouw gymlokaal Eenrum k€ 275
- de renovatie kleedkamer VVSV Ulrum k€ 132

De bijdrage derden bedrijfsgebouwen betreft een subsidie (Dialoogtafel) in verband met het Geïntegreerd Kindcentrum Leens (GKC). (zie 'voorschotbedragen hogere overheden')

Vervoermiddelen

De investering in vervoersmiddelen betreft de aanschaf van o.a. een maaimachine (k€ 40), zoutstrooiers (k€ 70) en een kipwagen (k€ 9).

Machines, apparaten en installaties

Betreft investeringen in ICT apparatuur.

Grond-, weg en waterbouwkundige werken

Er is k€ 114 geïnvesteerd in de uitbreiding van de begraafplaats te Kloosterburen. Daarnaast komen k€ 76 van de investeringen voort uit het GRP (Gemeentelijk rioleringsplan).

Openbare ruimte

Hieronder vallen de investeringen die voortkomen uit de projecten. De belangrijkste zijn:

- PROloog c.a. k€ 285
- Lauwersom k€ 1.077

- Werelderfgoed centrum	k€ 101
- Krimp & Leefbaarheid	k€ 400
- Herinrichting Doornbosweg Zoutkamp	k€ 133
- Herstel van de dampier in Zoutkamp	k€ 369

De bijdrage van derden betreft subsidie ontvangsten/nog te ontvangen subsidie bij:

- PROloog c.a.	k€ 225
- project Lauwersom	k€ 1.077
- Werelderfgoed centrum	k€ 12
- Krimp en Leefbaarheid	k€ 408
- ontwikkeling van de Nordshrimplocatie	k€ 18

Meer informatie is te vinden in de bijlage 'Overzicht investeringen'.

Financiële vaste activa

Deze kapitaalverstrekkingen zijn opgenomen tegen nominale waarde. Zo nodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

Participaties in het aandelenkapitaal van een NV en BV zijn gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs van de aandelen.

De post financiële vaste activa is als volgt samengesteld:

bedragen x k€										
Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2016	Verliesvoor- ziening	Balanswaarde 31-12-2016	Investeringen	desinves- teringen	Aflossingen	Boekwaarde 31-12-2017	Verliesvoor- ziening	Verliesvoor- ziening agv. voorschrift	Balanswaarde 31-12-2017
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	85		85		4		81	5	15	61
Leningen aan woningbouwcorporaties	2169		2.169			1.965	204			204
Overige verstrekte langlopende leningen	599	24	575			95	504	24		480
Totaal	2.853	24	2.829	0	4	2.060	789	29	15	744

De voorziening bij de overige verstrekte langlopende leningen (k€ 24) is in verband met de vordering op "Verkoop Vennootschap BV". Meer informatie staat in de paragraaf financiering.

Toelichting

Deelnemingen

In onderstaande tabel is aangegeven van welke ondernemingen de gemeente De Marne aandelen in bezit heeft.

bedragen x k€							
Specificatie Deelnemingen	Balanswaarde 31-12-2016	Vermeer- deringen	Verminde- ringen	Boekwaarde 31-12-2017	Verliesvoor- ziening	Verlies- voorziening agv. voorschrift	Balanswaarde 31-12-2017
Aandelen NV Fryslân Milieu	23			23	5	15	3
Watermaatschappij Groningen	2			2			2
Essent / Enexis c.s.	11			11			11
Exploitatiemaatschappij Havencomplex Lauwersoog BV	8			8			8
BNG	24			24			24
ABN-AMRO belegging	18		4	14			14
Overig	0			-			-
Totaal	85	0	4	81	5	15	61

De voorziening die is gevormd in verband met het risico van de deelneming in de nv Fryslan Milieu stond voorheen bij de post voorzieningen op de balans.

Elk jaar wordt de voorziening met k€ 5 gevoed tot het totaal van de aanschafwaarde van de aandelen is bereikt.

De vermindering van de ABN-AMRO belegging is gevolg van waardevermindering.

Leningen woningbouwverenigingen

Dit betreft leningen verstrekt aan Woningbouwvereniging De Wierden. Een groot deel van deze lening is in 2017 afgelost (k€ 1.965).

Overige langlopende leningen

Dit betreft leningen verstrekt aan lokale verenigingen en stichtingen, Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN), Enexis en het eigen personeel:

- Lokale verenigingen en stichtingen:
Dit betreft voetbal-, carnavals- en culturele verenigingen en een culturele stichting. Op de restant van de leningen wordt regelmatig afgelost.
- Lening SVN:
Dit zijn de via de SVN daadwerkelijk verstrekte leningen aan organisaties met maatschappelijk relevante doelen en leningen voortkomend uit het project Krimp en Leefbaarheid. Er is in 2017 k€ 78 afgelost.

Het bij de SVN aangehouden rekening courant wordt verantwoord bij de post 'overige vorderingen' bij uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan 1 jaar.

- Vordering Enexis/Essent:
Aan Enexis is in 2009 een lening verstrekt (bij de verkoop van Essent). Dit wordt volgens plan afgelost. Bij de vordering op de 'Verkoop Vennootschap bv' is een voorziening gevormd.
- Lening aan ambtenaren:
Op grond van nu geldende wettelijke bepalingen mogen geen leningen meer verstrekt worden aan het personeel. Dit geldt voor leningen onder hypotheccair verband (woningfinanciering). De huidige leningen zijn een restant van eerdere wettelijke bepalingen. In het kader van het fiets privé project worden nog wel kortlopende financieringen verstrekt. Deze financiering vindt plaats ten behoeve van een aankoop van een fiets. De lening wordt afgelost in drie jaar.

Meer informatie over de financiële activa is te vinden in de paragraaf Financiering.

Voorraden

De als onderhanden werk opgenomen bouwgronden zijn de grondexploitaties. Deze worden gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend alsmede een redelijk te achten aandeel in de rente- en beheerskosten.

									bedragen x k€	
Voorraad in exploitatie genomen bouwgronden	Boekwaarde 31-12-2016	Verliesvoor- ziening	Balanswaarde 31-12-2016	Winstneming	Investeringen	Opbrengst verkopen	Boekwaarde 31-12-2017	Verliesvoor- ziening	Balanswaarde 31-12-2017	
Doornbos - Zoutkamp	-20		-20	65	1	56	-10		-10	
Trekweg - Ulrum	18	380	-362		26		44	400	-356	
Bedrijventerrein De Marne - Ulrum	440		440		6	26	420		420	
Tuinbouwbedrijventerrein - Kruisweg	94		94		1		95	15	80	
Totaal	532	380	152	65	34	82	549	415	134	
Fiscale waarde grondbedrijf i.v.m. Vpb	651						404			

Toelichting

De investering bij de exploitatie 'Trekweg Ulrum' (k€ 26) betreft de plaatsing van een toiletunit voor de WSV 'de Watergeuzen'.

Indien de verwachte eindwaarde van een exploitatie negatief is, wordt hiervoor een voorziening getroffen. In 2017 is daarom de voorziening bij de exploitatie 'Trekweg Ulrum' aangevuld met k€

20 en is er een voorziening gevormd voor de exploitatie 'Tuinbouwbedrijfenterrein Kruisweg' k€ 15.

Hoewel de exploitatie 'Bedrijvenpark Ulrum' een grote negatieve boekwaarde kent (k€ 420) is hiervoor geen voorziening getroffen omdat deze gronden vrij eenvoudig zijn in te zetten als landbouwgrond en als zodanig waarde vertegenwoordigen en verdere aanvullende investeringen voor het bedrijvenpark naar latere jaren uit kunnen worden gesteld.

Winsten uit de grondexploitatie worden slechts genomen indien en voor zover die met voldoende mate van betrouwbaarheid als gerealiseerd aangemerkt kunnen worden. Zolang daar geen sprake van is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.

In 2017 is bij de exploitatie 'Doornbos Zoutkamp' grond verkocht ter waarde van k€ 56 en omdat er voor deze exploitatie nauwelijks nog kosten behoeven te worden gemaakt kan winstneming plaats vinden ter grootte van k€ 65.

Daarnaast is ook grond verkocht van het bedrijvenpark Ulrum (k€ 26).

Uitzettingen met een rente-typische looptijd korter dan één jaar

Met betrekking tot debiteuren kan de volgende onderverdeling worden gemaakt:

Omschrijving	bedragen x k€					
	Boekwaarde 31-12-2016	Voorziening	Balanswaarde 31-12-2016	Boekwaarde 31-12-2017	Voorziening	Balanswaarde 31-12-2017
Vorderingen op openbare lichamen	4.677		4.677	7.272		7.272
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd <1 jaar (onderdeel van de Wet financiering decentrale overheden, FIDO)	1.993		1.993	0		-
Totaal vorderingen op openbare lichamen	6.670	-	6.670	7.272	-	7.272
Overige vorderingen:						
Stimuleringsfonds Nederlandse gemeenten (SVN)	381		381	459		459
Overige debiteuren	2.291	368	1.923	1.895	419	1.475
Totaal overige vorderingen	2.672	368	2.304	2.354	419	1.935
Totaal	9.342	368	8.974	9.626	419	9.206

Toelichting

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte on-inbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Vorderingen op openbare lichamen

De post vorderingen op openbare lichamen heeft onder andere betrekking op het nog te ontvangen bedrag in verband met de afrekening BTW-compensatiefonds. Daarnaast zijn hier ook de vorderingen op andere gemeenten opgenomen.

Schatkistbankieren

De uitzetting in 's Rijks schatkist betreft de voor decentrale overheden geldende verplichting om boven een drempelbedrag hun overtollige middelen in 's Rijks schatkist aan te houden (wet FIDO).

In principe dienen alle overtollige middelen in 's Rijks schatkist te worden aangehouden. Er zijn echter een aantal uitzonderingen. Een daarvan is het drempelbedrag. Het drempelbedrag is het minimumbedrag dat gemiddeld per kwartaal buiten 's Rijks schatkist mag worden gehouden en is bedoeld om het dagelijkse kasbeheer te vereenvoudigen.

Voor onze gemeente is het drempelbedrag gesteld op k€ 250.

Dit betekent dat alleen de liquide middelen die boven het drempelbedrag uitgaan in 's Rijks schatkist dienen te worden aangehouden.

In de onderstaande tabel is te zien wat de benutting van het drempelbedrag schatkistbankieren gedurende de 4 kwartalen is geweest.

bedragen x k€				
	1e kw	2e kw	3e kw	4e kw
Op dagbasis buiten 's Rijks schatkist gehouden middelen	-112	254	7	-1.570
Drempel bedrag	-250	-250	-250	-250
Ruimte	-362	4	-243	-1.820

Overige vorderingen - Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVN)

Betreft het bij de SVN aangehouden rekening courant ten behoeve van eventuele leningaanvragen van organisaties met maatschappelijke doelen en eventuele leningen in het kader van het project Krimp & Leefbaarheid.

De daadwerkelijk via de SVN verstrekte leningen staan verantwoord bij de post 'Overige verstrekte langlopende leningen'.

De middelen zijn beschikbaar gesteld bij de verkoop van de aandelen Bouwfonds in 2000 en in 2014 uit het project Krimp en Leefbaarheid.

Overige vorderingen - Overige debiteuren

De overige vorderingen hebben betrekking op de nog af te rekenen debiteuren SoZaWe en normale debiteuren.

Voorzieningen dubieuze debiteuren en debiteuren sociale zaken

De voorziening dubieuze debiteuren is gebaseerd op een individuele beoordeling van de debiteurenrekening rekening houdend met de ouderdom van deze debiteuren.

De voorziening debiteuren sociale zaken is gebaseerd op een opgave van de gemeenschappelijke sociale dienst.

Liquide middelen

bedragen x k €		
Omschrijving	Balanswaarde 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2016
Kassaldi	5	5
Banksaldi	30	301
Totaal	35	306

In de onderstaande tabel wordt een specificatie gegeven van de banksaldi.

Specificatie naar bank

bedragen x k€		
Omschrijving	Balanswaarde 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2016
Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	-	250
Rabo bank	16	36
ABN-AMRO bank	3	3
ING bank	12	12
Totaal	30	301

Eigen Vermogen

Reserves

Reserves kunnen worden omschreven als vermogensbestanddelen die als eigen vermogen zijn aan te merken en die bedrijfseconomisch gezien vrij besteedbaar zijn. Onder het eigen vermogen zijn opgenomen de algemene reserve en de bestemmingsreserves alsmede het rekeningsaldo

van baten en lasten. Het eigen vermogen dient onder meer als weerstand voor tegenslagen in de toekomst (bufferfunctie). Tevens is het eigen vermogen aan te wenden als financieringsmiddel.

bedragen x k€

Eigen Vermogen	stand per 31-12-2016	Toevoeging	Onttrekking	stand per 31-12-2017
Specificatie Algemene reserve				
AR Algemene Reserve	3.579	2.100	-3.517	2.162
AR Resultaat jaarrekening 2016	1.279		-1.279	0
AR GRP 2014-2018	-90	21	-23	-91
Totaal Algemene reserve	4.768	2.121	-4.819	2.070
Specificatie Bestemde reserves				
programma 3				
BR Trace Mensingew. - Zoutkamp	140			140
BR Led verlichting (<i>dekkingsreserve</i>)		300		300
programma 4				
BR Profilering Wadden		50		50
programma 5				
BR Peuterspeelzaalwerk (<i>dekkingsreserve</i>)	83			83
BR Herbouw jeugdsoos Wehe den Hoorn	157		-17	140
BR Uitbreiding kindcentrum		76	-76	0
BR Gymlokaal Wehe den Hoorn	110		-40	70
programma 6				
BR Vervanging speeltoestellen	16	4		20
BR Tennisbaan Kloosterburen	14			14
BR NASB sportcoach	9		-9	0
BR Frictiekosten bibliotheek	36		-9	27
BR Gymnastiek/sportdorp Leens		160	-31	129
programma 7				
BR Participatie en reïntegratie	8		-8	0
BR extra inzet vitaliteit		205	-103	102
BR WMO	60			60
BR Sociaal domein	604	876	-432	1.048
programma 8				
BR Klimaatbeleid	65		-5	60
programma 9				
BR Lauwersom	51			51
BR Ontwikkeling L'oog (vh PROloog alg.)	781	90		871
BR Programma Krimp en leefbaarheid	308		-20	288
BR Werelderfgoedcentrum		1.000		1.000
BR Uitvoering plannen dorpen		1.371	-1.371	0
BR beheerskosten Waddenwandelen		1		1
BR beheerskosten Woningbouw Leens		3		3
BR beheerskosten PROloog Lauwersom		19		19
Algemeen				
BR Frictiekosten	153		-153	0
BR Enexis gelden	1.513		-1.512	1
BR Mid term		4.172	-4.162	10
BR Budget inhuur		50	-50	0
Totaal bestemmingsreserves	4.108	8.377	-7.998	4.488
Specificatie gerealiseerd resultaat				
Gerealiseerd resultaat boekjaar		1.708		1.708
Totaal gerealiseerd resultaat	0	1.708	0	1.708
Totaal Reserves	8.877	12.207	-12.816	8.266

Toelichting

De bestemmingsreserve Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) is ultimo 2017 negatief. Conform de verslaggevingsvoorschriften mag een bestemmingsreserve niet negatief zijn. Als gevolg daarvan

wordt de negatieve bestemmingsreserve GRP onderdeel van de algemene reserve. De algemene reserve wordt hierdoor lager.

Het doel van de bestemmingsreserves wordt toegelicht in bijlage 6.3.

Voorzieningen

bedragen x k€

Omschrijving	Balanswaarde 31-12-2016	ivm. correctie	Toevoeging	Vrijval	Aanwending	agv. voorschrift	Balanswaarde 31-12-2017
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's							
Organisatiwijziging	597		82	438	209		32
Startersleningen SVN	36		64			100	-
Aandelen BV Afvalverwerking	15					15	-
Wethouderspensioenen	223		120		59		284
sub totaal	871		266	438	268	115	316
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden.							
Egalisatiefonds afvalstoffen	613		143		144		612
Voorziening GRP		18	252				270
sub totaal	613	18	395	-	144	-	882
Totaal voorzieningen	1.484	18	661	438	412	115	1.198

Toelichting

Voorziening in verband met organisatiwijziging

Bij het vaststellen van de begroting 2014 heeft de raad een voorziening ingesteld om de financiële effecten van de organisatiwijziging en –ontwikkeling te verantwoorden.

Er is een financiële compensatie ontvangen voor de inzet van een medewerker elders (k€ 82).

Omdat de boventalligheid van 1 medewerker is opgeheven kan een gedeelte van de voorziening vrijvallen (k€ 438). (Besluit B&W 12-12-2017)

Voorziening in verband met het risico startersleningen SVN

Betreft een risicovoorziening voor via de SVN uitgezette startersleningen die bij nader inzien niet noodzakelijk blijkt.

Voorziening in verband met het risico van deelneming in de BV afvalverwerking

Deze voorziening is verplaatst naar de post deelnemingen.

Voorziening in verband met wethouderspensioenen

Deze voorziening is voor de pensioenbetalingen aan gepensioneerde oud-wethouders die niet zijn ondergebracht bij het ouderdoms- en nabestaande pensioen van Loyalis.

Egalisatiefonds afvalstoffenheffing

Voorziening waarin de overschotten of tekorten worden verrekend voorkomend uit de afvalstoffenheffing ten einde een gelijkmatige ontwikkeling te bewerkstelligen van de tarieven.

Voorziening GRP

Voorziening waarin de overschotten of tekorten worden verrekend voorkomend uit het rioleringsplan.

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer

Omschrijving	bedragen x k€			
	Balanswaarde 31-12-2016	Vermeer- dering	Aflossing	Balanswaarde 31-12-2017
Onderhandse leningen van:				
Binnenlandse banken en ov. fin. instellingen	20.168		3.561	16.607
Overige binnenlandse sectoren	3.000			3.000
Verlofschuld	43			43
Wachtgeldverplichtingen	394	90	142	341
Totaal Langlopende schulden	23.605	90	3.703	19.991
Rentelast langlopende leningen	962			884

Toelichting

De post 'binnenlandse banken en ov. fin instellingen' betreft leningen van de BNG en de ING. Vooral bij de laatst genoemde is veel afgelost in 2017 (k€ 2.058).

De post 'Overige binnenlandse sectoren' betreft een lening bij de gemeente Giessenlanden welke in 2020 in 1 keer wordt afgelost.

Ook de verlofschuld gemeenteambtenaren (k€ 43) is opgenomen bij de vaste schulden. Op grond van de rechtspositieregeling heeft in de jaren 1997-2005 een aantal ambtenaren gespaard voor extra verlof. De verlofschuld wordt vereffend in de jaren 2015-2021. De verlofschuld zal uiterlijk in 2021 van de lijst van schulden verdwijnen (het jaar 2021 is gerelateerd aan de AOW-leeftijdsgrens).

In verband met wachtgeldverplichtingen voor voormalige medewerkers is een langlopende verplichting opgenomen.

Meer informatie omtrent de langlopende leningen wordt vermeld in de paragraaf financiering.

Netto-vlottende schulden met een rente-typische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	bedragen x k€	
	Balanswaarde 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2016
Kasgeldleningen bij openbare lichamen		0
Banksaldi	1.570	-
Overige schulden:		
Crediteuren	2.327	2.062
Betaling aan derden ivm. WMO	110	8
Af te dragen BTW	62	5
Af te dragen loonheffing en te betalen salarissen	312	249
Af te dragen loonheffing Sociale Zaken en te betalen uitkeringen	-	94
Totaal	4.382	2.419

Toelichting

Het banksaldo (k€ 1.570) betreft de stand op 31/12/2017 op de rekening courant rekening met de BNG.

Overlopende passiva

Omschrijving	bedragen x k€	
	Balanswaarde 31-12-2017	Balanswaarde 31-12-2016
Nog te betalen bedragen	2.806	2.185
Transistorische rente	213	217
Voorschotbedragen hogere overheden	2.542	2.958
Overige leningen	7	32
Totaal	5.567	5.392

ToelichtingNog te betalen bedragen

Dit betreft kosten (verplichtingen) die betrekking hebben op 2017, waarvan de betaling in 2018 gaat plaatsvinden. Deze hebben voornamelijk betrekking op de nog af te rekenen samenwerking BMW.

Transistorische rente

Betreft nog te betalen rente van leningen waarvan de rentevervaldatum afwijkt van 31 december.

Voorschotbedragen hogere overheden

In de onderstaande tabel wordt een specificatie weergegeven van de post 'voorschotbedragen hogere overheden'.

Omschrijving	bedragen x k€				
	Balanswaarde 31-12-2016	Ontvangen bedragen	agv. voorschrift	Vrijgevallen bedragen	Balanswaarde 31-12-2017
Rekenkamer commissie	103	42		38	108
Leefbaarheid	12				12
Krimp	2.467			375	2.093
Krimp - lening SVN			100		100
Onderwijs Achterstand Beleid (OAB)		23			23
Slim wonen plan	15				15
North Sea Fish	20				20
Subsidie Strandweg		24			24
Subsidie Dialoogtafel	340			204	136
Subsidie PROloog		11			11
Totaal geormerkte voorschotbedragen	2.958	100	100	617	2.542

Vanaf 2016 is de gemeente De Marne de 'penvoerende' gemeente van de rekenkamer commissie (k€ 108). De vooruit ontvangen subsidie van het project Krimp & Leefbaarheid behoort ook tot de voorschotbedragen (k€ 2.093). Jaarlijks valt hiervan een deel vrij ter dekking van de gemaakte kosten. Daarnaast is voor een gedeelte van de subsidie Dialoogtafel vrijgevallen (k€ 204).

De middelen Krimp-SVN (k€ 100) betreft het rekening courant tegoed bij de SVN in verband met de Krimp middelen.

Daarnaast is subsidie ontvangen die specifiek voor een bepaald doel moet worden besteed (OAB, Strandweg, PROloog)

Overige leningen

Betreft een aantal nog af te wikkelen posten.

Garantstellingen

Het bedrag voor verstrekte garanties bestaat uit de volgende garantstellingen:

Gewaarborgde leningen	bedragen x k€	
	balanswaarde 31-12-2017	balanswaarde 1-1-2017
Woningstichting Wierden en borgen	25.337	27.694
Stichting Woonzorg Nederland	2.367	410
Waterbedrijf Groningen	172	172
Totaal gewaarborgde leningen	27.876	28.276

In 2017 is geen bedrag betaald uit hoofde van aanspraken op de verleende borg- en garantstellingen.

Meer informatie hieromtrent is te vinden in de bijlage.

Langlopende financiële verplichtingen (niet uit de balans blijvende verplichtingen)

Er is sprake van een vorm van operational lease van kopieerapparatuur; deze wordt in het contract als "huur" omschreven. De jaarlijkse huurprijs bedraagt k€ 25. De overeenkomst is in breed BMW verband (BMW en DEAL-gemeenten) afgesloten.

Er is een faciliteit bij de BNG waarbij bepaald wordt dat het krediet in rekening courant maximaal € 2.700.000 mag zijn. (ref. A005318)

4.4 Overzicht van baten en lasten

bedragen x k€

Programma (x € 1000)	Begroting 2017 voor wijzigingen			Begroting 2017 na wijzigingen			Realisatie 2017		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma 1 Burger en bestuur	144	1.113	-969	189	1.747	-1.557	266	1.762	-1.497
Programma 2 Veiligheid	0	1.003	-1.003	0	1.049	-1.049	27	1.022	-996
Programma 3 Verkeer en Vervoer	14	2.178	-2.164	12	2.187	-2.175	12	2.272	-2.261
Programma 4 Economische zaken, landbouw en visserij, recreatie en toerisme	517	1.183	-666	508	1.142	-633	473	1.118	-645
Programma 5 Onderwijshuisvesting en educatie	330	1.181	-850	369	1.141	-772	199	1.146	-946
Programma 6 Sport, Kunst en Cultuur	51	923	-872	51	932	-882	74	1.004	-931
Programma 7 Sociaal domein	4.301	14.261	-9.959	4.297	14.294	-9.997	4.731	14.992	-10.261
Programma 8 Milieu	3.353	2.833	520	3.373	2.818	555	3.435	2.881	553
Programma 9 Leefomgeving	583	1.726	-1.143	528	2.437	-1.909	564	1.700	-1.136
Algemene middelen en ondersteuning:									
<i>Beheer overige gebouwen en gronden</i>	32	208	-176	627	758	-131	627	784	-157
<i>Overhead</i>	993	4.634	-3.642	1.491	6.072	-4.581	2.337	5.943	-3.606
<i>Treasury</i>	232	34	198	232	34	198	214	-175	389
<i>OZB woningen</i>	1.853	87	1.765	1.891	174	1.717	1.941	151	1.790
<i>OZB niet-woningen</i>	844	49	794	844	40	803	826	41	785
<i>Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds</i>	17.914	0	17.914	18.130	0	18.130	18.317	0	18.317
<i>Overige baten en lasten</i>	0	25	-25	0	25	-25	0	0	0
<i>Vennootschapsbelasting</i>	0	10	-10	0	10	-10	0	9	-9
Totaal Algemene middelen en ondersteuning	21.867	5.048	16.819	23.214	7.114	16.100	24.262	6.754	17.508
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	31.161	31.450	-288	32.542	34.862	-2.319	34.042	34.652	-610

Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	onttrek- king	toevoe- ging	saldo	onttrek- king	toevoe- ging	saldo	onttrek- king	toevoe- ging	saldo
Programma 1 Burger en bestuur	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 2 Veiligheid	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Programma 3 Verkeer en Vervoer	0	0	0	4	0	4	4	0	4
Programma 4 Economische zaken, landbouw en visserij, recreatie en toerisme	0	0	0	46	0	46	46	0	46
Programma 5 Onderwijshuisvesting en educatie	0	0	0	71	50	21	71	50	21
Programma 6 Sport, Kunst en Cultuur	18	0	18	30	4	26	30	4	26
Programma 7 Sociaal domein	0	0	0	1.629	1.309	320	1.629	1.309	320
Programma 8 Milieu	5	0	5	49	21	28	49	21	28
Programma 9 Leefomgeving	0	90	-90	5.977	7.506	-1.530	5.977	7.506	-1.530
Algemene middelen en ondersteuning	355	0	355	5.011	1.608	3.403	5.011	1.608	3.403
Saldo toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	378	90	288	12.818	10.499	2.319	12.818	10.499	2.319
Gerealiseerd resultaat	31.539	31.540	0	45.360	45.360	0	46.860	45.151	1.709

Toelichting

Aan het einde van elk beleidsprogramma wordt het programmaresultaat per taakveld weergegeven waarbij tevens een toelichting wordt gegeven van de belangrijkste financiële afwijkingen. Daarnaast wordt in bijlage 5.1 een totaal overzicht weer gegeven van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

4.4.1 Overzicht personele lasten

bedragen x k€

Overzicht personele lasten	Primaire begroting 2017	Actuele begroting 2017	Rekening 2017
Personeel in dienst	3.881	3.442	3.411
Inhuur	200	918	928
budget functiewaardering	5	5	-
flexibele beloning	15	15	11
cafetariamodel CAR/UWO	12	12	15
overwerk	45	46	22
stagevergoedingen	5	5	-
representatiekosten	21	21	20
reis- en verblijfkosten	45	45	23
Totaal overige personeelskosten	148	150	91
Opbrengsten voor uitgeleend personeel	-67	-98	-54
Uitkeringen voormalig personeel	75	1	17
Totaal personeel gemeentelijke organisatie	4.237	4.412	4.392
Bestuur (raad / college)	394	401	410
Pensioen/wachtgeld bestuurders	134	338	338
Totaal raad / college	529	739	748
TOTAAL	4.766	5.151	5.141

NB: de personele kosten betreffende de BMW samenwerking (SOZA, ICT, P&O) zijn niet in bovenstaande tabel opgenomen.

4.4.2 Overzicht incidentele baten en lasten

Bij het beoordelen van de financiële positie van een gemeente is het onder andere van belang dat tegenover structurele lasten structurele baten staan. Incidentele lasten kunnen worden gedekt door structurele baten. Een andere maar niet wenselijke situatie ontstaat op het moment dat incidentele baten nodig zijn voor het afdekken van structurele lasten.

Een bate of een last wordt als incidenteel aangemerkt als:

- een verandering optreedt binnen 3 jaar;
- verschillen op structureel bestaand beleid blijven naar hun aard structureel;
- toevoegingen en onttrekkingen aan reserves zijn altijd incidenteel.

In de paragraaf Weerstandsvormogen en risicobeheersing is een samenvattende tabel opgenomen omtrent de structurele baten en lasten.

Hieronder is een specificatie opgenomen van de incidentele lasten en baten per programma en de mutaties in de reserves.

bedragen x k€

Overzicht incidentele baten en lasten	
Incidentele lasten	rekening 2017
Programma Burger en bestuur	
Burgemeester en wethouders	144
Herindeling BMW	415
Programma Economische zaken, landbouw en visserij, recreatie en toerisme	
Ijsbaan Leens	42
Programma Sociaal domein	
Midterm - vitaliteitscoördinator	12
OGGZ	135
Programma Leefomgeving	
Midterm	57
Programma Algemene middelen en ondersteuning	
Onderhoud brandweerkazernes	583
Organisatie ontwikkeling	61
Sub totaal	1.449
alle toevoegingen aan de reserves	rekening 2017
Programma Verkeer en vervoer	300
Programma Economische zaken, landbouw en visserij, recreatie en toerisme	50
Programma Onderwijshuisvesting en educatie	76
Programma Sport, kunst en cultuur	164
Programma Sociaal domein	1.081
Programma Leefomgeving	2.484
Programma Algemene middelen en ondersteuning	4.222
Sub totaal	8.377
Totaal incidentele lasten	9.826
Incidentele baten	rekening 2017
Programma Algemene middelen en ondersteuning	
Onderhoud brandweerkazerne	565
Gedeeltelijke vrijval voorziening organisatie wijziging	438
Sub totaal	1.003
alle onttrekkingen aan de reserves	rekening 2017
Programma Onderwijshuisvesting en educatie	133
Programma Sport, kunst en cultuur	49
Programma Sociaal domein	543
Programma Milieu	5
Programma Leefomgeving	1.391
Programma Algemene middelen en ondersteuning	5.877
Sub totaal	7.998
Totaal incidentele baten	9.001

Toelichting incidentele lasten

Burgemeester en wethouders

Extra storting in verband met aanvulling van de pensioenopbouw van voormalig wethouders bij Loyalis (k€ 120).

Herindeling BMW

Betreft kosten die zijn gemaakt ter voorbereiding van de gemeentelijke herindeling.

Ijsbaan Leens

Betreft kosten als gevolg van de realisering van een kantine/berging bij de ijsbaan in Leens.

Midterm

Betreft kosten die gemaakt zijn in het kader van het project Midterm.

Openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ)

Betreft kosten van de samenwerking OGGZ BMW.

Onderhoud brandweerkazernes

Betreft de afschrijving van de brandweerkazernes als gevolg van de overdracht aan de Veiligheidsregio Groningen.

Organisatie ontwikkeling

Kosten gemaakt om de ontwikkeling van context gedreven teams in te zetten, en in verband met aanvullende opleidingen ter voorbereiding op de gemeentelijke herindeling.

Toelichting incidentele baten

Onderhoud brandweer kazerne

Betreft compensatie voor de overdracht van de brandweerkazernes aan de VRG.

Salariskosten

Betreft de gedeeltelijke vrijval van de voorziening organisatiewijziging.

4.4.3 Begrotingsrechtmatigheid

Inleiding

Binnen de gemeentelijke organisatie moeten alle uitgaven binnen de beschikbare programmabudgetten blijven. In vaktaal wordt dit het “begrotingscriterium” genoemd. In de begroting zijn de maxima voor de lasten vermeld die door de raad zijn vastgesteld.

Een overschrijding is strikt genomen in strijd met het budgetrecht van de raad.

Volgens artikel 28 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dienen deze overschrijdingen goed herkenbaar en beargumenteerd in de jaarrekening te worden opgenomen. Door vaststelling van de jaarrekening door de raad worden deze overschrijdingen alsnog geautoriseerd.

Verschillende typen begrotingsoverschrijdingen

De algemene lijn is dat begrotingsoverschrijdingen die binnen de beleidskaders van de raad passen niet meegewogen worden in het accountantsoordeel. In de toelichting van de Bado (besluit accountantscontrole decentrale overheden) wordt hierover gesteld dat het in zijn algemeenheid niet de bedoeling is dat dergelijke overschrijdingen worden betrokken bij de beslissing of al dan niet een goedkeurende accountantsverklaring kan worden gegeven.

In de kadernota rechtmatigheid 2017 worden daarnaast de volgende zeven typen begrotingsoverschrijdingen onderscheiden:

<i>Bij de toetsing van begrotingsafwijkingen kunnen tenminste de volgende “soorten” begrotingsafwijkingen worden onderkend:</i>	<i>Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel</i>	<i>Onrechtmatig, en telt mee voor het oordeel</i>
Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten die niet passen binnen het bestaande beleid en waarvoor men tegen beter weten in geen voorstel tot begrotingsaanpassing heeft ingediend. Bijvoorbeeld de doelgroep c.q. de activiteiten zijn in de praktijk aantoonbaar ruimer geïnterpreteerd dan in regelgeving (subsidieregeling, -verordening) was gedefinieerd.		X (B1)
Kostenoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid, maar waarbij de accountant <u>ondubbeltzinnig vaststelt</u> dat die ten onrechte niet tijdig zijn geautoriseerd. Bijvoorbeeld: de verwachte kostenoverschrijding op jaarbasis was via tussentijdse informatie al wel bekend, maar men heeft geen voorstel tot begrotingsaanpassing ingediend en dit is in strijd met de budgetregels zoals afgesproken met de raad.		X (B2)
Kostenoverschrijdingen die geheel of grotendeels worden gecompenseerd door direct gerelateerde opbrengsten, bijvoorbeeld via subsidies of kostendeekkende omzet.	X (A1)	
Kostenoverschrijdingen bij open einde (subsidie)regelingen. Vaak blijkt vanwege dit open karakter in het kader van het opmaken van de jaarrekening een (niet eerder geconstateerde) overschrijding.	X (A2)	
Kostenoverschrijdingen die worden gecompenseerd door extra inkomsten die niet direct gerelateerd zijn. Over de aanwending van deze extra inkomsten heeft de raad nog geen besluit genomen		X (B3)
Kostenoverschrijdingen betreffende activiteiten welke achteraf als onrechtmatig moeten worden beschouwd omdat dit bijvoorbeeld bij nader onderzoek van de subsidieverstrekker, belastingdienst of een toezichthouder blijkt (bijvoorbeeld een belastingnaheffing). Het zal hier in de praktijk vaak gaan om		

interpretatieverschillen bij de uitleg van wet- en regelgeving die na het verantwoordingsjaar aan het licht komen. Er zijn dan geen rechtmatigheidsgevolgen voor dat verantwoordingsjaar. Wel zal de gemeente er voor moeten zorgen dat de overschrijdingen getrouw in de jaarrekening worden weergegeven. Ook kunnen er gevolgen zijn voor het lopende jaar. - geconstateerd tijdens verantwoordingsjaar - geconstateerd na verantwoordingsjaar	X (A3)	X (B4)
Kostenoverschrijdingen op activeerbare activiteiten (investeringen ofwel totaal geautoriseerd krediet) waarvan de gevolgen voornamelijk zichtbaar worden via hogere afschrijvings- en financieringslasten in het jaar zelf of pas in de volgende jaren. - jaar van investeren - afschrijvings- en financieringslasten in latere jaren	X (A4)	X (B5)

Begrotingsafwijkingen in de exploitatie

bedragen x k€						
Exploitatielasten per programma (x k€)	Begroting 2017 na wijzigingen	Realisatie 2017	Overschrijding	Soort overschrijding	Onrechtmatig, maar telt niet mee voor het oordeel	Onrechtmatig, telt wel mee voor het oordeel
P 01 Burger en bestuur	1.747	1.762	-16			
P 02 Veiligheid	1.049	1.022	nvt			
P 03 Verkeer en vervoer	2.187	2.272	-85		-85	
P 04 Econom.zaken, recreatie en toerisme	1.142	1.118	nvt			
P 05 Onderwijshuisvesting en educatie	1.141	1.146	-5		-5	
P 06 Sport, kunst en cultuur	932	1.004	-72		-72	
P 07 Sociaal domein	14.294	14.992	-697	A1	-697	
P 08 Milieu	2.818	2.881	-63	A1	-63	
P 09 Leefomgeving	2.437	1.700	nvt			
P 10 Algemene middelen en ondersteuning	7.114	6.754	nvt			
Totaal					-922	-

Toelichting

P 03 Verkeer en vervoer

Onderhoud wegen

Het budget is overschreden omdat er meer uitgaven voor onderzoek en onderhoud van wegen zijn gedaan. Daarnaast is deze overschrijding het gevolg van extra uitgaven voor wensen uit de dorpen. De lastenoverschrijding op het programma was op een eerder moment niet voorzien.

P 05 Onderwijshuisvesting en educatie

Het budget is overschreden als gevolg van hogere afschrijvings- en salariskosten. De lastenoverschrijding op het programma was op een eerder moment niet voorzien.

P 06 Sport, kunst en cultuur

De overschrijding is veroorzaakt door een combinatie van onvoorziene factoren, zoals o.a. een stijging van de schoonmaakkosten, noodzakelijke aanpassingen vanwege hardnekkige legionellabesmetting en een stijging van de kosten contractuele verplichtingen beheer sporthal. De lastenoverschrijding op het programma was op een eerder moment niet voorzien.

P 07 Sociaal domein

Een grote overschrijding heeft plaats gevonden bij de gebundelde uitkering (BUG) waarmee de uitkeringen in het kader van de Participatiewet worden gefinancierd (k€ 305).

Dit wordt deels goed gemaakt door extra baten in het kader van de zogenaamde vangnet regeling.

Een andere grote overschrijding heeft plaats gevonden bij de Jeugdzorgkosten (ZIN). (k€ 378)

Dit is met name het gevolg van het solidariteitsuitgangspunt in de regio Groningen.

Omdat deze overschrijding past binnen het beleidskader van de raad telt deze overschrijding niet mee voor het oordeel.

P 08 Milieu

De overschrijding wordt veroorzaakt doordat er meer kosten zijn gemaakt ten behoeve van het riool en de afvalstoffen. Bij riool wordt dit vooral veroorzaakt door een grotere storting in de voorziening. (het positief saldo). De overschrijding afvalstoffen wordt deels gecompenseerd door een hogere opbrengst van de afvalstoffenheffing.

Begrotingsafwijking in de investeringen

Herinrichting H. Doornbosweg Zoutkamp

De overschrijding op dit krediet heeft te maken met een wijziging in het ontwerp (de rotonde is breder worden).

4.4.4 Wet Normering Topinkomens

Wet normering bezoldiging topfunctionarissen

Met ingang van 1 januari 2013 is de WNT van kracht (Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector). De WNT verplicht tot openbaarmaking van de bezoldiging van de zogenoemde topfunctionarissen, ongeacht of de maximale norm wordt overschreden.

Topfunctionarissen zijn diegenen die leiding geven aan de gehele organisatie en in de WNT als zodanig zijn aangemerkt. In het geval van gemeenten zijn de gemeentesecretaris en de gemeentegriffier aangemerkt als topfunctionaris.

De WNT verplicht ook tot openbaarmaking van de bezoldiging van de overige functionarissen, indien deze de maximale norm (voor 2017 k€ 181 op jaarbasis en op fulltime basis) te boven gaat.

Leidinggevende topfunctionarissen en gewezen topfunctionarissen met dienstbetrekking.

bedragen x € 1	mevrouw J.C.H.G.M. Bottema	mevrouw M. Hegeman - van Eysden
Functiegegevens	Gemeentesecretaris	Griffier
Aanvang ⁵ en einde functievervulling in 2017	[01/01] – [31/12]	[01/01] – [31/12]
Deeltijdfactor in fte ⁶	1	0,83
Gewezen topfunctionaris? ⁷	Nee	Nee
(Fictieve) dienstbetrekking? ⁸	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen ⁹	98660	75085
Beloningen betaalbaar op termijn ⁹	15636	11637
<i>Subtotaal</i>	<i>114296</i>	<i>86722</i>
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum ¹⁰	181000	150230
-/- Onverschuldigd betaald bedrag ¹¹	N.v.t.	N.v.t.
Totale bezoldiging	114296	86722
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Gegevens 2016¹²		
Aanvang en einde functievervulling in 2016	[01/09] – [31/12]	[01/01] – [31/12]
Deeltijdfactor 2016 in fte	1	0,79
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	29363	68574
Beloningen betaalbaar op termijn	4538	6493
Totale bezoldiging 2016	33901	75067

pagina 168

Sisa bijlage verantwoordingsinformatie 2017 op grond van artikel 3 van de Regeling Informatieverstrekking sisa - d.d. 10 januari 2018								
SZW	G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeente deel 2017	Besteding (jaar T) algemene bijstand	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) ICOW	Baten (jaar T) ICOW (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) IOAZ	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk)
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente
			I.1 Participatiewet (PW)	I.1 Participatiewet (PW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (ICOW)	I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (ICOW)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)	I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ)
			Aard controle R Indicatornummer: G2 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 06
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeente deel 2017	€ 3.652.964	€ 88.991	€ 264.445	€ 2.772	€ 7.386	€ 0
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk)	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee
			Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	Gemeente	
			I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (Bbz 2004)	I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (WWIK)	I.7 Participatiewet (PW)	I.7 Participatiewet (PW)	
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) gemeente deel 2017	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 08	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 09	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 10	Aard controle R Indicatornummer: G2 / 11	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G2 / 12
			€ 46.059	€ 1.442	€ 0	€ 75.751	€ 0	Ja
			Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob)	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob)	Besteding (jaar T) Bob
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 01	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 02	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 03	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 04	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 05	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 06
SZW	G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (Bbz) 2004	€ 79.084	€ 28.812	€ 10.017	€ 21.496	€ 9.272	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk)	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee			
			Aard controle R Indicatornummer: G3 / 07	Aard controle R Indicatornummer: G3 / 08	Aard controle n.v.t. Indicatornummer: G3 / 09			
			€ 0	€ 0	Ja			

4.6 Controleverklaring accountant

Wordt later toegevoegd.

5 Bijlagen

Westeraikemapad Ulrum

5.1 Overzicht Baten en lasten per taakveld

Taakvelden per programma (x € 1000)	Begroting 2017 voor wijzigingen*			Begroting 2017 na wijzigingen*			Realisatie 2017 *		
	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo	Baten	Lasten	Saldo
Programma 1 Burger en bestuur									
Bestuur	0	752	-752	0	1.366	-1.366	82	1.480	-1.398
Burgerzaken	144	361	-217	189	381	-192	184	283	-99
Programma 2 Veiligheid									
Crisesbeheersing en brandweer	0	890	-890	0	935	-935	26	916	-890
Openbare orde en veiligheid	0	113	-113	0	114	-114	0	106	-106
Programma 3 Verkeer en Vervoer									
Verkeer en vervoer	10	1.908	-1.898	10	1.919	-1.909	12	2.025	-2.013
Recreatieve havens	4	145	-141	3	143	-140	0	157	-157
Economische havens en waterwegen	0	123	-123	0	122	-122	0	88	-88
Openbaar vervoer	0	3	-3	0	3	-3	0	3	-3
Programma 4 Economische zaken, landbouw en visserij, recreatie en toerisme									
Economische ontwikkeling	0	97	-97	0	98	-98	0	109	-109
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	7	53	-46	7	70	-63	0	61	-61
Economische promotie	510	97	413	501	88	413	473	85	388
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1	936	-935	1	886	-885	0	863	-863
Programma 5 Onderwijshuisvesting en educatie									
Onderwijshuisvesting	293	722	-429	293	618	-325	103	650	-547
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	38	458	-420	77	523	-446	97	495	-398
Programma 6 Sport, Kunst en Cultuur									
Sportbeleid en activering	0	48	-48	0	48	-48	0	52	-52
Sportaccommodaties	46	576	-530	46	577	-531	68	655	-587
Cultuurpresentatie, -productie, -participatie	4	100	-96	4	109	-105	5	104	-99
Musea	0	12	-12	0	12	-12	0	9	-9
Cultureel erfgoed	0	84	-84	0	84	-84	0	83	-83
Media	0	102	-102	0	102	-102	0	102	-102
Programma 7 Sociaal domein									
Samenkracht en burgerparticipatie	4	1.509	-1.505	0	984	-984	258	1.018	-760
Wijkteams	0	335	-335	0	158	-158	7	261	-254
Inkomensregelingen	4.019	5.343	-1.324	4.019	5.400	-1.381	4.098	5.710	-1.612
Begeleide participatie	0	1.612	-1.612	0	1.562	-1.562	0	1.561	-1.561
Arbeidsparticipatie	0	441	-441	0	441	-441	0	526	-526
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	130	240	-110	130	240	-110	133	308	-175
Maatwerkdienstvoorzieningen 18+	0	2.258	-2.258	0	2.551	-2.551	7	2.292	-2.285
Maatwerkdienstvoorzieningen 18-	0	2.291	-2.291	0	2.335	-2.335	88	2.845	-2.757
Gescaleerde zorg 18+	149	183	-34	149	291	-142	140	155	-15
Volksgezondheid	0	49	-49	0	332	-332	0	315	-315
Programma 8 Milieu									
Riolering	1.819	1.509	310	1.819	1.519	300	1.818	1.525	293
Afval	1.411	1.101	310	1.411	1.088	323	1.483	1.169	314
Milieubeheer	0	44	-44	0	24	-24	0	37	-37
Begraafplaatsen en crematoria	123	180	-57	143	187	-44	134	150	-16
Programma 9 Leefomgeving									
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	0	36	-36	0	37	-37	0	50	-50
Ruimtelijke ordening	17	394	-377	17	471	-454	27	313	-286
Grondexploitatie (niet bedrijven-terreinen)	136	129	7	136	130	6	219	193	26
Wonen en bouwen	430	1.167	-737	375	1.800	-1.425	318	1.145	-827
Algemene middelen en ondersteuning:									
Beheer overige gebouwen en gronden	32	208	-176	627	758	-131	627	784	-157
Overhead	993	4.634	-3.641	1.491	6.072	-4.581	2.337	5.943	-3.606
Treasury	232	34	198	232	34	198	214	-174	388
OZB woningen	1.853	87	1.766	1.891	174	1.717	1.941	151	1.790
OZB niet-woningen	844	49	795	844	40	804	826	41	785
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	17.914	0	17.914	18.130	0	18.130	18.317	0	18.317
Overige baten en lasten	0	25	-25	0	25	-25	0	0	0
Vennootschapsbelasting	0	10	-10	0	10	-10	0	9	-9
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	31.161	31.450	-288	32.542	34.862	-2.319	34.042	34.652	-610

* - zonder reserve mutaties

5.2 Overzicht en toelichting reserves

bedragen x k€

Eigen Vermogen	stand per 31-12-2016	Toevoeging	Onttrekking	stand per 31-12-2017
Specificatie Algemene reserve				
AR Algemene Reserve	3.579	2.100	-3.517	2.162
AR Resultaat jaarrekening 2016	1.279		-1.279	0
AR GRP 2014-2018	-90	21	-23	-92
Totaal Algemene reserve	4.768	2.121	-4.819	2.070
Specificatie Bestemde reserves				
programma 3				
BR Trace Mensingew. - Zoutkamp	140			140
BR Led verlichting (<i>dekkingsreserve</i>)		300		300
programma 4				
BR Profilering Wadden		50		50
programma 5				
BR Peuterspeelzaalwerk (<i>dekkingsreserve</i>)	83			83
BR Herbouw jeugdsoos Wehe den Hoorn	157		-17	140
BR Uitbreiding kindcentrum		76	-76	0
BR Gymlokaal Wehe den Hoorn	110		-40	70
programma 6				
BR Vervanging speeltoestellen	16	4		20
BR Tennisbaan Kloosterburen	14			14
BR NASB sportcoach	9		-9	0
BR Frictiekosten bibliotheek	36		-9	27
BR Gymnastiek/sportdorp Leens		160	-31	129
programma 7				
BR Participatie en reïntegratie	8		-8	0
BR extra inzet vitaliteit		205	-103	102
BR WMO	60			60
BR Sociaal domein	604	876	-432	1.048
programma 8				
BR Klimaatbeleid	65		-5	60
programma 9				
BR Lauwersom	51			51
BR Ontwikkeling L'oog (vh PROloog alg.)	781	90		871
BR Programma Krimp en leefbaarheid	308		-20	288
BR Werelderfgoedcentrum		1.000		1.000
BR Uitvoering plannen dorpen		1.371	-1.371	0
BR beheerskosten Waddenwandelen		1		1
BR beheerskosten Woningbouw Leens		3		3
BR beheerskosten PROloog Lauwersom		19		19
Algemeen				
BR Frictiekosten	153		-153	0
BR Enexis gelden	1.513		-1.512	1
BR Mid term		4.172	-4.162	10
BR Budget inhuur		50	-50	0
Totaal bestemmingsreserves	4.108	8.377	-7.998	4.488
Specificatie gerealiseerd resultaat				
Gerealiseerd resultaat boekjaar		1.708		1.708
Totaal gerealiseerd resultaat	0	1.708	0	1.708
Totaal Reserves	8.877	12.207	-12.816	8.266

Toelichting reserves

Algemene reserve	Doel
Algemene reserve	Reserve voor het opvangen van niet begrote kosten.
Algemene reserve GRP	Het jaarlijks resultaat GRP wordt hierin gestort. De reserve GRP wordt gerekend tot de algemene reserve omdat het een negatief saldo kent.

Bestemmingsreserve	Doel	Toelichting
3 : Trace Mensingeweer - ZTKP	Verkeersveiliger maken van Tracé Mensingeweer-Zoutkamp.	
3 : Dekkingsreserve Led verlichting	Ter dekking van de afschrijvingslasten a.g.v. de vervanging en ombouw van ca. 400 lichtmasten naar LED verlichting.	gevormd bij de midterm 2017
4 : Profilering Wadden	Het stimuleren van economische groei door een betere samenwerking en profilering van het Waddengebied	gevormd bij de midterm 2017
5 : Dekkingsreserve Peuterspeelzaalwerk	Reserve bestemd voor de verplaatsing van de peuterspeelzaal te Zoutkamp.	Dekkingsreserve ingaande per 2018
5 : Herbouw jeugdsoos Wehe	Vooruitlopend op een eventuele herinvestering is een uitkering ontvangen van de brandverzekering.	
5 : Gymlokaal Wehe den Hoorn	Reserve is bestemd voor de sloopkosten van de gymzaal in Wehe den Hoorn en budget voor een tegemoetkoming in de vervoerskosten van beide scholen en mogelijke initiatieven van het dorp.	Bij de actualisatie van het Integraal Huisvestings Plan (IHP 2015-2018) in april 2015, is besloten tot het instellen van deze bestemde reserve.
6 : Vervanging speeltoestellen	Reserve bestemd voor het vervangen van speeltoestellen.	Jaarlijks bekijken of het restant begrotingsbudget moet worden gestort in deze reserve. De restrictie is dat de reserve nooit hoger mag zijn dan k€ 20. (raadsbesluit 15-10-2013)
6 : Tennisbaan Kloosterburen	Privatisering tennisbaan.	Alvorens overdracht plaats vindt zijn middelen gereserveerd ten behoeve van renovatie.
6 : NASB sportcoach	Stimulering van sportactiviteiten	De middelen zijn afkomstig uit de stimuleringsregeling Nationaal Plan Sport en Beweging (NASB) en bedoeld voor bekostiging van activiteiten in de periode 2014-2016.

Jaarstukken 2017

6 : Frictiekosten bibliotheek	De bestemde reserve is gevormd voor de frictiekosten van Biblionet.	In de raadsvergadering van 22-9-2015 is de uitwerking van de bibliotheekvoorziening 2016 behandeld. Daarin is tevens besloten dat de eenmalige frictiekosten Biblionet ten laste komen van de gemeente.
6 : Gymnastiek/sportdorp Leens	Het geven van een impuls aan het vakonderwijs voor gymnastiek op alle basisscholen. Ten behoeve van activiteiten en ondersteuning bij 'sportdorp Leens'	gevormd bij de midterm 2017
7 : Participatie en re-integratie	Reserve i.v.m. toekomstige financiële ontwikkelingen Ability.	
7 : Extra inzet vitaliteit	Ter aanvulling van de inzet van de vitaliteitscoördinator en voor de totstandkoming van planvorming van en voor de dorpen.	gevormd bij de midterm 2017
7 : WMO-huishoudelijke hulp	Deze reserve is gevormd in 2014 en bedoeld om de eventuele tekorten in 2015 op te huishoudelijk hulp op te vangen.	Het Rijk past met ingang van 2015 een flinke korting toe op de WMO huishoudelijke hulp budgetten. De reserve dekt een deel van dit tekort.
7 : Sociaal domein	Deze reserve is bedoeld om eventuele tekorten/tegenvallers bij de decentralisaties te dekken.	De onderuitputting van de decentralisatie budgetten wordt aan deze reserve toegevoegd.
8 : Klimaatbeleid	De reserve is ingesteld voor de uitvoering van het klimaatbeleid 2004-2008.	Elk jaar wordt € 5.000 onttrokken in verband uitvoering van nieuwe initiatieven.
9 : Projecten - Lauwersom - PROloog Algemeen - Krimp en Leefbaarheid - Werelderfgoedcentrum	Reserve bestemd voor de projecten (gemeentelijke bijdragen)	De eigen bijdragen van de gemeente in deze projecten worden toegevoegd aan de bestemde reserves. Op het moment dat een project gereed is wordt deze in exploitatie genomen. De projecten worden gedekt door subsidies van derden en door vrijval van de bestemmingsreserve (eigen bijdragen gemeenten).
9 : beheerskosten - Waddenwandelen - Woningbouw Leens - PROloog Lauwersom	Ten behoeve van beheerskosten.	gevormd bij de midterm 2017
Algemeen: Frictiekosten	Doel is hieruit incidentele kosten te betalen voor de ontwikkeling van de gemeentelijke organisatie en realisatie van bezuinigingen.	Bij het Herstelplan 2010 is deze reserve gevormd.

Algemeen: Enexis gelden	De boekwinst van de verkoop van de Enexis aandelen is voorlopig opgenomen in een bestemde reserve.	
Algemeen: Midterm	Ten behoeve van de vorming van verschillende midterm reserves.	

5.3 Overzicht van investeringen

Kredietportefeuille

bedragen in k€

Omschrijving	Restant krediet 2016	mutaties agv. begroting 2017	mutaties raadsbesluiten 2017	Wijziging agv. berap 2017	Gerealiseerd	restant krediet naar 2018	Toelichting
Verkeer en vervoer							
Renovatie Gording Zoutkamp	25				0		afgerond
Mattenesserlaan Eenrum	35				0	35	wordt in 2018 afgesloten
Zuurdijksterweg Zuurdijk	6				14		afgerond
Churchillweg Zoutkamp	8				8		afgerond
Electraweg Zoutkamp	9				9		afgerond
Trekweg Ulrum taludafschuiving	1				0		afgerond
Steiger en beschoeiing Zoutkamp	364				369		afgerond
Wehesteril		100			0	100	wordt in 2018 afgesloten
Ontsluiting Klaarkampenweg		50			0	50	wordt in 2018 afgesloten
Herinrichting H. Doornbosweg Zoutkamp		35		85	133		afgerond
Beschoeiing - voorbereiding				211	44	167	
Onderwijshuisvesting en educatie							
IHP (2015-2018)	2.930	460	12		901	2.501	Begrotingswijziging dec-2017
Kindcentrum Eenrum			112		0	112	Begrotingswijziging 6-2017
Sport							
Vloer sporthal Leens	2			-2	1		afgerond
Renovatie kleedacc. VVSV Ulrum	135				132		afgerond
Renovatie kleedkamers vv Zeester		180			18	162	wordt in 2018 afgesloten
Milieu							
Gemeentelijk rioleringsplan	867	464			242	1.089	
Uitbreiding begraafplaats Kloosterburen		130			114	16	wordt in 2018 afgesloten
Aanschaf begraafplaats administratie		15			1	14	
Algemene middelen - Bedrijfsvoering							
Zaakgericht werken	34				6	28	
Modernisering GBA	50				0	50	
Tractienota 2015 - 2019	23	143	3		137	32	Begrotingswijziging dec-2017
Energievisie Leens	182				0	182	
Aanschaf crediteuren module		25			0		afgerond
Jeugdsoos Wehe den Hoorn					2	-2	
Alle BMW ict hard-software investeringen	-21	1.059	-600		240	198	Begrotingswijziging 7-2017
Specifieke Projecten							
Proloog Algemeen	42	90			61	71	
North Sea Fish	169				0	169	
Lauwersom	1.239				1.077	162	wordt in 2018 afgesloten
Waddenkwartier	19				18	1	wordt in 2018 afgesloten
Werelderfgoed centrum - voorstudie	7				12	-5	wordt in 2018 afgesloten
Werelderfgoed centrum			1.000		89	911	Begrotingswijziging 13-2017
MKBA Westgat	3						afgerond
Strandweg e.o.	1.413				225	1.188	
Midterm - LED verlichting			300			300	Begrotingswijziging 8-2017 en 9-2017 (revisie)
Midterm - Werken aan de dorpen			377		57	320	
Programma Krimp en Leefbaarheid	1.686				400	1.286	
Totaal	9.228	2.751	1.204	294	4.310	9.137	

Toelichting kredieten

Herinrichting H. Doornbosweg Zoutkamp

De overschrijding van op het krediet voor de herinrichting H. Doornbosweg wordt veroorzaakt door een wijziging in het ontwerp (rotonde is breder geworden).

IHP (2015-2018)

De uitvoering van het Integraal Huisvestingsplan (IHP) gaat door in 2018.

Kindcentrum Eenrum

In het voorjaar van 2018 zullen de bouwwerkzaamheden van het kindcentrum Eenrum starten.

Renovatie kleedkamers vv Zeester

De renovatie van de kleedkamers van VV Zeester is grotendeels uitgevoerd in 2017. Afronding van de werkzaamheden vindt plaats in 2018.

Gemeentelijk Rioleringsplan

Investerings in het kader van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) vinden later plaats. Van het Uitvoeringsplan Riolering 2016-2017 is een deel van de investeringen verschoven naar 2017 en 2018.

Energievisie Leens

Er is opdracht gegeven voor advisering over energiebesparende maatregelen. In 2018 zullen de plannen worden aangeboden voor besluitvorming.

Projecten PROLoog

De projecten Waddenkwartier en Lauwersom zijn eind 2017 afgerond. De eindverantwoording aan de subsidiegevers vindt begin 2018 plaats. Het project Strandweg e.o. loopt door tot eind 2018.

5.4 Garantstellingen

bedragen x k€				
Gewaarborgde leningen	Oorspronkelijk bedrag	rente percentage	balanswaarde 1-1-2017	balanswaarde 31-12-2017
Woningstichting Wierden en Borgen				
BNG (wsw nr 2930)	4.538	3,430	2.086	1.884
NWB (wsw nr 26516)	1.049	3,630	731	696
NWB (wsw nr 26517)	842	3,615	586	558
NWB (wsw nr 26518)	426	3,200	258	243
NWB (wsw nr 26519)	662	3,270	403	380
ING (wsw nr 26533)	282	4,880	209	204
ING (wsw nr 26538)	408	4,800	267	-
ING (wsw nr 26539)	1.890	5,120	1.244	-
ING (wsw nr 26546)	685	5,020	449	-
SVN (wsw nr 32078)	471	0,500	38	8
BNG (wsw nr 34482)	1.490	4,659	923	864
ABN-Amro (wsw nr 37227)	2.500	4,000	2.500	2.500
Rabobank (wsw nr 42741)	8.000	3,890	8.000	8.000
Aegon Levensvz NV (wsw nr 45301)	5.000	3,500	5.000	5.000
BNG (wsw nr 46303)	5.000	1,270	5.000	5.000
Stichting Woonzorg Nederland				
NWB (wsw nr 35216)	798	4,795	410	367
BNG (wsw nr 47784)	2.000	0,968	-	2.000
Waterbedrijf Groningen				
Waterbedrijf Groningen			172	172
Totaal gewaarborgde leningen	36.041		28.276	27.876

ToelichtingGaranties aan toegelaten instellingen

De gemeente heeft in het verleden enkele garanties verstrekt aan toegelaten instellingen. Het betreft garanties die oorspronkelijk onder het Waarborgfonds Sociale Woningbouw vallen en waarbij de gemeente garant staat voor dit fonds.

Garantiestelling i.v.m. Lening Waterbedrijf Groningen

De provincie Groningen staat 100% garant voor een geldlening van het Waterbedrijf Groningen. Gemeentelijke aandeelhouders staan op hun beurt voor 90% garant voor de provincie Groningen.

5.5 Kerngegevens

Sociale structuur	2015	2016	2017	Per 1-1-2018
Inwoners totaal	10100	10075	10088	10043
Inwoners 0 - 3 jaar	343	372	321	315
Inwoners 4 - 19 jaar	1766	1750	1736	1734
Inwoners 20 - 64 jaar	5720	5634	5570	5568
Inwoners 65 - 74 jaar	1377	1440	1476	1473
Inwoners 75 jaar en ouder	894	879	951	953
Huishoudens met laag inkomen	1700	1700	1700	1701
Personen in WWB, IOAZ, IOAW	272	261	270	270
Medewerkers Sociale Werkplaats	87	64	64	61
Eenouder huishoudens	278	281	286	286
Minderheden	85	95	105	105
Functionele structuur	2015	2016	2017	2018
Bedrijven	780*	995*	995	995
Leerlingen Openbaar Onderwijs	459	406	353	nnb
Leerlingen Bijz. basis Onderwijs	389	346	374	nnb
Leerlingen Voortgezet Onderwijs	182	181	177	nnb
Fysieke structuur	2015	2016	2017	2018
Bebouwde kernen	16	16	16	16
Kernen met > 500 adressen	4	4	4	4
Woonruimten	4882	4889	4874	4866
Bijzondere woongebouwen	1	1	1	1
Recreatiewoningen	403	413	413	412
Oppervlakte gemeente totaal	24032 ha	24032 ha	24032 ha	24032 ha
Oppervlakte land	17055 ha	17055 ha	17055 ha	17055 ha
Oppervlakte binnenwater	1505 ha	1505 ha	1505 ha	1505 ha
Oppervlakte buitenwater	5672 ha	5672 ha	5672ha	5672 ha

Bronnen:

Ministerie van Binnenlandse zaken (Verzamelstaat uitkering gemeentefonds)

Ministerie van VWS (Dienst Uitvoering Onderwijs) DUO.

Basisregistratie Personen gemeente De Marne (BRP)

Basisadministratie Gebouwen gemeente De Marne (BAG)

Toelichting Kerngegevens

Aantal bedrijven (*):

Het aantal bedrijven in onze gemeente laat een verschil zien tussen 2015 en 2016. Tot 2015 hebben wij gebruik gemaakt van de registratie van de Kamer van Koophandel als bron. Deze telling is echter niet helemaal volledig. Om eenduidige cijfers te publiceren gebruiken we de cijfers die door LISA worden geregistreerd. LISA is een databestand met gegevens over alle vestigingen in Nederland waar betaald werk wordt verricht.

Onderwijs:

Het aantal leerlingen in het bijzonder onderwijs is gestegen in 2017 ivm de fusie tussen de obs Solte Campe en de cbs Ichtusschool.

5.6 Lijst met begrippen en afkortingen

Begrippen

<i>Autorisatiefunctie</i>	=	één van de functies van de begroting. Met de vaststelling van de begroting, meer specifiek het overzicht van baten en lasten, verleent de raad aan het college de bevoegdheid tot het doen van uitgaven en het aangaan van verplichtingen binnen het vastgestelde budget.
<i>Actief (Activa)</i>	=	een uit gebeurtenissen in het verleden voortgekomen middel Waarover de gemeente de beschikkingsmacht heeft en hetzij van economisch nut is, hetzij een publieke taak vervult.
<i>Balans</i>	=	onderdeel van de jaarrekening. De balans geeft een overzicht van de bezittingen, vreemd en eigen vermogen (activa en passiva) van de gemeente.
<i>Basisondersteuning</i>	=	preventieve ondersteuning aan inwoners (o.a. Welzijnswerk, Algemeen Maatschappelijk werk, Jeugd- en Jongeren werk)
<i>Baten</i>	=	inkomsten die aan een periode zijn toegerekend. De begrotingsperiode is gelijk aan het kalenderjaar. Het begrip baten bevat zowel opbrengsten als andere voordelen. Voordelen worden in de toelichting apart aangegeven als incidentele baten.
<i>Baten- en lastenstelsel</i>	=	een begrotingsstelsel waarbij alle ontvangsten en uitgaven worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben.
<i>BBV</i>	=	besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten: voorschriften/eisen waaraan de documenten van de budgetcyclus moeten voldoen, te weten begroting, begrotingswijziging, meerjarenraming, jaarrekening en jaarverslag.
<i>Bedrijfsvoering</i>	=	de beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie. Onderdelen: organisatie, planning & control, personeel, informatisering & automatisering, inkoop en facilitaire zaken.
<i>Begroting</i>	=	instrument van de raad om het budgetrecht toe te passen. Een Begroting geeft op programmaniveau aan welk beleid de gemeente voorstaat, hoeveel middelen daarvoor worden beschikbaar gesteld en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.
<i>Beleidsbegroting</i>	=	onderdeel van de begroting waarin programmaplan en paragrafen zijn opgenomen.
<i>Bestaand beleid</i>	=	beleid waarover in voorgaande begrotingsjaren besluitvorming heeft plaatsgevonden en nog steeds geldend is. Ook wel aanvaard beleid of ongewijzigd beleid genoemd.
<i>Bespaarde rente</i>	=	rente van het eigen vermogen dat als financieringsmiddel is aangewend.
<i>Debt-ratio</i>	=	de debt-ratio zegt welk aandeel van het gemeentebesit is belast met

		schulden. Een debt-ratio van 80% en hoger geeft aan dat de gemeente zijn bezit met veel schulden heeft belast.
<i>Dekkingsmiddelen</i>	=	financiële middelen waarmee bestaand en nieuw beleid wordt afgedekt.
<i>Doelmatigheid</i>	=	het realiseren van bepaalde prestaties met een zo beperkt mogelijke inzet van middelen.
<i>Doelstelling</i>	=	het beoogde eindresultaat bij de realisatie (uitvoering) van een activiteit.
<i>Doeltreffendheid</i>	=	de mate waarin de beoogde maatschappelijke effecten van het beleid ook daadwerkelijk worden behaald.
<i>Financiële begroting</i>	=	onderdeel van de begroting dat ingaat op de budgettaire aspecten en op de financiële gevolgen van de beleidsbegroting.
<i>Geldelijke bezittingen</i>	=	het totaal van langlopende uitzettingen, vorderingen, liquide middelen en overlopende activa
<i>Investerings</i>	=	uitgaven voor gebruiksgoederen met een meerjarige economische waarde.
<i>Investerings met economische nut</i>	=	kapitaalgoederen die opbrengsten voortbrengen en/of verhandelbaar zijn. Investerings met economisch nut moeten geactiveerd worden.
<i>Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut</i>	=	geactiveerde goederen die geen opbrengsten voortbrengen maar wel duidelijk een publieke taak vervullen, bijvoorbeeld wegen, straat- verlichting.
<i>Jaarrekening</i>	=	de jaarrekening is de tegenhanger van de financiële begroting. De jaarrekening gaat in op de realisaties van het afgesloten begrotingsjaar. De jaarrekening is een onderdeel van de jaarrapportage en bestaat uit programmarekening met toelichting en balans met toelichting.
<i>Jaarverslag</i>	=	het jaarverslag is de tegenhanger van de beleidsbegroting (programma-plan en paragrafen). Het verslag gaat in op de uitkomsten van de programma's van het afgesloten begrotingsjaar. Het jaarverslag is een onderdeel van de jaarrapportage en bestaat uit de programma-verantwoording en de paragrafen.
<i>Lasten</i>	=	uitgaven die aan een periode zijn toegerekend. De periode van een begroting is gelijk aan het kalenderjaar. Het begrip 'lasten' omvat zowel kosten als verliezen. Verliezen worden in de toelichting apart aangegeven als incidentele lasten en worden direct genomen. Voor verwachte verliezen worden voorzieningen getroffen.
<i>Netto schuldquote</i>	=	de netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden.

<i>Nieuw beleid</i>	=	voorgesteld beleid waarover door de raad nog een besluit dient te worden genomen. Sturing is derhalve nog mogelijk. Hieronder valt eveneens uitbreiding/intensivering van bestaand beleid.
<i>Ommelander Samenwerkingsmodel</i>	=	samenwerking van 12 Groninger gemeenten, waarbij gewerkt wordt met pijlerpartners en uitvoerders.
<i>Overzicht baten en lasten</i>	=	onderdeel van de financiële begroting, waarin integraal per programma de baten en lasten inzichtelijk worden gemaakt op basis waarvan de autorisatie voor de realisatie van het programmaplan geschiedt.
<i>Paragraaf</i>	=	volgens BBV worden in paragrafen onderwerpen behandeld die van belang zijn voor het inzicht in de financiële positie. De paragrafen bevatten de beleidsuitgangspunten (kaders) van beheersmatige activiteiten en lokale heffingen die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. Voor de volgende onderwerpen zijn paragrafen verplicht voorgeschreven voor zowel de begroting als de jaarrapportage: Lokale heffingen, weerstandsvermogen, onderhoud kapitaalgoederen, financiering, bedrijfsvoering, verbonden partijen en grondbeleid. De raad is vrij om ook voor andere onderwerpen een paragraaf in te stellen.
<i>Product</i>	=	een activiteit die zelfstandig of in samenhang met andere activiteiten tot een taak leidt.
<i>Productenraming</i>	=	uitvoeringsdocument van de begroting bestemd voor het college van burgemeester en wethouders en de ambtelijke organisatie, met name de budgethouders. In dit document worden de uitvoeringsafspraken tussen college en budgethouders op detailniveau vastgelegd. Het document heeft een beheerstechnische functie.
<i>Programmarekening</i>	=	staat van baten en lasten met verantwoordingstoelichting op programmaniveau; een onderdeel van de jaarrekening. Is de tegenhanger van het overzicht van baten en lasten van de begroting.
<i>Productenrealisatie</i>	=	document waarin de budgethouders eindverantwoording afleggen aan het college met betrekking tot de uitvoering van de begroting. Is de tegenhanger van de productenraming.
<i>Programma</i>	=	een samenhangend geheel van activiteiten gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.
<i>Programmarekening</i>	=	onderdeel van de rekening waarin per programma wordt ingegaan op de maatschappelijke effecten en de wijze waarop er naar gestreefd wordt die effecten te verwezenlijken. Uitwerking geschiedt aan de hand van d 3 Wvragen, te weten: Wat wilden we bereiken? Wat hebben we daarvoor gedaan? Wat heeft het gekost?

<i>Rechtmatigheid</i>	=	het in overeenstemming zijn met geldende wet- en regelgeving, waaronder mede begrepen gemeentelijke verordeningen, raadsbesluiten en collegebesluiten.
<i>Solvabiliteitsratio</i>	=	de solvabiliteitsratio is het spiegelbeeld van de debt-ratio. De Solvabiliteits-ratio laat zien welk aandeel van het gemeentebezit is afbetaald.
<i>Staat van baten en lasten</i>	=	vergelijkbaar met de winst- en verliesrekening in het bedrijfsleven.
<i>Treasury</i>	=	alle activiteiten die zich richten op het besturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële stromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's.
<i>Verbonden partij</i>	=	een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.
<i>Verplichtingen</i>	=	plichten of verantwoordelijkheden om op bepaalde manier te handelen of te presteren jegens derden.
<i>Vreemd vermogen</i>	=	bestaande verplichtingen van de gemeente die voortkomen uit gebeurtenissen in het verleden waarvan de afwikkeling naar verwachting resulteert in een uitstroom van financieringsmiddelen. Vreemd vermogen is onder te verdelen in vaste en vlottende schulden, voorzieningen en overlopende passiva.
<i>Voorzieningen</i>	=	voorzieningen zijn passiefposten in de balans, die een schatting Geven van de voorzienbare lasten in verband met risico's en verplichtingen, waarvan de omvang en/of het tijdstip van optreden per balansdatum min of meer onzeker zijn, en die oorzakelijk samenhangen met de periode voorafgaande aan die datum Voorzieningen mogen niet groter of kleiner zijn dan de verplichtingen of risico's waarvoor ze zijn ingesteld. Voorzieningen worden tot het vreemd vermogen gerekend.
<i>Weerstandvermogen</i>	=	de weerstandscapaciteit in relatie tot de risico's.
<i>Weerstandscapaciteit</i>	=	alle middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten en financiële tegenvallers die onverwachts en substantieel zijn te dekken.

Afkortingen

AB	=	Algemeen Bestuur
AMK	=	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
APV	=	Algemene Plaatselijke Verordening
BAG	=	Basisadministratie Gebouwen gemeente De Marne
BBP	=	Bruto Binnenlands Product
BBV	=	Besluit Begroting en Verantwoording
Bbz	=	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen

BMW	=	Bedum, De Marne en Winsum
BMWE/NZV	=	gemeenten Bedum, De Marne, Winsum en Eemsmond en waterschap Noorderzijlvest
BOR	=	Beheer Openbare Ruimte
BRP	=	Basisregistratie Personen gemeente De Marne
BRZO	=	Besluit Rampen en Zware Ongevallen
BVP	=	Best Value Procurement
CJG	=	Centrum voor Jeugd en Gezin
CIZ	=	Centrum Indicatiestelling Zorg
CAO	=	Collectieve arbeidsovereenkomst
CROW	=	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en
Wegenbouw		en Verkeerstechniek
DB	=	Dagelijks Bestuur
DEAL	=	Delfzijl, Eemsmond, Appingedam en Loppersum
DHW	=	Drank- en Horecawet
DUO	=	Ministerie van VWS (Dienst Uitvoering Onderwijs)
EGD	=	Elektriciteitsbedrijf Groningen Drenthe
EHL	=	Exploitatiemaatschappij Haven Lauwersoog
EMU	=	Economische Monetaire Unie
EZRT	=	Economische zaken, recreatie en toerisme
FPU	=	Flexibel Pensioen en Uittreden
GBA	=	Gemeentelijke Basis Administratie
GR PG&Z	=	Gemeenschappelijke Regeling Publieke Gezondheid & Zorg
GVVP	=	Gemeentelijk Verkeer- en Vervoersplan
Gw	=	Gemeentewet
ICT	=	Informatie- en communicatietechnologie
IHP	=	Integraal Huisvestingsplan
IAU	=	Incidentele aanvullende uitkering
IOAW	=	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte
werkloze		werknemers
IOAZ	=	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte
gewezen		zelfstandigen
IPO	=	Interprovinciaal overleg
KCC	=	Klant Contact Centrum
KOR	=	Kwaliteit Openbare Ruimte
L&E	=	Lauwers en Eems
MKBA	=	Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse
MKB Noord	=	Midden- en Kleinbedrijf Noord
NASB	=	Nationaal Actieplan Sport en Bewegen
NOM	=	Investerings- en Ontwikkelingsmaatschappij voor Noord Nederland
ODG	=	Omgevingsdienst Groningen
OGGZ	=	Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKE	=	Wet Ontwikkelingskansen door kwaliteit en Educatie
OZB	=	Onroerendezaakbelasting
P&O	=	Personeel & Organisatie
RIGG	=	Regionaal Inkoop Orgaan Groninger Gemeenten
RMC	=	Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
SNN	=	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
SoZa	=	Sociale Zaken
SVB	=	Strategisch Voorraad Beheer (woningen)
TIS	=	Transities in Samenhang
VCPO	=	Vereniging Christelijk Primair Onderwijs

VNG	=	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VSV-ers	=	Vroegtijdig School Verlaters
VTH	=	Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving
VVE	=	Voor- en Vroegschoolse Educatie
Wabo	=	Wet Algemene bepalingen Omgevingsrecht
WEC	=	Werelderfgoed centrum
Wet STAP	=	Wet stimulering arbeidsparticipatie
Wet WOZ	=	Wet waardering onroerende zaken
WI	=	Wet inburgering
WMO	=	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WSW	=	Wet sociale werkvoorziening
WWB	=	Wet werk en bijstand
WLE	=	Werk Leefbaarheid Energie
WLP	=	Woon- en leefbaarheidsplan
ZvJG	=	Zorg voor Jeugd Groningen